

MARTIN

(het anker)

Kamiel Choi

2016

Copyright: Kamiel Choi©2016
Design & Stuff: Studio Nipda

MARTIN

(het anker)

Kamiel Choi

2016

S O F T P R I N T

Deze pagina is beschreven.

Deel Een

Het kennen van de hele waarheid levert epistemologisch een onwerkbaar situatie op en kan veilig genegeerd worden als een academisch probleem.

– Umuphumu

Ik huurde sinds enige tijd een klein appartement in B. Het najaar was gekomen, de ellendige hitte van de zomer was voorbij en ik sliep weer wat beter.

Het kwam zelden voor dat ik niet door de telefoon werd gewekt en de telefoon speelde altijd iets van Mozart. Ik herinner me de dag waar het telefoongetetter uitbleef en ik me, verbaasd daarover (wat moet ik me belangrijk hebben gevoeld), op mijn bed uittrekte. Het was half elf en de lucht was grijs.

Ik stond op en begon mijn ochtendritueel. Krachtig mijn tanden gepoetst met rood-wit gestreepte tandpasta uit een onhandige slappe tube met dertig procent extra. Scheren sloeg ik over, behalve de bakkebaarden. Ik kan niet tegen bakkebaarden bij anderen en wat me aan een ander niet bevalt sta ik ook mezelf niet toe. In het geval van bakkebaarden: ze staan ofwel onverzorgd als zijwaarts gerichte, kortharige wc-borstels, ofwel pooierig wanneer ze keurig in een spitse laarsvorm zijn afgesneden. Niet dat ik ijdel was, maar mijn bakkebaarden schoor ik dagelijks af. Dat gaat trouwens erg snel en zonder scheerzeep, want ik heb er een soort handigheid in gekregen en gebruik meestal oude botte mesjes uit een gevoel van overdreven zuinigheid – een karaktereigenschap die ik toen nog niet had overwonnen.

Ik legde mijn bril op de rand van de hagelwitte wastafel en hield mijn gezicht onder de koude kraan terwijl ik me afvroeg of je met een beschrijving van een ochtendritueel een boek kan beginnen dat de *condition humaine* wil onderzoeken, uitdagen en saboteren, en het resultaat in een handzaam formaat aan zijn lezers wil opdringen.

Een uitgedroogde contactlens lag op de rand van het bassin waar ik mijn ochtendritueel pleeg te voltrekken. Onwillekeurig

pikte ik het fragiele object met het vochtige topje van mijn wijsvinger op, en ik vroeg me af waar dit (gewichtloze, transparante, haast onzichtbare bijna-niets) vandaan kwam. Toen ik dat na een kwart minuut niet had kunnen vaststellen, verpulverde ik het delicate bewijs van het feit dat ik vannacht niet helemaal alleen geweest moest zijn tussen duim en wijsvinger.

Ik nam een riante lik uit een pot met melkwitte crème, die de vriendelijke mademoiselle op het vliegveld bij wijze van extra bij mijn belastingvrije parfum had gedaan, en smeerde die uit over mijn gezicht, waarbij ik de rimpels en vouwlijnen extra aanstipte.

We worden – ik werd – nog steeds door ondoordachte gladheidsidealen beheerst, dacht ik. Daar stond ik dan, wereldreiziger, begin dertig, en ik had mijn beginnende kraaienpoten volgesmeerd zoals een metselaar de voegen van een niet dragende tussenmuur. Ik nam de tandenborstel beet en trommelde het begin van *Eine kleine Nachtmusik* op de rand van de wastafel, zonder precies te weten waarom.

Uitgerekend op dat moment deed mijn telefoon me na, en ik snelde naar mijn slaapkamer waar het apparaatje ongeduldig trilde en knipperde in de zak van mijn spijkerbroek, die over een Zweedse allemansstoel hing. Met een geïrriteerde stem, omdat ik de telefoon niet goed in mijn vettige hand kon houden, nam ik op.

“Ja?”

– “Martin?”

“Wie is daar?”

– “Ik ben het, Jacqueline,” zei een hese vrouwenstem, waarin enige verontwaardiging doorklonk – vermoedelijk omdat ik haar niet direct had herkend. Om dat onmiddellijk goed te maken antwoordde ik met een natuurlijk geïmproviseerde zelfverzekerdheid, waarbij ik haar naam afkortte zoals we dat tijdens onze vertrouwelijke gesprekken pleegden te doen.

“Ah, Jackie, jij bent het? Waarvoor bel je?”

– “Gewoon. Ben nieuwsgierig hoe het met je gaat. In je nieuwe flat enzo. En er is iets.”

Dat ‘iets’ had ik niet gehoord want ik kan niet tegen het woord ‘flat’. Het klinkt altijd te plat, te platvloers. Het plebs leeft in

flats, communiceert met elkaar in platitudes en kijkt naar flatscreen televisies. *Ik* daarentegen was weliswaar *platzak*, maar ik woonde niet in een *flat*. Ik resideerde in een appartement, en de dingen waarmee ik me omgaf hadden een zekere waardigheid, een bepaald poëtisch gewicht dat hen tot actieve deelnemers maakte van mijn belevingswereld. Mijn theeketel, stofzuiger en koffiemok waren niet louter gebruiksvoorwerpen, ontworpen om een nauwgezet bepaalde functie te vervullen die uiteindelijk mijn lineaire genot zou moeten dienen, nee, het waren objecten met allerlei fascinerende associaties die verwezen naar flarden herinnering en brokken toekomst. De plek waar ik woonde en de dingen erin waren niet plat, maar behuisden een wilde woekering van betekenissen in alle denkbare dimensies. Mijn theeketel zou onmogelijk in zo'n *flat* passen. Ik probeerde mijn teleurstelling weg te werken, en dwong mezelf te denken aan de hoeveelheid informatie die we met die paar onbenullige zinnen hadden uitgewisseld, voordat we 'ter zake' waren gekomen. Ik dacht aan een kwispelende hond en zei op een vriendelijke toon: "Heel goed, dank je, en met jou?"

Dat was er goed uitgekomen, dacht ik. Van mijn hekel aan het woord 'flat' was niets meer te merken; mijn stem moet hebben geklonken alsof ik haar op een vijfde pul bier wilde trakteren.

– "Met mij gaat het niet zo goed," zei Jackie. "Ik – mijn vader is vanmorgen overleden."

-0-

Daar stond ik, de telefoon gleed in mijn met avocadocrème ingevette handpalm en mijn ex-vriendin vertelde me, waarschijnlijk als een van de eersten, dat haar vader was overleden. En ik hield me bezig met hoe goed ik mijn eigen verontwaardiging had kunnen verbergen. Rond de wereld gereisd, hele hordes sympathieke en volkomen onzelfzuchtige mensen ontmoet, ooit een cursus meditatie in Noord-India gedaan, en hier stond het resultaat: een magere dertiger met volgeplamuurde bakkebaarden zonder empathie. Ik voelde me een lul en stotterde in mijn mobiele telefoon.

"Dat... gecondoleerd... ik weet niet wat ik moet zeggen."

Inwendig was ik bezig met het afrukken van al mijn maskers. Jacqueline zweeg even, en zei na een zucht die iets van zelfoverwinning liet doorklinken, “Martin, ik zou je graag willen zien.”

2

Wat moest ik daarop antwoorden? Ik jou ook, natuurlijk. Ik moest er voor haar zijn. Ik wilde haar zien, maar niet meteen. Er gingen een aantal dingen door me heen. Ten eerste het feit dat ik zelfstandig of ‘freelance’ werkte, dus bij zulke gelegenheden niet de uren tussen negen en vijf met het excuus ‘werkdruk’ kon uitsluiten van de mogelijkheden. Met het wegvallen van deze in onze arbeidersmaatschappij gesacraliseerde interval zou ik iedere suggestie tussen negen en vijf individueel moeten behandelen, en mijn excuses zouden het uiterste van mijn fantasie vergen. Op dat moment had ik haar graag willen kunnen zeggen dat ‘ik vandaag en morgen op mijn werk ben, maar op donderdag om half zes een gaatje vrij heb’, maar door de tomeloze vrijheid van mijn bestaan zou ik iedere vroegere mogelijkheid moeten ontcrachten met een ander excuus, en als ik aan het eind van mijn rijtje *Ausreden* was zou ik ‘ja’ in de telefoon moeten mompelen op welke willekeurige suggestie die van haar kant zou kunnen komen.. Ten tweede het feit dat mijn kortetermijngeheugen op de een of andere manier door de stem van Jacqueline klaarwakker was geworden en ik me de niet onaangename contouren van de eigenares van de uitgedroogde contactlens begon te herinneren. Ze was die ochtend halsoverkop naar een college gegaan met een grappig ovalen brilletje waar ik – zoals ik me ineens herinnerde – nog om had moeten lachen. Verbazingwekkend eigenlijk, dat ik met een mooie studente had geslapen.

Martin de Veroveraar.

De meeste veroveraars, een enkele historische uitzondering daargelaten, vergeten de veroverde gebieden te cultiveren. Ze kunnen er weinig mee aanvangen en trekken na wat plunderingen

weer verder met hun manschappen, naar nog exotischere gebieden. Ik kon me de mooie delen van het landschap van mijn verovering herinneren, haar glooiende borsten, de weidse vallei van haar buik, in extase gekromde vrouwenvoeten die mijn schenen hadden omklemd; een onregelmatige, diepe adem, met donkere teugen van opwinding, slanke vingers die zich in mijn rugspieren vastzetten, ranke schouders waar haar haar in wilde tegenwoordigheid overheen danste. Geilheid was in de context waarin deze herinnering zich aan me opdrong echter volkomen ongepast, en ze maakte meteen plaats voor grijze schaamte. Martin de Veroveraar was voorlopig door een ordinaire emotie buiten gevecht gesteld. Maar hij zou uiteindelijk weer overeind krabbelen en zijn weg terugvechten. Ik herinnerde me op dat moment ook de naam van mijn verovering, Johanna had ze geheten. Met haar wilde ik afspreken, en niet met Jacqueline. Ten derde bedacht ik me dat ik sinds ons einde een half jaar geleden niets over haar familie had gehoord, en niet wist of haar vader ernstig ziek was geweest of plotseling door een ongeluk om het leven was gekomen. Wanneer het een ziekte zou betreffen, zou ze het me beslist hebben verteld, niet omdat ik daar recht op had, maar omdat ik, zoals ze me ooit had gezegd, een goede luisteraar was. Tijdens mijn relatie met Jacqueline had ik me vaak genoeg gevoeld alsof ik de mannelijke hartsvriendin was die bij gelegenheid het bed met haar deelde om niet te ver van de algemeen voorgeschreven omgangsvormen tussen de geslachten af te wijken. Ik was in ieder geval haar *talkmate* en daar komt een hoeveelheid vertrouwen aan te pas, een emotionele investering die nog lang na het einde van een relatie dividend genereert. Ik schat zelf in dat dit soort vertrouwelijkheid een halfwaardetijd heeft van ongeveer anderhalf jaar. Mijn vrees was dus dat ik wel degelijk zou zijn ingelicht over de voorgeschiedenis van de jobstijding, en dat mijn onwetendheid daaromtrent me weer op pijnlijke situaties, verwijtende blikken, en met terugwerkende kracht een maand zonder sex zou komen te staan.

-0-

Ik denk aan de verkeerde dingen, op de verkeerde manier. Mijn

geest vraagt zich af of hij iets te vrezen heeft, terwijl hij er zelf angstvallig voor zorgt dat al zijn ervaringen hem angst aanjagen. Waarom drongen zich anders de pijnlijkheden in meerdere facetten aan me op toen ze zei dat ze me wilde zien? Ik zou mijn geest in die tijd als een auto-erotische angstmachine beschrijven, een automatisme dat zichzelf optimaal had ingesteld in de niche waarin het zichzelf tegen zichzelf verdedigde. Angst domineerde, nee determineerde mijn gedrag. Een telefoongesprek, goed, een gewichtig telefoongesprek, en mijn geest schilderde levendig de gevaren waaraan hij zich zou moeten blootstellen, de wegen die met angst geplaveid waren, en die allemaal zouden leiden naar mijn symbolische ondergang. De angst beheerste me tot in elke vezel van mijn magere lijf, die waakzaam op een monotone frequentie trilden, hunkerend naar een bevestiging van hun manier van bestaan. Heb ik niet gezegd dat ik freelancer ben? Dat werpt minder vragen op, en het wordt enigszins geaccepteerd. Zolang ik er serieus bij kijk en mijn bakkebaarden afscheer blijven de angstaanjagende wedervragen uit. Maar in het echt, ‘eigenlijk’, ben ik natuurlijk schrijver, en in die tijd nog volkomen onbekend. Het was die angst voor de blaaskakerige lezers onder u die met bijtend alfadierenzweet blaffen “Schrijver! Een broodloze kunst, een *bon-vivant*, een losbol, een weigeraar, een profiteur.” Die angst had mijn zoektocht naar alternatieve eufemismen in gang gezet, en ‘freelancer’ was daarvan het voorlopige resultaat. En heb ik in de eerste zin mijn stad niet B. genoemd? Dat was niet omdat ik mijn kameraden Kafka of Dostojevski wil imiteren, maar omdat ik niet wil, wanneer ik zeg dat ik in de wijk Schöneberg in Berlijn woonde, dat dan allerlei mensen zich met de context zouden kunnen gaan bemoeien, en naast lijvige kronieken leggen, net zolang totdat ze me betrappen op een foutje of een inconsistentie, om me vervolgens meedogenloos te verdelgen.

-0-

Nog steeds stond ik met de telefoon in mijn plakkerige rechterhand, en er kwam geluid uit.

“Martin, ben je daar nog?”

– “Ja.”

“Je zult wel weinig te doen hebben vanmiddag, dus laten we om twee uur afspreken in café Bilderbuch.”

In het café Bilderbuch heerste een aangename huiskamersfeer, met antieke gestoffeerde bankstellen, een boekenwand, een oud dressoir, en goede Kuchen. En Martin zei, “Tot dan.”

Natuurlijk zei Martin dat. Veel tijd had ik niet meer. Ik maakte wat aantekeningen voor de roman waaraan ik bezig was, en die later zo beroemd zou worden, maar kon er niet echt inkomen. Een aangenaam, bijna extatisch gevoel be kroop me: misschien lag dat aan het feit dat Jackie me over dat sterfgeval had verteld, en misschien ervoer ik op dat moment intuïtief empathie. Ik liet mezelf op mijn bed vallen om me een tiental minuten in dat gevoel te wentelen, waarbij ik in de hoek van de kamer staarde, waar het anker stond dat de inspiratie voor mijn boek was. Daarna stond ik op en bereidde me mechanisch zo op de ontmoeting met Jackie voor als ik dat gewend was.

3

Met geknipte nagels en gewassen tenen wachtte ik in café Bilderbuch op mijn ex-vriendin Jackie, die mij vanwege de grote halfwaardetijd van haar vertrouwen had uitverkoren om over haar tragische verlies te praten. Het wachten was aangenaam en ik hoopte – een beetje laf – dat ze veel later zou komen. De antieke bankstellen met hun geciviliseerde pastelkleuren, de geur van vers brood en espresso, de vloerkleden, het kleine podium en de wisselboekenkast zouden het decor gaan vormen van mijn gesprek met Jackie. Ik werd me daarvan heel bewust en bekeek de meubels alsof ze me iets konden leren over het begrip dat ik zo meteen moest gaan tonen. Maar de meubels bleven, met uitzondering van een zeegroene, humeurige fauteuil, stil, en ik was op mezelf aangewezen. Ik schrok, want ik had mijn huiswerk niet gemaakt. Ik zou wat over Jackie’s vader hebben moeten googlen, misschien was zijn doodsoorzaak allang openbare

informatie op het internet.

De vader van Jackie, ik had hem altijd een aardige vent gevonden. Ik heb hem een paar keer gezien toen ik nog met Jackie samen was. Hij had ergens een belangrijke functie, dus ik zou hebben moeten kunnen uitvinden of hij die functie wegens ziekte had neergelegd, en dan zou ik in ieder geval hebben geweten wat Jackie me eerder verteld zou hebben, maar wat ik zou kunnen zijn vergeten. Verzuimd. In plaats daarvan had ik me instinctief voorbereid op een romantische ontmoeting, omdat ik dat zo gewend was. Ik nam de geur van het parfum waar die van mijn eigen slapen en hals opsteeg. Ik vervloekte het automatisme waarmee ik mezelf met synthetische lokstoffen had ondergespoten. Ik heb nog steeds een hekel aan die automatismen, en was ervan overtuigd dat ze allemaal, stuk voor stuk door de angst, mijn gezworen doodsvijand, werden gedirigeerd. Ik voelde me een drijvend concertpodium zonder doel onder het oorverdovende en onvermijdelijke gedreun van een stompzinnige dodenmars. Herstel. Ik knoopte het bovenste knoopje van mijn overhemd dicht, en wreef een muf jarenzeventig kussen langs mijn afgeschoren bakkebaarden in de hoop dat dit het erotiserende secreet enigszins zou neutraliseren.

“Darf es schon was sein, der Herr?” vroeg een kleine blondine, die haar verbazing over het feit dat ik een kussen tegen mijn linkerslaap wreef niet geheel onder de schaduw van haar lange wimpers kon laten verdwijnen.

“Nein danke, ich warte auf jemanden,” hakkelde ik, en hoorde mezelf daaraan toevoegen “Die Kissen sind so schön weich.”

Ze liet me alleen, een weekdier dat zich in weke kussens wentelde, en Jacqueline arriveerde, met roodomrande ogen en bijna helemaal in het zwart gekleed. Ik stond met gebogen hoofd op, en schudde haar koude hand. Ik kon het niet helpen dat haar trage slanke vingers me kippenvel bezorgden toen ik ze even aanraakte, en zonk snel terug in het bankstel.

“Gecondoleerd,” probeerde ik plechtig. Ze knikte.

– “Heb je al besteld?”

Dat voelde ik aan. De kleine blondine kwam naderbij en we

bestelden thee. Haar gemaakt betekenisvolle knipoog stelde me gerust: ik was niet de enige die dyslectisch was voor sociale interacties. Ik staarde naar de schaduw van Jacqueline's opgestoken haar, die langzaam over de salontafel heen en weer bewoog in het licht van de sierlijke schemerlamp. Ze snikte.

"Jackie," zei ik, terwijl ik voorzichtig een hand op haar schouder legde en me voelde als een filmheld toen ik met een iets diepere stem vervolgde, "Jacqueline."

-0-

Haar naam was voldoende, ieder ander woord zou teveel geweest zijn. Dat voelde ik aan en daar was ik trots op. Ongeveer een minuut lang liet ik deze weldadige trots op me inwerken, terwijl ik zwijgend naar haar knieën staarde. Toen ze langzaam naar me opkeek probeerde ik haar ogen te lezen. Ik verwachtte een combinatie van nostalgie, verwarring en verdriet, maar kon haar blik niet thuisbrengen. Ik zag hoe in haar ogen het antieke glimmende meubilair werd weerspiegeld, en temidden van die glanzend geboende oppervlaktes mijn gladgeschoren tronie, met de mond nog steeds nonchalant dichtgeknepen zoals bepaalde filmsterren dat kunnen. Ik probeerde het te corrigeren, maar mijn uitdrukking deed er niet toe.

"Je wist dat mijn vader ziek was?"

- "Ik..." Ik had er geen idee van. Ik klemde mijn tanden op elkaar en hoopte dat ze op haar praatstoel zou gaan zitten.

"Hij had problemen met zijn prostaat. Maar hij was eigenwijs en wilde het niet toegeven. Vorig jaar waren ze op vakantie in een hotel in Mozambique, ik had gezegd dat ze zich dat moesten gunnen, en daar heeft hij in bed geplast, dat moet voor hem zo pijnlijk zijn geweest. Hij is daarna stiller geworden en lachte niet meer zo vaak. Je kent mijn vader, je weet dat hij een vrolijke man was. De ziekte heeft hem bijna depressief gemaakt. Hadden we hem dan het autorijden ook nog moeten verbieden? Het was z'n laatste toevlucht, hij kon nog prima rijden, behalve als hij nodig moest en het niet kon ophouden. Het is gebeurd op weg naar hier, hij wilde me komen opzoeken in m'n nieuwe kamer, en hij is met z'n wagen onder een vrachtauto gekomen, twee kilometer voor

een Raststätte. Zo, nu weet je het.”

– “Jackie,” zei ik, en besepte weer dat ieder ander woord te veel was. “Jacqueline,” prevelde ik weer, en knikte haar zo begrijpend mogelijk toe. Ik had mogelijkerwijs iets met trots kunnen doen: haar vader had zijn laatste trots dat hij nog kon autorijden, als hij zijn aftakelende lijf in het buffelleer van zijn afbetaalde BMW drukte zou hij voelen dat hij nog niet helemaal seniel was. Ik kon me niet herinneren wat de man van beroep was geweest, ik geloof waterbouwkundig ingenieur, maar dat zou ik ook voor de gelegenheid verzonnen kunnen hebben. Ik merkte hoe ik meevoelde met Jacqueline, het moest verschrikkelijk zijn op zo’n manier een ouder te verliezen; het heeft gewoon geen aangename kant. Misschien zal er iemand beweren dat je er geweldige artistieke inspiratie van kunt krijgen, maar ik zie alleen de overvloedige productie van gitzwarte gedichten waar niemand wat aan heeft. Jackie voelde waarschijnlijk intens verdriet, en het zou vermetel zijn, haar te vertellen dat haar vader ‘tenminste’ tijdens een geliefde bezigheid was omgekomen, fier in zijn stalen trots, als een opperhoofd dat over zijn jachtgronden galoppeert; het verlies van de controle over het stuur zou niet door onbenullig gedruppel, maar door hogere machten zijn veroorzaakt, en zijn overmoed zou volkomen gerechtvaardigd zijn door het feit dat hij als stamoudste een laatste gevaarlijke tocht moest ondernemen; de val zou een zachte landing zijn in de schoot van moeder aarde, waar de fierheid, de trotse dapperheid die de geest van Jackie’s vader uitmaakte in andere grote mannen zou gaan voortleven.

Ik geloof niet dat je met woorden kan troosten, tenzij je het Roomsche woordenboek der huichelachtigheid erop naslaat, maar ook dat vond ik in deze situatie ongepast. Ik bleef dus zwijgen, terwijl ik een begripsvolle uitdrukking op mijn bovenlip probeerde te persen.

“Martin?”

– “Ja?”

“Je ruikt lekker.”

Ik probeerde me de naam van de jazz-zangeres op de achtergrond te herinneren.

“De begrafenis is overmorgen. De kaarten zijn al verstuurd en ik hoef niets meer voor te bereiden. Feierabend.”

Ze zei dit met een onverwacht sarcasme dat ik niet kon verklaren.

Jackie had Duits gestudeerd op Lehramt. In Nederland voelde ze zich niet goed met die studie, daarom is ze naar Berlijn gegaan, waar we elkaar hebben leren kennen tijdens een literatuurfestival van het soort waar rijen mannen in slecht zittende pakken hummend hun gekrulde wijsvinger op hun bovenlip leggen en met de overige vingers hun onderkaken vasthouden zodat die er niet afvallen. Ze had haar toevlucht gezocht naast mij, een ongeschoren *born to be wild*-filosofiestudent in bruin velours met een pienter brilletje. Ik had mijn handpalmen met de muizen naar boven op m'n knieën gesteund en sloeg krachtig op mijn bovenbeen wanneer er iets goeds werd gezegd op het podium. Jackie was naast me gaan zitten, en ik vond dat prima. Ik dacht in die tijd veel na over de kruisbestuiving van literatuur en geilheid en was zo naïef te denken dat dat ook een goede basis voor een liefdesrelatie zou zijn.

In ieder geval had Jacqueline een liefdesrelatie doorlopen met de lekker ruikende onzekere man die tegenover haar zat en zoveel moeite deed om zich een houding te geven. Misschien had ze hem niet moeten belasten met het nieuws over haar verlies, en wat verwachtte ze eigenlijk dat hij tegen haar zou zeggen? Ze keek hem aan, en beeldde zich de vertrouwelijkheid in die ooit tussen hen moest hebben bestaan.

“Zullen we de Kuchen nog proberen?” vroeg ze, en ik stemde daarmee in. De manier waarop ze de slagroom van haar vorkje zou likken, zou mij de informatie verschaffen die ik nodig had. We waren het erover eens dat de Schwarzwälder Kirschtorte onweerstaanbaar was en bestelden twee enorme stukken, die groot genoeg zouden zijn voor mijn beslissende observaties. Martin. Ouwe bok. Wil je haar echt zo troosten? Waar de woorden falen, daar weet de lummel raad?

Tot mijn verdediging moet ik aanvoeren dat er iets onvermijdelijks in de lucht hing. Ik was een toeschouwer van de situatie, en ik werd bestuurd van hogerhand terwijl ik observeerde hoe ze haar taart at en het vorkje dan langzaam, met licht gekrulde tong, aflikte. Haar gezicht had een natuurlijke, gezonde kleur, en de rode randen die om haar ogen lagen fixeerden haar blik op zo'n sexy manier, dat mijn hart in een vacuüm leek te kloppen.

Jackie at verder, en liet expres een grote klodder slagroom op haar bovenlip plakken, die langzaam naar haar licht gekromde mondhoek afdroop, waar het door de punt van haar tong werd opgevangen. Op onze tong liggen verschillende smaakpapillen in groepjes verspreid. Ik zag deze kleine puntjes schitteren op Jackie's tong, in het roomwitte licht van de oude schemerlamp, ingebeelde sterren die het heelal verkleinden tot deze plaats in het café op dit heilige moment. En haar hals! De aderen trilden licht, in een ritme dat niet was mis te verstaan en haar verlangen naar nabijheid, mijn nabijheid, orkestreerden. Ik was gefascineerd door het krachtige pulseren van haar halsslagader, die het levenssap naar haar liefvallige hoofd leidde. Onder haar warme, blozende huid woonde een innige wens naar herstel van onze verbondenheid, onze ooit zo hechte band. Ik liet mijn ogen rusten op de kuiltjes in haar hals, die deinden op de stroom van onze tegenwoordigheid, en de rechte glooiingen tegen de zoom van haar zwarte blouse, waarvan ze tenminste twee knoopjes had opengelaten. Een verdwaalde haar had zich aan haar mondhoek vastgehecht, ze veegde het met haar slanke vingers nonchalant achter haar verrukkelijke oren.

“Ja,” fluisterden al haar haren, zodat ik het duidelijk kon horen. De toon steeg op uit haar glanzende lokken zoals de wind in een open berkenbos de bladeren doet zingen. Ze had haar smalle schouders naar achteren tegen de leuning van de bank gedrukt, en haar borsten leken me mistroostig aan te kijken. Haar armen lagen op haar knieën, alsof ze zich wilden herinneren aan de warmte die ik haar zou hebben moeten kunnen geven.

Jackie's adem werd onregelmatiger en ik verwachtte dat ze me

zou omhelzen. Ik voelde de warme luchtstroom over mijn wangen en tegen mijn lippen kruipen, en sloot mijn ogen. Een krachtige, verwarrende verliefdheid overmande me, warme scheuten bonsden in mijn voorhoofd, het leek alsof Jackie's adem, de in haar mond opgewarmde lucht, de fronsen van mijn voorhoofd afwaste. Alles was verlicht, alles was nu, een heilige twee-eenheid wilde zich, ja moest zich door ons verwezenlijken. We waren uitverkoren, ik voelde het. De lucht vibreerde langs mijn haren, leven en dood zochten hun ultieme eenheid. Het was de heilige lucht die tussen ons golfde die mijn hoofd langzaam, alsof het zich bewust was van de celestijne proporties van de beweging, in de richting van haar hoofd bewoog. Ik voelde mijn lippen de hare zoeken en mijn tong de oppervlakte van de hare aftasten. Ze duwde me ruw achteruit: "Hé, laat dat!"

4

Die nacht heb ik diep geslapen. Ik had de volgende droom:

Ik zat in een groot verkeersvliegtuig op een internationale route. Naast me zat een klein Engels dametje van begin zeventig, keurig gerimpeld en vriendelijk lachend. Terwijl ze haar *afternoon tea* dronk, en ik me met koffie volgoot, vroeg ze me wie ik was en waar ik naartoe ging. Mijn hoofd stond er niet naar om over mezelf te praten en omdat ik altijd al had willen proberen voor een Amerikaan door te gaan met het accent dat ik kende van CNN, gaf ik me uit voor een reiziger uit Kentucky.

"Yes ma'am, worked in the gold mines and all. Born and raised in good ol' Kentucky. You asking what I gonna do? I gonna go to Thailand, fuck my brains out, that's what I gonna do. You wanna know why? Cause my mum's dead that's why. She just couldn't, I mean her little car was hit by a goddamn truck, hit 'n run I tell ya, I hope they nail this piece of crap, hang 'em high that's what they should. They had to cut her out of the vehicle, and she ain't done nuhin' my momma, never ain't harmed any living soul ya know. She sure didn't deserve to end this way, you know I couldn't see

her body, they didn't let me in the morgue, it was in too many pieces, so they had to do the funeral close casket and everybody was so fucking quiet that day that no living soul could bear it. Now you know why."

Het Engelse dametje keek geschrokken op en zei beheersd dat het haar vreselijk speet allemaal en dat ze hoopte dat ik *courage and strength* zou vinden. Ik moest toen ontzettend pissen en stond met een ruk op. Toen ik enkele minuten later terugkwam zag ik mijn paspoort op de grond liggen, en het was niet Amerikaans. Het vrouwtje had zich al gebukt en schudde tergend langzaam haar hoofd.

"Liar!"

Ze zei dat met zo'n kracht dat het vliegtuig schokte en de piloot een waarschuwing voor turbulentie omriep. Maar de romp van het vliegtuig was al opengescheurd en haar stem bulderde door de binnendringende ijzige lucht.

"Liar!"

Het vliegtuig vloog nu recht naar beneden en de passagiers hielden zich vast aan hun stoelen. Ik probeerde omhoog te klimmen maar dat lukte me niet. Een lift dook voor me op en ik klom een paar meter hoger op een soort platform, een tweede lift schoot de hoogte in, en een derde, maar de rook daarin was niet uit te houden, ik moest eruit springen en viel terug in mijn stoel. Ik controleerde het nummer. Naast me was het Engelse dametje veranderd in een Thaise schoonheid.

"Where are you going to?" vroeg ze.

"I'm going to Thailand where life is beautiful," zei ik, en ze legde haar hand op mijn bovenbeen.

De volgende morgen, toen ik opstond: alles tussen mijn maag en mijn longen leek zich om te draaien, mijn adem piepte, in mijn hoofd hakte een meedogenloze specht genaamd schaamte op de wekere gebieden in. Ik bevond mij in de diepste toestand van

fysiologische schaamte, de toestand waarin slechte religies ontstaan. De sterk gesuikerde zwarte mokka die ik mezelf had bereid maakte het alleen nog maar erger. Ik boog het lepeltje haaks om en ging weer op mijn bed liggen. Martin, derde klas basisschool: (“*Martin kan zich niet goed invoelen in zijn speelkameraadjes. Hij is een snelle leerling, maar hij heeft problemen in de groep.*”) Ik wreef met het laken het zweet van mijn benen en strekte me uit. (“*Hij werkt enthousiast aan opdrachten maar is bij conflicten snel uit het veld geslagen. Het is dan vaak moeilijk tot hem door te dringen.*”)

Jammer genoeg was dat rapport fictief en had ik geen zwart-op-wit excuus voor mijn Zonde. Jackie was ontzettend geschrokken van mijn misplaatste zoen. Ze is een week overstuur geweest en heeft pas maanden later in een afstandelijke brief van zich laten horen.

-0-

Daar lag ik dan in mijn maffe kamer. Ik had Jackie's belevingswereld volkomen verkeerd ingeschat, en haar verdrietige bewegingen, haar intense verlangen naar troost waargenomen tegen het raster van mijn geile fantasie, en haar tederste, bijna onmerkbaar naar gehoor zoekende uiting van rouw, grof en met misdadig onbenul verkracht op het altaar van mijn fallische egomanie. Bah. Er zijn een hoop literaire figuren die op zo'n moment de hand aan zichzelf leggen door bijvoorbeeld met een soort arrogante plechtigheid hun ogen uit te steken, alsof ze daarmee ook maar *iets* goed kunnen maken. Of ze vallen op de knieën en willen de rest van hun leven boete gaan doen. Ik ken deze figuren, en dat mag je ook verwachten van een levende legende die ik na de publicatie van mijn eerste boek natuurlijk op slag werd. Ook al had ik dat toen nog niet geschreven en lag het anker met zijn gietijzeren onverschilligheid in een hoek van de kamer. Dat anker kon er ook niets meer aan veranderen, het kwaad was al geschied, en ik keek hoofdschuddend naar mijn *objet d'inspiration*. Maar in plaats van het willekeurig gekozen maritieme symbool was het de fysiologische schaamte die me op dat moment aan het leven

vastketende door mijn bitterste maagsappen dwars door mijn lijf naar mijn neocortex te pompen.

De mensen zeggen: “Hij schaamde zich dood”. Het gaat dan meestal om jolige avonden in een groepje, waarbij na consumptie van een paar flessen anijslikeur iemands broek afzakt tijdens een poging op handen door een deuropening te lopen, of om een incidentele winkeldief die door een kordate kassier wordt betrapt en de gestolen wattenstaafjes uit zijn opbollende broekzakken moet halen. En men zegt, dat mensen dan wel door de grond willen zakken of in hete lucht willen oplossen.

Niet in mijn situatie, de dag nadat ik Jackie had proberen te tongzoenen. Ik voelde me alsof mijn maagsappen mijn lichaam begonnen af te breken, en verlangde er juist naar, weer aanwezig te zijn. Ik wilde niet onzichtbaar worden voor de ogen van de ander maar zichtbaar, als de echte, de goede Martin. Daar moet een ander woord dan schaamte voor zijn. Maar zoals altijd regeert de taal met harde hand, en betekent schaamte altijd: willen verdwijnen.

Ik schaamde me voor mijn schaamte, en dan dáár weer voor. In mijn hoofd vermaalde ik alles wat me als verzachtende omstandigheid inviel, tussen de molenstenen van mijn geweten en het resultaat was een smakeloos meel waarmee ik dan de broodjes op de bakplaat van mijn toekomst bestoof. Oftewel: zo kwam ik er niet uit. Maar ik maalde net zolang door dat het wel aangenaam moest hebben gevoeld.

-0-

Dat gevoel hield aan totdat ik twee sms-berichten formuleerde. De schaamte moest zijn omgeslagen in frustratie, intense, etterende frustratie, omdat het niet zo eenvoudig bleek te zijn als ik had gedacht om haar te overwinnen.. Ik wilde op een granieten sokkel staan, in een genadeloze afrekening met de tijd alle naakte waarheden over Martin als een ijzige noordenwind in het gezicht van Jackie blazen. Ik wilde een heldere bouillon koken van mijn goede bedoelingen en Jackie dwingen, die naar binnen te lepelen. Ik wilde Jackie uitnodigen in het spiegelpaleis van mijn verwarde ziel, zodat ze zelf kon zien dat de verfoeilijkheden die

duizendvoudig in de spiegels blonken niets over de zuiverheid van die spiegels zelf zeggen. In mijn hoofd stapelden zich deze nutteloze beelden op en ik werd me langzaam bewust van mijn romantiserende poging om aan de schaamte te ontkomen. Net zolang totdat het me zo frustreerde dat ik naar mijn mobiele telefoon greep en met zwerende duim tikte:

“J sorry / bekijk het maar / je zondaar”

De golven van frustratie waren omgeslagen en stuwden een poëtisch schuim voort in de branding van mijn gemoed, hetgeen een verlichtende aangelegenheid was. En wanneer het tij eenmaal gekeerd is, volgen de domheden snel. Bij het licht van de invallende schemering door mijn goedkope katoenen gordijnen zag ik bij het kiezen van Jackie's nummer de naam 'Johanna' onder de hare. Met toegeknepen ogen, en met een misplaatst gevoel van tevredenheid, schreef ik ook haar een bericht:

“J, Lust auf Kino?” en zakte terug in de bank. Deze avond zou ik me weer gaan scheren en parfumeren om Johanna te verleiden. Maar ik had een soort equilibrium bereikt, en schaamte en frustratie snorden enkel nog in een vrije versnelling toen ik me weer aan een sluimertoestand overgaf.

6

Een trillende telefoon in mijn broekzak maakte me wakker. Het was half acht en het bleek een sms-bericht van Johanna te zijn.

“Martin wir gehen um 8 ins Odeon bis dann J.”

Een half uur had ik nog, ik parfumeerde me met wat ik kon vinden. Ik trok snel wat schone kleren aan en glimlachte in de spiegel.

“Hallo Martin, grote jongen Martin.”

Voordat ik de deur uitging controleerde ik of de sms die ik zojuist had ontvangen niet van Jackie afkomstig was geweest.

Ik sprong op mijn fiets en trapte door de stille straten van het

Schöneberger Insel. Over de Julius-Leber-Brücke zwaaide ik en daarna op het Kaiser Wilhelm Platz linksaf. Ik arriveerde om drie minuten voor acht en zette mijn fiets tegen een lantaarnpaal. Het stuur zwikte meteen om en de fiets zakte scheef. Ik nam het koude frame vast om de fiets weer recht te zetten. Toen greep ik naar mijn sleutelbos maar ontdekte dat de fiets sleutels ontbraken. Ik had de fiets een keer uitgeleend aan de huisgenoot van een vriend, en daarvoor de fiets sleutels losgemaakt. De sleutels had ik teruggekregen. Ik herinnerde me dat ik ze aan een spijker had gehangen bij de meterkast. Ik zag die spijker duidelijk voor me en vloekte binnensmonds. Wanneer je aan een onontdekt persoon moet uitleggen dat je je fiets sleutels hebt vergeten hoort dit een pijnlijke aangelegenheid te zijn. Ik dacht aan Johanna. Zij was tenminste voldoende onontdekt (of onontgonnen, zoals ik toen zou hebben gezegd). Zou ik de fiets gewoon hier laten staan, met het risico dat hij zou zijn verdwenen als we uit de bioscoop kwamen, zodat ik misschien op haar medelijden kon rekenen? Ik zou Johanna op haar eigen fiets naar huis rijden om haar daar te verleiden. Anderzijds was ik erg gehecht aan deze fiets met de bel, die Jackie me ooit voor mijn verjaardag had gegeven.

Zo stond ik besluiteloos bij mijn lantaarnpaal toen Johanna verscheen.

“Hey Martin, lass uns reingehen.”

Ik lachte haar toe en schudde mijn hoofd.

“Habe den Schlüssel vergessen.”

– “Kein Problem, komm, da steht mein Rad,” zei ze. Ze nam mijn fiets en reed ermee naar waar de hare stond. Ze ketende de fietsen aan elkaar vast met een dikke gele ketting, we gingen naar binnen, en we bekeken een film die ik heb vergeten, en ze legde haar rechterhand in mijn kruis.

-0-

We verlieten de bioscoopzaal hand in hand, en ik was blij dat ik een lange trui en geen nauwe onderbroek had aangetrokken. Mijn verlangen was onbeschrijfelijk. We reden zwijgend naar haar huis en smeten de fietsen over elkaar op de binnenplaats. We stoven de lange trappen op naar haar kamer. Johanna woonde alleen. We

rukten elkaar de kleren van het lijf en kusten als bezetenen. Ik vroeg me af of ze hetzelfde zou voelen als wat ik voelde, onder de biologische dekmantel van mijn woeste geilheid? Een zuivere eenzaamheid, een abstract verlangen naar de persoon onder de huid, zoals in de dichtregels uit mijn studietijd:

*Ons eigenste ik onderhuids
zijnsraker die wijst naar de dood
die kerend in ons huist*

Nuttig zijn ze, zulke verzen. Jackie was erg onder de indruk geweest toen ik ze voorlas van een opgefrot briefje, die avond dat ik haar had ontmoet in mijn pak van bruin velours.

-0-

Ik gespte Johanna's bh los met een handigheid waar ik lang op heb geoefend. Er komt dan ook nogal wat bij kijken. Ordinaire handigheid, zoals we die aantreffen bij etalage-decorateurs die dagelijks tientallen bh's om plastic borsten los- en vastgespen, zou misplaatst zijn, omdat het de ander tot een seriemodel reduceert dat immuun is voor onze liefde. Ordinaire handigheid zou mij als een routinier doen voorkomen, die zonder diepe emotie de cupjes van haar borsten neemt. Dat zou haar natuurlijk niet opwinden; ik zag mezelf twee minuten later met dezelfde handigheid de bh weer aangespen. Wij mensen willen uniek gevonden worden, en wanneer een nieuw iemand onze gespjes losmaakt willen we dat het net zo voelt als bij de eerste keer. Om dat te bewerkstelligen moet de handigheid met klungeligheid worden ingekleed. De hele truc is, te frutten en te friemelen alsof je nog nooit een gespje hebt geopend, tenminste niet sinds je kindersandalen, om dan onverwacht, precies op het moment dat zij innerlijk verzucht dat ze weer met een stuntelaar zit opgescheept, haar gespje los te knippen en het Victoriaanse kledingstuk in een vloeiende beweging van haar borsten te nemen – die vloeiende beweging is belangrijk, omdat het anders lijkt op beginnersgeluk, hetgeen je klungeligheid zou bevestigen. Maar als het eenmaal gelukt is, als ze wild en warm wordt, dan...

Hoe relatief is dit alles. Er worden dagelijks miljoenen bh's losgegespt en miljoenen hete kussen op miljoenen halswervels gedrukt. Jackie heeft daar een moedervlek en een goudblond haar. Alles is ijdelheid. We klampten ons aan elkaar vast, mijn verlangen naar warmte werd een verlangen naar vochtige hitte, een abstract verlangen naar wild vibrerende moleculen, naar een wezen dat ik niet zelf hoef te zijn, zo abstract dat het me geen donder uitmaakte wie dat wezen dan wel was. En zo hijgden we en neukten we. Toen ik klaarkwam dacht ik aan Jacqueline.

“Ja, ja, ja!” kreunde ik.

Johanna voelde me in zich en schreeuwde, “O Martin, ik kom.”

Ik voelde me door haar bevestigd. En dat mag niet worden afgedaan als gewoon een geil gevoel, een trillend lichaam dat voor een ogenblik zijn gekneusde ziel kan vergeten. De anonieme vrouwen, vaak hoertjes, soms sletjes, altijd geven ze de mannen bevestiging. Ook de klanten zijn anoniem. De succesvolle zakenman wordt net zo aan zijn borsthaar getrokken als de broodloze kunstenaar of de verslaafde zwerver. Net zo teder: er is een soort eeuwige streling van opkrullend borsthaar gaande, waar de mannen dan een moment lang deel van uitmaken. Er is geen enkele reden daarin een bevestiging te zien. En toch. Onze individualiteit wordt een moment lang afgekoeld, de ijverige kleine knaagdieren in ons zijn een moment lang bedwelmd.

Overpeinzingen zijn geen goede manier om het bloed naar de juiste plaats te laten stromen, en ik rolde dan ook van Johanna af. Ze trok de lakens over zich heen en stak een sigaret op. Ik voelde me zo zeer bevestigd dat mijn ogen begonnen te tranen en ik schokschouderend in haar sprookjeskussen zakte. Ze streeelde mijn buik, tussen de weke delen in, en zei, “Ist gut Martin, mein starker Martin, mein Löwe.”

Ik moest een geweldige minnaar zijn geweest, en wreef met mijn handpalm langs de onderkant van haar borsten als teken van erkentelijkheid.

“Wat doe je morgen Martin?”

– “Hetzelfde als altijd, schrijven.”

“Die roman met dat anker nog steeds?”

– “Ja. Het anker.”

“Schiet het al op?”

– “Nee, ik ben nog aan het brainstormen.”

“Hoe ben je er eigenlijk op gekomen, ik bedoel waarom ben je zo gefascineerd?”

Dit leek een echt gesprek te worden en ik trok voorzichtig mijn hand terug, die ze met een tedere glimlach volgde. Een echt gesprek met anoniem, dat is misschien nog beter dan sex met anoniem. Niet dat Johanna anoniem voor me was, maar ik had nog geen gewetensbezwaren haar deze rol op de dringen. We deelden een romantiek van mens tot mens, van ieder mens tot ieder mens. Dus besloot ik haar in de wijden in het anker, in de objectief beschouwd ongelooflijke flauwekul die ik in die tijd aan het schrijven was, en die me enige tijd later zo mateloos beroemd zou maken.

“Het anker is een idee fixe van me.”

– “Hoe is dat ontstaan?”

“Dat kun je niet weten bij een idee fixe. Je loopt ergens rond, en pats, ineens heb je het en het laat je niet meer los.”

– “Maar je hebt er toch over nagedacht, je bent toch altijd de denker, met je filosofiestudie enzo?”

“Ja, maar achteraf. Ik heb achteraf steeds gedacht, dit is het, en ik heb nu voldoende overtuiging om het boek te schrijven.”

– “Ik wou dat ik zoveel overtuiging had met mijn studie als jij met dat boek,” zuchtte ze.

“Waarom heb je die dan gekozen?”

– “Dat zal wel *mijn* idee fixe zijn geweest.”

“Je moet je er doorheen bijten.”

Ik maakte een bijtbeweging om dat te illustreren en onbewust ook om haar erop opmerkzaam te maken dat dit een post-erotisch gesprek was, dat we elkaar symbolisch hadden opgegeten. Ze lachte kort.

– “Overtuiging is zo onberekenbaar, Martin. Je weet niet hoe jaloers ik ben op mensen die zo hun overtuiging kunnen

uitleven.”

“Ja, het leven is een Ponyhof voor me. Ik laat mijn Pudel overtuiging dagelijks uit en die schrijft dan kwispelstaartend mijn boek.”

-0-

Slecht was het nu ook weer niet, dat ik zo zeker was over het anker, maar ik lag vaak wakker met de angst dat ik de hele onzin zou doorzien en de rituele viering van het Ultieme zou ontaarden in een flauwe obsessie. Maar ik voelde me goed naast Johanna en wilde haar niet met mijn schrijfblokkades confronteren.

“Ik heb genoeg overtuiging Johanna, voor 250 bladzijdes. In de loop van het boek zal die tanen...”

– “Wat bedoel je?”

“Nachlassen. En tegen de tijd dat ik de achterflap bereikt heb, zal ze zijn verdwenen.”

“Ik snap het,” zei Johanna. “Maar denk je echt dat ze het gaan uitgeven?”

– “Natuurlijk. Ben je nog geïnteresseerd?”

“Ik luister.”

– “Goed, ik liep dus een keer over een tweedehandsmarkt.”

“Welke?”

– “Arkonaplatz. Samen met een Italiaan, en we bekeken wat er werd aangeboden. Lampen, kroonluchters, oude boeken, kachelpijpen, koperen ringen, feesthoedjes, kandelaars, bordjes, langspeelplaten, kikkerdril, wieldoppen, gloeilampen met gezichtjes erop, penselen met wilde-zwijnen-haar, kromme planken, Tsjechische bierpullen, scharlaken oorwarmers voor een schoothond, zeilbootjes van kurk, cellofaan, een glazen draaitol, oude neonreclame, DDR-tandpasta, vogelvoer, reisstrijkijzers met verschroeide kabels, apenschedels, afgedankte zwaailichten, nagelknipschaartjes met het *Ampelmännchen*, DDR-nooduitgang- bordjes, een doornenkroon van prikkeldraad, poppenhandschoentjes...”

– “Ja, ja...”

“En dus een anker. Niet overdreven groot, maar ik was meteen van het ding overtuigd.”

– “Waarom?”

“Waaróm, waaróm. Ik zei toch dat het gewoon zo ís. Waarom ben je geboren?”

– “Het is dus een soort tweede geboorte van je?”

Ik bloosde. Eigenlijk wist ik wel waarom ik zo overtuigd was. Omdat de anderen niet overtuigd waren. Daarom voelde ik me zo goed toen ik dat symbool van houvast, *Bodenständigkeit*, gebondenheid, thuishaven, als mijn persoonlijke totem herkende en het direct kocht (ik romantiseer, ik kocht het toen we er voor de tweede keer langskwamen, toen ik de prijs van 10 euro naar 8 euro kon pingelen). Het is een mooi ankertje, en het gevoel dat het de inspiratie voor een groots boek zal zijn was er vanaf het prille begin. Er was niemand anders die deze totem had. En vooral niet de Italiaanse bekende, die me vergezelde op de vlooiemarkt. Toen de verkoper mij het ruwe ijzer in de hand drukte vroeg hij, “Waar-om koope jij een ángker?”

Luigi was klein, had zwart sluijk haar en leek op Al Pacino, vooral toen hij net als de acteur met z’n ogen rolde op het moment dat ik mijn anker kocht. Hij was rechtsdragend, studeerde in Berlijn om zijn diploma te halen en, zoals men dat van hem verwachtte, om serieuze stukken over serieuze mensen te gaan schrijven.

Luigi leidde een normaal leven. Zijn ouders waren gescheiden, hij had eerst scheikunde gestudeerd en later filosofie en Duitse literatuur, waardoor ik hem heb leren kennen in mijn bruinvelouren periode. Hij had een stipendium en kookte zijn tomatensaus zelf. Luigi ging gekleed in een casual herfsttrui en een slim-fit antracieten spijkerbroek. Hij droeg schoenen van Nike, zonder veters. Om zijn pols een verguld vintage horloge perfect gecombineerd met zijn decente halsketting. Een speelse bril met licht montuur gaf zijn kantige gezicht een vriendelijke doch serieuze uitdrukking. Luigi was een goed afgewerkte man, het soort man voor wie de wegwijzers worden opgesteld.

-0-

“Is het een soort tweede geboorte voor je?” herhaalde Johanna.

– “Nee, natuurlijk niet, het is gewoon, mijn totem, ik heb het zo in mijn hoofd vastgezet.” (– en gun me dat plezier.)

“Totems zijn nooit privé.”

– “Exact. Daarom zal het boek ook succes hebben.” (Dat zei ik toen, zonder te weten dat het allemaal zo overweldigend zou zijn.)

“Gek! Nu schrijf je dus dagelijks tien mooie bladzijdes over het geankerd zijn in de wereld?”

– “Nee, ik brainstorm nog.”

“Ja, maar hoeveel bladzijdes?”

– “Wat maakt het aantal bladzijdes nou uit. Niemand zal me ooit begrijpen.”

“Ach,” zei ze, en we begrepen elkaar. We begrepen elkaar heftig op het bed. En toen we daarvan uitgeput waren zeiden we tegen elkaar, “Nou, dan gaan we maar naar Cuba.”

7

Die nacht, opgerold in de lakens naast de geile Johanna, had ik de volgende droom. Ik leefde sinds enkele weken op de bodem van de zee. Ik had me daar snel aangepast aan de omstandigheden, het duikersalfabet geleerd, onder water mijn bril leren poetsen, dat soort dingen.

Op een dag zwom er een school vissen boven me en ik strekte traag mijn armen naar ze uit. Ik greep naar de halfdoorzichtige vissen maar die reageerden daar niet op. Ik vloekte eerst binnensmonds, stak toen bij gebrek aan adequate beheersing van het duikersalfabet (*“Martin moet nog oefenen, zijn gedachten begrijpelijk uit te drukken”*) mijn middelvinger op en zakte door mijn knieën, wat een kolkend effect teweeg bracht en het zand van de bodem deed opstuiven. De visjes leken ook daar geen boodschap aan te hebben en bleven me negeren. Ik beeldde me allerlei eenzaamheden in waarin de oceaan was voortgekomen uit mijn zoute tranenvloed.

Toen zag ik een prachtige middelgrote schelp met poëtische traagheid over de zeebodem kruipen. Het was een *Lobatus gigas*, met een fijn gespikkeld oppervlak dat door een menigvuldigheid

van minerale afzettingen schitterende kleuren had aangenomen. De schelp trok zichzelf plechtig door het blonde zand, en liet een scherp spoor achter, dat een moment lang zichtbaar bleef voordat het werd uitgewist door het water. Hier had de beweging haar waardigheid. Hier gebeurde iets dat niet door het uitwissen ongedaan kon worden gemaakt. Ik strekte mijn arm naar de schelp uit, langzaam, totdat ik mijn hand om het dier heen kon sluiten. Ik kneep mijn ogen dicht en bad voor iets dat ik heb vergeten. Toen ik mijn hand weer ophief, en de schelp voorzichtig van de zeebodem oplichtte, ontsnapte er een klein visje dat wegschoot om zich bij de school te voegen. De schelp was slijmerig en bruin geworden. Hij bewoog zich niet meer. Ik liet mijn hoofd zakken in de zeebodem en sloot mijn ogen. Ik hoopte een magere hoop en dacht aan het einde (*“Martin stelt zich soms erg aan”*). Dit was mijn schedel, want ik was van plan hier te vergaan en te ontbinden. Ooit zou mijn schedel misschien door een verdwaald visje verplaatst worden. Al was het maar een paar centimeter.

8

“Een paar centimeter.”

– “Wat zeg je?” vroeg een slaperige stem naast me. Ik draaide me om naar Johanna en drukte mijn neus tegen haar voorhoofd om daar even een rode vlek te maken, die snel weer wegtrok. Haar licht gebolde wangen waren goed doorbloed en haar lippen hadden een gezonde kleur roze. Ik dacht aan de honderden spiertjes die samenwerkten onder de huid van mijn minnares, op dat moment van wederzijdse aantrekkingskracht, en ik voelde een extatische eerbied voor de werking van gezichten. Hoe wonderbaarlijk is dit samenspel van gezichtsspieren, die het moeiteloos klaarspelen de honderden gelaatsuitdrukkingen die we door de lange jaren van evolutionaire verfijning met ons meedragen, als de zon schijnt en als het regent. Hoe *großartig*, dit palet van schaamte, verlegenheid, wulpsheid, woede, haat,

geilheid, trots, bescheidenheid, minzaamheid, verachting, verontwaardiging, verbazing, gulheid, onnozelheid, angst, deze universele taal die ons onderscheidt van chimpansees, bonobo's, gorilla's, orang oetans en andere harige voorgangers met een grovere gezichtsmotoriek en een navenant beperkter emotioneel repertoire. We gaan er te vaak achteloos aan voorbij, dat wij op ons gezicht, op een paar gelobde vierkante centimeter, een evolutionaire prestatie met ons meedragen die zijn weerga niet kent, *dat we die 'maskers' zijn die ons sieren met de existentiële onmogelijkheid, ze ooit af te zetten.* Welbeschouwd is al het andere bijzaak. Zelfs het gezicht in de wolken, dat ons door een samenloop van lunaire en agrarische omstandigheden ooit welgezind leek zodat we het god zijn gaan noemen.

-0-

En nu? Waarom juist deze observatie, terwijl ik naast Johanna lag? Omdat mijn lijf me een hormonencocktail had toegediend? Omdat ik mijn blikveld verkleind had tot haar in het kussen weggezonden gezicht, aangemoedigd door het reproductieve apparaat dat zich reeds op de herhaling van de geslachtsdaad aan het voorbereiden was. Herhaling. Ik spande me in: waarom de fascinatie voor deze gezichtsspiertjes, waarom niet voor de gecompliceerde regulering van sappen in een boomblad, of bijen in een korf, of rupsen die zich tot vlinders ontpoppen, de ontwikkeling van het zoogdierenoog, de intelligentie van dolfijnen, de signaaloverdracht in eencellige organismen? We kunnen ons laten inspireren door een paar millimeterdikke lapjes vlees, die door gecompliceerde spiercontracties bepaalde vormen aannemen en in ons dan bijvoorbeeld een gevoel van geborgenheid veroorzaken. Ik bekeek het gezicht van mijn minnares en probeerde te schatten hoeveel vierkante centimeter huid er in totaal opzat, terwijl ik met mijn van de slaap tintelende hand door haar haar streek. Deze wetenschappelijke analyse van Johanna's mooie gezichtje gaf me naast de kortstondige roes van overwinning op de dierlijke instincten een vacuümgevoel in mijn maag, een gevoel van honger zonder te kunnen eten. Ik greep naar haar sigaretten.

“Waarom zei je een paar centimeter?” vroeg ze.

Ik stak een sigaret op en haalde mijn schouders op.

“Darf ich?” vroeg ik in haar moedertaal, veegde voorzichtig de aangekorste pus uit haar ooghoeken en drukte zacht op haar oogleden. Ik voelde mijn gepeins, mijn kloppende maag, mijn reproductieve apparaat, de uitdrukking op mijn gezicht één worden, en de rest leek daar niet in het geringst tegen te protesteren. Alles voegde zich naar mijn aanwezigheid. Dit was dus dat beroemde heden, waar ik zoveel over had gelezen. Geen transcendent meditatie, geen oranje pijen en zelfkastijding voor het oog van zesarmige olifanten, geen gehum en gehoem, geen levitatie in dubbele kleermakerszit, geen wierookgeuren en vooral geen ingewijd moeten zijn door weeë verwijfde wonderdokters met slechte tanden. Nee, het heden was een grinnikend genotvol fantaseren, god ver onder ons, de geschiedenis van de mensheid van Adam en Eva tot Obama en Ratan Tata daar weer onder, een waas, een waan, een georkestreerd hormonensalvo, een nauwkeurig op elkaar afgestelde lozing van chemicaliën. Het vermogen om dat heden te ervaren was de culminatie van de blinde evolutie op een punt waar het onze eigen blindheid volmaakt uit het zicht kon laten verdwijnen. Punctum saecum. Ik lag daar naast Johanna en beleefde het heden en zag dat ze opgezwollen tepels had.

-0-

Dit is een goed moment om dit boek even weg te leggen. En bij het weer oppakken kan ik me voorstellen, dat er twee vragen zijn ten aanzien van het narratief. Eén: als ik juist heb geteld is dit de dag dat Jackie's vader ter aarde wordt besteld, en twee: wat is het motief om met Johanna een reis naar Cuba te ondernemen?

-0-

Ad één. Dit moet een tragedie worden, dus de grap is, dat door allerlei omstandigheden waaraan de tragische held in principe niets kan doen, de gebeurtenissen zich opstapelen, totdat het hoogtepunt wordt bereikt, dat ons ofwel bescheidenheid jegens het lot, ofwel een diepe minachting, ofwel een virulente ironie zal leren. Dus Martin probeert Jackie door een misverstand te zoenen, baalt daar

vervolgens zelf ontzettend van en probeert het goed te maken. Alles wat hij doet maakt het echter alleen maar erger. Dat is lastig en niet om te lachen, vooral omdat ik die Martin zelf ben. Dus terwijl ik me onderwierp aan de oppervlakkige gelukzaligheid met Johanna en in een vreemde extase een zelfgenoegzame pseudo-wetenschappelijke beschouwing over haar huid hield, vond de begrafenis plaats van de arme drommel die met 150 kilometer per uur pissend onder een vrachtwagen was geraakt. Ik zat daar toen niet mee, natuurlijk, want ik was de man in de tragedie, en bovendien was ik om begrijpelijke redenen niet voor de begrafenis uitgenodigd. Maar achteraf zou me een bijtend schuldgevoel ten deel vallen. Misschien was het die schuld die me, dwars door het rookgordijn van mijn dimenticato heen, verder in het verderf zou gaan storten?

Achteraf heeft Jackie me in een afstandelijke brief over de begrafenis geschreven. Het was een simpele plechtigheid geweest, een rijtje mensen in het zwart, een paar boeketten. Het hoogtepunt was de toespraak van een oud-collega die op het ministerie had gewerkt voordat de grenen doos onder veel te luid Piazzolla-pizzicato in de vuilgrijze kerkhofaarde werd neergelaten. Ik heb die scène zo vaak door mijn hoofd laten gaan, dat hij in mijn herinnering vandaag levendiger is dan de sex met Johanna. Ik ben later gaan beseffen dat ik daar had moeten zitten, met Jackie's hand in de mijne en haar tranen in mijn zakdoek, op de eerste rij luisterend naar de toespraak van de man die op het ministerie had gewerkt, mijn benen over elkaar en niets dan goedmoedige gedachten in mijn gedwee knikkende hoofd – niet naakt in bed naast Johanna, dromend over scholen identieke visjes en ontwakend met haar lippen nauw gesloten om mijn lul.

-0-

Toen ik me van mijn schuld bewust werd, die ik natuurlijk niet kon opgeven zonder mijn identiteit te verliezen, besloot ik ermee te leven. In het begin was het een soort plasma, het kleefde aan alles wat ik deed. Ik maakte een denkbeeldige totem Zonde, een privéreligie zonder god en de logische drie-op-een-rij attributen die nodig zijn voor communiceerbare religies. Dit was voor mij alleen. En ik slaagde in mijn opzet. De verterende schuld, die me

depressief zou hebben gemaakt en me met fast-food voor de televisie en tot de rand van de vertwijfeling zou hebben kunnen drijven, heb ik op afstand kunnen houden. De totem Zonde zou van nu af aan de honneurs waarnemen wanneer een gewetensbezwaar aan mijn herwonnen zelfbeeld zou proberen te knagen. Natuurlijk was de hele constructie op dat moment nog provisorisch en moest ik niet vergeten de rituelen van mijn pseudoreligie regelmatig bij te werken (iets waarvoor ik pas veel later echt de tijd zou nemen), want ik had in mijn haast de standaardinstellingen gebruikt, die omwille van eenvoud alle schuld doorprojecteren op onze voorgeschiedenis en opvoeding. Alles was dus gewoon te wijten aan de man met de sikkebok die me vroeger had moeten uitleggen hoe ik mijn veters moest strikken, en hij, niet ik had verzuimd.

-0-

Ad twee. Het motief van de Cuba-reis. Ik weiger een motief aan te geven, zoals ik weiger op formulieren van het Arbeitsamt aan te geven wat voor beroep ik wilde gaan uitoefenen. Ik wilde geen motief, ik wilde omsloten worden door Johanna's fantastische lippen, geheel omsloten zijn, met mijn navelstreng losgesneden, als een verdwaalde astronaut wilde ik die dan helemaal voor mezelf hebben en op een Guarneri spannen en er een *rondo capriccioso* mee spelen. Dat was toch niet teveel gevraagd. (Lector: schuif de beslagen hoornbril terug op je neus en schrijf "Freud!" in de kantlijn).

-0-

Er was een movens, maar we hadden het nog niet doorgeslikt en tot dampend motief verteerd. Het motief is het paard en wij zitten op de bok van de wagen. Maar ik had uit een beginnende afkeer tegen lineaire en eendimensionale motieven, het paard achter de wagen gespannen, zodat ik door een ingenieuze constructie, waarbij het paard op een soort lorrie draafde die de wielen van de wagen aandrijft, toch vooruit kon komen. En het beste is nog, dat Johanna en ik ons naar het paard konden omdraaien, comfortabel leunend op de leuning van onze open huifkar, om het beurtelings met haver en gerstekoekjes te verwennen.

“Dat vind ik nu weer eens typisch.”

Al deze woorden hadden hetzelfde gewicht, de zin was een gespannen snaar tussen ons in, met boventonen die één, twee, drie octaven hoger klonken door het vacuüm van de tussen ons verstreken tijd. Ik werd aangezogen door de herinnering aan de tijd dat we studiegenoten waren, aan dat jaar in Amsterdam; samen naar de filosofiecolleges, achterin de collegezaal het fundament onder alles uitredenerend wat er door de professor werd behandeld; de middellange wandelingen door het Vondelpark en langs de Singel; de gezamenlijke reizen later naar conferenties in Leuven en Tübingen; onze gedeelde voorkeur voor literatuur en vrouwen met kleine maar ‘Kantiaanse’ borsten; onze min of meer gelijktijdige exodus naar het oosten, waarvoor we in de polder doorgaans met een bepaalde nieuwsgierigheid werden bejegend.

Frederik was het die deze woorden uitsprak, zij het slechts in mijn fantasie. Mijn oude studievriend zat voor me, met een keurige frons op zijn hoge voorhoofd en zijn benen over elkaar geslagen onder het bistrotafeltje. Frederik draagt een gladde spijkerbroek met een glanzende riem van imitatie-slangenleer, een beige overhemd met de bovenste twee knoopjes open en zijn haar is kort en vol gel. Hij heeft een geprononceerde neus en goedkope contactlenzen, waardoor hij regelmatig met zijn ogen knippert. Om zijn lippen speelt een bedenkelijke glimlach, waarin ik een authentieke combinatie van opmerkzaamheid, achterdocht, nostalgie en hulpvaardigheid gewaar word. Als we nu onze blik richten op zijn pols, zien we een sportief horloge met een ingenomen design, dat het geheel op treffende wijze afrondt. Dat geheel heette Frederik, en keek me innemend aan. Hij zat tegenover me en trok de gordijntjes dicht.

-0-

Ik had namelijk besloten dat het tijd was om te gaan biechten. De schaamte, de schuld, deze exemplarische ausgeburt van mijn

gesocialiseerde Angst-Trieb, deze twee bijtende zuren die mensenzielen in scharen door de millennia hebben gejaagd, deze veel te grove reminiscenties van hoe angstige, schuwe holbewoners met elkaar omgaan, deze groepsverkrachting van het fijne spel waartoe onze sensibiliteit in staat is, wanneer we haar zouden ontwikkelen (*“Martin houdt er soms vreemde ideeën op na.”*), had de behoefte om te biechten me met mijn oude vriend doen afspreken. Tot mijn verdediging mag ik aanvoeren dat het biechten alomtegenwoordig is in onze cultuur. Het doet er niet toe dat het koude eikenhout van de katholieke hokjes plaats heeft gemaakt voor designstoeltjes in grand cafés, dat de gordijntjes zijn opgeheven en de onzichtbaarheid van de priester is overgenomen door de onzichtbaarheid van ieder van ons. Voor mijn biecht, waarvan ik hoopte dat hij ervoor zou zorgen dat ik de drukkende schuldgevoelens over mijn reis met Johanna kwijt zou raken, had ik dus Frederik uitverkoren, mijn beste vriend aan de universiteit, en iemand die me met een enkel ‘volg gewoon je hart’ zou kunnen verlossen. Deze Frederik dus, mijn vriend door dik en dun, trok het moderne equivalent van de gordijntjes dicht middels een frons op zijn knappe gezicht en een snelle hoofdknik.

“En Martin, wat wilde je me vertellen?”

Hier had ik me op voorbereid. Ik zou Frederik vertellen over mijn onvergeeflijke wangedrag, mijn zondige misverstand met Jackie, mijn nog zondiger nacht met de blonde Johanna en mijn allerzondigste plan, met deze Johanna naar Cuba te gaan. Ik zou hem dan uit de doeken doen hoe het zover gekomen is en daar zou een reinigende werking vanuit gaan. Katharsis. Als dat proces eenmaal in gang was gezet, zou ons gesprek vanzelf op het spoor van de rechtvaardiging komen. En ik zou allerlei omstandigheden aanvoeren die mijn zondige gedoe in een gunstig licht zouden zetten, het zouden verzachten, relativëren; ik zou naast de fosfaten een behoorlijke dosis weekmakers in de wasmachine van Frederiks’ oordeelsvermogen uitschudden, dikke witte korrels die knisteren tussen het mechaniek, en hij zou dan, schuimend en puffend, sissend en dampend, tot een conclusie komen zoals ‘Martin, volg je hart’. Daar zouden we dan het glas

op heffen, en dat was dat. Dus ik begon:

“Frederik, ik heb een immoreel voornemen.”

– “O ja, wat is dat dan?” zei mijn vriend breed lachend, terwijl hij met de punt van zijn schoen een driekwart cirkel draaide, en me aankeek met een blik alsof het om een peulenschil ging.

“Ik weet niet of ik erover kan praten, maar jij bent de enige.”

– “Je kunt me alles zeggen, dat weet je.”

Frederik grinnikte kort, hoofdschuddend, maar ik moet serieus en beteuterd hebben gekeken.

– “Wat is er, Martin?”

“Het heeft te maken met een roestige liefde.”

– “Ja?”

“Met een zijsprong.”

Ik had het Duitse *Seitensprung* vertaald, en het vertaalde woord had door het beschermende vlies van mijn verlegenheid heengeprikt, maar dat viel Frederik niet op. Natuurlijk sprak hij perfect Duits. Hij is ongeveer tegelijk met mij (in de bruinvelouren tijd) naar Berlijn gegaan om zijn Doktorarbeit als Literatuurhistoriker te schrijven. Hij had daar zijn vriendin ontmoet, Martine, een kleine, donkerharige, goedlachse Française uit het diplomatenircuit. Toen Frederik een baan aan de universiteit van Potsdam kreeg aangeboden, zijn ze daar samen heen verhuisd, in een flink appartement met boeken van de Dielen tot aan de Decke, een gezellige keuken en een extra kamer ‘voor de toekomst’. Frederik had een Lehrauftrag, een heel behoorlijk contract met allerlei boni en daarmee is meer bedoeld dan warm water en een krantenabonnement. Was hij veranderd? Moeilijk te zeggen. Tijdens onze gesprekken trilden altijd dezelfde snaren mee en hoe zeldzamer de gesprekken werden, hoe intenser die snaren leken te trillen. Frederik werd om het zo maar eens uit te drukken steeds dezelfde.

Laat ik hier nog opmerken dat ik tot dat moment nooit had gedacht, “waarom hij wel en ik niet?” Martin en Martine, intellectueel echtpaar dat z’n weerga niet kent, warm en gastvrij op 120 vierkante meter met barokgevels die je kunt aanraken vanaf het balkon, omdat daar tot op dat moment nog nooit

aanleiding toe was geweest.

“Een zijsprong?”

– “Ik bedoel een zijspoor.”

“O.” Bedankt, Frederik.

– “Ja, ik heb lang gestudeerd en vergeten mezelf te vragen wat ik nu eigenlijk wil. Ik wil weer gaan schrijven, Frederik.”

“Maar dat klinkt toch fantastisch, kerel!”

– “Ik weet het niet, ik heb een idee voor een roman en probeer dat uit te werken, maar het wil... het loopt stroef... ik twijfel steeds aan mezelf.”

“Weet je hoezeer ik aan mijn promotie getwijfeld heb? Ik heb ze gehaat, Heine en Lessing, maar ik heb me er doorheen gebeten, en nu zit ik mooi hier: Frederik der Große.”

Het grapje was onvermijdelijk. Soms dacht ik dat mijn vriend in Versailles terecht zou zijn gekomen als hij Lodewijk had geheten, en dat de hele studie voor hem een uiterlijke aardigheid was geweest. Zou hij echt met Heine en Lessing hebben geleden, of alleen met zichzelf als saaie plichtvervullende bibliofiel?

– “Ja, ja, jij hebt het mooi bekeken,” zei ik met een stem die ik leende van een van onze studentengesprekken. Frederik liet zijn uitgestrekte handen langzaam zakken en zei, “Vertel me dan over je idee. Misschien kan ik nuttig commentaar geven?”

– “Het is nog heel pril.”

“Je hoeft niet bang te zijn dat ik het afkraak.”

– “Goed, het gaat over een anker als symbool van onze gebondenheid. Het probeert de spanning tussen de symbolische en de geleefde betekenis voelbaar te maken.”

“Schrijf je in de eerste persoon?”

– “Nee. Het idee is dat de hoofdpersoon voelt dat hij iets is kwijtgeraakt maar niet weet wat. Hij merkt dan in de loop van het verhaal dat hij een symbolische kracht, die we vroeger vaderland noemden, nodig heeft om zich thuis te voelen in dit leven. Hij probeert die symbolische kracht op het spoor te komen en wil het materialiseren in een anker. Het feit dat hij juist daardoor onbegrepen blijft is voor hem de bevestiging van zijn oorspronkelijkheid.”

“Klinkt goed. Beetje Sartre, beetje Musil, ik ben benieuwd.”

– “Ik heb hier wat bij me,” zei ik, “een mogelijk begin wat ik vorige week heb geschreven.”

Ik haalde een stuk papier uit mijn vestzak en legde het opengevouwen voor Frederik neer. Mijn vriend bekeek eerst met een kennersblik de bladspiegel en het handschrift, en begon er vervolgens in te lezen. Ik leunde achterover en kruiste mijn armen nonchalant achter mijn hoofd, terwijl ik de mooie jonge vrouwen observeerde die aan het tafeltje naast ons sinaasappeltaartjes aten.

Door het eindeloze landschap schoof langzaam een lange trein, die zijn passagiers van B. naar K. bracht. Vanuit de lucht gezien was het een soepele slang, die over het smalle spoor voortkroop en af en toe met een schrille fluittoon van zijn bestaan kond deed. De trein bewoog met de ijzeren zelfverzekerdheid waarmee onze ingenieurs hem hadden uitgerust, tussen de heuvels van ons mooie, uitgestrekte land, en hield nochtans de horizon op veilige afstand. Vanuit de lucht gezien, als we ons verplaatsen in de zwerm trekvogels die over de eindeloze toendra zweeft, is dit een vredig tafereel, een behoedzame affirmatie van het feit dat er een waarde is in de manier waarop de dingen gebeuren, omdat ze zo gebeuren.

In die trein bevond zich Mikhail Fjodorovitsch Martinov, burger derde klasse, met een tas van zwaar katoen die rook naar de jaren dat hij op de zoldering van het oude huis in B. had gelegen, onder zijn hoofd geschoven. Deze man bezat niet veel, zijn sigaretten waren hem afgenomen door een groep burgers tweede klasse, kort voordat de trein de stad Pjov had bereikt. De trein schommelde en passagiers die zich niet goed vasthielden aan de leuning en aan elkaar werden ruw dooreen geschud en belandden soms, tot hun blanke onbehagen, bovenop elkaar. Mikhail hield zich vast aan de gammele stangen boven zijn hoofd en staarde naar de dansende schroeven waarmee deze ooit in het treinstel waren gemonteerd, terwijl hij zich de liederen die hij met de andere

jongens in het weeshuis in B. had gezongen probeerde te herinneren, en waarom hij naar K. was vertrokken.

Hij keek om zich heen maar vond geen aanwijzing die hem zou kunnen helpen, het motief van zijn reis te reconstrueren. Toen hij zijn poging daartoe wilde staken wenkte hem een oudere heer met een kapiteinspet, die bij het binnentreden van de wagon met een enkel handgebaar de andere daarin aanwezige burgers derde klasse naar andere delen van de trein verstoof.

“Er is iets in jouw blik,” zei hij tegen Mikhail, die tegenover hem was gaan zitten, en hij klopte hem op zijn schouder.

– “Wat bedoelt u?” stamelde Mikhail terug.

“Er is iets in jou,” zei de maritieme heer, met een blik van graniet.

– “Waarom... hoe weet u dat?”

De kapitein, die zich vaker met dit soort plagerijen inliet na een vermoeiende werkweek, dacht een ogenblik na.

“Jij bent iets kwijt.”

De trein was begonnen aan een bocht langs het ooit zo prachtige meer van Radiv. Mikhail was weerloos en keek de kapitein aan, die de eerste burger eerste klasse was die hij in zijn leven had gezien.

– “Jij hebt je anker verloren,” zei de kapitein terwijl hij een sigaret opstak en er een aan Mikhail aanbood. De jonge man dacht na over deze onzinnige uitspraak, waar helemaal niets in te ontdekken viel dat hem enig aanknopingspunt kon bieden. Mikhail had zijn hele leven meer dan duizend kilometer van de zee vandaan gewoond, en de meren waren zo ver opgedroogd dat zelfs zijn grootouders zich niet meer de boten konden herinneren. En toch had hij zijn anker verloren. Zonder anker zou hij nergens kunnen aanmeren, en hij probeerde te begrijpen hoe absurd dat was. Hij begon in te zien, dat de draaglijkste aller werelden de wereld is waarin de kapitein gelijk heeft. De kapitein was op zijn stoel onderuit gezakt, en de wagon begon zich weer te vullen met

de passagiers die een ogenblik daarvoor door hem waren verjaagd. Mikhail moest weer staan en zich aan de handgreep vasthouden. Hij raakte er snel van overtuigd, dat hij onmogelijk in K. zou kunnen arriveren zonder in het bezit te zijn van een anker. Het zou absurd zijn als hij daar zonder anker aan zou komen. Bijna raakte hij in paniek, maar hij beheerste zich en bestudeerde de lijst van stations die naast het toilet hing. Hij zou eerder uitstappen en zijn verloren anker terugvinden.

Frederik keek op van het blad, vouwde het keurig op en zei zó duidelijk schertsend dat ik wist dat hij het meende:

“Ja, geniaal jongen, Martin. Dit gaat iets heel groots worden. Je zei dat je een immoreel voornemen hebt? Nou, dit is juist fantastisch. Je zit helemaal niet op een zijspoor, integendeel! Dit kan grootse literatuur worden als je zo doorgaat, en je zult veel gerespecteerde schrijvers in de schaduw stellen, maar om dat nu immoreel te noemen? Haha!”

– “Dank je,” mompelde ik, ontevreden over mijn laffe ontwijking. Maar ik bedacht hoe belangrijk het anker voor Mikhail het personage was, en hoe eenvoudig personages in boeken tot dit soort symbolische zelfredding te overreden zijn. Ze hebben een ingeving, hun schrijver omkleedt die met de juiste verklarende woorden, en het personage gaat daar vervolgens met veel aplomb mee aan de haal. Ik benijdde Mikhail het personage voor zijn vermogen, grip op zijn wereld te krijgen en mijmerde over hem, terwijl Frederik de *Potsdamer Neueste Nachrichten* had opgeslagen. Waarom ook niet? Ik besloot het anker in te pakken voor mijn reis naar Cuba met Johanna.

Die nacht zat ik bovenin een gigantische toren, die opgetrokken leek te zijn in de ingewanden van een wezen met mythische proporties. Honderden klokken hingen verspreid over de vele

etages en rinkelden als geitenbelletjes op onherbergzame berghellingen. In een schier eindeloos aantal windingen kronkelde de trap naar boven. Op de lagere verdiepingen cirkelden vogels plechtstatig om de brede basis; op de hogere etages was de lucht voor hen te dun, en hoorde je niets anders dan het steunen en puffen van een helper. Een groep van driehonderd helpers beklom de toren, ieder met een enkel woord op hun rug gebonden. Diep voorovergebogen en met monomane tred bestegen ze onophoudelijk de toren. De riempjes waarmee ze het woord op hun rug hadden gebonden knelden, maar ze vertrokken geen spier. Hun gezichten waren volledig uitdrukingsloos tijdens de beklimming. Wanneer er een de vele duizenden tredes had beklommen, legde hij zijn woord neer, dronk een emmer suikerwater, en keerde zich om.

Ik zat bovenin die toren, te midden van een zienderogen groeiende stapel woorden. In het begin plaagde ik mezelf met de gedachte dat ik geen idee had van wat ik daar deed, maar dergelijk gepieker bleek nutteloos. Bovendien gingen de woorden er steeds spannender uitzien. Sommige woorden straalden, andere hadden grappige vormen, of roken lekker. Er waren er ook die een charmant geluid maakten, zoals bepaalde tropische insecten dat plegen te doen. Was ik niet Martin de Schrijver? Moest ik niet iets doen met al deze woorden? Moest ik er niet iets mee uit gaan drukken? Het universele lijden van onze soort, de pijn van alle voelende wezens in ons melkwegstelsel? Zat ik daar niet volstrekt legitiem op de bovenste verdieping broedend op de eindeloos groeiende stapel woorden in de hoop ooit uitdrukking te kunnen geven aan mezelf??

-0-

Toen ik dat allemaal had bedacht opende ik mijn ogen en zag dat ik helemaal niet boven in de toren zat. Er waren nog ettelijke etages boven me. Aangezien ik niets anders te doen had, greep ik een riempje dat een slordige helper op mijn verdieping had laten liggen en snoerde het eerste het beste woord dat ik vond strak op mijn rug vast. Ik knikte de onverschillige helper vriendelijk toe en begaf me vlijtig op weg naar boven. Al snel moest ik

vaststellen, dat mijn woord veel te zwaar voor me was. Telkens als ik me voorover boog sneden de riempjes diep in mijn vlees en vertrok ik mijn gezicht van de pijn. De toren leek eindeloos maar ik kwam steeds hoger, steeds dichterbij de zon. Op de etages die ik nu bereikte lagen nauwelijks woorden, en er waren ook geen helpers meer te bespeuren. Op een aantal tredes vond ik opgedroogde kadavers met woorden als ‘verzuimen’, ‘herhaling’, en ‘zonde’, die ze nog in hun gedehydrateerde armen hielden geklemd. Door het verlies van het vocht waren deze kadavers zo ver ineengeschrompeld dat ik nauwelijks moeite had om mezelf erlangs te manoeuvreren (dat was weleens anders geweest!). Hoe hoger ik kwam op de smalle wenteltrap, hoe aangenamer de kadavers roken: naar vanille, amandelen, jasmijn, chocolade. Telkens als ik stopte om de aangenamere geuren op te snuiven verscheen er voor de raampjes een fronsend voorhoofd dat mij en mijn woord kwam analyseren. De roet die ik op de raampjes aanbracht hielp niets. Ik voelde me plotseling naakt en geschrokken, haalde mijn woord van mijn rug om het tegen de indringer te beschermen. Op dat moment merkte ik pas, dat ik mijn eigen woord niet kon lezen. Ik moest een aantal dingen voor mezelf op een rijtje zetten. Mijn navolgers zouden het woord natuurlijk wel kunnen lezen en er ‘iets mee doen’. Ik voelde hoe het zuurstofgebrek zijn tol begon te eisen, ging op de trap zitten en plaatste het woord midden op mijn borst, vouwde mijn armen erover heen, en begon met een voor die omstandigheden tevreden gevoel op te drogen.

11

“Kunnen we al vastleggen wie aan de raamkant zit en wie aan de gangkant, want ik wil bij het raam.”

Johanna was die dag vrolijk en straalde een onweerstaanbare energie uit, die de medewerker van het reisbureau met een minzame maar ontegenzeggelijk arrogante glimlach pareerde.

“Het is voor mij en mijn vriend Martin hier, heeft u

Sonderangebote? En hoe zijn de hotels daar op Cuba? Gaat het geld eigenlijk allemaal naar de staat of houden de medewerkers er zelf ook wat aan over? Is het een ecologisch verantwoorde reis? Mag je schelpen uitvoeren? En hoeveel sigaren mag je mee terug nemen? Hoe zit het met de criminaliteit op Cuba? En de politiecontroles? Zijn er veel muggen? Welke factor zonnebrandcrème wordt er aangeraden? Zijn mijn inentingën nog geldig? Gaan er later andere landen moeilijk doen over een Cubaans stempel in mijn paspoort?"

Ik heb ondertussen in dat reisbureau van alles ontdekt over exotische bestemmingen zoals Paaseiland, Kiribati, Tasmanië en Tadjikistan, maar was ergens wel blij dat Johanna zo grondig was geweest. Ik gluurde naar haar over de rand van mijn brochure en werd gepakt door de warme zekerheid dat ik door deze vrouw gewild wilde worden. Het was een plechtig moment toen we allebei een voelbaar deel van onze spaarcentjes hier mochten achterlaten, en we hand in hand het reisbureau uitliepen, terug in de broeierige Berlijnse morgen.

"Kom," zei Johanna, "laten we onze reis beginnen op het Potsdamer Platz. We zijn nu toch toeristen."

– "Jij zegt het." Ik was een beetje nerveus omdat we Jackie hier zouden kunnen tegenkomen, die vaak in de *Staatsbibliothek* werkte. Natuurlijk was Jackie er niet omdat ze voor de begrafenis van haar vader naar Nederland was gevlogen of gereden, maar zoals gezegd had ik dat verdrongen of vergeten.

Wat wil je nog meer weten? Hoe we twee dagen later een taxi namen naar het vliegveld, en de chauffeur verteld hadden van ons spontane plan, waarop deze zoals de meeste mensen over zijn eigen wilde jaren begon te vertellen en hoe hij eens zomaar zonder aanleiding naar de Noordkaap was gelift en dat hij vrachtwagenchauffeur was geweest in Noord-Vietnam. De taxi was nieuw en rook naar fris leer. Het motregende en de chauffeur knipte de ruitenwissers aan, die zich in contrapunt met de popliedjes op radio *Spreekanaal* heen en weer begonnen te bewegen.

Of hoe we door de bagagecontrole kwamen, mijn koffer achter

mijn rug om werd geopend en mijn DDR-benzinebrander, die ik op Cuba wilde uitproberen, in beslag werd genomen. Ik was daar niet blij mee geweest en gaf met hese stem een geïmproviseerd college over rechtvaardigheid en hoe onze maatschappij op eigendom is gebaseerd en dat de staat toch niet zomaar kan stelen omdat hij dan zijn eigen fundament ondergraaft. Een groepje passagiers vond het amusant en een enkele luchthavenmedewerker met een geel hesje bleef ook even hangen, dus ik deed er nog een schepje bovenop, liet de benzinebrander symbool staan voor ons individuele vermogen, ons ergens warm en thuis te voelen (gelukkig hadden ze het anker niet in beslag genomen, anders zou dit boek niet zijn ontstaan), en stapte op een bagagewagentje. Ik verhief mijn stem, waarbij ik me van een Leninachtige motoriek moet hebben bediend, omdat er allerlei mensen naar me begonnen te wijzen, voordat Johanna ingreep en me aan mijn arm met zich meetrok.

Of hoe Johanna me aankeek, gelukkig over haar stoel bij het raam, toen we in het vliegtuig ontdekten dat er een klein meisje van een jaar of negen op Johanna's plek zat en met haar neus tegen het raampje had gedrukt naar buiten keek. Johanna had het meisje gezien en liet haar op de plek bij het raam zitten. Ik zag tijdens de vlucht hoe ze af en toe een schuin oog wierp op het meisje en glimlachte.

Of hoe ik de druk in mijn oren voelde toen we opgestegen waren en snel hoogte wonnen in de onbewolkte lucht boven Berlijn. Ik omsloot Johanna's oren met mijn handen terwijl het meisje in het raam haar neus vaster tegen het raampje drukte in een poging om het huis te ontdekken waar ze woonde.

Of hoe ik in de lucht het gevoel had dat er van alles was veranderd. Ik dacht weer na over mijn motief voor deze reis. Johanna beter leren kennen, samen een stuk van de wereld ontdekken, samen door de modder kruipen en op fluwelen kussens *die Liebe machen*, samen door Cubaanse suikerrietvelden rennen en onder de blote hemel slapen, samen in de Caribische zee plassen, schaaldieren bewonderen, samen bergen beklimmen en op sponzige mosgronden onze hoofden tegen elkaar wrijven, samen verse koffiebonen kauwen, samen in een ronkende Buick

door de ingevallen straten van Havana rijden, samen een fles rum op de boulevard Malecón drinken en ons vasthouden aan elkaar, onze tenen met elkaar verstrengelen, samen met een oude *campesino* over het leven lachen, elkaars vingernagels knippen, salsa dansen, samen proberen een kokosnoot te openen, samen de stortregen trotseren, op weg naar een bar in een afgelegen dorp, naakt in een koel bergven baden, elkaar door de haren strijken met palmladeren, samen een zandkasteel bouwen voor de krabbetjes waarover ik in de reisgids had gelezen, elkaar kussen in het avondrood op een koloniaal balkon met afgebladderde verf, samen de afwas doen in een restaurantkeuken omdat we vergeten zijn pesos mee te nemen, elkaars wangen beschilderen met verf die we van een gebochelde straatverkoper kopen, samen in bad gaan en met koud water af moeten spoelen omdat het warme water op is, hangmatten ophangen en er samen tijdens het vrijen doorheen zakken, samen een mantra componeren die we hummend en met kalebasbegeleiding op een stoffige landweg door een groen dal zingen, samen een losgebroken ezel vangen en terugbrengen naar een wiegende boerin die haar scheve tanden blootlacht en ons krachtig omarmt, samen spelen met de Cubaanse kinderen die lege bierblikjes tussen goals van afgesleten tractorbanden proberen te trappen, samen over een rondslingerend motorblok struikelen en met onze neus in verse koemest vallen.

Mijn verwachtingen aan deze reis waren achteraf gezien enigszins geromantiseerd, maar wat kon het schaden, ons avontuur in mijn fantasie alvast te doorlopen. (*Alvast* is een klein trauma van me: als kind deed ik van alles ‘alvast’: ik ging alvast hout verzamelen voor het kampvuur van de volgende dag, deed alvast de afwas voor het nagerecht dat nog moest worden opgediend, reed alvast op mijn fiets vooruit en steeds oogste ik een hoofdschuddend rustig-aan-Martin, het komt vanzelf wel; zo begon ik reeds op zevenjarige leeftijd mijn onbegrepen-zijn te cultiveren). Maar in mijn vliegtuigstoel kon ik ‘alvast’ van onze avonturen genieten zonder er iemand mee te belasten, behalve dan misschien de stewardess (“señor, quiere usted algo para

beber?”).

Als je over een rijke fantasie beschikt gaat zo'n vlucht snel, dacht ik. Helaas was mijn fantasie toen nog allerbelabberst vergeleken met enige maanden nadien. Het in mijn hoofd doorlopen van onze romantische en erotische avonturen op het eiland kon drie uren 'doden', en na een triviale film met matige ondertiteling was het weer twee uur later, maar toen ik met rugpijn en een slechte nasmaak achterover leunde, toonde het display juist een stip in het midden van de Atlantische Oceaan. Er waren wat turbulenties en we moesten op onze plaatsen blijven zitten. Bij een iets grotere luchtzak schudde het vliegtuig merkbaar.

“Johanna, als dit het einde is zijn we tenminste bij elkaar,” zei ik naar aanleiding van een van die schokken.

– “Ik heb vliegangst, vergeten? Maak er geen grapjes over.”

Vergeten. Ja, ze had het me verteld voordat we de reis hadden geboekt. Ik draaide me om en liet in mijn hoofd vliegtuigen hun neuzen door woeste orkanen naar beneden drukken teneinde ze zo snel mogelijk neer te laten storten. Ik liet lijnvluchten tegen elkaar knallen in het oog van een dodelijke storm en jumbojets uit de lucht schieten door verdwaalde Russische afweerraketten. Ik dacht aan mijn droom met het oude dametje en grinnikte voor me uit. Vervolgens bezegelde ik mijn lot door schuld bewust 'sorry' te mompelen. Een paar minuten later zei ik, “Herinner je je dat ongeluk waarbij er een houten blok vanaf een viaduct door de voorruit van een auto werd gegooid?”

– “Ja, dat was een grote Nachricht.”

“En ik dacht dus, als ik in mijn boek nu eens dat anker van de hoofdpersoon laat stelen en van een brug af laat gooien op een passerende paardentram, waarbij dan iemand levensgevaarlijk wordt verwond en dat de hoofdpersoon dan een schuldgevoel gaat ontwikkelen dat hem tot allerlei daden aanzet die het alleen maar erger maken en hij uiteindelijk gaat geloven dat hij het anker zelf van de brug heeft gegooid en hij daar zo kapot van is dat hij jankend een afgemat paard om de hals valt dan is dat een soort moderne tragedie.”

– “Oh.”

Johanna leek niet erg geïnteresseerd, en terecht. Dit was een verhaal over de menselijke tragedie, geen handleiding voor een zakrekenmachine. Het moest bruisen, het leven moest ervan afdruipe, het moest veel beter doorbloed zijn, klodders modder, bloed en sperma moesten opspatten wanneer iemand met zijn leeswijzer langs de regels zou strijken. Het moest de lezer strak bij zijn kloten of haar tieten grijpen en tegen de grond drukken, terwijl het hem of haar diep in de ogen kijkt. Maar wat ik had gecommuniceerd was niet eens een slap aftreksel van wat ik wilde zeggen. Het was een belevingsloze *flow chart* en het zou een belediging voor het leven zijn geweest als iemand, hoe geniaal ook, er ook maar iets mee zou kunnen aanvagen. Dan kun je net zo goed Madame Bovary inkorten tot ‘vrouw trouwt landarts en wordt ongelukkig, daardoor overspelig en suïcidaal’. Het is bloedeloos, op een levensvijandige manier kunstmatig.

Ons verblijf op deze planeet is te vergelijken met een diner in een goed restaurant. Op de menukaart staan niet alleen cijfers en formules voor koolhydraatverbindingen, maar mooie culinaire begrippen zoals garni, carpaccio, flambé, op een bedje van, gesouteerd, stoofpeertjes, flan, hors d’œuvre, amuse gueule, afgesloten met een fleuron. En zo wil ik het hebben. Het verhaal moet op zo’n manier worden verteld dat je de woorden kunt ruiken, de zinnen kunt horen lopen, en het belangrijkste personage (mij dus) naast je kunt zien staan. Ik hamer daar nogal op, maar het is dan ook verdomd belangrijk.

In onze 21ste-eeuwse leefwereld heeft taal die rol niet meer.

Mensen kopen belevingen in boetieken en wellnesscentra; muziek is zo alomtegenwoordig dat de fantasie overbodig is gemaakt; ieder beeld wordt al verdrongen door een nieuwe visuele prikkel voordat we het hebben kunnen beschrijven. Wat daarbij wordt vergeten is de creatieve kracht van taal, ons vermogen om ons de dingen voor te stellen wanneer we er niet meer dan een beknopte beschrijving van horen. We zullen het pas missen wanneer we het verloren zijn, en tot die tijd zullen de behoedzame geesten voor gek worden versleten. Maar geloof me,

er is iets dat de eenzame man die Don Quichotte leest in zijn blokhut op het Cubaanse achterland heeft. Wanneer hij in zijn bedoezelde exemplaar van Don Quichotte bladert met zijn dikke tabaksduimen terwijl hij het bij het flakkerende licht van een oude olielamp leest, zich met gesloten ogen de ridderheld voorstelt, hoe zijn paard eruit ziet, zijn kleding, Sancho Panza, er is iets dat deze man heeft, geloof me, iets dat een ADHD-jongen achter een interactief computerspel waarin honderden strijders, bestuurd door andere jongens in cyberspace, met dikke knuppels en bulten over het scherm marcheren zonder iets aan de verbeelding over te laten, omdat ze de jongen zich op een *taak* laten concentreren, namelijk het spel te winnen, in plaats van zijn potentieel subversieve fantasie te ontwikkelen, er is iets dat die jongen niet heeft en niet eens meer zal willen hebben, en dat, beste lezer, maakt mij zo woedend op wat algemeen vooruitgang wordt genoemd, of beter het culminatiepunt van die vooruitgang, het punt waar al onze zintuigen zijn volgestopt, constant worden bevredigd, het punt waar mensen zijn gereduceerd tot het zenuwplasma dat cynische machines verveeld tussen zich heen-en-weerschuiven, en als dat het culminatiepunt is mag je de weg daarheen over mijn lijk vooruitgang noemen.

-0-

Johanna was in slaap gevallen, en ik doezelde ook wat, maar kon de slaap niet vatten. Ik was te bezorgd over mijn tragedie. Zou het niet een stil schema blijven, voor eeuwig op grote afstand van het echte leven dat het nooit kan raken? Het idee was toch goed? Een anker als symbool voor worteling, thuis, *Heimat*. Een symbolische functie die op zo'n pure manier wordt vervuld dat alle andere beweeggronden absurd schijnen; dat dan uitgerekend door dat anker iemand moet sterven (hoewel die brug me bij nader inzien wat geforceerd lijkt); dat het personage wordt verdacht en moet vluchten, tijdens zijn vlucht nergens wordt begrepen omdat zijn symbolische universum door de absurditeit van de stichtende akt volkomen onbegrijpelijk is voor de anderen, omdat niemand een idee zou hebben wat hij zou bedoelen met 'ik heb mijn anker verloren' – dat zou dan toch een moderne tragedie

moeten kunnen worden? De lezer zou ergens halverwege geraakt moeten gaan worden door het overweldigende gevoel dat hij zich in net zo'n uitzichtloze situatie bevindt als Mikhail, de burger derde klasse, en niemand weet waar hij het over heeft als hij zijn oorspronkelijke Verlies ter sprake brengt. Ik moest het geraamte alleen nog aankleden. Waar maakte ik me zorgen over? Alles zou op z'n plek vallen wanneer ik er in de Cubaanse avondschemering verder aan zou werken.

“Johanna?”

Ze draaide haar hoofd naar me om en trok haar wenkbrauwen op.

“Zo slecht is het idee toch niet? Ik moet het alleen realistisch vertellen, zodat de lezers voelen dat het ook over hen gaat.”

– “Ja, dat moet je doen.”

“Denk je dat ik het chronologisch moet vertellen? Dat het anker verdwijnt en door de dronken dief van een brug wordt gegooid op de paardentram waar een zwangere vrouw in zit, en dat iemand het anker herkent en de eigenaar wordt getraceerd en het komt tot een proces en het anker wordt in de rechtbank neergezet en het personage barst in tranen uit en moet de gevangenis in terwijl de eigenlijke dief en dader uitgerekend op Cuba zijn ziel uit zijn lijf drinkt omdat het de man van de zwangere vrouw was en... Johanna?”

Johanna was weer in slaap gevallen. Ik voelde dat ik het verhaal anders moest vertellen. Hebben we toegang tot de menselijke tragedie, of smelten al onze pogingen om haar in woorden te vatten als sneeuw kristallen in onze handpalm zodra we ze proberen te grijpen? Hoe transparant, hoe reflexief kan een tragedie zijn zonder komedie te worden? Besef goed dat dit geen belangeloze vraag is. Deze vraag gaat aan alle vertellingen vooraf, of het nu filosofische, epische, historische, melodramatische vertellingen betreft of een recept voor boerenkool. “Schil eerst de aardappels”, daarin is reeds zoveel absurditeit opgeheven en buiten kracht gezet, zoveel van de goddelijke komedie waarin wij slechts manke kruidnagels zijn tijdelijk buiten werking gesteld. En het feit dat de vraag “wat is waarheid?” van iemands strottenhoofd helemaal naar de roze

oorschelp van een ander mens kan reizen zonder begraven te worden onder gebulder en hoongelach, dat is het eerste mysterie.

-0-

Dit soort reflecties vulden de overgebleven uren in het vliegtuig, en ze ontweken als hete gasbellen in de broeierige Cubaanse lucht toen we waren geland.

12

“Martin and Johanna, come with me, we go bus.”

– “Gracias, hablamos Español. Puede usted...”

“No problem, bus come ten minute.”

We werden naar een hotel vervoerd, langs uitgestrekte velden met hier en daar een gedwee zwaaiende Cubaan met een hooivork, die daar door het reisbureau leek te zijn opgesteld, en door woonwijken met huizen zonder voordeuren.

“Kijk Martin, het echte Cuba.”

Johanna wees enthousiast met haar vinger, en ik gaf haar een kus op haar mond. De bus reed door een controlepost aan het begin van het toeristenparadijs Varadero, waar de Cubanen zelf zich pas sinds kort mogen ophouden. Dit was het met afstand grootste industriegebied van het eiland. We werden voor het hotel afgezet, kregen tegen afgifte van onze paspoorten plastic bandjes omgegespt, en een plastic kaart voor de deur van onze kamer. We installeerden ons ieder aan een eigen kant van het bed, gingen op de rand zitten, en knepen stevig in elkaars handen.

“Martin, ik ga me opfrissen, moet jij nog eerst?”

Johanna verdween in de badkamer en ik strekte me uit op het bed, met het frisse kussen onder mijn nog stijve nek geschoven. Ik greep de stang van het gietijzeren ledikant stevig vast en dacht aan het anker, dat onderin mijn koffer lag en wat zeelucht kon gebruiken. Gezien Johanna's desinteresse voor mijn roman kwam dat goed uit, want zo kon ik het op het balkon zetten zonder dat ze het zou merken. Ze zou er toch geen begrip voor kunnen opbrengen. Ik pakte het anker uit en opende de balkondeur door

de knop een kwartslag te draaien. Het uitzicht was magnifiek. De reling van ons balkon op de tiende verdieping was welig begroeid met slingerplanten. Ik zette het anker in een hoek en streek het zacht over z'n vloeien voordat ik terug naar binnen liep. Me uittrekkend naast het bed werd ik me bewust van het gezoem van de boiler, dat juist ophield omdat Johanna klaar was met douchen. Ze kwam veel eerder dan ik had verwacht terug, met een handdoek om haar heupen en een lieve glimlach om haar mond. Ik stond nog bij de balkondeur en lachte terug.

“Zeker een mooi uitzicht vanaf het balkon?”

– “Ja, dat lijkt me ook, maar de deur gaat niet open,” zei ik om Johanna van het balkon te weren. Ach, Martin, nu kun je niet meer terug.

“Klemt-ie?”

– “Nee, het mechaniek is kapot geloof ik.”

Ze leek een moment na te denken, waarschijnlijk overwoog ze of het de moeite waard was om de deur te laten repareren. Toen zei ze, “Dan moeten we ons anders vermaken.”

Nu ik elk moment kon worden ontmaskerd – ze hoefde de knop maar te proberen en ze zou merken dat ik niet alleen een idioot was die zich niet van z'n personage kon onderscheiden, maar bovendien een leugenaar – werd ik door opwinding overmand, en omdat ons liefdesspel haar aandacht van de balkondeur zou afleiden liet ik me gewillig meeslepen. Waar kon ik zo snel vanillesaus vandaan halen? Ik zei dat ik alvast wat ging regelen in de lobby en nam de lift naar de begane grond, waar ik een achterdeurtje van de keuken open vond omdat een hulpkok een krat kreeften in ontvangst stond te nemen. Ik sloop de keuken in en opende een aluminium schuifdeurtje naast de slagroommachine, waar ik vond wat ik zocht. Ik greep een plastic beker en vulde die tot de rand met vanillesaus, snelde ermee naar de lift en had religieuze gevoelens terwijl de lift door zijn schacht naar de tiende verdieping raasde en ik met de klotsende beker vanillesaus in mijn hand opsteeg. Johanna was ondertussen wat gaan lezen in een Franse roman (ik droom er wel eens van dat ze ‘het anker’ aan het lezen was). Er was geen tijd te verliezen. Toen

ik in de deuropening verscheen, in een houding die mijn intentie onmiddellijk verried, smeed ze haar boek van het bed en begon me uit te kleden met spasmodische bewegingen die me nog geiler maakten.

“Wacht,” hijgde ik toen we naakt op elkaar lagen, en goot de vanillesaus over haar borsten, buik, en tussen haar benen.

– “O Martin,” steunde ze. Het zachte romige geel droop van haar lijf en sijpelde in de bedlakens, tot ik het tegenhield met mijn tong en het in lange brede banen van haar trillende huid likte, met een traagheid waarin ik probeerde te wonen. Ze kreunde toen ik de vanillesaus voorzichtig uit de kelk van haar weke schaamlippen opzoog. We vreeën. De Caribische avondschemering tekende de organisch in elkaar bewegende schaduwen van twee minnaars op het zachtroze behang, en mijn personage wist dat die minnaars daar voor altijd zouden blijven.

13

De zon wekte ons om een uur of negen. We gleden van het bed af, gewikkeld in de kleverige lakens. Er vond een klein post-erotisch ritueel plaats in de vorm van een korte onderhandeling over wie er eerst zou douchen. Ik had die kennelijk gewonnen, want ik maakte me van de lakens los en begaf me naar de badkamer. In de douchebak vond ik Johanna's haar van de vorige avond. Ik veegde de ranzige klit met mijn tenen naar het afvoerputje. Bij Jackie zou ik daar een bonus voor krijgen. We hadden daar een microcultuur rond opgebouwd met straf- en bonuspunten. De afwas laten staan was twee strafpunten waard en croissants meebrengen voor het ontbijt leverde een bonuspunt op – het waren scores die ze bijhield op een papiertje dat ze op de koelkastdeur had gekleefd.

Ik stond in een hete dampwolk en voelde de druppels op mijn schouders spatten terwijl ik harten en ankers tekende op de beslagen douchewand. Wat gaat er boven een hete douche? De zoete illusie, de wereld even niet alleen door onze ogen en oren

waar te nemen, maar door iedere porie in onze huid waar het water langs kruipt, spat, cirkelt, danst. Misschien is het iets infantiels.

-0-

Toen ik uit de badkamer kwam stond Johanna op het balkon, met wapperende haren en al. Jackie zou na dit soort leugens, die ik in het gunstigste geval als flauwe plagerij zou kunnen verdedigen, ongeveer tweeënhalf uur overstuur zijn, en dat zou te laat worden voor het ontbijt. Instinctief wilde ik me verstoppen, maar op aandringen van de gedachte aan verse koffie en het feit dat ik had geleerd dat je in dit soort situaties juist de confrontatie moet zoeken, *aanwezig* moet zijn, beende ik naar het balkon, waarbij mijn natte voeten een spoor op het vinyl achterlieten.

“Goedemorgen.”

Ze keek glimlachend naar me om.

– “Droog je goed af, de wind is best sterk.”

Ik knikte, knoopte een handdoek om mijn hals die ik eerst voor de vorm langs mijn haren wreef, en ging vlak achter haar staan. Het anker stond nog op z'n plek. Ik voelde dat ik iets onbenulligs ging zeggen, maar kon het niet tegenhouden.

“Je hebt de balkondeur gerepareerd.”

– “Martin, je moet de knop naar *links* draaien.”

-0-

Voor ze naar binnen ging greep ze me speels in mijn kruis. Een rake greep, met de volle hand, en ik piepte niet meer. Zou ze het anker niet hebben gezien? Of het negeren om onze gezamenlijke reis niet te bederven? Misschien probeerde ze me te begrijpen en lukte haar dat nog ook (in dat geval zou ik aan mijn gekoesterde zelfbeeld van de Onbegrepen Martin moeten gaan werken). Zou ze het zelfs sympathiek vinden dat ik mijn personage zo serieus nam. Zou ze misschien iets van mijn levensinstelling begrijpen? En begreep ik die zelf?

-0-

Bij het ontbijt, wat aan een rond tafeltje in de donkere eetzaal plaatsvond, hadden we brood, toast, gebakken eieren, fruit, spek,

geitenkaas, olijven en gefrituurde inktvisringen tussen ons opgestapeld.

“We hoeven niet te hongeren.”

-0-

Johanna stond op om meer te halen.

Aantekening: waarom in vredesnaam de reconstructie van een ontbijtgesprek. Waar gaat dit over? Omdat ik niet wil dat je te gehecht raakt aan mijn existentiële gelul. Dat zou maar erotiseren. Bijt je er nu maar gewoon doorheen. Maak je een mooie voorstelling van de situatie, van het gestreepte behang in de ontbijtzaal, van de weeë achtergrondmuziek, van de dikke toerist die in zijn versleten Hawaïhemd bij de gekookte eieren staat en steeds “are they hard or soft?” probeert te vragen aan het passerende personeel. Johanna kwam terug met twee koppen oploskoffie en schoof weer aan tegenover de zachtaardige en onzekere Martin, die juist met zijn vingers de afstand tussen zijn wenkbrauwen en zijn haarlijn mat.

“Ze hebben dit hotel trouwens heel leuk gedecoreerd,” begon Johanna. “Zie je die muur daar met dat schilderij? En dat standbeeld in de lobby, dat heeft zo’n krachtige uitdrukking. Trouwens, de kamers hebben ze ook leuk ingericht. Op ons balkon stond bijvoorbeeld een ankertje, dat vind ik erg sfeervol. Zul jij ook wel leuk vinden, Martin. Je bent toch bezig met die roman over dat anker?”

14

We moeten het in de details zoeken, niet in de grote structuur van het narratief. Het narratief is voor iedereen uiteindelijk hetzelfde: ontworsteling aan autoritaire personages, betekenisloze verstarring die we waarnemen als heldhaftige transformatie. Schuld en schaamte spelen daarbij altijd dezelfde rol als uitdrukkingsvormen van onze angst. We schrijven een paar honderd bladzijdes vol waarbij we min of meer een narratief volgen, en waar hopelijk een paar gelukkig getroffen details het

geheel kunnen ontwrichten. Dat is alles. En het narratief waarin ik zelf heb meegespeeld is daar de beste kandidaat voor. Waarschijnlijk verspreid ik allerlei signalen in die ontbijtscènes en heeft dat anker iets met mijn persoonlijkheid te maken. Dat betekent dat ik er geen nieuwe dingen bij hoef te verzinnen, hetgeen goed is voor de economie van het verhaal. En economie is niet onbelangrijk, zeker wanneer ik het bezie vanuit mijn huidige situatie. Ik ga dus gewoon door met deze verhaallijn, en je onderbreekt me niet meer.

-0-

“Johanna, zullen we een wandeling gaan maken?”

– “Toll! Over het strand?”

“Natuurlijk.”

We trokken onze lichte schoenen aan en namen de lift naar beneden. Door de lobby konden we naar buiten, we staken een asfaltweg over en we stonden op het strand. Johanna wees naar de grauwe flat op honderd meter afstand van het strand, die hoekige schaduwen over het kreupelhout en de kortgesnoeide plantsoenen wierp.

“Daar is onze kamer.”

Ik trok haar mee aan haar hand en kneep haar zachtjes in haar vingers.

“Daar! Kokosnoten!” zei ik.

– “Die krijgen we toch nooit open?”

Ik had een verse kokosnoot genomen en ramde die met al mijn kracht tegen een blok steen. De noot bleef heel. Johanna had haar armen over elkaar heen geslagen en neuriede zacht. Drie Cubaanse kinderen waren nieuwsgierig dichterbij gekomen. Johanna pakte de kokosnoot en sloeg die tegen een rotsblok en een boomstam aan, maar de noot bleef heel.

“Denk maar dat het mijn hoofd is,” zei ik, en ze keek lachend op. Ze nam de kokosnoot tussen twee handen en drukte er een kus op.

“Laat mij nog eens proberen.”

Ik had gezien hoe de kinderen het deden en imiteerde dat. Met de smalle kant jaste ik de noot tegen een spitse steen, totdat er sap

uit begon te stromen.

“Gelukt!”

– “Ik wist niet dat je een waterhoofd had.”

-0-

Het vermogen dit soort grapjes uit te wisselen is waarschijnlijk de beste graadmeter van een gezonde relatie. Ik kuste Johanna dan ook vol op haar mond voordat we onze wandeling voortzetten. De Cubaanse jongetjes renden een stukje achter ons aan, terwijl ze lachten en smakkende geluiden maakten. Het was een rustig strand en het was laat in het seizoen. Na een paar honderd meter vonden we een verlaten plek met een paar palmbomen. Er lag een hangmat op de grond, die we besloten tussen twee bomen op te hangen. Het mag de lezer onbelangrijk schijnen wat we daar samen deden, voor mij voelde het toen alsof we een hangmat tussen de sterren ophingen.

-0-

We liepen verder langs het strand, dat vanwege ons lichte schoeisel zo heet aanvoelde dat we onze pas moesten versnellen om onze voeten niet te branden. Weldra bereikten we een stuk strand waar geen hotels meer waren. Johanna was daar de zee ingerend, terwijl ik nog aarzelde. Ik liep een breedgeschouderde man tegemoet, die een blauw hesje droeg met gele fluorescerende banden op zijn mouwen. We konden even later het opschrift ‘guardia’ lezen, toen hij reeds bezig was een beknopte samenvatting van het reglement op onze onwennige oren te laten neerdalen.

“Perdon, no entiendo.”

– “En esta zona está prohibido bañarse.”

“Bueno,” zei ik met een brutaliteit waarmee ik waarschijnlijk mijn minder brede schouders wilde compenseren, “bueno, hemos venido solamente para construir un castillo de arena.”

– “Ah, un castillo de arena! No problema, hay un lugar allí, bajo del arbol, ya había mucha gente construyendo castillos de arena.”

De man toonde opeens begrip omdat Johanna uit het water was gekomen en naar hem glimlachte. Ik zag hoe hij naar haar borsten staarde en voelde me ongemakkelijk. (Als ik de geüniformeerde

man was geweest zou ik me nog ongemakkelijker hebben gevoeld – ik heb daar een natuurlijke aanleg voor.) Ik probeerde iets van de blaffende zelfverzekerdheid van sommige politici in mijn stem door te laten klinken toen ik de man voor zijn advies bedankte, maar mijn stemgeluid ging verloren in de wind. Ik haalde diep adem om iets te zeggen dat mijn aanspraak op Johanna tegen het alfadier met zijn mooie blauwe hesje zou onderstrepen, maar de man was allang doorgelopen. Ik keek Johanna aan en vroeg haar of ze de man onaangenaam had gevonden. Ze zei dat ze niet begreep wat ik bedoelde. We vonden de boom, een oude mangrove met machtige luchtwortels en een dikke gegroefde bast waar krabbetjes op omhoog klommen. We gingen met gespreide benen tegenover elkaar zitten en begonnen torentjes, muren, een waterput, poorten en tunnels te vormen. Ik prikte een palmblad bij wijze van boom op de binnenplaats, en zei tegen Johanna, “Wacht.”

Met een lege colafles die ik tussen het zwerfvuil vond verzamelde ik een dozijn krabbetjes die ik naar het zandkasteel bracht. Ze kropen snel alle kanten op, maar maakten tot mijn ontsteltenis geen gebruik van de gangen en poorten en tunnels die wij voor ze hadden gebouwd.

“Kijk,” zei Johanna, “ze graven zelf hun eigen tunnels en ze kunnen ook opzij lopen.”

Wat ze daarmee bedoelde te zeggen begreep ik toen nog niet.

15

Een week ging voorbij. We maakten meerdere lange strandwandelingen, zwommen in het warme kustwater van de Golf van Florida, vreeën, lachten, aten veel. Zo had ik me het altijd voorgesteld. Dit, eeuwig. Maar we hadden twee weken geboekt.

-0-

Voor ik het vergeet te vermelden, er was een incident. Johanna had een paar bankbiljetten op de commode laten liggen, die

ineens waren verdwenen toen er schone lakens en handdoeken op het bed lagen.

“We kunnen niets bewijzen.”

– “Was het veel?”

“Nee, maar ik ga wel iets terugdoen.”

“Wil je niet eerst naar de politie?”

– “... en een paar vakantiedagen formulieren invullen en op bureaucraten wachten? Nee, ik heb een beter idee.”

“En dat is?”

– “Ik ga dat ankertje voor je inpakken. Dan kun je ernaar kijken terwijl je aan je roman werkt.”

-0-

Ons vervoer naar Havanna, waar we de laatste dagen van onze vakantie wilden doorbrengen, was een comfortabele toeristenbus met airconditioning en een televisie die onafgebroken fitnessfilmpjes vertoonde. Er zat een aantal andere toeristen in, die over de vertraging klaagden en de slechte kwaliteit van de wegen op Cuba. Een lange oudere man met een strohoed, die ik voor het gemak voor een Canadees hield, gaf zijn liefvallige vrouw een hoorcollege over het communisme, waarbij hij uit het raam naar de velden wees, op een tractor die een wiel miste of een ingezakte boerenschuur, om zijn argumenten kracht bij te zetten. Johanna had geprobeerd iets te lezen maar was daarbij in slaap gevallen. Ik zat rechtop op de busstoel terwijl ik de indrukken van het echte Cuba in me op probeerde te zuigen.

-0-

Havanna! Ik had me onze aankomst in deze stad als een triomf voorgesteld: eindelijk was ik verlost van het kunstmatige toeristenparadijs en bevond ik me in het hart van het echte Cuba. Hier ben je zo vrij als je op dit eiland kan zijn. Ik probeerde die vrijheid te proeven terwijl we over een brede brug naar het oude centrum reden.

“Jackie, wat een stad!” zei ik.

– “Jackie?” vroeg Johanna verbaasd.

“Ik... ik dacht aan Kennedy vanwege de Cubacrisis en aan zijn vrouw Jackie...”

– “Was dat onder Kennedy?”

“Ja, had je in het vliegtuig over kunnen lezen, in plaats van die domme films te kijken.”

Dat was professioneel van me. Ik had de rollen omgekeerd en mezelf een afschuwelijke ruzie met mijn jaloerse vriendin bespaard. Maar waarom dook Jackie hier ineens op? Waarom deze *Fehlleistung*? Ik had daar graag met iemand in de bus over gesproken, maar noch Johanna, noch de ingebeelde Canadees leken me geschikte kandidaten, dus ik begroef mijn hoofd in het gordijntje en probeerde Jackie te neutraliseren. Misschien moest ik accepteren dat ze een blijvende onderstroom was in mijn gevoelsleven. Misschien moest ik gewoon mijn best doen er betere en waterdichtere structuren bovenop te bouwen.

-0-

Johanna trok aan mijn arm en kondigde aan dat we moesten uitstappen.

“Onze *casa particular* ligt in calle Lealtad esquina San Rafael.”

De bus was gestopt in een drukke straat, langs een brede stoep. We stapten uit en haalden onze bagage uit de buik van de bus, terwijl de chauffeur gebaarde dat we haast moesten maken. Voor toeristendollars wordt de Caribische tranquilidad graag opzij geschoven.

“Taxi, taxi,” sisten ons een paar ongeschoren kinnen toe.

– “No gracias, vamos andando,” zei ik.

Een *casa particular* is een slimme uitvinding van de Cubaanse regering om rijk te worden van de gastvrijheid van haar burgers. Voor een paar honderd dollar per maand *kopen* Cubanen een vergunning om toeristen te huisvesten, in een gastenkamer die aan bepaalde standaarden moet voldoen, zoals ventilatie, warm water, schone lakens. De toeristen betalen dan tussen de 10 en 30 pesos convertibles (die in mijn reisgids toeristenpesos werden genoemd) per kamer per nacht. Johanna en ik hadden het adres van zo’n casa op het internet gevonden en moesten bij een zekere Manolo zijn.

In de aangename namiddagzon vonden we snel het adres dankzij het Cubaanse esquina-systeem, dat de dichtstbijzijnde

straathoek aangeeft. Het blauw-witte ankerteken op de muur bevestigde dat er zich op dit adres inderdaad een casa particular bevond. Een zware metalen deur gaf toegang tot een kleine vestibule, aan het einde waarvan een gietijzeren traliede deur de toegang moest vormen tot Manolo's casa. Een vrouw naaide onverstoorbaar aan een ronkende machine in een zijkamertje. Ze leek ons niet te hebben opgemerkt. We vroegen haar een aantal keer vriendelijk naar Manolo, zonder direct resultaat, en werden geleidelijk aan luidruchtiger. Johanna probeerde een langgerekt 'Manooooolo', en ik schudde het traliewerk, totdat we voetstappen hoorden. Een deurtje ging open en er verscheen een gebochelde vrouw van rond de zeventig, en ik staarde naar de groeven in haar donkere leren huid.

“¿Manolo no esta. Turistas?”

Ze maakte een vermoeide indruk toen ze een sleuteltje van een haakje nam en de zware traliede deur opende. Ze gebaarde ons dat we moesten gaan zitten op het koloniale meubilair dat in het vertrek verspreid stond. Een meisje zette thee voor ons neer en wees ons toen naar een kleine kamer zonder ramen.

“El baño está al lado. Hay todo: televisión, ventilador...” verklaarde het kind. We wilden graag onze eigenlijke gastheer zien voordat we onze spullen in de casa achterlieten, dus besloten we ons te vermaken met de ventilator en de televisie, totdat luid gestommel zijn komst aankondigde.

-0-

Wat een figuur was Manolo! Hij was zwart, had een breed en vriendelijk gezicht met stralende ogen en gouden tanden. Hij droeg een groene trui en een te lange pantalon die met een touw om zijn buik was gebonden. De donkere glazen van zijn zonnebril leken op de zware rimpels te leunen.

“Bienvenidos a mi casa.”

Onze gastheer schoof een plastic stoeltje aan en schonk in een oogwenk een paar bierglazen vol met rum uit een klein kartonnen pak. We hieven de glazen, en ik keek met een half toegeknepen oog langs de vloeistofspiegel in mijn glas richting Manolo, die er vanuit dat perspectief als een parachutespringende zeeleeuw

uitzag.

“A Cuba,” zeiden we.

– ”A Fidel,” herhaalde Manolo. We dronken en lachten. Er kwam een vriend van Manolo bij die zich als Fausto voorstelde. De vriend bleef staan. Hij werkte bij de insectenverdelging. Ik zag zijn magere gezicht in het vale lantaarnlicht dat de binnenplaats klein maakte, toen hij over een muggenplaag en de bestrijding van dengue fever vertelde. Fausto was lang en moest zich voorover buigen om zijn hoofd niet tegen de balustrade te stoten. Hij droeg een oud wit Beatles-t-shirt.

“Tu trabajo es muy importante,” zei ik omdat ik dacht dat hij dat nodig had.

– “Qué?”

“La lucha contra las infecciones, contra las enfermedades.”

– “Contra el capitalismo,” zei Manolo uit gewoonte. En we dronken. De rum was een kwartier later op en het werd stil.

“Vamos a bailar, amigos,” zei Manolo, “vamos a bailar salsa,” en hij wiegde bij het opstaan met zijn gespierde heupen.

“Y tu, guapa?” lispelde hij in Johanna’s richting, die er sexy en uitdagend uitzag. Ze leek het niet eens vervelend te vinden.

-0-

Manolo was een plastisch chirurg en moest de volgende ochtend om zeven uur een operatie doen. Wij zouden zelf om elf uur wakker worden. Het meisje zou ons vertellen dat Manolo in alle vroegte naar het ziekenhuis was gegaan.

Cuba staat in linkse kringen bekend om de uitstekende medische zorg en dienovereenkomstig bovengemiddelde levensverwachting; het feit dat de mensen in zo’n arm land gemiddeld net zo oud worden als Amerikanen zou veel verbeterde kapitalisten koude rillingen moeten bezorgen. Ze leiden de artsen van half Zuid-Amerika op, hebben de beste specialisten en de meeste ziekenhuisbedden per hoofd van de bevolking van elk niet-westers land. Wat ontbreekt zijn de goede medicijnen, dankzij de handelsblokkades van Amerika en de E.U., die uit gewoonte het Castro-regime proberen te verzwakken door het welzijn van de Cubaanse burgers te reduceren. Er is gebrek aan

alles, en ik (de ruimschoots na-oorlogse Martin) heb de lege supermarktschappen als stille getuigen daarvan gezien. Een paar nachten later werden we aangesproken door een vertwijfelde man die om geld vroeg voor medicijnen om de levensgevaarlijke brandwonden van zijn tienjarige dochtertje te genezen. De man was vlak voor ons ineens opgedoken uit een steeg. Smekend stond hij voor ons met een blad papier vol stempels en handtekeningen.

“Diez dolares, veinte dolares, por favor,” zei hij terwijl hij mij het papier in de hand drukte. Ik kon hem niet geloven. Hij bleef volhouden, en ik stelde voor om naar een hotel te gaan en de daar verblijvende rijke toeristen om een bijdrage te vragen (ze zouden zijn trucje daar kennen en hij zou door de mand vallen), maar hij mocht als Cubaan die hotels niet in. De man had ons allebei nog eens indringend proberen aan te kijken om de diepere registers aan te spreken, maar was ervaren genoeg om in te zien dat dit bij de magere toerist en zijn beeldschone begeleiding geen succes zou hebben. De man was daarna weer in zijn steegje verdwenen – even snel als hij was gekomen. Later vertelde een Duitser, die decennialang op Cuba had gewoond, dat het een klassieke truc was om toeristen op te lichten. De Duitser had daarbij een afwerend gebaar gemaakt met z’n hand.

“Die sind doch alle gleich,” had de Duitser gezegd.

Johanna had haar landgenoot onaangenaam gevonden. Ik was zelf ook geschrokken van het cynisme van zijn lichaamstaal, dat van het soort was dat we voor onszelf proberen te vermijden omdat het ons gevoelloos maakt. Wat als er een bedelende man rond zou lopen die echt een zwaargewond dochtertje had? Zouden we die moeten afschrijven als *collateral damage*? Als een perfecte leugen ons niet meer kan ontroeren, wat heeft de waarheid dan nog voor kracht?

-0-

We zaten nog steeds op de binnenplaats van de fraaiste representant van het Cubaanse artsengilde, om één uur ’s nachts met lege bierglazen voor ons, toen hij ons wederom voorstelde om te gaan dansen. Fausto was al vertrokken. Manolo legde ons

uit dat de *Casa de Musica* niet ver was, en we stemden met zijn voorstel in. We zwalkten door de traliedeuren naar de straat, waar ik voor het huis een roze Amerikaanse auto zag staan.

“Es tu coche?” vroeg ik Manolo.

– “No, es de mi hermano. Es un Buick, tiene 53 años, te gusta?”

Het was een indrukwekkend vehikel. Johanna stond met haar heup tegen de motorkap geleund, en ik was voor de zekerheid tussen haar en Manolo in gaan staan. Dat soort dingen voel ik aan.

– “Mañana gaan we door de stad rijden.”

“Maar je zei dat het de auto van je broer is?”

– “En Cuba, somos todos una familia!”

Manolo lachte en ging ons voor door een paar straten die met lachende mensen waren gevuld. De *Casa de Musica* was een geliefde dansclub en er wachtte een opgetogen menigte voor de deur, die zich langs een kleine dikke man naar binnen drukte. Terwijl ik door de tropisch uitzinnige massa heen en weer werd geduwd probeerde ik de kleine dikke man erop te betrappen dat hij van zijn macht genoot. Manolo schuifelde ritmisch – op straat klonk overal muziek – naar de ingang en deed alsof hij zo belangrijk was als hij zelf beweerde, en ik vermoed dat hij zijn status wilde bekrachtigen met de lange blonde vrouw die zich door hem liet meevoeren. Hij liet mij voor zijn entree betalen, maar zorgde ervoor dat iedereen zag hoe het geld door zijn dikke vingers knisperde.

De *Casa de Musica*. Ik herinner me een donkere zaal vol ronde tafels met rijen rumflessen en een grote dansvloer achterin. Johanna en ik improviseerden een halfdronken salsa, waarbij we tamelijk willekeurig rondstapten en draaiden. Ik ving haar op met mijn arm om haar middel, wat bijna altijd lukte. Nadat ze een keer was gestruikeld wankelde ik ook, om haar eraan te herinneren dat we dronken waren en ze haar valpartij dus niet aan mij, maar aan de rum zou gaan toeschrijven. Manolo was ondertussen aan een andere tafel aangeschoven, waar hij twee Australiërs hielp een fles rum voor hem te bestellen. Hij wenkte ons naderbij en ik voelde me verplicht nog meer te drinken. De

Australiërs grinnikten toen ik me duizelig begon te voelen en naar het toilet wankelde om over te geven. Ik kotste in kleine heftige schokken, zodat mijn borst pijn deed en mijn strottenhoofd verzuurd raakte. Ik spoelde mijn mond en gaf opnieuw over, probeerde het door het kolkje van de wastafel te spoelen en begon, toen dat niet lukte, driftig te poetsen met een prop wc-papier. De ring om de afvoer van de wastafel moest weer blinken, dan zou ik zijn gered. (*“Martin haalt soms heil en hygiëne door elkaar.”*)

-0-

Toen ik met mijn herwonnen zelfvertrouwen uit het toilet kwam was Manolo met Johanna aan het dansen. Haar blonde haren leken als een aureool om haar hoofd te zweven. De engelachtige liet zich niets gelegen liggen aan fijnzinnigheid, ze danste krachtig en vol overgave. Ik overwoog even om in de rol van een haan of een ander masculien symbooldier te vallen en met wilde fucky-fucky-bewegingen in het gezichtsveld van het paar te gaan springen, om te stipuleren dat ik de exclusieve rechten had om dergelijke bewegingen in de ultieme nabijheid van Johanna's vochtige intimiteit ten uitvoer te brengen. Helaas stond de opnieuw inzettende dronkenschap me niet meer toe dan dat ik mezelf onderuitgezakt op een barstoeltje een houding gaf en mijn gezicht betooide met een verongelijkte denkrimpel.

Ik had van ademhalingstechnieken gehoord die tegen misselijkheid zouden helpen. Die probeerde ik toe te passen. Ik lag in mijn ellende te pruttelen op een gammele barkruk. Vanuit mijn huidige situatie vind ik het fascinerend hoe een mens kan veranderen. Ik heb dat altijd fascinerend gevonden, zeker wanneer je die mens zelf bent. Het heeft iets sacraals wanneer ik terugdenk aan de kalende, onzekere dertiger die alcohol kon verdragen noch afweren, en de onzichtbaarheid van dat mannetje vergelijk met mijn huidige roem.

-0-

Om de latere gebeurtenissen, die achteraf zo noodzakelijk zijn geworden, te voorkomen, had ik misschien die avond moeten beginnen met het tonen van jaloezie; het is één van de

sentimenten die zo gemakkelijk onderhuids zoveel kunnen aanrichten. Jaloezie toont dat we willen bezitten, dat we tenminste gesprekken hebben lopen met de bank om een krediet los te krijgen, jaloezie toont dat we niet langer huur willen betalen maar een hypotheek willen afsluiten. En dat was het probleem: ik wilde nog geen hypotheek afsluiten op Johanna want ik had die op Jackie nog niet afbetaald en bovendien geldt het fiscale voordeel van hypotheekrente-af trek op een tweede huis niet voor metaforische hypotheeken. Daar hing ik dus op een gammele barkruk, mijn tong tegen een verzuurd verhemelte geperst, en liet louter onbenulligheden door me heen gaan, totdat Manolo me overeind trok en grijnsde, “Martin está cansado, vamos.”

16

Het schouwspel van de regenboog boven het ontwakende *Habana vieja* moet adembenemend zijn geweest. Alle kleuren van het spectrum werden weerspiegeld in de plassen, in de ramen van de afbrokkelende huizen, in de olievlekken onder de autowrakken. Alles was gehuld in een vibrerende (maar verraderlijke) sfeer van saamhorigheid en verbroedering. Ik heb deze informatie ten dele uit een reisgids, omdat onze kamer geen raam had en ook in ieder ander opzicht karig was.

Het was een uur of tien en Fausto en Manolo waren op hun werk. Tijdens het ontbijt, dat een zwijgende vrouw ons voorzette, fantaseerden we over Manolo's operatie. We lieten hem iemand een oor aanzetten en een geliefde glimlach herstellen.

“Wat zullen we vandaag gaan doen, Martin?” vroeg Johanna, terwijl ze een stuk droog stokbrood in haar koffie doopte.

Het is een vraag die ons minder vaak gesteld wordt dan we denken. Het overgrote deel van onze dagen weten we dat al precies voordat we ons ontbijt nuttigen. Wanneer er pas bij de ochtendkoffie naar wordt gevraagd is het meestal een wanhopige poging om de dag in te vullen en de knagende verveling op een

afstand te houden. Ik nam een slok van het mangosap en stelde een bezoek aan het *Museo de Revolución* voor.

“Dat wilde ik eigenlijk morgen doen. Jongen, we zijn hier net. Ik wil hier eerst geestelijk aankomen. Geef me het zout even aan.”

Ze strooide zout over haar warme eieren en keek me aan. Ik had nonchalant proberen te spreken, maar was me ervan bewust dat ik me in een conflict bevond. De contouren van een grimmige tweestrijd begonnen zich af te tekenen voor mijn ogen, waardoor ik een tel te lang glazig tegen de binnenmuur staarde. Ergens had ik gelezen dat zulke confrontaties gezond zijn voor de sexuele dynamiek wanneer een relatie nog jong is.

– “Wat bedoel je? We hebben minder dan een week in Havanna gepland. Waarom wachten we niet met uitrusten totdat we alles gezien hebben?”

“Jij kunt gaan uitrusten als je terug bent in Berlijn. Ik heb dan werk gepland.” Haar cynisme maakte me geil, en ik brak een banaan in twee helften om die met haar te delen. Terwijl ze mijn banaan in haar mond stopte zei ik ongeveer:

– “Fijn dat we dit zo eerlijk met elkaar kunnen bespreken. Het lijkt op de een of andere manier zo natuurlijk met jou. Ik heb ook anders meegemaakt. Toen ik jou nog niet kende, toen ik nog met, je weet wel, Jackie was, die maakte altijd overal een probleem van – de rekening moest altijd precies in tweeën worden gedeeld, het ging altijd alleen om rechtvaardigheid. Als er een meningsverschil was over een onbenulligheid dan werd dat geanalyseerd – en daar kwam altijd uit dat vooral ik heel hard aan mezelf moest gaan werken. Heb ik je al verteld, dat we een keer samen naar de bioscoop wilden...”

“Martin, m’n ei wordt koud.” Ze lachte er gelukkig bij, maar ik voelde me betrappt en bloosde. Op zoek naar afleiding om mijn elektrische gevoel van opgelatenheid te aarden, liet ik mijn blik door het atrium gaan.

-0-

In een nis stond een mariabeeldje van porselein. Hoe broos!
Hoe kwetsbaar zijn wij allemaal in dit leven! Lichamelijk valt er

nog wat aan te doen (ik zag Manolo mondhoeken met afgrijselijke brandwonden veroorzaakt door kokende olie rechtekken), maar geestelijk, als het ons 'vergund' is om ouder te worden dan Hölderlin of Rimbaud, als we ons moeten gaan herhalen, als we moeten leven in echokamers waar niets meer te zeggen valt terwijl we wachten op het moment dat onze generatie op een koude tegelvloer begint uiteen te spatten... Hoe broos! Als we het ons bewust zou zijn, zouden we zonder uitzondering elkaars handen vasthouden, boxershanden in reumahanden in kinderhanden in stervende handen en in een grote kring zouden we snikken en zuchten bij iedere ademteug die we naast ons horen. Een dermate banale religieuze voorstelling zou echter niet tegemoet komen aan dringender behoeften in de registers van aflossing en verlossing, en heeft zich daardoor nooit echt kunnen doorzetten.

Het mariabeeldje had een zachte en trotse glimlach alsof ze zich heel goed bewust was dat zij zich wel had kunnen doorzetten. Het was stoffig geworden in de nis waar het stond. De kaarsen die ervoor stonden dropen overvloedig op het afbrokkelende pleisterwerk. Ik stond op het punt om een denkbeeldige conversatie met het beeldje te beginnen, toen Johanna zei dat ze haar eieren ophad en we konden beginnen aan onze wandeling door Havana.

De lange smalle *calles* maakten indruk op ons. We zagen markten waar verse groente op tafels lag opgestapeld en waar mensen zich in dubbele rijen langsdrongen. In koloniale hoekhuizen werd eieren en vlees gedistribueerd. Aan de gezichtsuitdrukking kon ik niet aflezen of ze vrolijk en enthousiast waren over de communistische gelijkheid die de voedselbonnen voor iedereen behalve de elite symboliseerde, of gedeemoedigd en wanhopig vanwege het gebrek aan mogelijkheden om zich 'omhoog' te werken, laat staan een uitweg uit het labirint te vinden. Ik was ervan overtuigd dat een linkse journalist hier hele andere mensen zou zien staan dan een rechtse, en maakte daarvan een korte aantekening. Later flaneerden we over brede lanen en langs paleizen die er verdacht

goed verzorgd uitzagen, we bezochten een lege supermarkt, observeerden een monteur die het voorwiel van een Chevrolet aan het vervangen was. Het was verder niets bijzonders, het museum hadden we overgeslagen omdat ik behoefte had aan zeelucht en mijn voorstel, ‘te doen zoals de Cubanen’ bij mijn vriendin gehoor had gevonden. Met een vrolijke gele driewielertaxi lieten we ons voor een paar pesos naar het Malecón rijden, waar we een vrije plek op de muur vonden om te doen zoals de Cubanen doen. We zaten zwijgzaam tegenover elkaar, luisterden naar de rustige zee en de kinderen die beneden op de rotsen speelden. Na drieëntwintig minuten besloten we op te staan en een eenvoudig café op te zoeken dat ons iets te eten kon serveren.

-0-

De kantine waarin we terecht kwamen serveerde *ropa vieja*, “oude kleren” dus, een gepeperde Cubaanse variant van sudderlappen en Tukola, het zoete Cubaanse antwoord op kapitalistisch suikerwater.

“Johanna,” zei ik toen we onze monden hadden afgeveegd. “Even over mijn boek.”

– “Ja?” Ze had gezien dat ik mijn gedachten tijdens het eten had laten afdwalen en leek blij te zijn met het feit dat ik haar erbij betrok.

“Je weet dat mijn personage op zoek is naar een anker zonder dat er iemand weet waarom. De mensen die hij ontmoet niet, hijzelf niet, zijn lezers niet, zelfs zijn schrijver niet.”

– “Dan kun je dus niets verkeerd doen tijdens het schrijven,” zei Johanna, zonder te beseffen hoe adequaat die opmerking was.

“Hij begint dus een lange Odyssee waarin hij geen twee opeenvolgende dageraden in hetzelfde bed wakker wordt, allerlei dingen beleeft en symbolische figuren ontmoet, die dan een functie hebben in het proces dat hem doet beseffen dat hij vlucht voor waar hij naar op zoek is, en dat de uitweg dus in een andere dimensie ligt.”

– “Een dimensie van liefde en chocoladeletters.”

“Het personage komt op allerlei eilanden en vertelt over zijn

anker, maar men gelooft hem niet, en dan ga ik uitwerken hoe uitgerekend doordat hij over het verlies van zijn anker spreekt, hij de ‘eigenlijke’ symbolische rol van het anker, de geborgenheid in het bestaan, verliest. Juist doordat hij het *in* eigen hand neemt komt het hem *uit* handen en dat is wat ik wil zeggen over de mensheid – maar ik moet het nog uitwerken.”

– “Hochinteressant,” zei Johanna op een schertsende toon.

“En ik heb hier al wat.” Ik haalde het schriftje uit mijn borstzak en liet haar lezen wat ik een paar dagen daarvoor op onze hotelkamer had opgeschreven:

Mikhail wist nu dat hij zonder zijn anker niet lang op één plek kon blijven. Hij ging op een rots naast de rivier zitten en begon te spelen op zijn denkbeeldige lier. De klanken woeien over het rimpelende water dat hij volgde met zijn dansende ogen. Zijn geest kwam tot rust. Hij speelde een zachte melodie en het werd licht in zijn hoofd. Een koele eenzaamheid tochtte in zijn gedachten, die begonnen te verlangzamen. De eenzaamheid is overal, de eenzaamheid ontnemt ons onze plaats. We hebben ons anker niet meer nodig.

Er was een adelaar naast hem neergestreken. Mikhail keek naar de roofvogel en haalde diep adem. Hij zag dat het dier blind was. De adelaar balanceerde op zijn poten, spreidde zijn imposante vleugels uit en verdween stroomafwaarts, een zekere dood tegemoet. Mikhail hief een doodslied aan op zijn lier, en het was alsof hij zichzelf hoorde zingen en zijn eigen stem hoorde wegsterven in de richting van de zee. Op dat moment werd hem pijnlijker dan ooit duidelijk, dat hij zijn anker ontbeerde.

Hij gooide zijn knapzak over zijn zere schouder, en vervolgde zijn weg.

“Én, én?” zei ik met opgetrokken wenkbrauwen terwijl ik mijn tong stevig tegen de rand van mijn espressokopje drukte. “Is het geen literaire gebeurtenis?”

– “Ja, het is... het is wel grappig.”

Ik schoof mijn been tegen de tafelpoot en beet krachtig op mijn bovenlip.

17

Die nacht had ik een droom. Ik was in een volkomen vreemd land. Ik lag ruggelings in een zanderige duinpan met aan weerszijden vingervormige bomen. De wolken schoven langs de boomkruinen en ik kon allerlei gezichten herkennen. Lincoln heb ik gezien, en Goethe en Hemingway, en ik voelde me voornaam. Ik droomde (in mijn droom) over mijn espressokannetje dat iedere morgen op het gasfornuis stond omdat Jackie het daar had neergezet, hoe het pruttelde terwijl het de geur van versie koffie verspreidde, die onweerstaanbare geur die in mijn neusvleugels brandde en me ineens klaarwakker maakte. Ik sprong op uit mijn zanderige leger om het gas uit te draaien, maar werd ruw tegengehouden door touwen aan mijn armen en benen.

“Hij is wakker,” riepen honderden stemmetjes, “de reus is wakker.”

“Hij beweegt zich.”

“En hij groeit gewoon door.”

Ik zag honderden mannetjes vlijtig heen en weer rennen, touwen van katrollen afrollen, met naalden in de grond vastzetten. Drie- of viermaal sloegen ze de touwen om de stam van een vingervormige boom, huifkarren met nog dikkere touwen, kabels en kettingen, wagens met allerlei smeedijzeren delen werden de duinen ingereden. De mannetjes legden een grote bedrijvigheid aan de dag die me deed glimlachen. De touwen zaten strak, dus het kostte me enige moeite om me los te trekken. Dit volkje leek openhartig en sympathiek, maar ik moest mijn espresso van het gas halen. Dan kijkt men niet op een volkje meer of minder. Ik trok voorzichtig de touwen los, ontwortelde een aantal vingervormige bomen, huifkarren vielen om en tientallen mannetjes vlogen door de lucht, de gietijzeren delen

vielen neer in de duinpan en werden begraven onder een dikke laag zand. Ik was extra voorzichtig opgestaan, maar was intussen zo reusachtig geworden dat de mannetjes op de tinnen soldaatjes leken waar Mikhail mee speelde toen hij jong was. Ik kon hun geschreeuw niet meer horen. Bij elke voetstap stooft er een wolk van mannetjes op, die renden voor hun leven zodra ze weer waren neergedaald. Ik vervloekte mijn nog steeds groeiende lijf. Met enkele stappen stond ik weer op dezelfde plek, zo klein was de planeet inmiddels, en ik begon mijn gigantische verschijning in alle talen te verdoemen. Bij een oude vulkaan ging ik zitten en hilde een zee. Meteen kwamen de mannetjes in enorme groepen om er afkoeling te zoeken; ze doken met hele legioenen in het zoute nat. Ik werd overmand door een vreemde overtuiging: als ik de mannetjes met een schepnet uit de zee zou halen en in de vulkaan werpen, zou ik mijn groei kunnen stoppen. Dat was inmiddels een kwestie van overleven, want voor iemand van mijn formaat bood noch de planeet, noch het zonnestelsel waar deze in circuleerde voldoende voedsel. Ik had weliswaar een paar manen verorberd, maar die smaakten naar niks. Bovendien waren de mannetjes vanuit mijn weidse perspectief geen mannetjes meer, maar slechts fijn stof, dat de zee troebel maakte. Ik begon nauwkeurig met het filteren van de zee en gooide het stof in de vulkaan. Het mocht niet baten. Ik bleef doorgroeien en werd steeds wanhopiger. Uiteindelijk at ik alle planeten en de zon, waardoor ik een equilibrium bereikte, want het betekende dat ik ook het gasfornuis en het espressokannetje had opgegeten.

18

“Martin, als we vandaag die auto huren, kunnen we een week rondreizen op Cuba, en hebben we daarna nog een paar dagen hier.”

Johanna was actief geworden en had een bronzen teint op haar gezicht. De dagen bij Manolo waren prachtig geweest. Hij had ons in de Buick van zijn broer naar het *Museo de Revolución*

gebracht, waar hij gelukkig om onduidelijke redenen ineens verdwenen was. Het museum was interessant geweest en een goede gelegenheid om een paar uur aan de broeierige hitte van de stad te ontsnappen. De revolutie, Ché Guevara natuurlijk, José Martí de nationale held, de Amerikaanse invasie in de varkensbaai, Camilo Cienfuegos, een zaal vol martelwerktuigen, en een kaart van de wereldwijde diplomatieke betrekkingen: met ieder land behalve de Verenigde Staten.

We hadden na een paar uur genoeg van het museum en waren door de stad gaan lopen. Ik herinner me een toeristenrestaurant waar we kip hadden gegeten, maar dat zou ook de dag erna kunnen zijn geweest. Waarschijnlijk hadden we precies gedaan wat in de reisgids beschreven staat en heeft mijn geheugen om ruimte te besparen onze eigen versie niet opgeslagen. Geloof me, ik heb me er voor deze beschrijving toe proberen te dwingen, wat onder mijn huidige omstandigheden natuurlijk niet eenvoudig is, maar die anderhalve dag bij Manolo lijken te zijn verdwenen. Moet ik me zorgen maken? Jackie had anderhalf jaar kunnen laten verdwijnen. Theoretisch weet ik wat ik gedaan moet hebben, maar als ik het zou reconstrueren tot een verhaal zou ik er zelf uit verdwijnen – er zou fictie ontstaan.

“Martin?”

Ik kuste Johanna vlug op haar mond. Een moment lang voelde ik me een personage dat zich houderig beweegt onder de onervaren pen van een jonge schrijver, een personage dat de rijkdom van zijn fantasie nog niet kan afstemmen op het magere repertoire van zijn eenzaamheid. Maar dat gaat wel weer over, dacht ik. Ik had natuurlijk die vermaledijde roman in mijn hoofd, die nergens leek uit te komen; hoeveel noodlot, vergetelheid, haat, liefde, traditie, religieuze conflicten en gezworen vetes ik er ook in probeerde te proppen, het wilde maar niet tragisch worden, het bleef een farce en dat kwam omdat ik, Martin, in die tijd zelf nog een farce was. Deze kennis stemde neerslachtig en bleek. Johanna had dat gemerkt en probeerde me op te vrolijken.

“Martin, we gaan een rondreis maken, je zult je inspiratie krijgen, maak je geen zorgen, es wird gut, ik geloof in je.”

We zijn allemaal op zoek. En we zoeken altijd exact wat we zullen vinden, zolang we maar in onszelf blijven geloven. Toen ze me dit verzekerde voelde ik me nog meer een personage, want geloven kun je alleen in personages.

– “Dank je.”

We hadden een briefje achtergelaten voor Manolo omdat diens erotiserende verschijning ons daartoe leek te verplichten.

*Querido Manolo, we gaan Cuba verkennen, bedankt
voor de fantastische tijd en viva la revolución.*

Johanna had er iets revolutionairs bij willen tekenen, maar dat leek teveel op een penis, dus ze had het zorgvuldig doorgekrast.

-0-

Een privé-taxi, van het type dat officieel niet is toegestaan op Cuba, bracht ons naar een autoverhuurbedrijf dat we in het register van onze reisgids hadden gevonden. De Cubaan die ons de betaalde lift gaf was een polytechnisch student met een hardnekkig snorretje die steeds zei dat op Cuba alles verboden is maar dat dat geen probleem was om je zorgen over te maken. Zijn Lada maakte een gezond geluid en hij worstelde zich vlot door het drukke verkeer. Een paar straten van het adres waar we moesten zijn was de weg opgebroken. We stapten uit, nadat hij ons had verzocht dit onopvallend te doen. Buiten het zicht van de staatscontrole stak ik hem vijf *pesos convertibles*, oftewel toeristengeld toe.

Een vleugje neerslachtigheid overkwam me toen ik uit de auto op het rulle zand van de opgebroken straat stapte en de rugzakken uit de kofferbak tilde, omdat er door me heen ging dat Martin de Schrijver niet meer in staat was om dingen te beleven zonder ze symbolisch op te vatten. Ik wilde geen symbolen, geen dikke toffees die maar niet willen smelten en eeuwenlang in riekende monden tandenrijen laten rotten, ik wilde die kleine snoepjes die je in een keer door kunt slikken.

Ik hielp Johanna met haar rugzak. De Lada keerde om en stooft met zijn achterwiel een zandwolkje op. Johanna had haar

oriëntatie niet verloren en beende min of meer lijnrecht naar het autoverhuurbedrijf. Een vrouw van rond de vijfenveertig hield ons vlak voor ons doel staande. Ze gaf ons, alvorens zichzelf in alle toonaarden te beklagen, een uitgebreid hoorcollege over de onderdrukking van het Castro-regime.

“Ik heb hier als lerares gewerkt, tien jaar lang, kijk ik kom oorspronkelijk uit de Dominicaanse Republiek, en ben hier met mijn toenmalige echtgenoot gekomen. Maar zodra je iets kritisch zegt zullen ze je opjagen en ze laten je nooit meer met rust.”

– “Wat vervelend nou toch allemaal.” Zo zou mijn Spaanse tussenwerpsel waarschijnlijk moeten worden vertaald. Maar de vrouw leek daar geen acht op te slaan.

“Ja, het is niet zichtbaar voor toeristen, maar als je hier leeft, jullie kunnen je dat niet voorstellen, het is gevaarlijk.”

– “Wat dóen ze dan?” vroeg Johanna, nadat ze met mij een blik van verstandhouding had proberen te wisselen.

“Vorige week hebben ze een vriend van me opgepakt omdat ze hem verdenken van samenwerking met de Amerikanen, jullie weten wel, de CIA. Jullie hebben er geen idee van hoe diep dat gaat. Maar hij heeft er niets me te maken, een vriend in Florida heeft me een keer geld gestuurd maar dat is nooit aangekomen. Het is zo corrupt hier. En zie je deze winkel?”

Ze wees met haar knokige hand op de grote hal, waarin een paar oude broden op halflege smerige gastronomie-elementen lagen verspreid.

“Ik wed dat ze iets in het eten doen om het volk rustig te houden. Ja, ze doen iets in het eten en de mensen hebben geen andere keuze dan het te eten. Wat zou jij doen? Het zijn allemaal moderne slaven hier en als je kritiek hebt ben je vogelvrij.”

– “Maar u heeft toch een stabiel beroep?” vroeg ik. De wenselijkheid van het Stabiele Beroep, dat zou de overlap zijn tussen staatscommunisme en *corporate capitalism*. Als je dat had, kon je alles regelen met een paar telefoontjes, en zouden de instanties je met veel respect behandelen.

“Ze laten me niet meer onderwijzen hier. Ik wil hier weg, zo snel ik kan. Ik heb een honderd dollar nodig voor een visum.”

– “We wensen u veel succes,” zei Johanna, terwijl ze vluchtig op haar horloge keek.

“Dat u snel terug mag naar uw geboorteland,” voegde ik eraan toe om me een houding te geven. We lieten de vrouw, die net begonnen was haar hand voor ons op te houden, staan.

– “Kijk uit voor het eten!” riep ze ons na.

Paranoia is een interessante toonsoort, een sluwe manier om het leven uit te houden onder de kafkaëske regimes van repressieve dictaturen. In één klap ben je een anonieme heilige tussen onnozele gifslickers. Bam! En de banale problemen van het regime waarin je leeft krijgen de urgentie van het absolute kwaad. Bam!

“Martin, treuzel nou niet zo.” Johanna trok me over de drempel van het verhuurbedrijf, waar ik in gedachten verzonken over mijn kin wreef.

“Buenos días,” hoorde ik Johanna zeggen. “Ik had voor een auto gebeld.”

De man achter de balie keek omhoog maar kwam niet veel verder dan Johanna’s décolleté. Hij mompelde iets over paspoorten, rijbewijzen, verzekering en aanbetalingen. Er ging weer een transactie plaatsvinden, weliswaar voor veel minder geld dan bij het reisbureau, door de officiële verantwoordelijkheid voor een motorvoertuig gaf het desalniettemin de semi-sacrale gewichtigheid die later, bij het terugvertellen, onze leestekens worden. Ik spelde mijn voor- en achternaam.

“Dan ben jij straks aansprakelijk,” zei Johanna, voordat ze haar naam aan het contract liet toevoegen. Dat contract gaat straks worden opgegeten door een wilde ezel, dacht ik, toen we achter de man aanliepen naar een terrein van grind en brokken beton waarop een keurige rij kleine Toyota’s stond geparkeerd. Ik wilde me graag laten overmannen door een melancholische grondhouding: deze auto’s waren gekwantificeerd geluk voor de toeristen die er op de juiste manier gebruik van wisten te maken. De kilometerstand zou door een medewerker worden afgelezen wanneer er een auto werd teruggebracht. Hij zou die dan in een

schriftje noteren en vergelijken met het aantal kilometers dat de vorige maand was verreden. Zijn klinische blik steriliseerde het geluk en nam alle schaduwen weg. Wat er dan overblijft is de ijdelheid der ijdelheden.

Johanna was al ingestapt. Ik borg mijn melancholie op achter mijn oogleden voordat ik de contactsleutel omdraaide. De huurauto spoot vooruit en we draaiden alle raampjes open om verkoeling te krijgen.

“Dit is fantastisch!” riep Johanna om het motorgeluid te overstemmen. “Ik ben blij dat we het gedaan hebben.”

Ze zag er spectaculair uit, met haar haren los. Ik voelde dat ik over alles beschikte wat ik nodig had, maar wilde dat graag bevestigd zien.

– “Zijn we niets vergeten?”

“Nee, ik heb zelfs dat anker voor je ingepakt.”

– “Dank je.”

“En alles uit de badkamer meegenomen. Maar een tube tandpasta heb ik laten liggen.”

– “Waarom?”

“Ik weet hoe duur dat hier is en hoe blij ze ermee zijn.”

– “Maar die meid had geld van je gestolen.”

“Dat is niet zeker. En moet je kwaad met kwaad vergelden?”

– “Maar jij hebt uit wraak dat anker meegenomen.”

“Dat heeft een hogere rechtvaardiging in jouw existentiële roman.”

– “Maar de tandpasta niet.”

“Wil je ervoor terugrijden?”

– “Hebben we wel genoeg voor onszelf?”

“Als we rantsoeneren.”

– “Net als de echte Cubanen.”

We hadden de hoofdweg bereikt en we reden richting de provincie Pinar del Rio. Het landschap dat we vanuit de auto zagen was nog niet spectaculair. Ik dacht na hoe ik het gesprek weer naar mijn boek kon terugleiden. Mijn tactiek was om haar nieuwsgierig te maken zonder dat ze zou weten waarnaar, en dat dan in te vullen met mijn boek. Ik begon op willekeurige dingen

langs te weg te wijzen, zonder er iets bij te zeggen. Een eenzame fietser die we passeerden, een half gerooide groentetuin, een ingezakte schuur, een vormeloze heuvel. Tussendoor keek ik zijwaarts of mijn reisgenote al nieuwsgierig was geworden naar het motief dat al die dingen met elkaar verbond. Toen ik me besepte dat deze uit zou blijven, probeerde ik het met de botte bijl.

“Johanna, ik had gisteravond een nieuw idee voor mijn roman.”

– “Straks, je moet nu op de weg letten.”

Ik schudde mijn hoofd. Ze zag het belang er niet van in. Voor haar was dit misschien een aardig vakantiereisje, een beetje met de lange haren wapperen, een beetje rondkijken, foto’s nemen. Ik had zoveel grotere gevoelens, het maakte niet uit dat ik nog niet wist hoe legendarisch deze reis later zou worden, toen de eerste recensenten over de brug kwamen en ernaar begonnen te refereren als de ‘danteske omzwerving door de goddelijke komedie van onze tijd’. Maar die recensenten waren toen nog niet ingelicht. Ik zat achter het stuur van een lullig Japans huurautootje met mijn blik gefixeerd op de weg en de oude Russische vrachtwagen met de zwaaiende mensen in de laadbak voor ons, terwijl synthetische popmuziek uit de jaren negentig uit de luidsprekers schalde omdat Johanna op zoek naar afleiding de radio had aangezet.

“*What is love, lady don't hurt me, don't hurt me, no more.*”

– “Ik wil alleen even jouw mening horen.”

Ik moest mijn ei leggen. Ze zuchtte.

“Wat beleeft de held nu weer op z’n Odyssee?”

– “Je weet dus dat hij aan het vluchten is terwijl hij de reden voor die vlucht juist creëert. Zonder anker wordt hij nergens geaccepteerd, niet omdat hem dat anker ontbreekt, maar omdat hij niet kan ophouden, erover te vertellen.”

Johanna knikte en ik werd enthousiast over mijn universele verhaal en fantaseerde hoe het niet alleen de Nobelprijs voor de literatuur, maar ook die voor de vrede en de speciaal voor het ‘anker’ ingestelde Nobelprijs voor bescheidenheid zou winnen.

“En dan is hij dus op weg zonder aan te kunnen komen, en beleeft hij allerlei dingen.”

– “Allerlei dingen? Wat voor dingen?”

Ik besepte dat mijn verhaal zonder deze dingen geen plezierige lectuur zou zijn en ademde diep in. Met mijn linkerhand haalde ik een opgevouwen stukje papier uit mijn binnenzak, draaide aan mijn kant het raampje dicht, drukte het schrijfsel op het stuur en begon voor te lezen:

“Mikhail was bij een grote schaapskudde aangekomen, een die zich over een zevental heuvels uitspreidde, en gehuld scheen te zijn in een serene kalmte. Af en toe steeg er uit de massa witte vachten een zacht, onzeker geblaas op, waarvan Mikhail een zachte echo waarnam. Hij vatte moed en liep naar de kudde toe, terwijl zijn knapzak over zijn vermoeide rug heen en weer schommelde. Er was geen schaapsherder te bekennen, die hij naar zijn anker zou kunnen vragen. Toen hij het zachte gras tussen de heuvels bereikt had, knielde Mikhail neer en vertelde de schapen wat hij hen te vertellen had. Hij vertelde over het anker dat hij kwijt was, over het schandaal dat hij zich niet meer aan de verdwijning ervan kon herinneren, en over de lange voettocht vanuit het dal naar de zeven heuvels. Een aantal schapen knikten om hun begrip voor de vreemdeling te tonen, en Mikhail vouwde zijn benen in een kleermakerszit. Er drong dauw door zijn broek en die maakte zijn billen nat. De schapen zwegen. Plichtsgetrouw bleef Mikhail over zijn anker spreken. De schapen bleven vredig grazen, zonder acht te slaan op onze held. Eindelijk had Mikhail...

“Wacht, dat kan ik niet lezen, maar dan staat er op de volgende regel:

“En Mikhail voelde dat hij moest opstaan, met trillende benen en onwennig kwam hij overeind. De zon was aan het ondergaan en de vele schapenlijven die plaats voor hem hadden gemaakt verwarmden zijn gemoed. Weldra was de zon echter uit zijn gezichtsveld verdwenen. Mikhail voelde

een traan opwellen en over zijn rechterwang kruipen. Zijn billen waren koud en zelfs zijn gedachten konden ze niet meer opwarmen. In het donker bereikte hij een klip en keek tientallen meters omlaag, waar hij de zwarte watermassa vermoedde. Eén stap meer, dacht Mikhail, één stap naar voren, en hij sloot zijn ogen. Maar hij herinnerde zich aan het anker en werd overmand door een onverklaarbare zorgelijkheid. Als hij nu voorgoed zou gaan zou zijn anker nooit meer gevonden worden.

Het maakte Mikhail neerslachtig, maar hij deed toch stil een pas achteruit. En toen nam hij het gezang van de oude schipper waar, en...”

“Martin kijk uit, die veewagen!” riep Johanna, maar het was al te laat. Ik trapte met alle kracht op de rem en voelde hoe ik de controle over onze huurauto verloor, zodat het voertuig tollend over het verraderlijke wegdek schoof. De stem naast me gilte indringend in een zenuwslopende falsettoon, auto’s achter ons claxonnerden luid, en de veewagen onttrok zich langzaam aan het zicht. De geur van schroeiend rubber drong tot me door terwijl de auto nog over het wegdek scheurde en ik voelde hoe de wielen uiteindelijk in een greppel tot stilstand kwamen. Om het echt te laten lijken en de hoeveelheid beschuldigingen, die in de daaropvolgende minuten op mij zouden neerdalen, te beperken, ramde ik mijn voorhoofd voorzichtig tegen het stuur en deed ik even alsof ik mijn bewustzijn had verloren.

19

“Als je naar mij had geluisterd hadden we airbags genomen.”

Ik had mijn hoofd harder gestoten dan ik wilde, maar dit moest ze kwijt. Ze vertelde me later dat ik langzaam knikkend een glazige blik op haar had gericht. Johanna had een hand op mijn schouder gelegd omdat ik was begonnen de cassetteband van mijn verontschuldigen af te spelen.

“Zo had ik het niet gewild.”

Inderdaad was het ongeluk niet de bedoeling geweest.

“Ik lette niet op de weg, ik wilde niet bij een ongeluk betrokken raken. Ik weet hoe gevoelig dat voor je is vanwege je vader.”

– “Mijn vader, wat heeft die ermee te maken?”

“Sorry Jackie, ik wilde je er niet aan herinneren.”

– “Jackie?”

Op zo’n moment te worden verward met een ex-vriendin kan iemands zelfvertrouwen beschadigen, en het leidt over het algemeen tot een verlangen naar alleen zijn. Johanna verliet dan ook de auto, die weliswaar intact was maar met twee achterwielen in een greppel was gezakt. Aan haar kant ging het portier gemakkelijk open maar aan mijn kant leek het mechaniek te klemmen. Terwijl ik aan mijn portier rukte zag ik dat ze ongeveer dertig meter verderop was gaan staan, met haar armen over elkaar heen geslagen zoals sommige personages in mijn boek dat doen wanneer ze Mikhail wegsturen. Ik worstelde me uit de auto en liep resoluut op haar af.

“Johanna, ik was in shock.”

– “Daarom juist, als je echt geraakt wordt denk je aan haar.”

Klassiek probleem. En Martin:

“Maar we hebben de veewagen niet écht geraakt.”

– “Ik kan die grapjes niet meer uitstaan. Je moet kiezen, jongen.”

Jongen! Als ze alvast iets van mijn latere eruditie had kunnen merken, zou ze zich hebben geschaamd, de schrijver van het ‘anker’ een *jongen* te noemen. Ik bezuinigde op de hand op haar schouder en de woorden van begrip, draaide me om en kroop terug in de auto, waar ik de ventilator aanzette en een houding op de achterbank vond met het schrift op m’n knieën, zodat ik tenminste kon schrijven. Ik begon koortsachtig aan mijn boek te werken. Het kon me op dat moment niet schelen of Johanna door allerlei Cubaanse Don Juans met prikkende snorretjes werd meegenomen en bij hun villa’s in een niet afbetaald bubbelbad aan legionella ten prooi viel. De bladzijde die ik in mijn schriftje schreef, en die nu waarschijnlijk in een gerenommeerd museum is

tentoongesteld, met een stramme bewaker ervoor, was ongeveer als volgt geschreven:

Mikhail nam het gezang waar van een oude schipper en voelde dat het allemaal een bedoeling had. Hij week terug van de klippen en stapte voorzichtig over een aantal broze aalscholverskeletten. Het gezang van de oude schipper werd indringender toen Mikhail naderbij trad. De man zat gehurkt op de grond. Zijn gezang klonk niet als het melancholische gekraak van een seniel grootvadertje, maar had iets opgewekts, iets dat Mikhail bijna deed dansen. Nieuwsgierig kwam hij nog dichterbij, in de hoop dat de oude schipper hem een kajuit of tenminste een kamelenhuid in de kombuis zou aanbieden. Toen hij zag wat de schipper in hurkzit deed, en de ware oorzaak van zijn diepe rimpels hem ineens duidelijk werd, deed hij verbijsterd een stap achteruit.

“Hé jongen,” lachte de oude schipper, “ik ben ook maar een mens.”

– “Ik...”

“Het was een wijze beslissing van je om niet te springen. De lichamen spoelen hier snel aan vanwege de slechte stroming en worden dan binnen een paar dagen afgekloven door de aalscholvers. Dat is geen eervolle laatste rustplaats en bovendien vanwege de besmettingen fataal voor de aalscholverpopulatie. Maar als je een eervol zeemansgraf zoekt kan ik je een stukje meenemen op mijn boot.”

– “In de kajuit?”

“Nee, je slaapt op een kamelenhuid in de kombuis.”

– “Dank u wel. En weet u, nu we dat hebben afgesproken, waaróm ik zo dringend een rustplaats zoek, dat ik zoals het er nu naar uitziet ook met een laatste rustplaats tevreden zou zijn?”

“Nee, dat weet ik niet en het interesseert me ook niet bijster veel.”

– “Ik had dus een anker, en dat ben ik kwijtgeraakt op een manier die ik me niet meer goed kan herinneren. Ik ben er al

sinds vele lentes naar op zoek, heb talloze eilanden bezocht en er feeëriekere verschijningen over aan de tand gevoeld, maar ben nooit een steek verder gekomen. Het lijkt wel alsof er een ongeschreven wet is die voorschrijft dat er over het anker moet worden gezwegen.”

De schipper had zich van Mikhail afgewend omdat hij belangrijkere dingen te doen had. Hij verdween een tijdje uit het zicht en Mikhail was bang dat hij weer in de steek werd gelaten, toen de oude schipper terugkwam.

“Jongen, je hebt geluk dat ik een schipper ben. Hier.”

Hij kreeg zo’n fors anker in z’n handen gedrukt dat hij bijna door z’n benen zakte.

“Geen zorgen, voor je zeemansgraf maken we er hier... en hier... nog twee zware gewichten aan vast. Is absoluut functioneel. Kom nu mee naar mijn schip.”

De oude schipper voerde Mikhail mee naar een vervallen schuit, en sloot hem op in de kombuis, waar hij aardappels begon te schillen.

-0-

Ik hield op met schrijven, omdat Johanna tegen het ruitje van de huurauto tikte.

“Martin, hallo, was ist los?”

Achter haar stonden twee Cubanen met prikkende snorretjes en ondeugende krenteogen, die ongegeneerd in Johanna’s haar kietelden en af en toe in haar billen prikten.

– “Zeg Johanna, wie zijn dat? Je zoete wraak?”

“Nee, Manuel en Simón willen ons helpen. Ze hebben een vrachtwagen en gaan onze auto uit de greppel trekken.”

Ik kroop uit de huurauto en gaf de twee kerels een hand, terwijl ik meende te kunnen zien hoe ze inwendig proestten, om zo’n mager, ingevallen, slecht geschoren, kalend mannetje bij hun blonde vondst aan te treffen.

Ik zou lyrisch moeten worden, mijzelf in allerlei galante posities moeten presenteren, een geslepen sabel op mijn heupen. Ik zou een duel moeten voorstellen met de grootste van het stel, Manuel met z’n brede borst, ik zou over bloedeer en schuldwraak

en herstel van aanzien moeten spreken, of in hete snikken mijn jaloezie moeten betuigen. In plaats daarvan knikte ik gedwee en haalde mijn schouders, die zover afgezakt waren dat ze daar wel aan toe waren, op. Simón verwijderde zich om de vrachtwagen te halen, een oud Russisch onderstel waar een laadbak – vol met protesterende passagiers – op was gelast, passagiers die vanwege de galante behulpzaamheid van het chauffeursduo allemaal iets later op hun plek van bestemming zouden arriveren. Hij manoeuvreerde het vehikel tot vlak vóór onze ongelukkige huurauto, sprong met tijgerachtige soepelheid uit de cabine, en haalde een zware ketting tevoorschijn, die hij zwijgzaam ergens onder de motorkap van onze huurauto vasthaakte. Ik had niet eens geweten dat dat kon. Toen ik zag dat de ketting vastzat stak in mijn duim omhoog om me een houding te geven. Simón was al teruggelopen naar zijn vrachtwagen. De mensen in de laadbak keken nieuwsgierig toe.

-0-

Simón had het raampje van de cabine opengedraaid en stak zijn hoofd naar buiten.

“Todo bien?”

– “Todo bien,” antwoordde Manuel, die even opkeek van Johanna’s vormen. Simón trapte op het gas en de huurauto schokte uit de greppel. Manuel maakte de ketting los en sprong in de laadbak. De vrachtwagen verdween uit het zicht. Ik probeerde de huurauto te starten maar de accu bleek leeg. Ik had de ventilator ruim een uur lang laten blazen.

“Nu kunnen we nog steeds niet verder.”

Het sleuteltje klikte dof in het slot heen en weer terwijl de motor zweeg. Met een fikse vuistslag op het stuurwiel gaf ik uiting aan mijn ongenoegen. De claxon echode, terwijl hij de laatste rest electriciteit uit de accu zoog, door het vredige landschap. Oude stierenkoppen keken deemoedig op. We wachtten bijna drie uur naast de auto, toen we het geronk van de machtige dieselmotor hoorden. Manuel en Simón hadden hun passagiers weggebracht en waren teruggekomen. Manuel sprong weer katachtig uit de cabine en toen Simón vroeg of we

problemen hadden ontblootte hij zijn ongezone tanden.

“Bateria,” zei Johanna.

Zonder er verder woorden aan vuil te maken bevestigde hij de ketting weer aan het chassis en wenkte ons in de laadbak. We deden wat er van ons werd verwacht. Ik voelde me zwaar en gewichtig omdat ik met een paar zinnen van het ‘anker’ (en niet over bijvoorbeeld het ontbreken van startkabels in het hulppakket van onze redders) in mijn hoofd opstapte. Johanna zou het toch wel weer onbelangrijk vinden, zoals al mijn bewegingen die niet directe reflexen zijn van de spasmen van onze samenleving. Ze zou het ook wel weer ‘grappig’ vinden. Maar ik had behoefte aan een uitroep in de kantlijn, aan lovende woorden over mijn plot. Ik leunde achterover tegen de roestige rand van de laadbak en streek met mijn linkerhand door mijn haar. De huurauto hobbelde achter de vrachtwagen aan zoals een badeend achter een peuter.

-0-

Met mijn stem ongeveer een kwint hoger zei ik:

“Dat is briljant, hoe speels je de dood behandelt. Hoe doe je dat toch, die schimmige oude schipper presenteren als wachter van het dodenrijk.”

(lagere stem)

– “Dat blijft het geheim van de schrijver.”

(stem omhoog)

“Heel fascinerend hoe je zijn menselijkheid onderstreept, dat hij ook gewoon zijn behoefte doet.”

– “Ja, daarmee wil ik laten zien dat alle figuren die we in onze parabels als brugwachters, poorters, halfgoden, hele goden, melkwitte en boerenbruine goden, sesam-open-u-goden, dat die allemaal gewoon menselijk zijn.”

(stem omhoog)

“Dat hij dan uit zichzelf aardappels gaat schillen, dat is zo’n goede manier om de menselijke berusting uit te drukken.”

(stem omlaag)

– “De menselijke conditie is mijn vak.”

“Ik vind het nu al goed, Martin.”

– “Dank je.”

“Nu is het wel goed Martin,” mengde Johanna zich in het tweegesprek, omdat ze zich voor mij leek te schamen. “Zelfgesprekken voer je maar in je eigen tijd.”

Ik veranderde van houding en probeerde te slapen door mijn rechterslaap tegen mijn rugzak te drukken en het schudden van de vrachtwagen te interpreteren als een soort bevestiging.

-0-

Bij het benzinstation moest er weer afscheid worden genomen van de twee mannen. Ik deed dat met een bedaarde hoofdknik, waarbij ik wat zwaarder naar Manuel knikte, want die had zijn pretoogjes weer op Johanna's vormen gericht. Ik was jaloers omdat ik haar niet meer zo kon zien als deze Manuel, en werd door weemoed overvallen toen de vrachtwagen in de verte verdween en de geur van de dieselwalm was opgelost in de namiddaglucht. Een kalende man, die in een vorig leven een Duitse Automechaniker kon zijn geweest, kwam uit een schuurtje waar voor een paar magere honden sliepen. Hij floot op zijn vingers en vanachter een toren van gehalveerde olievaten kwam een jongen van een jaar of negen te voorschijn.

“Manolo, lleva la bateria y dos cafés.”

De jongen rende weg en ik trapte wat tegen het grind, terwijl Johanna op een half olievat was gaan zitten.

“Cinco minutos,” zei de man, terwijl hij zijn pet achterstevoren draaide. Hij trok uit een van de halve olievaten een startkabel, opende de motorkap van onze huurauto, verbond de accu's met elkaar en startte te motor. Hij was binnen enkele minuten klaar en had niet een keer naar Johanna gekeken.

Ik drukte de man 10 pesos in zijn hand en kroop op de passagiersstoel. Johanna startte de huurauto en we vervolgden onze reis.

In de regelmaat van de herhaling van de ijzeren palen, die als provisorische vangrails langs de weg waren geplaatst, meende ik verzoening te kunnen vinden, niet met elkaar, maar met het verstrijken van de tijd.

-0-

Ik wilde deze reflectie met Johanna delen, dus bereidde ik me zenuwachtig op mijn optreden voor.

“Johanna?”

– “Martin.”

“Er is iets poëtisch dat ik je wil zeggen.”

– “Waarom?”

“We mogen de poëzie niet vergeten, de poëzie in het verstrijken van de herhalende palen naast de weg.”

– “We zijn vergeten dat het jongetje koffie voor ons is gaan halen.”

20

De lezer zal hebben gemerkt, dat zich bepaalde moeilijk te beschrijven spanningen tussen mij en Johanna begonnen te ontwikkelen. Lange en hete uren zaten we bedrukt naast elkaar, in een ongelukkig bewustzijn dat we niet bij elkaar hoorden en dat onze passie slechts een bevlieging was. Ik voelde een grote aandrang daarover met Johanna te praten, want ik ben een groot voorstander van een communicatieve aanpak. Ik geloof vanuit mijn huidige situatie nog steeds dat je met praten nooit ‘iets’ kapot kunt maken, dat de ‘dingen’ er integendeel alleen maar beter van kunnen worden.

-0-

Ik had er genoeg van en deed iets wat ik niet gewend was: ik strekte mijn rug. Het was een geweldig gevoel, mijn aangespannen schouderbladen in het kunstleer van de autostoel te kunnen drukken.

“Goed,” zei ik, “de filosoof gaat nu iets voordragen.” Ik nam mijn schriftje en las de pagina voor die ik de avond tevoren had geschreven.

De oude schipper bleef lang weg en Mikhail werd onrustig. Hij had al lang alle aardappels geschild en zich in de kamelenvacht gewikkeld, omdat hij het koud had gekregen.

De lichte deining van het schip gaf hem een vertrouwd gevoel, zodat hij in slaap viel. De oude schipper keerde niet lang daarna terug naar zijn schuit. Zijn sleutel knarste in het slot van de kombuisdeur. Omdat het al bijna donker was geworden, ontstak hij een olielamp – op de beroete ruitjes had hij met zijn zeemansvingers regenbogen en vogeltjes getekend – alvorens de afgebladderde zware deur open te duwen en zijn gast te wekken. Toen hij Mikhail ontwaarde bromde hij en trapte de pan met aardappels om, zodat ze allemaal over de grond rolden en tegen het hoofd van onze held bonkten, die daarvan wakker werd.

“Maak de schil er weer aan!” schreeuwde de oude schipper door zijn baard. Mikhail keek hem verbaasd aan. “Mijn vrouw kookt aardappels altijd in de schil.”

– “Hoeveel moet ik er dan weer terugschillen voor het avondeten?” stotterde Mikhail.

“Allemaal. En we eten geen aardappelen. We eten alleen vis en knäckebrood.”

– “Maar uw vrouw...”

“Geen woord. Vanavond zitten alle aardappels weer in de schil.”

Dit was een ingewikkeld karwei en Mikhail had er vele uren voor nodig. Ieder fragment van de schil, van iedere aardappel moest op de juiste plaats worden teruggeplakt, en de randen van de stukken schil moesten precies aan elkaar passen. Hij had daarvoor een methode bedacht, waarbij hij levertraan, zetmeel en houten prikkers gebruikte. Hij kon trots zijn op het resultaat, ook al zagen de aardappels er nadat ze waren herbeschild niet meer ongeschonden uit. Toen hij er uiteindelijk in was geslaagd, de laatste aardappel in te pakken en deze voorzichtig op de stapel had gelegd, werd de kombuisdeur opengesmeten en schreeuwde de oude schipper dat ze gingen eten. Mikhail stond met slapende benen op en sleepte zich naar de stuurhut, waar hij op een tafeltje een groot bord met scheepsbesluit zag staan, en drie gepekelde vissen.

“Jij krijgt één vis meer. Dat is traditie.”

– “Traditie?”

“Morgen hijs ik de zeilen. Je krijgt je zeemansgraf.”

Meer werd er niet gesproken. De oude schipper smakte hard en at snel. Hij was al opgestaan en met een fles op een tros ankertouw op de boeg gaan zitten toen Mikhail eindelijk klaar was met de traditie en dacht dat er nu flink zou worden gedronken. Hij klopte de oude schipper op z'n schouder en wilde naar het avondprogramma vragen, maar de man was hem voor.

“Ik wil dat je aardappels gaat schillen.”

– “Waarom? Uw vrouw...”

“Ik heb een hekel aan aardappels in de schil.”

-0-

Johanna had deze woorden overstemd met rauwe teksten van Bob Dylan, die ze meezong met haar mp3-speler. Ik herinner me dat we door een motregenbui reden maar het kan net zo goed kurkdroog zijn geweest. We reden achter een vrachtwagen met watermeloenen en Johanna wees op een bordje ‘Viñales’.

“Dat was onze dagbestemming,” zei ze droevig, en dat. Het raakte me. Zonder dat we er veel woorden aan hadden moeten vuilmaken hadden we begrepen dat we vanaf nu in een terugwegstemming waren.

– “Het spijt me dat ik zo met mijn boek bezig ben. Maar het is belangrijk voor me om de juiste uitdrukking te vinden.”

Op dat moment moest de chauffeur van de vrachtwagen een losgebroken ezel ontwijken die juist de straat overstak. Door de schok schoof een touw van z'n plaats en raakten er een paar watermeloenen los, die Johanna succesvol met een snelle stuurbeweging ontweek. Ik zag de ezel de velden in vluchten terwijl drie watermeloenen op het wegdek uiteen spatten en gaf me over aan een dagdroom.

De watermeloenen hadden de voorruit van de huurauto verbrijzeld, en overal om ons heen waren glinsterende glassplinters en stukken watermeloen. Het knisterende geluid van de scherven verhinderde de stilte in het tafereel. In mijn droom

was de huurauto van de weg geraakt en tegen een bloemenkraam tot stilstand gekomen. De ruiten waren verdwenen. Ik kon er met één beweging uitspringen. Ik greep in de berg bloemen die op de grond terecht was gekomen en boog me over Johanna heen.

“Johanna...”

– “Jackie, geh weg, er ist mit mir...”

“Ich bin’s, Martin.”

– “Anker-Martin.”

“En ik heb bloemen voor je meegebracht.”

-0-

We moeten altijd de grootste gemene deler vinden als we met elkaar willen leven in plaats van langs elkaar. Een gemeenschappelijke voorliefde voor het wegpeuteren van zand uit de groeven van autobanden, een gedeelde passie voor het bakken van chocoladetaarten op oude 33-toeren platen, een gezamenlijke verzamelwoede jegens zomermode voor asymmetrisch geschoren teckels, of zoiets eenvoudigs als het besef dat we van sterrenstof gemaakt zijn en dezelfde elementen door onze lijven vloeien, of dat we zijn veroordeeld tot deze planeet als knapperige tentakels op een oliebol.

-0-

Deze reflectie (het is altijd dezelfde oudbakken reflectie, hooguit met een andere interpunctie) had me enigszins onderuit doen zakken in een sluimertoestand. De zon stond laag en we reden over een smalle landweg, die zich door het prachtige Valle de Viñales kronkelde.

“Wist je dat dit Unesco *Weltnaturerbe* is?” zei Johanna tijdens het autorijden. Een grijze stoflaag op haar haar, de geur van natuurlijke mest in mijn neusvleugels, de koperkleurige schemering achter de borstronde mogotes-heuvels.

“Ja, hoe terecht is dat hè?” prevelde ik in mijn gelukkige sluimertoestand.

“Stop eens.”

– “Waarom?”

“Stop nu maar.”

– “Wat is er dan?”

“Laat ook maar, we zijn er al voorbij.”

Johanna liet de auto terugrollen tot het punt waar ik iets had zien bewegen tussen de struiken. We stapten uit en vouwden een paar takken opzij. Het bleek een ezel te zijn. Ik voelde er natuurlijk voor om ons blik te laten staan en onze reis te vervolgen op de rug van dit ezeltje, dat zo goedmoedig keek toen we hem achter zijn lange oren wreven.

-0-

“We moeten hem terugbrengen naar het dorp. Daar kennen ze hem vast wel.”

Ik knikte en begon een stuk touw dat ik op de grond had gevonden om zijn nek te binden. Ik klakte met mijn tong, imiteerde het geluid van zijn soortgenoten, kietelde het dier met dikke grassprietten tegen zijn benen waar ik een knieholte vermoedde, maar de vermoeide ezel bewoog zich niet van zijn plaats.

“Wat doen we? Alléén kan hij de weg niet terugvinden en er zitten hier wilde beesten,” zei ik, niet omdat het lot van de ezel me interesseerde, maar omdat ik me voorstelde dat we hier iets zouden kunnen doen, iets wat later memorabel zou worden.

– “Hoe weet je dat?”

“Op Cuba leven boa’s en krokodillen. Had je kunnen lezen in de reisgids.”

– “Maar niet in deze regio.”

“Het is een beschermd natuurgebied. Heb je zelf gezegd.”

– “Toch lijkt het me erg onwaarschijnlijk dat er hier roofdieren zijn die deze ezel kwaad kunnen doen. Die zouden ook voor mensen gevaarlijk zijn, en daar zou de toeristenindustrie desnoods iemand voor inhuren, om ervoor te zorgen dat de wandelingen veilig zijn.”

“Je wilt hem dus aan zijn lot overlaten?”

– “Dat heb ik niet gezegd, dat heb je mij niet horen zeggen.”

“Want ook een onweer zoals wij dat een paar dagen geleden in Havana hadden kan zo’n beest fataal worden. Nee, we moeten hem echt terugbrengen.”

Het beest moest worden teruggebracht, waar het ook vandaan kwam. Mikhail begrijpt waarom.

– “Dat denk ik ook.”

“Maar waarom discussieer je er dan over?”

– “We discussiëren nergens over.”

“Dus je wilt de ezel wel terugbrengen?”

– “Ja.”

“Waarom zeg je dat niet direct?”

– “Waar is hij eigenlijk?”

De ezel had zich tijdens onze ongelukkig verstrengelde monologen enkele meters van zijn plaats bewogen en stond nu bij de weg, recht achter onze auto. Johanna begon hem zacht op zijn flanken te kloppen en neuriede een eenvoudige melodie. Maar het beest bleef hardnekkig staan. Liever zou hij door de grond zakken dan een millimeter toegeven. Existentiële trots gaat veel verder dan dat we ons vasthouden aan onze reputatie en onze verworvenheden, het is op het Niets gericht. Het is de tegenpool van existentiële schaamte, het is wat ons wezen uitmaakt. Terwijl ik deze gedachte opzette was ik op de ezel gaan zitten en ramde mijn hakken in zijn zichtbare ribben, totdat het dier steunend ademde.

“Martin, dit helpt niet.”

Inzicht. Ik stapte af, nam het touw en bond het vrije uiteinde vast aan het chassis van de auto.

“Stap in,” zei ik gebiedend tegen Johanna, toen ik het stuurwiel al in mijn bezwete handen hield geklemd.

– “Martin, bist du verrückt geworden?”

“Een klein stukje maar, op de koppeling. Dan zal hij het zelf doorkrijgen en je zult zien dat hij gaat lopen.”

– “Du bist wahnsinnig.”

“Wat kan er gebeuren?”

– “Je kunt het beest pijn doen. Heb je daar al aan gedacht?”

“Denk je dat ik niet kan autorijden?”

Johanna gaf het ezeltje een pluk vers gras en moet hem iets over een koppige man hebben toegefluisterd, wiens gedrag hem door nog onverwerkte trauma's werd voorgeschreven. Ik vroeg me af waarom ze me niet tegenhield.

“Johanna, let op.”

Ik startte de huurauto en liet de koppeling langzaam opkomen, nadat ik even met het gaspedaal had gespeeld teneinde de ezel met het motorgeluid te waarschuwen. Het touw spande zich strak tussen ezel en auto. Het dier had zich schrap gezet en leek er niet toe te bewegen ook maar een stap te zetten. Ik wilde niet zo snel opgeven en gaf voorzichtig meer gas. Johanna's stem ging verloren in het geronk van de motor en een akelig schrapend geluid, dat van de ezelschouwen afkomstig was. Nog steeds had het ezeltje geen stap gezet, maar hij bewoog zich tenminste. Ik zou hem zo naar Havana kunnen slepen als het moest. Zijn schouwen rookten en spuwden onophoudelijk diep-oranje vonkenregens, het ezeltje was gehuld in een dichte zwaveldamp. In de chemische nevel projecteerde ik zijn goedmoedige ogen, die me aankeken en zich op een ijzingwekkende manier van ieder oordeel onthielden.

“Martin, je maakt hem *af* zo.”

Wat moest ik doen? Die ezel zat me op de hielen. Een laatste keer drukte ik mijn trillende rechtersoet naar beneden, nog één keer hoorde ik het akelige schrapen van de schouwen, toen schoot het autootje vooruit –

Johanna had het touw doorgesneden en hield het mes nog in haar handen. Ik was uitgestapt en naar de ezel toegelopen. Het dier zag er slecht uit. Dikke schuimvlokken plakten aan zijn paarse lippen en zijn goedmoedige ogen zagen bleek als oud maanlicht. Ik streefde het ezeltje achter zijn oren om het weer goed te maken.

“Daarom moeten we hem dus terugbrengen. Kijk eens hoe afgemat hij is.”

– “Hypocriet,” zei Johanna, “vecht jij rustig verder met de ezel, dan ga ik naar het dorp om de mensen daar op de hoogte te

stellen. Der Besitzer wird sich schon melden.”

“Maar je spreekt nauwelijks Spaans.”

– “De ezel spreekt nog minder Spaans en jij bent daar te goed voor. Ik ben over een half uur terug.”

Ik bleef achter met mijn nieuwe zielsverwant, en trapte tegen de steentjes die wegsprongen over het opgeruwde asfalt zonder weerstand te bieden. Als je maar diep genoeg graaft vind je altijd wel iets. De zon was ondergegaan en de weg spiegelde olieachtig. Ik meende de lucht boven het nog hete asfalt te kunnen zien bewegen. Na tien minuten ging ik zitten omdat mijn benen naar een gemakkelijkere houding verlangden, eerst in hurkzit, vervolgens in kleermakerszit en tenslotte in mijn later zo vermaard geworden schrijverszit, op veilige afstand van langoor. De ezel, zo gebied ik de annalen, gaf me een knipoog. De erudiete literaat nam zijn notitieblok op de knieën, die bij voornoemde zithouding een hoek van vierenzestig graden maken, en concipieerde de volgende bladzijde van mijn boek.

-0-

Mikhail had tot diep in de nacht aardappels uitgepakt. De houten prikkers had hij in laatjes opgeborgen, waarbij hij systematisch te werk was gegaan. Hij had de prikkers genummerd en zo opgeborgen dat hij ze snel zou kunnen terugvinden, aangezien hij verwachtte dat de schipper of zijn vrouw de volgende dag weer een andere verhouding tot hun aardappels zouden hebben. Hij had weleens iets gelezen over helden die in een soort eeuwige kringloop steeds weer hetzelfde moeten doen. Daar had hij over gelezen en hij dacht aan de stoffige zolder waar hij zoveel tijd van zijn jeugd had doorgebracht, aan de smalle boekenkast met de statige boekenruggen die hij daar had gehad, aan het boek waarin hij over Sisyphus had gelezen. Het boek had naar oude spons en bijenwas geroken. De inhoud was hem altijd bijgebleven. Zo'n held zou hij nu ook kunnen zijn, op deze laatste bootreis, en toen Mikhail zich in de kamelenvacht had gewikkeld droomde hij van correspondentie met de auteur en de held van zijn geliefde boek. Hij droomde van dikke

brieven die hij zou ontvangen en versturen, handgeschreven brieven vol inktvlekken en krulletters. In zijn droom twijfelde hij aan de autoriteit van de oude schipper, de enige mens die iets van zijn zoektocht had begrepen. Hij besloot hem de volgende dag een voorstel te doen, om in cirkels rond te gaan varen. Hij zou wel voor de aardappels zorgen.

Toen Mikhail de volgende ochtend ontwaakte, verbaasde het hem dat hij door het ronde kombuisraampje reeds helder daglicht zag. Hij meende zelfs te voelen hoe de zon zijn wangen verwarmde. Hij had verwacht door een stevige trap van de oude schipper gewekt te worden en nog even met de gedachte gespeeld om stenen in de kamelenvacht te stoppen terwijl hij zelf achter het fornuis zou kruipen. Dit plan had hij na enig zelfoverleg opgegeven. De kombuis was dus licht toen Mikhail wakker werd en de kamelenvacht van zich aftrappelde, verbaasd over het uitblijven van de harde trap tegen zijn wervelkolom. Hij duwde met zijn handpalm tegen zijn oogkassen, knipperde een paar keer en was klaarwakker. Hij probeerde de kombuisdeur maar er was geen beweging in te krijgen. Mikhail begon het roestige mechaniek te inspecteren en probeerde het met zijn houten prikkers te openen, maar slaagde daar niet in. Het inzicht, dat hij hier opgesloten was kwam en overmande hem, zodat hij snikkend weer in de kamelenvacht terugzonk en zich over de krakende planken heen en weer rolde, wachtend op het verschijnen van de oude schipper. Hij verlangde naar een steeds geweldigere trap tegen zijn ingevallen zitvlak, tegen zijn knokige onderrug, of tegen zijn ribbenkast. Hij begon zich zorgen te maken over zijn psychische toestand. Zijn tranen maakten een natte ronde plek in de kamelenvacht, die zelf allang niet meer naar kameel rook.

Mikhail lag de hele dag op de vloer, totdat hij honger kreeg en bij de invallende schemering in zijn ellende aan een rauwe aardappel begon te knagen. Dit is hopeloos, dacht hij, en hij stampte met z'n voeten zodat de planken kraakten.

Met de zware metalen hamer die hij in een hoek vond klom hij op de stapel aardappelen, en sloeg het venstertje van de kombuis in één keer aan diggelen. Hij trok zich gemakkelijk op in de opening en zocht met zijn voet naar houvast aan de buitenkant, tegen de romp van de boot. Hij had geluk, want de ankerketting hing niet ver naast het kombuisraampje. Het lukte hem om zich daaraan vast te klampen toen hij zich helemaal naar buiten had gewurmd. Hij kon zich omhoog werken en stond tenslotte op het dek, waar hij zich realiseerde dat het schip zich op volle zee bevond. Toen hij aan het felle licht was gewend speurde hij de horizon af, waar hij de beroemde heuvels van Sudak meende te herkennen. Mikhail strekte zijn rug en slikte.

-0-

Het levenloze lichaam van de oude schipper vond hij iets later, toen hij zijn angst had overwonnen en voorzichtig de piepende deur van de stuurmanshut had opengeschoven. De oude schipper lag uitgestrekt in een ongemakkelijke houding, alsof hij was neergevallen tijdens het sturen van de boot. Mikhail trok een grappig gezicht om te kijken of de schipper daarop zou reageren, en ging daarna over tot andere middelen om de dood vast te stellen. Hij porde de schipper in z'n zij met een afgebroken hengel die hij in de stuurmanshut vond. Hij legde voorzichtig een vinger op zijn pols. Toen niets erop wees dat de schipper nog in leven was, schudde Mikhail het lichaam een even aantal keer heen en weer omdat hij vond dat er een soort ritueel nodig was. Toen hij zich over het zware lichaam boog, viel hem op dat de schipper een collier droeg met een foto erin. Dat moest zijn vrouw zijn, die de aardappels altijd in de schil kookt, en ze moest dood zijn, want zo zag het collier eruit. Mikhail sloot zijn ogen en klemde het collier in zijn rechterhand. Het is een wonder, dacht hij, dat een mens, ondanks alles, ondanks de hele futiliteit van ons bestaan hier als toxische vleesklompen, zoveel van een ander mens kon houden.

-0-

Hier hield ik op omdat Johanna was teruggekeerd en omdat ik de paragraaf over de liefde, die waarschijnlijk zou volgen, voor een andere keer wilde bewaren. Ik zag hoe ze naar mij en de ezel wees. De boer die ze had meegenomen knikte en floot een keer zacht tussen zijn tanden waarop de ezel naar hem toesjokte. Ik klapte mijn schrift dicht en staarde het dier verbouwereerd na.

-0-

“Ik wil niet te laat in Pino Gordo aankomen.” Ik stond met zere benen op en liep naar Johanna.

“Kijk eens wat de campesino ons als dank heeft gegeven?” zei ze. “Sigaren!”

22

De eerste versie van dit hoofdstuk was hardnekkige kitsch, maar ik heb het later een aantal keer herschreven, zodat het ergste nu is verdwenen (dat heeft Frederik bevestigd). Mocht de lezer zich desalniettemin ergeren, bied ik bij voorbaat mijn excuses aan, ook al kunnen die vanuit mijn huidige situatie natuurlijk nooit oprecht zijn.

Met brandende sigaren reden we door de Cubaanse avondlucht. De toestand van de wegen was gaandeweg verslechterd en we moesten steeds iets langzamer rijden. Een aandrang om met Johanna alles te bespreken zwol in me op, vooral de mogelijkheid dat we toch met elkaar gelukkig zouden kunnen worden als we maar genoeg sigaren zouden roken.

Op de radio hoorden we Antonio Machín ‘dos gardenias para ti’ zingen. Mikhail moet ook zo’n rit maken, dat zou hem goed doen, dacht ik. Misschien kon ik hem op die boot ergens naartoe laten varen. Hij zou met zijn herwonnen zelfverzekerdheid het stuurwiel grijpen en koers zetten naar hoop. Niets zou hem kunnen tegenhouden, hij zou dwars door alle fata morgana’s heen varen, hij zou varen tot hij witte rotsen zou zien met albatrosnesten die hoog uittorenden boven de zee.

-0-

“Martin, ik heb gehoord dat er hier in de buurt grotten zijn waar je in kunt zwemmen.”

– “Redden we dat nog, we worden verwacht in Pino Gordo.”

“Op Cuba begrijpen ze dat.”

We stopten bij een smal zandpad, waar een scheefgezakt houten bordje ‘cueva’ onze aandacht had getrokken.

“Hier moet het zijn,” had Johanna gezegd. We sloten de auto af en begonnen het pad te volgen met behulp van het maanlicht en het licht van Johanna’s zaklamp. Het maanlicht streek over de rimpels in de plassen op het pad die zich in het breed tractorspoor hadden gevormd. De zachte grond maakte een zuigend geluid, steentjes sprongen weg in de berm. We zagen hagedissen wegschieten. De weg voerde door een tabaksveld, dus Johanna plukte een waaier van tabaksbladeren.

“Ruik eens. Als je het dicht bij je neus houdt ruik je al de Cohiba of de Monte Christo.”

Johanna wilde de sigaren direct van het veld roken en rolde een paar bladeren op tot een dikke cilinder, waar ik mijn aansteker onder hield. Waarom ook niet. We staken allebei een smeulend tabaksblad in de mond en marcheerden in de richting van de grotopening. We klommen over een smalle hangbrug en een paar gladde blokken graniet. Johanna scheen met haar zaklamp in de grot. Zelfs op de felste stand van de lamp zagen we niet het einde van de grot. We schuifelden de grot binnen en wachtten tot onze ogen aan het donker gewend waren. We bevonden ons in een enorme zaal vol stalactieten, stalagmieten, nissen en alkoven, gewelfde rotsplafonds die in elkaar grepen, zuilen die speels geformeerd waren door de tijd, putten en afgronden, stroompjes die bijna stilstonden en raadselachtige zwarte ruimtes steeds verder de berg in. We drongen intuïtief dieper de grot binnen in deze sluier van duisternis, zwijgend. Johanna scheen in de leegte voor ons, maar de duisternis leek het schijnsel niet te aanvaarden. We liepen langzaam en een paar keer gleden ik, binnensmonds vloekend, uit. Johanna slingerde dan kort het kunstlicht in de richting van mijn slungelige benen en wachtte totdat ik me had herpakt.

Ik zag de schim van haar heupen en volgde. Ze liet het licht even op dikke druipsteenformaties schijnen, generaties opbollende steenkoppen die zich in geordende lagen hadden verzameld, waar het water langsheen sloop en in dikke druppels aan de rand bleef hangen, langer dan Johanna erop scheen. Ze scheen op een grote stalagmiet die op een slapende vleermuis leek. Er was hier geen leven, er waren geen hogere organismen, dus er was geen rotting. Het water zou fris, koel en helder zijn. Het licht verdween om een hoek en ik volgde haastig. We stonden op een plateau en voor ons was water. Het licht zocht de wanden af maar we leken lopend niet verder te kunnen. Ze trok zwijgend haar schoenen uit en installeerde de zaklamp zodanig, dat die genoeg licht gaf om te zien wat we deden. Ze kledde zich uit en gleeed naakt in het koude water. Na een korte reflectie, waarin ik mijn verbazing over haar spontaniteit interpreteerde, en even werd herinnerd aan de Freikörperkultur waarmee ze was opgegroeid, trok ook ik mijn kleren uit en liet me in het water zakken. Ik zwom onder water langs de gladde rotsbodem, zwom in het bassin om zuilen heen, nam een aantal krokodillen, mammoeten, zeepaarden en hyena's waar in de stenen, zwom op mijn rug, voelde de lucht die ik uitademde opstijgen, probeerde te zwemmen als een vis door mijn wervelkolom zijwaarts te bewegen. Ik duikelde en dronk het water met gulzige teugen, liet het in mijn mond walsen en ik zwom door het donkere licht want hier was ik ongezien waar de conventionele wereld me niet kon vinden; Frederik in Potsdam doet dit niet het is veel te zwart-wit je moet er iets voor over hebben: roem en eer voor Martin die zag wat filosofen over het hoofd zien Jackie weet niet wat ze mist maar wat maakt het uit? Wil je bij me blijven in het koude water Mikhail ik heb zoveel macht over Mikhail ik zou ook kunnen gaan schilderen want ik blijf toch de anderen en ik ben het nachtmens.

Ik zag Johanna zwemmen, die met haar benen rustig in het bassin aan het trappelen was tot ik klaar was met mijn reflecties. Ik stelde me voor dat ze ontvankelijk glimlachte toen ik in haar richting zwom en ik voelde hoe mijn lichaam mijn opwinding probeerde bij

te benen. Zonder iets te zeggen drukte ik mijn natte lijf tegen het hare aan, vast, en voelde hoe haar tepels tegen mijn ribben drukten. Ik nam haar vochtige haar in mijn hand en speelde ermee, maakte er een bol van die ik tegen haar voorhoofd drukte, wat ik zo voorzichtig kon sturen. Ik keek naar de schaduw van haar jukbeenderen die vibreerde in het flakkerende schijnsel van de zaklamp, waarvan de batterijen bijna op waren, en perste mijn lippen tegen de hare. Ik voelde hoe ze reageerde en haar tong achter mijn snijtanden drukte. Ze liet haar handen op mijn heupen rusten en ik leunde op de zachte steen waar ze tegenaan stond. Het schijnsel was zwak, haar ogen waren zwart. Ik bewoog dichterbij en sloot haar lichaam in mijn armen. Met mijn duimen masseerde ik haar schouderbladen en wreef in kleine cirkels over haar huid, tot mijn handen elkaar in het midden ontmoetten. Ik maakte langzaam mijn mond los en luisterde naar haar ademhaling. Haar zachte, hete lijf tussen mij en de koude steen. Ik voelde hoe ze haar voeten verschoof en duwde mijn geslacht, dat zich niettegenstaande het koude water had opgericht, tussen haar benen, zonder omlaag te kijken. Ik drong langzaam bij haar naar binnen, voelde haar handen op mijn billen en haar tanden die beten in mijn tong. Ik duwde haar billen naar me toe en neukte haar met rustige, harmonische slagen. Een kort moment was het zo stil dat ik het golven van het water kon horen. Ze drukte haar nagels diep in mijn magere vlees. Dit was copuleren. Ze steunde luid en zette zich tegen de rots af, waardoor haar vochtige, neukende lijf volledig op mij leunde. Ze zoog zich vast aan mijn tong en werd luider en sneller. Ik ving haar wilde bewegingen op en duwde haar aan de andere kant van het ondergrondse bekken tegen een steen, waar ik haar met haar rug tegenaan duwde, om nog dieper bij haar naar binnen te dringen. Ze schreeuwde mijn naam, steeds sneller en steeds luider, terwijl ik eerst haar borsten, en toen haar clitoris masseerde. Het bewustzijn van haar genot was een hete gloed die zich vanuit mijn middenrif uitbreidde, en haar hoogtepunt was onbeschrijfelijk. Ik drukte haar orgastische lijf tegen me aan en zette nog één keer mijn vingers in haar billen vast. "Du!" schreeuwde ik, en ik hijgde "Hasta! La! Vida! Siempre!" terwijl ik klaarkwam.

Raúl en Maria waren de hartelijkste mensen die we ons konden voorstellen. In hun dorp, dat ze ons de dag na de grot lieten zien, zagen we het echte Cuba. We hadden gedacht dat de wilde straten van Havanna het meest authentieke was dat Cuba te bieden had, met hun koloniale ruïnes, de straathonden en de oude Amerikaanse auto's, maar dit dorp leek dat te overtreffen. Een bepaald soort trots overkwam me. Overal liepen kippen en grutten varkens, die wild achter elkaar aanrenden. In deze wanorde hadden de bewoners heel nauwkeurig hun perceeltjes afgestoken. Sommigen hadden een hek eromheen. Er groeiden sierplanten en groenten door elkaar. De meeste huizen waren niet meer een paar slordige betonmuren met een laag pastelkleurige verf, kralen in de deuropening, stromatten op de vloer, waslijnen voor het balkon en schommelstoelen op de veranda. Terwijl we het dorp observeerden voegde Raúl zich bij ons, met een opvallende haan op z'n armen, die hij voorzichtig streelde. Hij begon enthousiast uit te leggen hoe hij het beest trainde voor de kampioenschappen. Hanenvechten was naast baseball de volkssport van Cuba. Onder de vleugels was de haan kaalgeschoren voor de wendbaarheid. Ik heb gehoord dat er soms wel 50.000 dollar wordt gewed op een haan. De hanen worden geselecteerd op grond van hun scherpe tenen, en deze worden vakkundig geslepen. Het zijn voornamelijk mannen die de sport bedrijven vanwege de wreedheid. Raúl's haan had een litteken op zijn buik. In een gevecht kunnen kostbare hanen worden teruggetrokken en het gevecht als verloren worden beschouwd – anders gaat het op leven en dood. Maria leek zich een beetje te schamen voor de sport van haar man en maakte een afwerend hoofdgebaar in onze richting toen Raúl even de andere kant opkeek. Ik was gefascineerd door de pikkende snavel van het beest, de agressie, zo puur en zichtbaar. Het dier is een levend wapen, alles is gevecht. Dat is het grote voordeel van zo'n sport:

er worden winnaars bij vastgesteld, onbetwistbare winnaars, die zorgen voor duidelijke onderscheidingen in het anderszins saai bestaan van een krijgslustige pluimveehouder.

“Ik heb gewonnen.” Welk kind raakt niet buiten zichzelf van vreugde als het dat kan zeggen? En welke schrijver raakt niet in extase als hij met zijn literaire vondsten een zegetocht voorbij de door hem vermaledijde instanties kan aantreden, zoals ook ik dat enige tijd later zou gaan doen? Alleen de sterkste snavel telt. De rest wordt onbelangrijk, decor. Onze existentiële twijfel wordt gereduceerd tot witte rook achter een laag raam zolang de haan maar bleef winnen. Zou Raúl zich ook aan dit soort reflecties te buiten gaan, als hij ongezien zijn haan een graantje buiten z’n dieet om gaf?

“Raúl,” zei ik, “zo’n haan doet ons maar mooi de relativiteit van het bestaan vergeten.”

– “Ach Martin, weet je, dit is al mijn derde haan.”

Raúl glimlachte mijn arrogante smoel weg, streek de haan over zijn kam en sloot hem op in een kippenhok met zijn eigen naambordje. Achter het gaas liep de haan een paar passen en zakte toen van vermoeidheid tegen het gaas ineen.

“Cena!” riep Raúl terwijl hij zich van zijn haan afdraaide. “Maria, wat heb je voor onze gasten klaargemaakt?”

Maria begon eenvoudige gerechten op te sommen, en ik raakte ontroerd van de hartelijke manier waarop ze oud brood en suikerwater kon aanbieden.

– “We moeten vandaag nog wel naar Pinar del Rio,” zei Johanna vlug. “Ik wil niet weer stranden.”

Ik knikte en zei tegen Maria, die inmiddels een fijne frons op haar voorhoofd had, dat we omeletten wilden. Maria verdween door een deurtje, waarachter ik de keuken vermoedde. Op de achtergrond schoof een gebocheld mensje in een grijs t-shirt en pantoffels.

“Ella no comprende,” zei Maria, “het is beter dat ze jullie niet ziet.”

Voor haar is iedere dag hetzelfde, haan of geen haan, maar ze was een goede kokkin.

Het was half vier toen Maria de borden opruimde en met twee hoofdkussens terugkwam.

“Nu moet je ‘nee’ zeggen, Martin,” fluisterde Johanna. Ik deed een stap in Maria’s richting en boog me licht voorover.

“Usted está muy amable, señorita, pero tenemos que salir...”

– “Ach, blijf toch onze gasten,” zei Maria zangerig.

Johanna stak lansen en dolken met haar ogen in mijn onderrug, daar waar de littekens nog niet waren geheeld. Alleen zou ik natuurlijk bij deze mensen zijn gebleven. Maar met Johanna moest ik ineens alles zo zorgvuldig plannen. Was soll das? Wat maakt het uit dat we een dag later in Havanna terug zouden komen en misschien een andere casa particular zouden moeten zoeken omdat Manolo geen plek meer had? Waarom voelt ze zich zo onzeker? Ik dacht dat we dat gisteren naar de vergetelheid hadden geneukt, maar ze gedroeg zich als een postcoïtale cynica die het leven van haar bedgezel verzuurt uit een ingevreten vorm van zelfbescherming. En ze weigerde, zelf ‘nee’ te zeggen.

Nee zeggen – doet ons de afwezigheid van ons anker vergeten, schreef ik snel in mijn schriftje.

Ik zei iets tegen Maria dat net zo goed een scheldwoord had kunnen zijn en trok Johanna mee aan haar pols. Rechts op de achtergrond staat een donkere vrouw met een terneergeslagen gelaatsuitdrukking. Op de voorgrond zien we een blonde vrouw en een magere, kalende door het beeld lopen terwijl hij onhandig met zijn armen zwaait. De figuren steken scherp af tegen het pastelblauw van de avondlucht, en de schilder schijnt met het bijzondere perspectief diepte te hebben willen geven aan een complexe sociale situatie.

We liepen door het veld terug naar waar onze huurauto stond, en zagen in het voorbijgaan hoe een varken een kuikentje verslond.

“Zag je dat? Zag je dat?” hoorde ik naast me.

Raúl’s haan kraaide.

Johanna reed in een lage versnelling naar Pinar del Rio, waar we door een onvriendelijke dame met een lelijke kleur paars in haar haar werden gehuisvest. De vrouw bedreef een casa particular dat door Manolo was aanbevolen, maar ik herinner me dat ze een afwerend gebaar maakte toen ik de naam Manolo noemde, in de hoop dat het het codewoord was dat haar chagrijn zou doen vernevelen. Afgezien van enkele gezichtsuitdrukkingen, een uitgestorven dorp waar zelfs de koeien hun adem leken in te houden, de billen van Johanna in haar spijkerbroek tijdens een overigens troosteloze avondwandeling, herinner ik me niets van deze dagen. Een detail schiet me te binnen: de vrouw liet ons extra betalen voor het wc-papier. Gelukkig hadden we genoeg geld bij ons, anders zou het papier dat met de volgende regels was beschreven voor andere doeleinden zijn gebruikt.

Mikhail was erg begaan met het lot van de Oude Schipper. Hij keek naar de foto in het collier en zag een stralend vrouwengezicht. Er speelde een korte rilling over zijn rug, en het werd koud tussen zijn schouderbladen. Dit was liefde, dacht Mikhail. Het schip dreef stuurloos rond, want Mikhail was geen zeeman en wist niet hoe hij koers moest zetten. Hij zou allang in paniek zijn geraakt als hij niet was getroffen door de machtige liefde van de Oude Schipper voor zijn vrouw. En nu? Mikhail sleepte het grote anker, dat de schipper hem een paar dagen eerder had gegeven, over het dek en bracht de verzwaren aan op de vloeiën, op de plaatsen die de schipper hem had aangewezen. De bezigheid stemde Mikhail rustig, en toen de zon op zijn gezicht begon te schijnen droogde het zilt van zijn ongeluk op in een fijn patroon. Hij maakte het collier van de hals van de Oude Schipper los en streek toen een aantal keer met zijn hand over de zware en reeds verstijfde oogleden, die hardnekkig weigerden zich te sluiten. Mikhail dacht een moment na voordat hij de zeeman naast het anker sleepte, waar hij hem

met zijn armen en benen stevig aan de vloeien vastbond. Opnieuw wreef hij krachtig over de ogen van de Oude Schipper, maar die weigerden opnieuw zich te sluiten. Toen hij zijn gezicht weerspiegeld zag in de dode ogen van de schipper, werd hij voor het eerst zeeziek. Mikhail liep naar de achterstevan en zakte op een dikke tros neer om na te denken.

Bij het invallen van de schemering sprong hij op en liep naar het anker. Hij keek naar de Oude Schipper, in wiens ogen hij zichzelf nog steeds aanstaarde. Hij verwijderde het collier. Moest hij het zwaarste het eerst overboord gooien, of moest het behouden blijven? De vrouw staarde hem aan vanuit haar collier, dat hij haastig in zijn broekzak stak. Daarna schoof hij met veel moeite het zware anker met de zeeman naar de rand van het dek en duwde dit met behulp van een dwarshout, dat hij als hefboom gebruikte, omhoog en over de reling. De Oude Schipper bleef een paar keer steken, voordat hij in de zee donderde, waar de drijfkracht van zijn lichaamsvet hem een kort moment boven water hield, voordat hij in het zwart verdween. Mikhail bleef minutenlang naar het wateroppervlak kijken. De deining van de zee maakte Mikhail vrediger, en hij fantaseerde erover dat er op de bodem van deze zee ook een oude vergeten liefde voor hem zou liggen, zo hevig dat hij dat nooit zou kunnen weten. Tot hoeveel liefde zou hij zelf in staat zijn geweest, als de omstandigheden hem dat hadden toegestaan? Zelfs personen als de Oude Schipper, die op het eerste gezicht een nars en onvriendelijke indruk op ons maken, door bijvoorbeeld tegen ons aan te trappen als we liggen te slapen, dragen de liefde in hun hart.

Mikhail's borst zwol op en hij hief een geïmproviseerd zeemanslied aan. Hij had, nadat hij zich er voor de zekerheid opnieuw van had overtuigd dat de schipper echt dood was, een fles vodka geopend, die hij, liggend op het dek, aan zijn mond zette, terwijl hij observeerde hoe de mast zich naar de

oneindige lucht uitstreckte.

*Vergeet! Vergeet de liefde, vergeet je thuis
Vergeet de beloften die je hart op z'n plaats drukken
Drink op het vergeten, drink met man en muis
Drink tot de bodem en zing met volle teugen
Maar vergeet niet het zeemanslied
Vergeet, vergeet, vergeet dat niet*

Mikhail raakte in extase en begon vuren te ontsteken op het dek, met planken, aardappelkratten en loszittende stukken mast. Hij pofte aardappels omdat hij honger had, en danste langs de vlammen van vijf vuren om zijn schaduw te bekijken, die wild over het dek streek, totdat al zijn ledematen dodelijk vermoeid waren. Het leek op een oud Grieks begrafenisschip met een held erop. Hij had daar ooit over gelezen, in een oud boek op de zolder in B. Hij kon dat boek niet over de reling slingeren, hij kon – hij liet de lege wodkafles over het dek tollen om zijn richting te bepalen, liep naar de mast waar hij een aantal touwen had zien hangen, waar hij lukraak aan begon te sjorren. Hij zag hoe een zeil werd gehesen en onmiddellijk door de wind werd gebold.

Mikhail rende naar de boeg en staarde even naar beneden, naar de voorsteven die door de golven sneed. Hij rende terug naar de mast, langs de vuren en de plek waar het bevroren lijf van de schipper had gelegen. Hij probeerde andere touwen. Andere zeilen bolden op en de boot meerderde vaart. Mikhail had koers gezet. De nieuwe schipper rende de stuurhut in, waar hij een kompas vond in het vestzakje van het reservehemd van de oude schipper. Noord-Oost, schreef hij in het logboek, waarbij zijn blik viel op de voorlaatste aantekening.

“Mijn lieve Ulinka. Ik zet nu koers. Passagier zorgt voor onze aardappelen. Hij weet niet. Mijn borst doet pijn. Jij bent de wereld. Ik blijf alles trouw.”

Toen Mikhail op het dek terugkeerde, hadden de vlammen de zeilen al gegrepen en was de mast verhuld in een enorme vuurkegel. Hij sloot zijn ogen vanwege de dikke giftige rook en verloor het bewustzijn, terwijl er om zijn lippen een glimlach speelde. Hij droomde dat die ooit door iemand als raadselachtig zou worden ervaren.

25

Manolo was niet thuis. Een verlegen jonge vrouw liet ons in goed vertrouwen binnen, en we installeerden ons voor wat de laatste nacht op het eiland zou zijn. De kamer met het kleine raam dat uitkeek op de binnenplaats was vrij. We droegen onze tassen naar binnen. Het viel me op dat het altaartje met het porseleinen Mariabeeldje er nog precies zo bij stond als vóór onze tocht, behalve dan dat de bloemen waren ververst.

“Wat wil je nog doen?” vroeg Johanna.

– “Moet er nog iets gedaan worden?” vroeg ik.

“Misschien zijn we iets voor de hand liggends vergeten?”

– “Wil je nog met Fidel op de foto?” spotte ik.

Een jongetje had de vreemde klanken van de twee luide toeristen gehoord en kwam enthousiast naar ons toerennen. Hij keek kort naar Johanna en trok vervolgens mij aan mijn mouw.

“Señor!”

Het kind wees naar een oude wasmachine die in een nis achterin de keuken stond. Ik herinnerde me dit jongetje. Hij was er ook toen we de eerste keer in Manolo’s casa particular overnachtten, en ik had met hem gespeeld. Waarschijnlijk had ik hem beloofd dat we samen de was zouden gaan doen met de oude wasmachine. Hij bleef aan mijn armen trekken, net zolang totdat we naast de wasmachine stonden en ik de gammele klep hoofdschuddend had geopend. Ik draaide met mijn hand de trommel rond en inspecteerde het mechaniek, waarbij ik bedachtzaam humde om voor mezelf mijn autoriteit te

bevestigen. Het apparaat had een stekker. Die stak ik in het stopcontact.

Johanna vroeg waar ik mee bezig was.

“We gaan morgen, die was is toch nooit zo snel droog.”

– “Ik kan die kleren toch hier laten als geschenk.”

“Die kleren van jou zijn eerder een belediging. Stel je voor dat jij een privéhotel hebt en je gasten lieten er hun oude kleren als geschenk achter. Hoe zou je dat vinden? Zoiets kun je je toch wel bedenken. Dat heet empathie, Martin.”

“Ik laat ze hier gewoon achter als ik dat wil. Als ze ze niet kunnen gebruiken noem ik het geen geschenk. Ik wil er geen erkentelijkheid mee oogsten, we zien deze mensen toch nooit meer.”

“Je gaat je gang maar,” zei ze schouderophalend en las ongeïnteresseerd verder in de roman van Philip Roth waar ze aan was begonnen. En dan had ik mijn eigenlijke argument nog vóór me gehouden: dat ik het aan het jongetje had beloofd. Die belofte was belangrijk en onvoorwaardelijk voor me, iets dat niet inwisselbaar is. Ik was blij dat die puurheid niet werd aangetast door het zuur van een bekvechterig gesprek. Ik zocht mijn kleren bij elkaar.

Het jongetje inspecteerde het waterpeil en liet me nog een paar liter toevoegen. Het warme water goot ik tenslotte voorzichtig in de trommel, terwijl Groucho met een emmertje koud water heen en weer rende. Hij stak zijn armen omhoog toen de wasmachine schudde en stampte. In mijn herinnering kroop er een dikke laag schuim onder de klep van de wasmachine vandaan.

-0-

Toen we klaar waren met de wasmachine ging ik op een stoel zitten, legde mijn handen op de leuning en reflecteerde over mijn verblijf op Cuba. Het was een onvergetelijke ervaring geweest. Was ik veranderd? Zelfverzekerder geworden? Ik dacht aan Mikhail in zijn brandende boot, en of ik hem zou moeten redden. Wat zouden ze ervan vinden? Ze zouden het ‘wel grappig’ vinden, zoals alles aan mij. (“*Martin kan grappige verhaaltjes schrijven, maar soms zegt hij rare dingen.*”) En

Mikhail, zou zijn zoektocht ten einde zijn? Zou zijn jonge hart opzwellen als een zoete rozijn, als hij zich verbonden voelt met de Oude Schipper Chichikov en zijn cliëntèle, in zijn diepe zin voor het tragische? Of zou dat ook te eenvoudig zijn? Zou dat ook de dingen alleen maar grappiger maken? Het grootse gevoel tijdens het vrijen met Johanna. ‘Wel grappig’. De diepe vriendschap die in het stilste moment van onze afgrondelijke eenzaamheid ontstaat. ‘Wel grappig’.

“Qué haces?” vroeg Croucho.

“Estoy pensando.”

– “De qué?”

“De la ropaque está secando.”

“Ropa secan a su misma, señor,” zei het jongetje.

Waar was mijn aanwezigheid voor nodig? De gedachten over de ellendige grappigheid die ik door me heen liet gaan maakten me licht in mijn hoofd. Ik drukte mijn nagels in de leuning van de stoel en slaakte een zucht.

“Porqué tienes barba,” en hij trok aan mijn baardharen.

– “Porqué el tiempo pasa, chico,” zei ik vermoed.

“El tiempo es un barco y somos todos pasajeros.” voegde ik er aan toe.

“Donde esta este barco?” vroeg Croucho. Ik dacht een moment na.

“Puerto Soledad.”

– “Y adónde va?”

“Puerto Soledad.”

Croucho krabde met z’n handen door zijn zwarte haren.

“Y cuando llega?”

– “Nunca.”

“Martin, zit dat jongetje niet zo te plagen,” klonk de stem van Johanna vanuit het zijvertrek. Croucho sloeg er geen acht op.

“Soy marinero!” zei hij. “Quieres ver mi barco?”

– “Sí, lo quiero,” zei ik.

“No tengo un barco! Haha!” zei het jongetje, en hij gierde van de pret. Ik krabde met mijn hand aan mijn hoofd, waarbij ik de kale plekken berustend maar iets te lang aanraakte.

“Qué?” vroeg het jongetje.

– “Soy viejo.”

“Como mi abuelo?”

– “Sí, como tu abuelo.”

“No tengo abuelo! Hahaha!”

Croucho strak kirrend zijn roze tong uit. Ik zuchtte en zakte onderuit in mijn stoel. Het jongetje had zijn moeder horen aankomen en rende naar haar toe – hij leek zijn verantwoordelijkheid als *marinero* al te zijn vergeten. Ik stond langzaam op om na te kijken of het anker nog in mijn rugzak zat. Het bevond zich daar waar ik het vermoedde, nauwelijks van z'n plaats geschoven. Er waren een paar sokken over de vloeien getrokken, zodat het het niet koud zou krijgen in het vliegtuig. Had ik nog inspiratie voor dat boek? Het verhaal kwam me bleek en onbeduidend voor, maar het moest af. Ik moest afmaken waaraan ik was begonnen. (*“Martin heeft veel ideeën, maar springt vaak van de hak op de tak. Hij moet nog leren, zijn werkstukken in het echt af te ronden, en niet alleen in zijn hoofd.”*) Er moest een Werk ontstaan, een extern Ding dat niet meer de status van voorlopigheid heeft, iets dat niet wordt verbruikt wanneer het wordt waargenomen, iets dat herhaald kan worden en door de herhaling zijn identiteit als Werk bevestigt. Iets dat autoriteit heeft. Ik moest iets creëren met een autoriteit, maar omdat ik in mijn natuurlijke toestand kruip voor autoriteit, viel me dat steeds zwaarder, naarmate ik het einde van mijn vertelling naderde.

De boot dreef drie dagen rond en op de tweede dag was er hevige regen, waardoor de vuren doofden. De masten waren geheel in rook opgegaan. Van de ooit trotse schuit van de Oude Schipper was niets meer over dan een drijvend stuk wrakhout. Alleen het collier van zijn vrouw en de verschroeide kleren in de kajuit herinnerden nog aan Chichikov zelf; het lichaam van de oude schipper bevond zich op de zeebodem, waar het op zijn plaats werd gehouden door het zware anker. Een deel van Mikhail was verbrand,

zodat de twee vissers die hem ontdekten hem voor de oude schipper hielden. Sergej, die als eerste op het drijvende wrak was geklommen, had hem ontdekt, en was in tranen uitgebarsten.

“Het is Chichikov, hij is verbrand.”

– “Leeft hij nog?” vroeg zijn metgezel Igor.

“Dat weet ik niet.”

Uit ontzag voor de Oude Schipper, die in hun wereld een held van mythische proporties was, konden ze het lichaam niet aanraken, dus besloten ze naast hem te gaan zitten, om te zien of zijn borst zich eventueel nog bewoog.

“Sergej,” fluisterde Igor, “wat gaat er met ons gebeuren?”

– “Zag je dat? Hij bewoog.”

“Het was de wind.”

– “Nee, het was een zucht. Wat doen we?”

De vissers sleepten met hun schuit het scheepswrak terug naar de haven, waar het aangebrande lichaam van Mikhail met de grootst mogelijke voorzichtigheid aan wal werd getakeld. Er werd een mausoleum geïmproviseerd in een leegstaand paleis, waarin de gebalsemde Mikhail werd gedeponeerd. Het nieuws dat de Oude Schipper, of diens geblakerde restanten, terug was uit de onderwereld lokte een nieuwsgierige massa aan, en weldra stonden er honderden mensen voor het paleis.

“Chichikov is voor ons Welzijn gestorven,” lispelde een zwakbegaafd meisje. Het publiek klapte hard. “Voor ons! Voor ons!” begonnen ze te scanderen. Er begon rijkelijk drank te vloeien. Het plein rondom het paleis veranderde in een bacchanaal; de geur van slecht gebraden vlees en mannezweet steeg op in de kille avondlucht. Aalscholvers cirkelden boven het plein. Een man ging op een scheepskrat staan en spreidde zijn armen.

“Chichikov is gestorven voor onze zonden,” riep hij de joelende menigte toe. “Zijn eigen tocht naar de onderwereld is hem fataal geworden. Hij heeft zeven generaties de eeuwige rust van een zeemansgraf gegeven, maar de

administratie in de onderwereld heeft natuurlijk ook wel door dat er grenzen zijn aan de hoeveelheid absolutie die ze kan verstrekken. Ik ben ervan overtuigd, dat Chichikov tijdens zijn hellevaart zijn best heeft gedaan, in ons aller naam, om de stygische hypothechairs ervan te overtuigen dat er nog best ruimte is voor een paar zielen. Maar, waarlijk, ik zeg u, daar beneden is het vol. Wanneer wij sterven zal er geen plek zijn voor de eeuwige rust van onze zielen. Chichikov heeft gedaan wat hij kon. Zie hoe ze hem hebben gemarteld. Zijn verbrande lijf, beminde gelovigen, is wat de onderwereld ons heeft teruggegeven. Ze hadden voor hem, de nobelste van allen, half god, half mens, geen plaats! Waarom niet? Omdat hij hun angst inboezemde. Ja, ze waren bang van hem. Chichikov is namelijk naar de onderwereld afgedaald om te laten zien dat er plaats is voor ons allemaal. En ze hebben hem teruggestuurd omdat ze de aanblik van Zijn lijf niet konden verdragen. Waarlijk, de aanblik van Zijn lijf is onze verlossing. Iedere ziel die Hem heeft aanschouwd zal eeuwige rust vinden. Hem durven ze in de onderwereld geen strobreed in de weg te leggen. Ik nodig bij deze alle broeders en zusters uit om de Waarheid van Zijn lichaam te komen aanschouwen.

“Om het geheel op een verantwoorde wijze te kunnen organiseren, vragen we de bezoekers van het mausoleum om een passende financiële bijdrage, die u in de daarvoor bestemde urn kunt deponeren. De ingang is aan de rechterkant, de uitgang aan de linkerkant.”

Er werden provisorisch toegangspoortjes geplaatst, en de massa begon zich als vanzelf in rijen te reorganiseren. Behalve het zwakbegaafde meisje, dat de handen van de beminde gelovigen begon te schudden.

Binnenin het paleis was Mikhail ondertussen bijgekomen. Hij bekeek verbaasd zijn half verkoolde benen.

“Ik moet ze laten afzetten,” dacht hij bij zichzelf, en hij keek om zich heen. Een rij mensen liep langs de plek waar hij lag opgebaard. Allemaal bleven ze zeveneneenhalf

seconde staan, zakten ze kort door de knieën, tikten met hun pink tegen hun beide neusvleugels, en liepen ze weer door. Het deed Mikhail denken aan een primitief industrieel proces, hij kreeg er de zenuwen van. Hij wilde iemand roepen, maar zijn stem deed het niet. En wanneer de mensen bleven komen, raakte hij in paniek. Hij probeerde zijn omgeving hiervan op de hoogte te stellen, maar merkte dat niets het meer deed. Hij was volledig verlamd. De mensen stroomden nog steeds langs hem heen, de zeveneneenhalve seconden waren door de autoriteiten verkort tot vier seconden en de prijzen verdrievoudigd, maar de vraag overweldigde het aanbod. Sommigen begonnen dingen tegen hem te prevelen toen ze zijn levenloze lichaam zagen. Mikhail was daar aangenaam door verrast. Hij probeerde terug te praten, maar zijn tong bewoog zich niet.

-0-

Na enkele dagen werd er op aanraden van een bezoeker die meende zijn borst te hebben zien bewegen een arts bijgehaald, die heel voorzichtig een stethoscoop aan zijn borst had gelegd en een zwakke hartslag had geconstateerd. Dit werd gevierd als een wonder. In hun enthousiasme vierendeelde de menigte de arts. De Herrijzenis van het Hart was het bewijs dat Chichikov de onderwereld had overleefd, en daarmee iedereen die Hem daar beneden had aanschouwd. Het provisorische mausoleum was inmiddels verplaatst naar buiten het paleis. Er waren galerijen met meerdere etages aangelegd om de niet aflatende stroom bezoekers te verwerken. Maar het duurde niet lang voordat de toestroom te groot was en er relletjes uitbraken. Het leger werd ingezet; de monarch hield spoedberaad. Er werd geopperd om de Oude Schipper terug in zee te gooien, maar er was niemand die dit voorstel wilde uitvoeren. Een adviseur met grijze slapen wilde een mobiel mausoleum, maar ook dit werd van de hand gewezen. Men besloot uiteindelijk om beeltenissen van de volksheld te maken die men dan aan de gelovigen te koop kon aanbieden. De

mensen zouden vanzelf gaan geloven dat er een magische kracht van uitging, zo luidde de redenering, als er maar genoeg van werden verkocht.

Mikhail was Chichikov. Hij verzette zich niet meer. Zijn lichaam was begonnen zichzelf van binnenuit te verteren, en hij stierf na drie dagen.

26

“Hoe laat is onze vlucht?”

Als je die vraag tien keer in je hoofd herhaalt, begint het raar te klinken. Johanna had hem iets minder vaak gesteld tijdens mijn laatste ontbijt op Cuba, dat ik wilde oprekken door haar het antwoord schuldig te blijven. We hadden die ochtend Manolo nog gezien, die snel naar een operatie moest en ons met volle mond felicidad wenste (ik vroeg me af waarmee, maar durfde dat niet aan Manolo's rug te vragen toen hij zich, kijkend op zijn nepgouden horloge, haastte door de patio naar de metalen deur, waar hij bijna voorgoed uit het gezicht verdween).

Croucho's moeder had eieren voor ons klaargemaakt en twee glazen guavesap. Het jongetje was er niet.

“Op onze terugreis,” zei Johanna.

– “Ja,” antwoordde ik bedachtzaam. Ik had het gevoel, dat ik iets had verzuimd.

“Je kunt thuis toch verder werken aan je boek?” vroeg Johanna.

– “Jawel, dat ga ik ook doen, maar ik had eigenlijk hier gehoopt op een conclusie. Ik heb alles volgens het boekje gedaan. Het mythologische materiaal waar onze cultuur op is gebaseerd heb ik allemaal gerecycled en gekeken waar ik uit zou komen.”

“Ik heb dat boek waarin ik aan het lezen was uit. Het was best goed, eigenlijk te zwaar om op vakantie te lezen, maar ik had het meegenomen omdat het niet zo dik was.”

– “Het loopt dood, Johanna. Het verhaal heeft geen conclusie. Ik weet niet eens of de hoofdpersoon zichzelf van kant moet maken.”

Het diepe gevoel voor het tragische, dat ik wilde uitdrukken, is in onze samenleving verloren gegaan. Ik heb mezelf vaak afgevraagd waarom ik daar zo graag over schrijf, en mezelf er evenzovaak van overtuigd dat het simpel effectbejag is. Ik weet het niet. In een cultuur waar de symbolische orde is verzadigd met ironie, is elke stem van buiten die orde een onmogelijkheid. Hoe intenser de poging, een tragisch levensgevoel te vocaliseren, hoe dieper deze wegzakt in een moeras van ironie en leukheid.

Een paar uur later reden we voor de laatste keer over het Malecón, op mijn verzoek, want het meisje van de motorfietstaxi zou liever binnendoor zijn gereden. We kochten buskaarten voor het vliegveld. De airconditioning in de bus was kapot en koelde de lucht ijskoud. Ik had me tegen Johanna aangedrukt. Achter het busgordijntje strekte zich de vrijheid uit, de laatste kilometers Cuba. Een paar dagen later zou ik weer thuis zijn geweest, met een middelmatig boek zonder einde dat niet zou kunnen worden uitgegeven, geen geld meer in mijn spaarpot en ik zou weer stupide vertaalwerk zijn gaan doen van teksten voor brochures over cholesterol en dieselinspuiting. Ik was bang. Is angst niet altijd ons motief, onderaan in onze gecultiveerde en hiërarchisch gestructureerde huishouding van drijfveren, naakt maar nooit zichtbaar omdat ze zich altijd achter zichzelf verschuilt, uit ‘angst voor de angst’?

“Martin, is er iets?” vroeg Johanna.

– “Nee, dank je. Niets. Kijk eens rond in deze bus. Al deze mensen gaan na hun burgerlijke vakantie weer naar huis. Hun jaarlijkse quotum vrijheid en genot is opgebruikt. Het heeft iets droevigs, hoe de vrijheid gerantsoeneerd is in onze samenleving, op een manier die ons net zo natuurlijk voorkomt als voedingsbonnen dat voor systeemgezinde Cubanen zijn.”

Ik was vergeten de aanhalingstekens uit te zetten. Johanna zuchtte en we spraken niet meer tijdens de busreis. Ik luisterde naar de airconditioning en vervloekte mijn onbeholpen leestekengebruik.

We arriveerden ruim op tijd in een broeierige vertrekhal, waar we formulieren moesten invullen, die we dan samen met ons paspoort bij de controle zouden moeten afgeven. Het voelde alsof ik wilde uitproberen hoe ze zou reageren, toen ik plotseling zei, “Johanna, ik geloof dat ik mijn paspoort kwijt ben.”

– “Maak nou geen grapjes. Heb je in al je zakken gekeken?”

“Ja, natuurlijk. Maar het is er gewoon niet.”

Johanna zuchtte en leek me gemakshalve te geloven. We haalden al onze bagage overhoop in een hoek van de betonnen vertrekhal, terwijl het felle licht door het machtige glazen dak alvast in mijn gezicht scheen.

“Ik moet het ergens zijn kwijtgeraakt,” zei ik. Ik wist waar. Tijdens onze autoreis. Ik had mijn paspoort meegenomen toen we in die grot waren gaan zwemmen. Snel uit het dashboardkastje gehaald en losjes in mijn achterzak gestoken, waarschijnlijk omdat ik me veiliger voelde als ik het heraldieke logo van Nederland aan een patrouillerende Cubaanse legerofficier kon laten zien. Geleerden die dit boek analyseren kennen de echte reden. Als karakter in een boek heb ik helaas niet de luxe, zelf mijn beweegredenen te kunnen bepalen, voordat ik in actie kom. Mijn motieven zijn zoals we ze zullen blijken te zijn geweest, en daar moet ik het mee doen. Ik kan de lezer in ieder geval aanraden, wanneer hij tenminste de keuze heeft, om een andere *lifestyle* te kiezen.

Ik mompelde tegen Johanna iets over een ambassade en een noodpaspoort, en verzekerde haar dat het allemaal wel meeviel.

“Ik weet niet precies hoe lang het gaat duren.”

– “Maar ik ga niet je planten water geven.”

We pakten onze tassen weer in, en gingen op de stoeltjes in de vertrekhal zitten. Johanna was geïrriteerd door mijn kalmte, en besloot om eerder door de controle te gaan.

“Dag, Martin,” had ze gezegd toen ze door het controlepoortje verdween en ik met mijn blik haar silhouet achter het matte glas volgde. Een minuut of tien stond ik bijna bewegingloos in de

vertrekhal. Toen gespte ik mijn rugzak om en liep naar buiten. Een bus richting Havanna stond klaar en ik kon voor een speciale prijs en een knipoog naar de chauffeur mee. In de namiddag kwam de bus in het centrum van Havanna aan, waar ik doelloos rond ging lopen tot ik een bankje tegenkwam waarop ik uit kon rusten. Een pokdalige man met een te lange pantalon tikte me op m'n schouder.

“Ron?”

– “Ay,” zei ik, “Havana Club?” want dat leek me op dit moment wel een goed idee.

“No. Havana Club for tourist. Much better Arecha o Metusalem okay?”

Deel Twee

“Wees altijd voorzichtig als je een steen op je
eigen voet laat vallen.”

– Umuphumu

“Señor Martinez!” hoorde ik van de andere kant van de rivier.

“Señor Martinez, ons varken is weggelopen. Kunt u ons helpen?”

Drie kleine jongens, die ik wel eens eerder gezien had, hadden hun handen aan hun mond gezet en riepen mijn Spaanse naam.

“Martinez!” woei over het water, en het drong tot me door dat er iets aan de hand was. Ik zag de drie jongens wijzen en springen aan de ander kant van de rivier. Ze kenden me. Ik had al eens eerder het verdwaalde varken teruggevonden en aan z'n riem terug naar hun meegetrokken, wat geen licht werk was. Hun padre had ik er niets over verteld. Ze vertrouwden me, ze mochten me.

“Martinez,” drong het weer tot me door en een van de jongens wees stroomopwaarts. Ik stak mijn hand op ten teken dat ik hen had begrepen en begon de stroom te volgen tot aan een brug. Er was een boomstam over het water gelegd en er waren een paar touwen gespannen waar je je aan kon vasthouden. Ik stak de rivier over en liep naar de plek vanwaar de jongens me hadden geroepen. Ze zaten onder een boom en sprongen op toen ze me zagen.

“Waar is het varken?” vroeg ik. Ze haalden hun schouders op.

“Het is in die richting gerend,” zei een van hen, wijzend naar een paar markante heuvels aan de horizon.

“Maar dat land is van señor Jorge. Daar mogen we niet komen.” vulde zijn vriend aan.

Ik kende deze Jorge beter dan me lief was. Hij was een zonderling die alles ver van zich af probeerde te houden. Hij schreeuwde tegen de kinderen als ze te dicht in zijn buurt kwamen. Hij schreeuwde tegen de bloemen. Hij had tegen mij geschreeuwd toen ik hem op mijn kennismakingsronde door het dorp had aangesproken. Ik had me toen al ten doel gesteld, ooit in

zijn hut binnen te dringen en de noot van zijn eenzaamheid te kraken. Wie weet wat die man heeft meegemaakt, wie weet welke ellende er schuilgaat achter Jorges stenen ogen. Dat geschreeuw – het was het enige geschreeuw sinds mijn aankomst hier – dat paar opgezwollen stembanden, die strak gespannen stroken vlees, ik kon ze me zo levendig voorstellen. De schreeuw van Jorge werkte op mijn zenuwen. Vanuit mijn huidige situatie vermoed ik waar die gevoeligheid vandaan kwam, maar toen had ik geen flauw idee. Ik wilde enkel dat het geschreeuw ophield. Ooit zou ik het ontmantelen, deconstrueren en neutraliseren met koude stralen en witte as.

-0-

Het varken was dus naar de velden van Jorge gelopen.

“Kom,” zei ik tegen de jongen. “We gaan het varken halen.” “Gracias, señor Martinez,” zeiden ze, en ze schaarden zich behoedzaam achter me. We speurden de bodem af maar vonden geen sporen van het varken.

“Zijn jullie zeker dat het hierheen is gelopen?”

De jongens knikten.

“Het loopt altijd in deze richting. Het is de wind. En de geur.”

Plotseling hoorde ik een kermend geweeklaag. We snelden in de richting van het geluid en zagen dat het varken in een greppel was gezakt. Het kermde omdat het er op eigen kracht niet uit kon klimmen. Señor Martinez schatte de situatie onmiddellijk correct in, plantte zijn voeten aan weerszijden van de greppel en bevestigde het riempje, dat een van de jongens hem in zijn hand drukte, om de hals van het beest.

Het varken had een functie in mijn bestaan. Ik voelde hoe mijn voeten langzaam in de modder zakten en ik moest ze steeds verplaatsen om op mijn plek te blijven. De jongens hadden een touw aan de halsband vastgemaakt en probeerden het dier uit de greppel te trekken. Ik zette me gretig schrap en maar gleeed uit in de modder. Ik hield een twijg in mijn rechterhand en klopte daarmee ritmisch op de rug van het varken om het aan te sporen. De jongens groeven tredes in de rand van de greppel, waar het varken zijn poten op moest zetten. We zouden ons schrap zetten

en met z'n vieren het varken uit de greppel halen. Het dier leek zich even inderdaad te laten wenden, alsof al de reflectieve energie die ik in hem had geïnvesteerd was omgezet in kinetische energie. We zetten ons nog een keer schrap en sjorden het varken halverwege de greppel. Ik overwoog of een trap onder zijn achterwerk effectief zou zijn, of dat het daardoor in paniek zou verstarren en teruglijden in de greppel. Het sjoeren en trekken aan het varken samen met deze jongens was een bezigheid die me een zekere vervulling schonk. Ik kon mezelf dit zien doen vanuit een hoger perspectief. Het varken had ik met symbolische functies opgeladen en mijn inzet voor zijn redding kwam me als een gewichtige bezigheid voor. Deze overwinning op leegte en willekeur was een prestatie die ik ergens moest vermelden, want ik was de man die hier een paar maanden eerder aan was komen lopen en door de gemeenschap schouderophalend was geaccepteerd. Een man die speelde dat hij wilde vergeten en vergeten wilde worden. Een man die in zijn leven een zucht van een paar jaar wilde slaken, om daarna schone kleren aan te trekken en verder te gaan met waar hij mee bezig was. Sinds ik mijn paspoort was kwijtgeraakt vroeg ik me regelmatig af hoe ik waargenomen zou worden. Was ik een avonturier die uit overtuiging op Cuba kwam leven om hier gedichten te schrijven? Was ik een wanhopige idioot die de veel gevreesde leegte van de Westerse wereld wilde ontvluchten?

De zware ban van mijn verhaal over het anker had me in mijn eigen fictie laten leven, waar ik me gewichtloos voelde. Johanna was niets dan bagage geweest. Ik had haar gewoon met mijn andere bagage naar Berlijn teruggestuurd, omdat ik dieper moest graven. Nu kwam het erop aan. Het verhaal van mensen die *zonder anker gaan*, de bitterste gal, de hardste waarheid over onze existentie – dat moest worden opgeschreven, de rest kon wachten. Dit was het belangrijkste. Dat heeft met Jackie niets te maken.

Het allerzwaarste anker had mijn schip niet kunnen tegenhouden. En alle woedend achteraf geworpen ankertjes hadden geen schijn van kans en bleven steken in het wier. Dat

ankertjes uitwerpen had eerst iets cynisch, toen iets ironisch, en in het vergevorderde stadium van mijn autopoëtische sluijer een verheven en gewichtloze schoonheid. Het is puur vermaak, omdat we het niet kunnen laten, we staan op de boeg en slingeren de ankertjes aan hun dunne kettingen, terwijl we goed weten dat ze verstrikt zullen raken in het wier, en na een paar eeuwen zullen zijn weggeroest in de oceaan.

Gewichtloos. Sinds de dag dat het vliegtuig met Johanna was vertrokken was er een maand verstreken. En iets minder dan een maand was ik señor Martinez. De man die me in Havanna had aangesproken om me rum te verkopen was daarmee begonnen. Nadat ik een slok had genomen had hij me gevraagd hoe ik heette, en het antwoord dat ik mompelde had hij in Martinez omgevormd. Nadat ik twee flessen bij Pedro had gekocht, zijn eigen naam vermeldde hij als een bijkomstigheid, sprak hij de naam met veel meer overtuiging uit, waarbij hij de ‘r’ royaal liet rollen. ‘Marrrtinez, amigo.’ Mijn geld had deze naam gekocht. De man had gevraagd in welk hotel ik woonde, waarop ik nee had geschud. Hij had me eerst niet begrepen en met toegeknepen ogen naar mijn vuile sportschoenen gekeken. Hij leek te beseffen dat ik afgezien van de rum niet veel gaf om de geneugten waar toeristen voor naar Cuba komen. Het leek of hij aan het nadenken was over een andere manier om mijn existentiële leed te verzachten, want plotseling was hij opgeveerd en zei hij, wrijvend met zijn hand over zijn ongeschoren kin:

“Marrrtinez,” zei hij hoofdschuddend. “U voelt zich eenzaam?”

De rum beantwoordde die vraag bevestigend. Ik voegde daaraan toe dat ik verloren was en vroeg of hij ‘*Men without Women*’ kende van Hemingway, wiens rauwe vertellingen zich op Cuba in zulke momenten aan me opdrongen. Pedro had zijn ogen nog verder toegeknepen. Na een berekende pauze klapte hij in zijn handen en blafte, “Vamos a mi casa.”

Ik had mijn rugzak omgedaan en was hem achterna gelopen. Wat had ik anders moeten doen. Hij hield een taxi aan en liet mij voorin zitten. Hij zei iets tegen de chauffeur met een zwaar dialect dat buitenstaanders onmogelijk konden begrijpen, en ik

had even de angst in mijn keel voelen kloppen. Mijn nieuwe bekende noemde een adres in Vedado. Ik zat rechtop, alert als een gefolterde kalkoen daags voor thanksgiving om me heen kijkend of de auto niet een verdachte steeg in zou schieten, waar ik volgens het protocol van mijn bezittingen zou worden ontdaan. Ik bekeek ook mijn kin in de binnenspiegel, en knikte mijn beginnende baard vriendelijk toe. Dit ben jij, Martinez.

Pedro woonde in Vedado, een troosteloze wijk voor de Cubaanse onderklasse. Het flatgebouw was een vreselijk gedrocht, grijs als de somberste herfstlucht, dat stond opgesteld in een militaristische rij identieke woonkazernes. De aanblik had me moedeloos gemaakt en de vraag naar wat ik hier aan het doen was drong zich aan me op. Waarom was ik niet gewoon naar het consulaat gegaan? Waarom deze wanhopige poging, mijn lot in handen te leggen van een onbekende? Ik voelde me een catalogustoerist die een themareis maakte over filosofische concepten en alleen voor *amor fati* zijn stempeltje nog moest halen. Pedro onderbrak me voordat de stroom van deze gedachten goed en wel op gang was gekomen.

“No te preocupes, Marrrtinez! We hebben een gastenkamer voor u.”

De Lada stopte voor het angstaanjagende flatgebouw. Pedro wisselde een paar woorden met de chauffeur, die zich niet naar hem omdraaide en knikte.

“Quatro pesos,” mompelde hij geroutineerd. Ik begreep wie er bedoeld werd en opende mijn zwarte portemonnee. Vier pesos is niet veel.

Pedro en ik liepen de betonkolos binnen en beklommen een paar trappen. Achter een stalen deur stonden we ineens in zijn woonkamer. Ik zag een klein meisje wegschieten in een ander vertrek en hoorde het geluid van haar voeten op de betonnen vloer. Ik glimlachte. Pedro zei trots, “Es mi hija.”

Hij maakte een handgebaar dat ik verder kon komen. Zou haar vader vaker toeristen mee naar huis nemen? Ik vroeg me af waar de moeder was maar durfde het niet te vragen. Een alleenstaande vader met dochter is een legitieme constructie, waarvan zelfs

verstokte feministen de levensvatbaarheid moeten accepteren. Hij zou zijn geld verdienen met de rumverkoop. Zijn dochter zou hem trots maken met haar goede prestaties op school. Het onderwijs op Cuba is uitstekend. In de reisgids had ik gelezen dat alle scholen op het eiland waren voorzien van electriciteit, dat Cubaanse leerlingen volgens cijfers van UNICEF de beste schoolresultaten haalden van heel Zuid-Amerika en dat de universiteit van Havanna was opgericht in 1727.

“Siéntate,” zei Pedro formeel-vriendelijk, terwijl hij wees op een oud bankstel.

– “Rosalita, un té por favor.”

Ik hoorde voetstappen en een kraan die werd opengedraaid. Het meisje had waarschijnlijk een theeketel op het gasfornuis gezet en wilde vervolgens weer naar haar kamer lopen.

“Rosalita, venga,” zei haar vader. In zijn stem klonk een ondertoon die ik nog niet goed kon thuisbrengen. Het meisje kwam verlegen de kamer binnenschuifelen. Pedro sloeg met zijn vlakke hand op het bankstel naast de plek waar ik zat, dat ik de veren hoorde knarsen.

“Siéntate, Rosalita, al lado de señor Martinez.”

Rosalita ging naast me zitten en sloeg haar armen over elkaar heen. Ze leek nu iets ouder dan ik had geschat toen ik haar bij het binnenkomen had zien wegglippen. Ik dacht aan al die oude schrijvers die zich hadden bezig gehouden met wezens tussen het kind-zijn en het vrouw-zijn, die op deze zelfde schrijvers een onweerstaanbare indruk maakten omdat ze zich met hun bestaan tegen hun beschrijvende pen leken te verzetten. Pedro glimlachte.

“Señor Martinez conoce Cuba muy bien.”

Het meisje knikte. Ik nam het druppelen van de kraan waar, die Rosalita niet goed had dichtgedraaid.

“El grifo,” zei ze met enige opluchting in haar stem, en ze sprong op.

“Rosalita es muy genial en la cocina,” zei Pedro. “Muy genial.”

Het varken leek onder controle. Ik voelde hoe ruw zijn vacht was toen ik met mijn hand over zijn rug streek.

“Arriba, arriba!” riepen de jongens en ze sprongen in de greppel om het varken van achteren op te schrikken.

“En nu trekken!” riep de oudste. Ik zette me weer schrap en plaatste mijn rug tegen het ronde varkenslichaam, terwijl de jongens aan het touw trokken. Het varken schreeuwde alsof het ons iets duidelijk wilde maken. Hebben dieren een ziel? En wat zou dat voor zo’n ziel betekenen, opgesloten te zijn in een varkenslichaam? Iedere nuance in zijn uitdrukking – en we weten uit andere bronnen dat varkens heel genuanceerde wezens zijn – nemen we waar als belangeloos geknor. Of zijn wij het, die afgestompt zijn?

De lucht begon dicht te trekken en de jongens riepen dat we moesten opschieten voordat het onweer los zou barsten. Ik begreep wat me te doen stond en sjoerde aan de halsband van het varken. Zijn poten zochten grip in de vochtige rand van de greppel. Ik zag ze driftig trappelen – wat onweer was, dat wist het varken ook wel. Het betekende zweepslagen van koud water op z’n rug, waardoor het onderkoeld kon raken. Martin, de jongens en het varken: een heilig moment, een geïmproviseerde eenheid van kwetsbare wezens, die wegekropen onder de onheilspellende stem van de donder. Wat zou er in het varken omgaan? Zou het onweer alleen angst en gevaar voor hem betekenen, of zou er ook een verheven gevoel ergens in zijn gemoed de ronde doen? Een gevoel van de ratio tartende dankbaarheid vanwege ons vermogen tot zo’n sublieme waarneming. Een gevoel van adembenemend enthousiasme over het natuurgebeuren, dat we het menen te kunnen overzien, juist wanneer we eraan zijn onderworpen? Zou het hem met trots vervullen, een varken te zijn, dat zichzelf bewust kan zijn van de situatie waarin hij tegelijkertijd meer en minder is dan de natuur, zoals het de mensen trots kan maken? Zou hij zijn porciene eenzaamheid kunnen vergroten met een kosmisch pathos tot het soort eenzaamheid dat we met de sterren

delen, zoals de mensen dat plegen te doen?

Ik stond nog steeds met mijn rug tegen het varken aan. Er drong een zacht gesproken ‘señor’ tot me door. De jongens hadden het touw losgelaten en waren op de grond gaan zitten, waarbij ze een voor hun leeftijd heel overtuigende vorm van besluiteloosheid uitstraalden. De regen druppelde op mijn vingers.

-0-

Pedro opende de suikerpot en haalde er een natgelikte vinger doorheen, die hij vervolgens in zijn mond stak. Zijn schoenen tikten zenuwachtig op de betonnen vloer.

“Rosa, venga. Señor Martínez espera.”

– “Sí papa, vengo,” riep het meisje vanuit de keuken. Ik hoorde weer haar voeten over de tegelvloer schuifelen. Ze liep met een boog langs de man die ze ‘papa’ had genoemd en ging naast me zitten.

“Diga, Rosalita, algo sobre el té.”

Het meisje zuchtte. “Aquí esta un infusión especial.”

Pedro had zijn wenkbrauwen hoog opgetrokken tot een afwachtende frons, om haar tot een uitgebreide spreekbeurt over de thee aan te zetten. Ik keek ondertussen in de kamer rond, die karig was ingericht en er niet uitzag alsof er iemand enige zorg aan besteedde. Hij zou tenminste de meubels wat kunnen verplaatsen, dacht ik, de kleine tafel zou veel beter tegen de muur passen, de zitbank zou dichterbij het raam kunnen, zodat er meer daglicht op viel. De donkere gordijnen zou ik hebben weggedaan, de dozen konden worden opgestapeld in een hoek, er moesten geen dingen voor de spiegel staan, lege flessen zijn een mooie decoratie, maar niet als ze op de grond liggen verspreid. En dan was ik nog niet eens in de keuken geweest.

De verzorging van het interieur zegt veel over hem, die het zijn woonstee noemt. Mentale hygiëne, daar moest het de bewoner aan ontbreken. We hebben niet meer de emotionele robuustheid van holbewoners, onze psyche is door millenia van cumulatief comfort en zachte kussens gewend geraakt aan zijn eigen kwetsbaarheid. Pedro leek zich niet druk te maken over zijn psychische huishouding. Hij vond het kennelijk belangrijker, dat

zijn dochter een spreekbeurt kon houden over thee tegenover een wildvreemde toerist. Misschien kreeg hij daar van de regering voor betaald, om bezoekers te laten zien hoe goed het onderwijs op Cuba was. Pedro was een geheim marketinginstrument van de regering, een soort omgekeerde spion, die geen informatie moest verzamelen, maar het juist aan de juiste personen moest overdragen. Maar wat maakte mij zo belangrijk als ontvanger van deze informatie? Ik herinnerde me de paranoïde vrouw die ik met J. had ontmoet, en probeerde mijn alertheid terug te brengen tot het niveau van vóór de taxirit, maar vanwege de aanhoudende roes niet naar mijn tevredenheid in slaagde.

Ik zag suikerkristallen glinsteren om Pedro's mond. Het meisje keek naar de grond.

“Tiene que hervir el agua pero después tiene que enfriarlo a una temperatura de 70 grados, antes de...” mompelde het meisje en ik kreeg de indruk dat het routine voor haar was. Er viel weer een stilte. Ik zag Pedro langzaam knikken en zijn kaken op elkaar klemmen, nadat hij de suiker van zijn bovenlip had gelikt. Het meisje keek schuchter opzij naar mijn vale knie, die uit de diepe bank naar voren stak. De vaderfiguur haalde zijn vinger weer door de suikerpot. Ik hoorde het geluid van een oude fluitketel, een zuchtend piepen dat langzaam aanzwol tot een harde fluittoon.

“El agua!” riep Rosalita terwijl ze opsprong en naar de keuken liep. Pedro klopte me weer op mijn schouder.

“Ze is zeer vlijtig.”

Ik keek hem aan. Wat had ik ermee te maken dat zijn dochter vlijtig was. Moest hij de toeristen duidelijk maken dat mensen onder het communistische bewind een natuurlijke ijver aan de dag leggen? In de keuken kookte het water. Ik hoorde hoe het meisje het van het gasfornuis nam. Keukendeurtjes kraakten. Kopjes rinkelden. Het geluid van water dat opgegoten werd. Pedro knikte breed lachend.

“Het water kookt nog,” zei hij. “Hoor je dat Marrrtinez? Je moet haar nog wat dingen leren. Maar ze zal je gehoorzamen. Ze zal alles doen wat je van haar verlangt.”

De vette knipoo die hij daar waarschijnlijk aan toevoegde was me ontgaan omdat Rosalita net terugkwam met de thee en weer tussen ons in ging zitten. Haar vader wilde een arm om haar schouder leggen maar ze weerde hem af. Pedro stond op en zei, “Tiene 14 años, Martinez. Es legal.”

-0-

De regen was aangezwollen tot een dicht gordijn en ik moest mijn ogen toeknippen.

“Vlug!” riepen de jongens. “Het varken houdt niet van regen.”

Ik kon bijna niets meer zien, zo sterk stortte de regen om ons heen. Het varken trappelde de natte aarde onder zich weg, maar kwam nauwelijks vooruit. De striemende regen had het dier tevergeefs aangespoord. De jongens begonnen in hun handen te klappen om het beest verder aan te moedigen, maar het bleef terugzakken in de greppel. Ergens achter ons klonk plotseling een luid geschreeuw, dat zelfs de zware regen niet kon overstemmen. Het was Jorge, die uit zijn huis was gekomen. Hij woonde aan de voet van de heuvel, op een paar honderd meter afstand van de plek waar het varken was gestrand. Hij moet ons vanachter zijn raam bespied hebben. Toen hij zag dat we het varken bijna hadden gered, had hij waarschijnlijk besloten zich ermee te gaan bemoeien.

Jorge bleef roepen terwijl hij naar ons toe begon te lopen, maar zijn geschreeuw werd steeds onverstaaubar. Hij had een hooivork in zijn hand en ik besepte dat dit gevaarlijk kon worden. Jorge was het soort personage dat tot alles in staat was, en ik wilde het er niet op wagen. Ik aarzelde dan ook geen moment en gaf het varken een trap onder zijn kont. Het krijste daardoor nog harder en trappelde uitzinnig met zijn poten in de modder. Het dier leek zichzelf te hebben bevrijd. Jorge hield zijn pas in, zwaaide een keer met de hooivork, en keerde zich om. Het varken was ondertussen weer teruggezakt in de greppel.

“Gracias señor Martinez.” zei een van de jongens.

– “Usted es muy amable.” zei de tweede.

“Ik zal u niet verraden.” voegde de derde eraan toe.

Ik keek Pedro met opgevallene mond aan. Het was legaal? Wat? Dat ik het meisje zo mee zou nemen? Dat ik met haar zou trouwen, dat ze mij sexueel zou bedienen? Mijn slavin zou worden? Ik zag haar in mijn ooghoeken terwijl ik mijn blik op Pedro's gezicht gefixeerd hield, want ik kon nu alles van hem verwachten. Wie zijn dochter verkoopt is tot alles in staat. Er zat een slecht mens tegenover me. Ik voelde hoe mijn oren warm werden en het in mijn borst gloeide en bonkte. Rosalita was met opgetrokken knieën in de hoek van de bank gekropen, terwijl Pedro langzaam opstond. Wapens. Waar zou Pedro zijn wapens hebben opgeborgen? Achter hem was de keuken. In plaats van een deur hing er een kralengordijn. Ik draaide mijn hoofd over mijn rechterschouder om tussen de deinende kralenkettingen door te kijken en zag een rij messen. Mijn vijand zou met een paar passen in de keuken zijn en een mes kunnen grijpen. Terwijl ik ook opstond bleef ik hem aankijken alsof ik zo kon verhinderen, dat hij zich het eerst zou gaan bewegen. Ik bevond mij in een duel zonder pistolen. Niet wie het eerst zijn wapen trok, maar wie het eerst beseftte dat hij duelleerde, zou de waarschijnlijke winnaar zijn. Wat zou Pedro zelf voelen? Zou hij de schande beseffen die hij over zijn familie zou brengen, of zou wat hij had voorgesteld niet zo'n universele faux-pas zijn als ik dacht? Ik had wat over eer- en bloedwraak gelezen, en herinnerde me de discussie met Frederik over cultureel relativisme. Frederik en ik hadden in die tijd baarden. Dat we de radicale andersheid van culturen moeten doordenken en het ons vooral niet te gemakkelijk moeten maken, had een van ons gezegd. Dat misschien die eer, die in onze 'hogere' cultuur is vergeestelijkt, dan misschien het eigenlijke universeel menselijke is, had de ander geantwoord. De schande zou niet in Pedro's hoofd opkomen, de misogyne cultuur waarin hij was opgegroeid dacht anders over eer. Waarschijnlijk zou hij precies het tegenovergestelde ervaren, dat hij bij de op handen zijnde transactie hem juist in aanzien zou doen stijgen. Ik wilde dat in mijn notitieschrift opschrijven, maar bedacht op tijd dat ik Pedro

daarmee een niet goed te maken voorsprong naar de messen zou geven.

Ik draaide met mijn ogen om langs de rand van mijn bril te kunnen kijken. Rosalita had zich kleiner gemaakt in de hoek van de bank. Normaal gesproken vallen me de heupen en borsten van een vrouw op voordat ik haar naar me zie kijken, maar bij haar had ik niets gezien. Vlak, onrijp. En Pedro verwachtte dat ik haar mee zou nemen, zoals je een koelkast mee kunt nemen en zelf aansluiten als je geen afleverservice nodig hebt. Hij verwachtte dat ik het meisje in gebruik zou nemen. Hij verwachtte, de perverse hond, dat ik met haar zou *neuken*.

-0-

De dampende theepot stond op de tafel. Ik negeerde de demonen die zich verdrongen in de hete stoom. De geur van venkel en kamille drong in mijn neusvleugels. Ik voelde hoe de woede in me aanzwol, en ervoer dat gevoel niet als onaangenaam. Dit was mijn moment. Tegenover me stond het Absolute Kwaad, een schandelijk mens dat me herinnerde aan mijn eigen schande. Hij deed mijn eigen schande voorkomen als een keuze. Dit was mijn moment om te handelen, om hem een mes recht in het hart te stoten, niet van achteren, maar zo in zijn borst, tussen het juiste ribbenpaar, terwijl ik hem strak bleef aankijken. Een mes tussen zijn ribben duwen. Het zou voelen alsof ik een oude matras opensneed. In plaats van veren zouden er mijn eigen zonden uitspringen. Met één gerichte steek zou ik ze kunnen bevrijden, ze zouden over de grond springen en vergeten worden in het rumoer. Ik proefde verlossing en snoof die door mijn neusvleugels naar binnen. Ik wilde iets heel grofs tegen Pedro zeggen, maar in het Spaans schoot me niets te binnen.

“Qué?” zei Pedro grinnikend. “Es normal. Es legal.”

Nee. Dit was het Kwaad. Dit was *mijn* Kwaad.

“No, Pedro, no.”

– “De buurvrouw is getrouwd toen ze dertien was, ik heb een nichtje van elf, die trouwt volgend jaar met Felipe Gonzalez.”

Ik had hem begrepen en voelde mijn gedachten afdwalen naar de oude gesprekken met Frederik, hoe we hadden uitgeweid over

koppensnellers en barbaarse offergaves in agrarische regenculturen, zoals die waar de onze uit schijnt te zijn ontstaan, maar ik wilde dit niet. Dit was het *Kwaad*. De woede in me zwol verder aan en ik deed een pas achteruit alsof ik er bang van was. Ik had gezien dat de ramen smerig waren. Niemand zou getuige zijn van wat ik zou gaan doen. Ik schreeuwde tegen Pedro.

“No. Es mal.”

Mijn vijand grinnikte nog harder en bulderde, “Cálmate, amigo.”

Rosalita was van de bank verdwenen. Dat ‘amigo’ liet iets in me knappen. Ik, een vriend van de duivel die z’n kinderen verkocht, een vriend van Satan? Ik greep naar de theekan, waarbij me opviel dat de labels van de theezakjes nog over de rand hingen, en slingerde die met al mijn kracht in Pedro’s gezicht. Ik zag zijn mond vertrekken. Ik zag ongelooft, angst, woede, als een paar haastig gemonteerde beelden. Ik zag de theepot exploderen in het gezicht van het Kwaad, een grote exploderende bol van theebladeren, bloed en glassplinters die in de lucht hingen en alles naar alle kanten weerspiegelden. Ik beleefde een moment waarop de poëzie zich met al haar macht inschrijft in de haperende realiteit. Dit was weliswaar geen geheel geweldloze, maar een alleszins adequate manier om een nieuw begin te markeren. Pedro is zondig dus ik ben vrij. Ik ben overigens geen religieus schrijver, wat gezien vanuit mijn huidige situatie ook ongepast zou zijn. Hier worden mythes ten behoeve van hun herhaling volledig verminkt in plaats van afgesabbeld. Vandaag heb ik Pedro’s gezicht laten ontploffen in een apotheose van glassplinters en bloed, morgen verzin ik weer iets anders. Iets met een oermoeder of zo. Of sperma.

Het varken volhardde nog steeds in de greppel. Ik hoorde dat Jorge iets schreeuwde, maar het geluid van zijn stem ging ten onder in de striemende regen.

Pedro wankelde achteruit en deed een paar snelle passen om zich overeind te houden. Zijn hoofd met het aureool van de exploderende bol van glassplinters bereikte de deuropening en even danste het kleurige kralengordijn op zijn schouders.

“Hijo de puta!” vloekte Pedro. “Ik maak je af.”

Ook hij had kennelijk een zekere woede jegens datgene waar ik voor scheen te staan opgebouwd, die hij net zo gemakkelijk en snel kon activeren als hij zijn gastvrijheid had geveinsd. Er zijn mensen die na een theepot in hun gezicht even bedremmeld knikken en tot tien tellen, maar Pedro behoorde niet tot deze groep.

Mijn vijand wankelde verder achteruit en leek zich te herstellen. De exploderende bol was verdwenen. Het Kwaad had in de keuken een mes van een haak gerukt, waarmee hij op me afstormde. Het lemmet naderde mijn hartstreek en dreigde daar een ravage aan te richten. Ik moest vluchten. In een paar sprongen was ik bij de deur, ramde met al mijn kracht de klink naar beneden, zwaaide de deur open en begon de trappen af te rennen. Pedro's luide scheldwoorden galmden door het trappenhuis. Pedro was, zo ging er door mijn hoofd, anoniem, net zo anoniem als Johanna was geweest toen ik voor het eerst met haar naar bed ging. Sex met anoniem – het had me toen zo opgewonden. Het was een intrigerende gedachte, de geboorte van opwinding uit de geest van de anonimiteit. Ik voelde met mijn hand of mijn notitieboekje nog in mijn broekzak zat maar bedacht me dat dit niet het juiste moment zou zijn. Ik nam me voor later dieper te gaan nadenken over het fenomeen geweld tegen een anonieme vijand, hoe dat niets anders is dan symbolisch geweld en de dader dit kennelijk nodig heeft omdat zijn symbolische orde overhoop ligt. De anonieme sex met Johanna had voor mij de gedachte onmogelijk gemaakt, dat ik geen relatie met haar zou hebben. Nu ik het kwaad met geweld de les had willen lezen, moest daaruit dus ook onontkoombaar een relatie voortvloeien. Ik lag voor mijn gevoel al half in bed met het Absolute Kwaad, al moet ik achteraf toegeven dat dit wat vergezocht was geweest.

Ik sloeg drie, vier tredes over, stootte mezelf naar beneden. Er speelden zwarte vlekken voor mijn ogen. Het Kwaad kwam achter mij de trap afgestormd, het gezicht vol bloed, akelig en afschrikwekkend. Zo zag het Kwaad eruit. Onmiskenbaar. Het schreeuwde en gromde boven me, in de roestige tongval die zo typerend is voor de onderwereld. Mijn voeten bewogen zich snel, ik vloog door het trappenhuis naar beneden, en herwon mijn zelfvertrouwen. De afdaling op de betonnen trappen nam heroïsche proporties aan. Mijn begrip van Pedro en dat van het kwaad vielen exact samen. Ik weet nu, vanuit mijn huidige situatie, dat zoiets altijd verdacht is. Het is verdacht, te *weten*, wat het goede is.

De betonnen tredes leken niet te eindigen. Ik stoof met vijf, zes tredes tegelijk naar beneden, voelde hoe het zweet onder mijn hemd alles samenplakte. Ik vermoedde, dat het Kwaad de trappen naar onderen zou uitbreiden om mij aldus te laten afdalen in zijn domein, de onderwereld. Maar ik was niet bang. Ik bleef rennen en er was weinig plaats voor gedachten in mijn hoofd. De trap naar beneden was de enige mogelijkheid, ik zou die blijven volgen tot aan de kern van onze planeet, waar het Kwaad volgens onze mythen resideert. Ik vloog nog sneller naar beneden door me af te zetten tegen de leuning, en probeerde me te concentreren op de vraag, wat er beneden op me zou wachten. De Styx, de driekoppige Cerberus, Erinyen – en het zou een stuk heter worden.

*Quell'e' 'l piu' basso loco e 'l piu' oscuro,
e 'l piu' lontan dal ciel che tutto gira:
ben so 'l cammin; pero' ti fa sicuro.*

*Questa palude che 'l gran puzzo spira
cigne dintorno la citta' dolente,
u' non potemo intrare omai sanz'ira*

*(Dat is de plek der diepste duisternis
Het verst weg van de hemel die alles bijeenhoudt
Daarom, wees verzekerd, ken ik er de weg.*

*Dit moeras, waaruit vreselijke dampen opstijgen
omgeeft de stad van de ellendelingen
die we niet meer zonder woede kunnen betreden)*

Aan de klimatologische omstandigheden van de onderwereld zou ik me onderweg aanpassen, de overgang kon theoretisch gezien niet zo abrupt zijn. Bovendien is de mens een dier dat zich goed kan aanpassen.

-0-

De eerste beproeving van de onderwereld was een roestige traliedeur met een zwaar hangslot ervoor. Ik begon wanhopig aan de klink te rukken terwijl ik de luidruchtige machine bekeek die erachter stond te stampen als een treinlocomotief. De deur gaf niet mee, maar ik ook niet. Dit zou mijn uitweg zijn.

-0-

Ineens hoorde ik Pedro achter me vloeken in zijn blinde woede. Hij was veel sneller beneden dan ik had verwacht, en bij mij rees het vermoeden dat het Kwaad de lift had genomen.

“Hijo de Puta!” herhaalde hij krachtig zijn vorige opmerking. Ik merkte dat ik in de val zat. Deze duivel zou niet opgeven voordat hij het keukenmes in mijn lijf had gestoken, hetgeen waarschijnlijk niet alleen het einde van Martinez, maar ook dat van Martin zou betekenen. Dit wilde ik met gepaste toewijding voorkomen. Ik begroette mijn tegenstander dan ook met een harde schop in zijn maag, waardoor hij achteruit wankelde en zijn mes liet vallen. Op de grond zag ik staal glanzen. Een wapen! Ik greep de kachelpijp en sloeg op Pedro in, die kermend ineens zakte. Ik raakte zijn rug, zijn schouders, zijn hoofd, zijn borst. Ik hoorde bot kraken. Dit was mijn eerste ervaring met bloeddorst, met de lust om een ander mens pijn te doen. Het heeft me later nog lang bezig gehouden. Hoe lang zou de mythe van het Kwaad, die dweil van mijn morele hygiëne, nog stand houden? De neergeslagen Pedro was een mens, het was de Pedro die me rum had aangeboden. Ik speelde met het vermoeden, dat ik hem misschien had doodgeslagen. Martinez heeft zijn onschuld

verloren in een kelder onder een flatgebouw in Havana.

Mijn ogen begonnen aan de duisternis te wennen. Het lichaam van Pedro was nu een schim met duidelijke contouren, een grote grijze vlek in mijn ooghoeken die niet wilde verdwijnen, slakchtig weefsel dat zich aan mijn netvlies vastsmolt. Ik trapte hard tegen het lichaam aan, zonder te weten waarom. Mijn voet leek in de weke massa te verdwijnen, die als één groot beschadigd orgaan voor me lag. Mijn voet werd erdoor besmet. Geschrokken wendde ik me van hem af en klom de trap op naar de uitgang. Zonlicht! Nooit was het zo fel geweest, zo verlossend. De buitendeur klemde een beetje, want de scharnieren waren waarschijnlijk niet geolied. Ik ramde er met mijn schouder tegenaan en de deur gaf mee, waardoor ik de straat op vloog, waar ik met een aantal snelle passen mijn evenwicht herstelde. Ik begon meteen te normaliseren onder de starende blikken van de anderen. Ik zou linksaf of rechtsaf kunnen slaan, die beslissing bood mij het comfort dat ik nodig had. Ik had net als een bezetene met een kachelpijp op een weerloze tegenstander ingeslagen, maar de beslissing waar het op aankwam, was of ik nu links- dan wel rechtsaf zou slaan. Die beslissing zou met terugwerkende kracht mijn bloeddorst kunnen rechtvaardigen.

Ik keek even naar de ondergaande zon en besloot toen naar links te lopen, omdat ik dacht dat de lange schaduw die me op de kale muren en het afbrokkelende stucwerk zou volgen, aangenaam en grappig gezelschap zou zijn. Na een paar honderd meter nam ik een meisjesstem waar vanuit een portiek.

“Martí?”

Rosalita zat met haar benen tegen zich aangevouwen in het portiek, op een vuile deken waar 's nachts een vent op zou slapen. Naast haar stond mijn rugzak. Ik keek het meisje aan. Ze had gezien hoe ik Pedro het glaswerk in z'n gezicht had gesmeten en was voor het geweld gevlucht. Ze was gevlucht, omdat ze zou weten wat er zou volgen. Ze zou ook worden geslagen, alleen omdat ze weerloos was. Ze had gezien wat ik had gedaan, ze was getuige. Als ze zou praten, zouden ze me snel genoeg in de boeien slaan. Ik zou in een Cubaanse gevangenis over mijn

zonden mogen gaan nadenken. Het linksafslaan was onvoldoende geweest. Dat is het probleem met die ‘hoge’ alles bepalende beslissingsmomenten, alles wat erna komt schijnt onbeduidend, maar zonder dat zou die beslissing niet allesbepalend zijn. (*“Martin heeft soms moeite om beslissingen te nemen, maar laat niemand anders toe dat voor hem te doen.”*) Ik keek naar het meisje en probeerde helder te denken. Ik zou haar mee kunnen nemen naar een hotel en eerst een aantal dagen laten verstrijken. Maar ik voelde aan, dat dat de situatie waarschijnlijk alleen maar erger zou maken. Ik kon proberen, mijn rugzak te grijpen en weg te rennen. Proberen te wennen aan de voortdurende angst, achtervolgd te worden, niet alleen door het Kwaad, maar ook door politie-inspecteurs die gewoon hun werk deden. Waarom probeerde ik de situatie niet vanuit het perspectief van het meisje te bekijken? Eén keer, Martin, de grenzen van je personage overwinnen. Rosalita wilde niet in dit ranzige portiek blijven, maar ze was ook te bang om naar huis te gaan, waar ze Pedro zou vinden, die misschien wel dood was. Waarom was ze niet bang voor de bleke toerist? Er had vertrouwen in haar stem geklonken. Hoe vaak zou ze zijn mishandeld, omdat ze een vreemdeling vertrouwde, een die haar vader verrot sloeg?

“Martí,” zei ze nog een keer. Ik vroeg me af waarom ze me niet gewoon Martin noemde, maar wendde snel aan haar Martí, ze was de enige die me zo noemde, de enige voor wie ik Martí was. Ze stond op en zei zelfverzekerd, “Venga.” Meekomen.

Wat zou haar bedoeling zijn? Mij aan de politie uitleveren? Dat moest dan maar gebeuren. Ze stond op en wees onrustig op mijn rugzak. Ik zwaaide die over mijn schouder en sjokte achter het meisje aan. Hoe oud was Lolita? Twaalf? En is Nabokov niet een groot schrijver? Ik begon het meisje nauwkeuriger waar te nemen. Haar armen waren bruingebrand, maar haar teint was duidelijk lichter dan van andere Cubaanse meisjes. Ze liep snel en scheen precies te weten waar ze heen ging. Ik schaamde me ervoor, zo achter haar aan te lopen, dus bleef ik een paar keer stilstaan om die indruk uit te wissen. Ik mocht haar niet aan haar lot overlaten. Haar vader was misschien dood; ze zou niet voor

zichzelf kunnen zorgen. Ik stak mijn handen in mijn zakken en speelde de nonchalante toerist, terwijl ik haar nauwgezet in de gaten hield. Ergens in een smalle straat was het plaveisel opengebroken. Mannen werkten in de kuilen. Ik volgde Rosalita langs de stratenmakers, die ons wezen op een paar planken die ze aan weerszijden langs de gevels hadden gelegd zodat de voetgangers konden passeren. Ik kan me niet meer herinneren of ze naar het meisje hadden gefloten. Ik stelde me voor hoe het er van boven uit zou zien, het rechtlijnige stratennet van Havanna, met de afbrokkelende koloniale huizen, een klein roze meisje dat voortstapt, van *esquina* naar *esquina*, langs autoskeletten en snuffelende straathonden, door grote *avenidas* en smalle *calles*, met achter haar een magere toerist met een kale plek op zijn hoofd en de handen in z'n zakken, in gedachten verzonken.

31

In een oude markthal klopte ze tegen een metalen deurtje en riep een naam die ik niet verstond.

“Rosalita, estás sola?” antwoordde iemand vanonder een oude vrachtwagen.

“No,” zei het meisje. De man mompelde iets over een *camion* en *onze y media*. Ik hoorde de tangen tegen de carrosserie tikken. Het meisje ging rustig ademend met haar rug tegen de wand van de oude markthal staan. Ze had weer eens een man meegenomen die zich tegen haar vader had verzet, die ze zou gaan uitleveren aan mensen met vleesmolens, die er wel raad mee wisten. Ik probeerde mezelf een houding te geven in de schaduw door naar de vermoeid uitzierende Cubanen te glimlachen. Campesinos vermoedde ik, die in de stad waren geweest om hun familie te bezoeken. Ze glimlachten vaag naar me, maar leken niet nieuwsgierig. Toeristen worden dagelijks door de structuren van deze stad gepompt, niemand keek meer op van een waterdichte rugzak. Ik dacht aan mijn vreemde berusting, die me op dat moment zo weldadig voorkwam. Met een verlicht en helder

gemoed overwoog ik mijn situatie. Misschien was ik niet bestemd voor een executie. Om op alles voorbereid te zijn haalde ik mijn zakmes uit het onderste vakje van mijn rugzak, waar het in een onderbroek was gerold, en stopte het in mijn broekzak.

Een lompe Russische vrachtwagen draaide de hal binnen, de machtige wielen draaiden in mijn ogen en het gruis knisterde. Dit was het voertuig dat mij mee zou nemen voor de slacht. Ik keek naar Rosalita, die op de grond was gaan zitten zonder emotie te tonen.

Dit was haar vervoer, bedacht ik ineens, maar ze had volwassen begeleiding nodig, anders zouden ze haar niet meenemen. Ik was haar vervoersbewijs, haar *ticket out of here*. De chauffeur had zijn hoofd uit het raam gestoken terwijl hij de vrachtwagen voorzichtig verder de hal binnenreed. Even zag ik hem over het meisje heenrijden, maar dat mocht niet, ik moest nog worden veroordeeld. Ze bleef slechts drie seconden platgewalst, totdat ik met mijn ogen knipperde.

-0-

“Morón?” vroeg een kleine Cubaan. Rosalita knikte. Een groep jonge mannen klom snel in de laadbak en hielp het meisje, dat dit gewend leek te zijn.

“Con usted?” vroeg de kleine Cubaan aan mij.

“Sí, sí,” prevelde ik, alvorens op de vrachtwagen te klimmen en mijn benen over de reling te slaan. De vrachtwagen begon te rijden. De zware dieselwalm vermengde zich met de smog van Havanna, zodat ik hard moest hoesten en van mijn plek schoof. Een lijvige Cubaan duwde me lachend terug.

“Delgado, ey?”

De vrachtwagen leek willekeurig rond te rijden. Iedere tien minuten stopte hij kort en stapten er meer mensen in, vooral mannen. Toen we eindelijk de regionale weg richting Ciego de Avila hadden bereikt, knikte mijn hoofd om op de schouder van de dikke Cubaan. In mijn ooghoeken zag ik hoe Rosalita bij een andere man op schoot was gaan zitten, die zijn arm schaamteloos om haar schouders had geslagen en in zijn fantasie waarschijnlijk bezig was, haar toekomstige borsten te aaien. Het leek het meisje

niet te deren. Ik voelde in mijn broekzak naar mijn zakmes. Als ik nou eerst eens zijn hals zou doorsnijden? Ik zag zijn slokdarm bewegen. Rosalita's haren woeien ertegen aan. Het ding bewoog zich als de man slikte. Ik groef verder in mijn broekzak naar het mes, dat ik probeerde met mijn wijsvinger te openen, maar stootte daarbij op een vervelende erectie, die zich tegen mijn dijbeen had gemanifesteerd. Geschrokken wendde ik mijn blik van hen af en trok mijn hand uit mijn broekzak.

-0-

Het schokken van de vrachtwagen was zo aangenaam geworden, dat niet alleen mijn penis spontaan erigeerde, maar ik zelfs een soort nestgevoel ontwikkelde ten aanzien van de laadbak. De warme dikke Cubaan rechts naast me, de koude stangen aan de rand van de laadbak die ik af en toe met mijn bezwete handen omklemde, het lachende gezicht dat iemand had getekend in de stoflaag die de bodem bedekte, mijn rugzak die stijf tussen mijn benen was geklemd.

Waarom is het onderwerp vroegrijpe meisjes zo *literair*? Omdat het de verbeelding tart, de normale textuur van onze verhalen verscheurt? Wanneer is iets literair? Wanneer ons symbolische bestaan, met haar pulserende verwijzingen de macht grijpt over ons praktische bestaan, zodat we onszelf uit moeten leveren aan onze verhalen. Zoiets zou goed klinken, als Frederik het vanaf zijn kathedraal in Potsdam zou mompelen, of wanneer het wordt geponeerd door een professor tijdens zijn *Abschiedsvorlesung*, maar ik betwijfelde of dit soort overgare pastinaken van zinnen in een provisorische Spaanse vertaling aan mijn reisgenoot hetzelfde gevoel van welbehagen zou kunnen ontlokken als aan de Martins, voor wie ze bedoeld zijn.

-0-

De vrachtwagen stopte in een aantal dorpen. Bij ieder dorp stapten er meer mannen uit dan in. Er werd bij iedere stop gelachen en bagage werd uit de laadbak geslingerd. Op een gegeven moment stapte ook de dikke man naast me uit en ik gebaarde Rosalita dat ze naast me moest gaan zitten, maar ik vermoedde dat mijn gebaar er onbeholpen uitzag. Het meisje zou

het koud hebben, dus opende ik mijn rugzak en haalde er een van de twee truien uit die ik voor de vakantie had ingepakt.

“Rosalita, venga,” zei ik. Ik voelde me fris en alert, omdat ik de rollen aan het omdraaien was. Het meisje legde de hand van de man met het strottehoofd op een van zijn knieën terug en schoof van haar plaats. Soms is het aangenaam om naast een ter dood veroordeelde te zitten. Het zijn doorgaans gemakkelijke mensen, die blij kunnen worden gemaakt met een kleine gunst, een laatste sigaret. Zou Rosalita dat hebben gevoeld, toen ze naast me kwam zitten?

Een jonge man met een big op zijn arm was ingestapt. Het landschap waar we in de avondschemering doorheen reden moet indrukwekkend zijn geweest, groen, uitnodigend, maar ik zou niet meer de kans krijgen, het bij dag waar te nemen. Tegen de ochtend zouden we in Morón zijn, en daar zou men korte metten met mij maken.

“Martí,” zei Rosalita ineens, “hou jij me ook zo vast?”

“Hoe?”

“Zoals hij.” Ze wees op de man met het strottehoofd, en ik antwoordde woedend: “Nee. En vraag me dat nooit meer.”

“Ook niet als ik groter ben?”

Dit moest mijn Lolita-gesprek worden. Een beproeving, een confrontatie met mezelf. (*“Martin is erg zwak bij onverwachte verhoringen.”*)

“Jij bent een klein meisje en ik een volwassen man.”

Ze legde haar hoofd op mijn schouder.

Volwassen man. Een smerig gevoel.

Ze moest een fatsoenlijke kindertijd hebben, met poëzie-albums en kinderfeestjes.

Ze had me in scène gezet als volwassen man.

Mijn kinderlijke mijmeringen over schuld en schaamte – ik had er niets van begrepen. J. had gelijk dat ze me had gedumpte. Ik zou ongemerkt de reden kunnen veranderen van de afstraffing waar ik naar op weg was; mijn folteraars zouden dat nooit kunnen merken. Zo ben ik weer bij de waardigheid van de mens. Het vermogen, om zelf de reden in te vullen waarom we worden

bestraft.

“Wil je niet weten waar we naartoe gaan?” vroeg Rosalita.

– “Ga je me dat nu vertellen?”

“Ja. We gaan naar papa.”

– “Papa? Maar Pedro is toch...”

“Nee. Pedro is mijn oom. Hij heeft me gered.”

– “Gered?”

“Ja. Van papa.”

– “Wat bedoel je Rosa?” vroeg ik. Ze stroopte haar mouwen op en liet een rij brandwonden en striemen zien. Koud zweet stroomde over mijn rug en ik voelde een directe steek van mededogen in mijn milt.

“Dit...”

Ze wilde haar t-shirt naar boven trekken, maar ik weerde haar huiverend af.

“En je moeder?” vroeg ik instinctief.

– “Mama kon vluchten.”

“Waarom ga je nu naar hem toe, Rosalita?”

– “Omdat jij me nu beschermt, Martí.”

Hier kan ooit iemand een roman over schrijven, dacht ik.

32

De vrachtwagen reed over een asfaltweg door de nacht. Hier komt Martí, de beschermer van meisjes die nog niet zo rijp zijn als het verhaal waarin ze leven dat veronderstelt. De beschermer van de kleine Rosalita.

“Wat weet je over je moeder?” vroeg ik.

– “Ze is geen Cubaanse. Ze heeft lange blonde haren. Ik was nog heel klein toen ze is gevlucht.”

“Uit welk land komt ze?”

Rosalita haalde haar schouders op.

– “Mijn haren zijn niet blond.” Het meisje had donkere haren, maar met een raadselachtige glans, anders dan de andere meisjes op Cuba.

We zwegen en ik dacht aan J.'s blonde haren. Ze zou nu gewoon in Berlijn zijn, ergens in een bibliotheek, verzonken in een studie over Heinrich von Kleist. Haar wasmachine zou iedere week draaien, zonder dat zij er naakt op zou zitten om door de geile sukkelaar Martin te worden genaaid. Ze zou in de U-Bahn zitten, dansen in een club en chocoladepasta eten. De blanke toeriste moet een jaar of vijftien geleden hier verliefd zijn geworden op, en zwanger geworden van, de vader van Rosalita, wat haar moet hebben doen besluiten om hier te gaan leven. Ik had weleens gelezen dat dat bureaucratisch alleen kon als je was getrouwd. Haar kersverse echtgenoot zou haar hebben mishandeld, en omdat hij mensen hogerop in de Cubaanse hiërarchie kende en zij niet, had ze geen andere keuze dan te vluchten en haar kind achter te laten. Ik dacht aan het drama van deze vrouw, die nu een jaar of veertig zou zijn. Ze had in mijn verbeelding een robuuste neus. Ik stelde me voor dat ze Zweeds was, of tenminste Scandinavisch. Een enkele reis Stockholm-Havanna, wat zou dat kosten? Goedgebouwd was ze, de blonde lokken woeien over haar gave gezicht. Grote borsten, een strakke blik. Ze zou hertrouwd zijn met een zachtaardige man, iemand zoals ik.

Dit was gewoon een vrouw uit Noord-Europa, maar ze kwam me voor als een mythologisch wezen: Rosalita's moeder. Ik zag haar op een herfstmiddag over een Europees zandstrand lopen, met een golden retriever. Ze maakte grote passen terwijl achter haar het water steeds even in de kleine putjes van haar voetafdrukken kolkte. Haar blik was gericht op de einder. Meeuwen krijsten, ze raapte een middelgrote schelp op en hield die tegen haar linkeroor. Even trillen haar knieën, dan smijt ze de schelp zo ver mogelijk de zee in en versnelt ze haar pas. Zo zou ook J. over haar strand lopen, over een jaar of vijftien. En ik zou niet de enige zijn geweest, die haar gehard zou hebben.

-0-

“Hé Martí, wakker worden. We zijn er,” zei Rosalita opgewonden.

– “Waar?”

“In Morón, domkop. Uitstappen!”

Ik stond op en liet me uit de laadbak van de vrachtwagen op de grond zakken. Omdat mijn linkerbeen nog sliep hinkte ik achter Rosalita aan, die al lang door een paar kerels naar beneden was geholpen. Bijna bejaarde mannen en vrouwen met stukken doorweekt karton waarop “*casa particular*” te lezen was hadden zich om mij heen verzameld. Sommigen waren zo vertwijfeld dat ze me hun hele huis aanboden voor een paar dollar. Een jongere man werkte zich naar voren en zei luid:

“Hé gringo, 15 pesos convertibles special price for special bed, we offer horse ride too.”

– “No gracias señor. Ya tengo alojamiento.”

“Dónde?”

Ik keek hem bewust iets langer aan, recht in zijn zwarte ogen, waarbij ik mijn kaaklijn prononceerde door mijn tanden stijf op elkaar te klemmen en mijn bovenlip iets optrok. Deze techniek, die voorkomt bij alle primaten, had ik al eerder tijdens reizen ingezet. Iedere keer had het een vreemd (maar niet onaangenaam) gevoel opgewekt, dat ik iemand had geïntimideerd, maar het had altijd gewerkt. De clandestiene hotelier grinnikte gedwee door zijn tanden, maakte een gezichtsbehoudend handgebaar en droop af.

Er kwam een toeristenbus aanrollen, met half geblindeerde ramen. De vlijtige ondernemers stormden naar het machtige voertuig, om de dikke buiken aan te klampen die zich eruit zouden wurmen, teneinde hen een *casa particular* aan te bieden. Ik had weer ruimte om te ademen, maar Rosalita was verdwenen.

Ik riep haar naam, tevergeefs. Het kind moest zich even aan mijn zicht hebben onttrokken om op discrete wijze mijn beul van mijn aankomst op de hoogte te stellen. Er zou geen scène meer nodig zijn waarin er nog twijfel over bestond of ik de meedogenloze Martinez was, dus mijn hoofd zou snel en efficiënt van mijn romp kunnen worden gescheiden.

Ik besloot op een bankje te gaan zitten wachten en veegde het zweet van mijn voorhoofd. Er liepen mensen voorbij het bankje. Rosalita zou naar het krot van haar vader zijn gehuppeld om daar

afgeranseld te worden. En wat had ze daaraan? Een herhaling van het verleden, van toen haar moeder nog op Cuba was. Kind te zijn op de enige manier die ze kende: door mishandeld te worden. Dat had ze eraan. En Martin had gefaald, haar daarvoor te behoeden. Ik wist niet hoe haar vader heette, het was niet in me opgekomen ernaar te vragen. Er kon dus niets gedaan worden. Ik strekte me uit op het bankje, met mijn armen onder mijn hoofd gekruist, en dommelde weg. Na een half uur voelde ik iets aan mijn arm, en draaide mijn hoofd geschrokken opzij. Hadden ze me dan toch ontzien door me een eindeloos proces te besparen en me tijdens mijn halfslaap op het bankje van mijn hoofd te ontdoen? Omdat ik verwachtte dat er een zwaard met geweld op mijn halswervels zou neerdalen zag ik niet meteen wie er naast me stond.

Het was Rosalita.

“Martí, we gaan verder,” zei ze. Ik stond op en volgde het meisje. Ze sloeg een paar hoeken om en wees op een open rijtuig met een lachende man op de bok.

-0-

Het was pikdonker toen we ergens langs de weg stopten en Rosalita van de kar sprong. We sloegen een onverhard pad in, kropen een paar keer onder prikkeldraad door en sprongen over een droge sloot. Het meisje voerde me een hut binnen. In de hoek lag een vrouw te slapen. Rosalita ontstak een gaslamp die ergens op tafel stond. Ik knipte het lampje van mijn sleutelbos aan.

“Cuidado, tu cabeza,” zei ze toen ik in de deuropening stond. “Esta es mi casa.”

Ik keek rond in het donkere vertrek. Aan de muur hingen verschillende sikkels en zagen. Toen ik mijn blik even liet rusten op de slapende vrouw, zei Rosalita, “Esta es mi tía Clara.”

Of het mens zou schrikken als ze de volgende dag een *gringo* in haar huis zag slapen, dacht ik. En ik wilde het meisje over haar vader uitvragen. Die vader moest zich hier ergens in het dorp bevinden. Rosalita was niet meteen naar hem toe gegaan, waarschijnlijk omdat de herhaling van haar jeugdrituelen zich bij daglicht moesten afspelen. Het bestaan van de man was echter voelbaar in deze hut, in de trotse manier waarop het meisje zei

dat dit haar huis was. Ze wees mij een groot bed aan en kroop zelf op een matras die in een hoek lag, waarop ik een grote knuffelbeer had zien liggen.

Ik was niet moe en besloot om wakker te blijven. In de woonkamer had ik een oude koloniale schommelstoel gezien, waarop ik ging zitten om de authenticiteit van mijn krankzinnige transformatie in de Cubaanse señor Martí in mijn dunne lijf te schommelen. De tengere man in de schommelstoel keek afwisselend naar het meisje en de vrouw, glimlachte, en leunde achterover om te wachten tot ik, Martin, op die plek zou arriveren.

33

Ik wil alleen maar wat van mijn leed mededelen, opdat jij niet dezelfde fouten maakt. Ik kon niet slapen. Ik sloop uit mijn bed en ging naast Rosalita's matras op de grond zitten. Een beheerste kleermakerszit, zoals ik die van mijn Berlijnse yogalessen gewend was. Ik keek naar het slapende meisje.

-0-

Om het voor mezelf acceptabel te maken moest er natuurlijk iemand in mijn bed liggen. Fidel was daar, zoals gebruikelijk, wel toe bereid. Fidel is de teddybeer die Rosalita van haar moeder heeft gekregen. Hij is zo groot als een geit maar veel zachter. Hij heeft voor- en achterpoten die een beetje kunnen draaien. Zijn linkeroog is scheef. Fidel heeft drie snorharen aan elke kant. Zijn neus is afgesleten en hij heeft vlekken op zijn wangen. Wanneer we hem op zijn poten zetten valt hij achterover. Ik zou zijn poten hebben kunnen verzwaren – het zou een kleine ingreep zijn geweest. Sneetje tussen de tenen en een paar bakstenen erin schuiven. Maar Rosalita wilde niet dat er iets in Fidels' voeten werd geschoven. Ze wilde liever dat hij achterover viel. Ik had mijn schouders telkens opgehaald aan het eind van de korte interacties die ik met het kind had om Fidel's rehabilitatie aan te kaarten. Toen haar moeder er nog was had de beer ook nooit

gestaan, maar altijd in een hoek van de kamer gelegen. Fidel kwam waarschijnlijk uit China, maar dat wisten we niet zeker omdat Rosalita het label eraf had gepeuterd. Onderaan zijn rug had hij een litteken. Er was een glimlach op zijn gezicht gestikt. Het stiksel liep bij de mondhoeken uit elkaar.

-0-

Rosalita ademde rustig. Ik probeerde me voor te stellen wat ze zou dromen. Ze leek zich hier veilig te voelen en daaruit maakte ik op, dat er geen obstakels meer waren, die mijn executie in de weg zouden kunnen staan. Er zouden twee mannen komen terwijl ik sliep, de een zou mijn hoofd vasthouden, terwijl de ander discreet een incisie in mijn hals zou aanbrengen met een chirurgisch mesje. Eén krachtige beweging zou genoeg zijn. Om deze operatie voor de mannen eenvoudiger te maken, besloot ik me te scheren met het scheermes uit mijn rugzak, want dat had ik op Cuba nog niet gedaan. Ik sloop langs tía Clara naar een roestige deur, waarachter zich een kleine badkamer bevond. Omdat ik nu zo dicht in de buurt van mijn dood was, ik verwachtte mijn anonieme dienaren nog diezelfde nacht, begon ik de dingen scherper waar te nemen. Een vieze stomp kaarsvet lag op een houten schap, dat met roestige spijkers in het cement was getimmerd. De gaten van de spijkers waren kleine kraters waar cementpoeder uit stroomde. Ik werd getroffen door een plotselinge bezorgdheid voor dat schap, het mocht niet van de muur afvallen. Ik manœuvreerde er voorzichtig aan voorbij, om aanraking te vermijden. Misschien zou ik er een bezemsteel tegenaan moeten zetten, of iets anders dat kon dienen als stut. Ik keek rond in het vertrek en voelde de gloed achter mijn slapen, die de bewustwording van de absurditeit van mijn motieven veroorzaakte. Het was een gloed die voor mij altijd een onholle vreugde was geweest. De wetenschap dat het daarmee nu voorbij moest zijn, stemde me mild en melancholisch.

Een oude plastic emmer stond onder de stenen wastafel, de wastafel waar het chirurgische mesje zou worden afgespoeld, waarin het bloed uit mijn hals zou worden vermengd met water. Er waren een paar spiegelfragmenten boven die wastafel

aangebracht, waarin ik mijn baardgroei bekeek. Ik zou nog een spiegelscène kunnen doen, dacht ik, dat staat goed als laatste activiteit op een curriculum vitae, maar zoiets ligt niet in mijn aard.

Wat was ik daar aan het doen? Het onvermijdelijke, mijn executie, werd door mij gretig geaccepteerd. Ik was verdomme een religieus mens, dacht ik. Ik voelde hoe de slaap zich langzaam aan me opdrong, dus scheerde ik snel mijn kin. Ik voelde nog even aan de kale plek op mijn kruin. Dit was het meest vergevorderde stadium van kaalheid dat ik ooit zou bereiken. Dit waren mijn laatste wakende momenten. Ik voelde hoe mijn ervaringen werden gecomprimeerd. De laatste kleuren, de laatste geluiden, de laatste geuren (ik rook kaarsvet en rottend hout), de laatste Martin-ervaringen. Ik was toen nog religieus genoeg om mijn eigen bestaan een kosmisch gewicht toe te schrijven. Ik voerde de voorbereidingen voor het schavot inwendig neuriënd uit. Ik was een idioot. Daar kan ik me vanuit mijn huidige situatie erg over opwinden, maar ik heb in de loop der tijd geleerd, deze verwarde versie van Martin met zijn morbide fantasieën een stuk milder te beoordelen.

34

Mijn verbazing gold het daglicht. Ik was wakker geworden dus ik had door mijn eigen executie heen geslapen, of, wat een stuk waarschijnlijker was, deze had helemaal niet plaatsgevonden. Ik draaide me om en een zonnestraal raakte mijn gezicht, streek over een wang, mijn neusvleugels, langs mijn bovenlip, om aan het einde van de draaiing van mijn hoofd op een ooglid te blijven rusten, dat vibreerde door de weldadige warmte. Ik had een helder moment. Iets in mij had besloten dat het tijd was om het gemakkelijke geloof in de kastijding en de straf voor mijn duistere handelingen op te geven en in te wisselen voor rationaliteit. Ik was in deze situatie verzeild geraakt, ik had me laten meeslepen door een vulgair instinct dat de identiteit van de

beschouwelijke Martin probeerde te redden na de ‘moord’ op Pedro.

Ik zette langzaam mijn bril op mijn neus, zoals ik dat als kind ook deed wanneer ik me mentaal op iets gewichtigs voorbereidde. Ik was alleen in de hut. Het bed waar tía Clara in had gelegen, was leeg, en het meisje was ook nergens te bekennen.

“Rosalita!” riep ik. Ik probeerde de feiten op een rijtje te zetten, zodat mijn herwonnen rationaliteit daar de juiste actie uit af zou kunnen leiden. Ik zou ervoor moeten zorgen, dat het meisje veilig was (niet vanwege mijn geweten, dat was door de helderheid van het moment toch transparant geworden; noch vanwege een hard gecodeerde Kantiaanse plicht, er was immers geen reden waarom die niet op alle andere kinderen van toepassing zou zijn; maar vanwege het zuivere prisma van de rede, dat beschermd moest worden tegen de invasie van de irrationaliteit).

Ik schoof mijn bril, die gelubriceerd door een paar parelende zweetdruppels enigszins naar beneden was gezakt, terug naar boven. Het bleef stil.

-0-

Ik verliet de hut en bleef even staan om aan het zonlicht te wennen. Ik zag naakte kinderen rennen, en even speelde ik met de gedachte dat ik me in het paradijs zou bevinden. Ik zou dus toch gewoon zijn geëxecuteerd en dit zou het begin zijn van een eindeloos bestaan zonder de tirannie van Vader Tijd. De voor de hand liggende zorgen bij het betreden van het paradijs, bijvoorbeeld aangaande mijn spijsvertering die niet zou zijn ingesteld op nectar en ambrozijn, bleken volstrekt overbodig. Ik wilde dit gedenkwaardige moment vasthouden door me de personages voor te stellen, die het als zodanig zouden bestuderen.

“Het moment dat hij uit die hut stapt,” zouden een academicus vragen, “ziet u dat als het omslagmoment in het personage van Martin?” Zijn gesprekspartner zou eerst zacht knikkend haar oogleden samenknijpen, vervolgens haar lippen, alvorens tot een antwoord aan te zetten.

“Martin is een complexe en weinig consistente figuur. Hij lijkt een soort verzamelbekken te zijn voor alle sentimenten die zijn

auteur nergens anders kwijt kon.”

– “Aber er kommt mir so persönlich vor,” zou een blonde studente in een Duits *Literaturseminar* opperen, waarop de te jonge docent zijn blik in haar décolleté zou begraven, stikjaloers op die vermaledijde auteur en zijn gruwelijke personage.

-0-

“Martinez!” hoorde ik. Het was tía Clara, die met een kip in haar armen in mijn richting liep. Ze knikte me toe en zei iets in een zwaar accent. Ik hoorde een aantal keer de naam van het meisje, als een echo van het laatste dat me vertrouwd voorkwam in deze wereld. Ik herinnerde me mijn heldere moment met de zonnestraal, het voornemen in het vervolg mijn motieven te rationaliseren. Ik bekeek de vrouw, die ik een jaar of achtenveertig schatte, en het vieze schort, dat ze voorhad. Ze had slechte tanden. In haar afgedragen sandalen nam ik eelt en slecht geknipte teennagels waar. Haar gezichtsuitdrukking was vriendelijk en ik stelde me voor dat ze een mooie, of op zijn minst een indrukwekkende vrouw zou kunnen zijn als we de wrattenpartij op haar nek zouden verwijderen. Ik had voor zoiets ooit een advertentie gezien, die ik me probeerde te herinneren. Konden de gezwellen het beste door middel van electriciteit worden verwijderd, of zouden ze met vloeibare stikstof moeten worden bevroren. De wratverwijderstechnologie zou zich ongetwijfeld verder hebben ontwikkeld sinds de laatste keer dat ik erover had lezen, dus er zouden nog meer mogelijkheden moeten zijn om haar huid te egaliseren. Deze mogelijkheden indachtig keek ik haar aan met gepast enthousiasme en herinnerde me net op tijd haar naam om tía Clara te verzoeken of ze iets langzamer zou kunnen praten.

“Ayer Rosalita volvió. Gracias a Dios y a usted, señor Martinez. Ella me ha racontado todo. Es un milagro, ¿entiende?”

Ik knikte. Señor Martinez had Rosalita bevrijd uit de handen van het Kwaad en teruggebracht naar haar Oorsprong. Waarom zou ik de rationaliteit niet nog even mogen uitstellen?

Ze keek me glimlachend aan en haalde een enorm mes uit haar schort, waarmee ze de hals van de kip doorsneed.

“Esta noche hay una fiesta.”

Ik herinner me lange tafels die tot de einder reikten, en lachende mensen. Er werd gedanst en er vloeide rijkelijk rum. Mensen uit het dorp dansten en sprongen door het hoge gras. Ik dacht aan romans waarin dit soort feesten voorkwamen, of die authentiek waren, of dat de schrijver ze als een kunstmatig decor gebruikt voor hetgeen hij denkt te willen zeggen. Het monotone geluid van de dieselgenerator werd overstemd door het rauwe basgeluid van de *son* die uit de luidsprekers schalde. De geur van gebraden vlees en sigarenrook. Een hond die met zijn vacht tegen de tafelpoten schuurde. Tandeloze grijsaards, die dronken lachten en lalden maar zongen als Ibrahim Ferrer. Er liep een vrouw rond met een digitale camera, waarmee ze voortdurend foto's nam vanuit fantasieloze perspectieven. Ik zag kinderen die met ontbloot onderlijf rondliepen en pronkten met hun onschuldige geslachtjes, rondborstige jonge vrouwen die hun prachtige tanden blootlachten, een enkele contemplatief aangelegde buitenstaander die het rood van hun lippen uitnodigend vond.

Rosalita had een lelijke zeegroene jurk aan. Ze leek op een geforceerd kindmodel, maar scheen zich goed te voelen in het vod. Mannen richtten keurende blikken op het meisje en ik voelde een oorspronkelijke en aangenaam pure woede oprijzen in mijn lege maag.

“¡Oye, Martinez, comer, beber con nosotros!”

Een grote man wenkte met zijn handen, omdat ik vanwege de afstand niet precies had begrepen wat hij zei. Wat was ik voor deze mannen, die de gelegenheid van de terugkeer van het meisje hadden aangegrepen om zich te bezuipen? Ik weerde me inwendig tegen de gedachte, een rij Pedro's voor me te hebben, omdat het me ontbrak aan theekannen en ik waarschijnlijk niet was opgewassen tegen de aanblik van een rij exploderende hoofden. Waarom moest zo'n cultuur zo zwaar geseksualiseerd zijn? Ik kreeg een fles met aangelengde rum in mijn hand

gedrukt, voelde discreet of mijn portemonnee veilig in mijn achterzak zat, en dronk.

-0-

De avond verstreek en de mensen begonnen te verdwijnen. Toen er plaats was aan de lange tafels ging ik naast Rosalita zitten en schoof mijn stoel aan, zodat het tafelblad krachtig tegen mijn ribben drukte. Ik vouwde mijn armen onder mijn hoofd samen. Rosalita streek met haar hand door mijn haar, waarbij ze de kale plek oversloeg.

“Martí.”

Het meisje had gedronken, haar adem rook naar rum.

“Mijn vader is weer weg.”

– “Wat bedoel je?”

“Hij was hier vanavond, maar tía Clara heeft hem weggestuurd, en jij hebt me beschermd.”

– “Wat bedoel je?”

“Señor Jorge is mijn vader.”

Ik wist niet wat dat betekende. De namen waren lege hulzen.

“Jorge is de broer van Pedro,” zei het meisje, “hij is de man die mij heeft geslagen.”

Het zal best, had ik willen zeggen, maar dan moet je gewoon de kinderbescherming bellen.

Rosalita observeerde mijn reactie, ze peilde met haar donkere ogen mijn frons. Ik dacht aan de anatomie van ons gesprek, dat zich nog in een vitale richting zou kunnen ontwikkelen. Ik herinnerde me wat ze me in de laadbak van de vrachtwagen had verteld, hoe parmantig het had geklonken toen ze had gezegd dat ik haar vanaf nu beschermde. Wat was dit? De dissectie van mijn herwonnen rationaliteit? Rationaliteit: bewijzen, causaliteiten, gevolgtrekkingen, logica.

– “Kun je dat bewijzen?” zei ik ten slotte.

Ze keek me nog steeds niet aan en reageerde reflexmatig door haar lelijke zeegroene jurk over haar linkerschouder omlaag te trekken. Ik was bang dat ze het kledingstuk daarbij in zou scheuren en haar naakte huid zou onthullen. Om dat te voorkomen schoot ik met mijn hand naar haar schouder. Ik greep

in een rij grove littekens op haar huid. Geschrokken trok ik mijn arm terug.

“Ik kan niet bewijzen wie het heeft gedaan,” zei ze, terwijl ze haar jurk weer over haar schouder trok.

Ik keek haar aan.

– “Waar woont Jorge?”

Rosalita wees naar een lichtpuntje in de verte. Ik probeerde de afstand in te schatten. Het licht was vermoedelijk afkomstig van een gaslamp en de hut van Jorge lag op een heuvel. De wind blies er vandaan, dus de honden zouden me niet verraden. Ik haalde een aantal andere relevante coördinaten voor mijn geestesoog en knikte als een tevreden onderofficier die een triviale en weinig riskante, maar eervolle missie moest uitvoeren. Ik aaide het meisje voorzichtig over haar schouder en stond op. Ik liep terug naar de hut van tía Clara, waar ik voor dezelfde wastafel ging staan als de nacht ervoor, om mezelf in de spiegelfragmenten te bekijken. Er hing nu een weeë geur van braaksel en ik zag de contouren van een slapende gestalte in de hoek. Ik maakte haast met mijn ritueel.

“Ik kan niet anders,” mompelde ik tegen mijn spiegelbeeld, maar het ontbrak me aan overtuigingskracht. Moest er iemand overtuigd worden? De gestalte bewoog zich, en verspreidde een walm van goedkoop parfum.

– “Hier sta ik, en ik kan niet anders,” herhaalde ik, terwijl ik me probeerde te herinneren wie dat officieel had gezegd. De gestalte stond op en omhelsde me. Ze duwde haar tong onstuimig in mijn mond en ik sloot van schrik mijn ogen. Haar mond smaakte naar kots. Zonder noemenswaardige contemplatie duwde ik de vrouw ruw van me af, zodat die weer in een hoek in elkaar zakte. Ik dacht aan de weke massa van Pedro in de kelder in Havanna. Ik zou tot het einde van mijn dagen door vage gestalten en weke massa's worden lastig gevallen. Maak daar een aantekening van, zei ik tegen de spiegel.

Met het lange mes van tía Clara in mijn handen sloop ik voorzichtig door de tabaksvelden in de richting van de hut van Jorge. Het kippenbloed had ik er met een tabaksblad vanaf geveegd. Ik liep op de gemakkelijke stukken sneller, om de herinnering die ik er later van zou vormen de indruk te laten geven dat ik naar Jorge's hut zou zijn gestormd. Mijn inschattingen bleken te kloppen en ik arriveerde ongeveer na tien minuten bij de hut van mijn prille Nemesis. Ik sloop door de achterdeur naar binnen en begon me inwendig voor te bereiden op het volbrengen van de uiting van de oer-rechtvaardigheid, die van mij haar instrument had gemaakt.

Jorge zat rustig op een stoel met zijn rug naar mij toe, op ongeveer vijf passen afstand van waar ik stond. Ik kneep hard in het heft van het mes, en voelde een onaangename kramp in mijn vingers. Ik haalde diep adem. Toen hoorde ik zachte muziek, die me daarvoor nog niet was opgevallen, omdat de oer-rechtvaardigheid weinig muzikale aanleg heeft. Het was mooie muziek, inspirerend, vrolijk, jazzy. Mijn hoofd en handen begonnen zich ritmisch te bewegen. Het mes begon het ritme te volgen, en weldra wipte ik van mijn ene voet op de andere. Het zachte geluid van mijn voeten op de stenen vloer werd overstemd door de muziek; Jorge kon me niet horen. *Laat me dansen, voor ik mijn plicht vervul.* Jorge loopt niet weg, en ik kan Rosalita ook straks nog wreken. Mijn knieën bewogen, de spieren raakten losser.

Ik ben nooit een goed danser geweest. Als puber weigerde ik dansles omdat ik dat te conventioneel vond. Het leren van de 'correcte' danspassen zou de eerste stap zijn geweest van een lange reeks officiële dansen, opgedrongen door de tirannie van de meerderheid. Choreografie was conformisme: als ik die danslessen nam, zou ik toegeven aan het ritme van de klasse waarin ik was geboren en eindigen op een steriel kantoor waar ik assurantiepapieren zou invoeren in een database. Ik zou uit frustratie ongezien in mijn broodtrommel spugen. (*"Martin zet*

zich soms erg af tegen wat sociaal wenselijk is.”)

Het was pianomuziek, een oude langspeelplaat van Keith Jarrett, die piano speelt als een jonge zwaluw in het licht van de dageraad. Mijn geest raakte gewend aan de absurditeit van de situatie, zoals je gewend raakt aan de duisternis. Ik begon de dingen weer duidelijker waar te nemen. Op een tafel voor het raam stond een oude platenspeler, onder de tafel stond een oude accu met onstuimige corrosie rond de polen. De muren waren met rieten matten volgehangen en ik zag een aantal schaduwen van plekken waar waarschijnlijk foto's hadden gehangen. Voor één wand hing een gordijn, dat er waarschijnlijk toe diende om dingen aan het zicht van de lezer te onttrekken. Jorge zat nog steeds onbeweeglijk in zijn stoel, en ik bedacht dat er een heel theoretische naam bestond voor de functie die hij op dat moment voor mij vervulde. De dans ontwikkelde zich verder, Martin's armen strekten zich uit en wezen met het mes in trotse richtingen; het heupgewricht werd langzaam lossen, draaide soepel met de romp mee; de kuitspieren tintelden en er ging een puls door de enkels; de polsen draaiden om hun as en in een halve ellipsoïde orbit om het hoofd; het diafragma oscilleerde op het ritme; het mes wisselde elke vier maten van hand.

-0-

Plotseling klonk er een contrapunt, dat mijn dansende lijf niet goed begreep, uit de richting van de deur van Jorges hut. Jorge begon op te staan. Er stond iemand voor zijn deur, iemand die over een paar tellen midden in de hut zou staan om mij aan te staren. Mijn lijf had zich in allerijl achter het gordijn in veiligheid gebracht, waar ik door een kier zag hoe Rosalita de hut binnenkwam. Mijn vuist kneep krachtig in het heft van het mes, en mijn ademhaling verzwaarde.

“Qué hiciste con Martí?” vroeg het meisje.

– “Con quien? No entiendo....”

“Mi amigo. El gringo.”

– “No conozco gringos, he visto nadie... no sé... porqué?”

Er waren nog meer mensen de hut binnen gekomen. Ze stelden zich in rijen op voor de stoel van Jorge, die weer was gaan zitten.

Er werd niet gesproken. Ik zag hoe Jorge zijn kin op zijn borst klemde en in zijn boek staaarde om niemand aan te hoeven kijken. Toen begon hij hardop te lezen.

Don Quijote soy, y mi profesión la de andante caballería. Son mis leyes, el deshacer entuertos, prodigar el bien y evitar el mal. Huyo de la vida regalada, de la ambición y la hipocresía, y busco para mi propia gloria la senda más angosta y difícil.

(Don Quijote ben ik, en ik heb van ridderlijkheid mijn beroep gemaakt. Dit zijn mijn wetten: misstanden verhelpen, ruimhartig te zijn met het goede en het slechte te vermijden. Ik ontvluchtte mijn comfortabele leventje, de ambitie en de hypocrisie, en zocht mijn eigen eer in de smalste en moeizaamste weg.)

Rosalita was me gevolgd om me tegen Jorge te beschermen. Ze had de anderen gewaarschuwd om haar tegen zichzelf en haar vader te beschermen. De volwassenen leken zich geen houding te kunnen geven. Het meisje keek rond in het vertrek terwijl haar vader de zinnen van Cervantes hard uitsprak, met een stem waarin ik al een trilling kon horen. Ik zag hoe ze haar schouders ophaalde en een paar keer voorzichtig ‘Martí’ riep, waarbij ze zich ritmisch goed aanpaste aan Keith Jarrett. Het meisje was muzikaal, en zou in ieder geval een instrument moeten leren bespelen. Ik fantaseerde hoe ze de wulpse rondingen van een antieke cello tegen haar kinderlijf drukte.

Jorge stopte niet met lezen, en Rosalita’s beschermers begonnen zich te verontschuldigen voor de inval. Iemand legde een hand op haar linkerschouder en gebaarde met een hoofdknik dat iedereen weer naar huis zou gaan. Het meisje had zich vergist. De gringo werd hier niet mishandeld.

Ik voelde een vage steek in mijn schouder en drukte mijn hand met het mes ertegenaan. Dit was het moment dat ik tevoorschijn zou kunnen springen om het meisje ertoe dwingen, haar eigen schouder met de littekens te ontbloten. Ik zou een Martineske

veroordeling kunnen improviseren, waarbij ik tegelijkertijd de rol van aanklager, rechter, en beul zou spelen. De aanwezigen zouden het snel eens worden over de strafmaat, en ik zou het hoofd van Jorge op het tafeltje naast de platenspeler kunnen plaatsens, nog voordat de A-kant van het Köln-concerto was afgelopen.

Ik liet dat na. De mensen verdwenen uit de hut van Jorge, en de deur werd dichtgetrokken, het meisje had zich vergist. Martinez zou net als de andere dronken gasten ergens in een boom hangen, of in een varkenspoel zijn roes uitslapen.

-0-

Jorge was weer in zijn stoel gaan zitten, en had de langspeelplaat omgedraaid, toen ik achter het gordijn vandaan sloop en door de achterdeur in de nacht verdween, zoals ik gekomen was. Een afgang, ongeëvenaard in zijn roemloosheid.

37

Ik heb mij vandaag ten doel gesteld, om het arrangement te beschrijven, dat zich tussen mij en de jonge vrouw Rosa had ontwikkeld. De vrouw die in de donkere badkamer van het huis van tía Clara had gelegen en mij zo onstuimig op mijn mond had gekust, heette Rosa. Ze was het kind van de broer van tía Clara, een nicht van Rosalita dus. Waarschijnlijk hadden ze daarom het verkleinende *-lita* gebruikt – om een onderscheid te kunnen maken tussen de familieleden. Ik was na mijn aftocht uit de hut van Jorge naar tía Clara's onderkomen teruggesukkeld en had onderweg een stuk suikerriet van een plant gerukt, waar ik mijn tanden in zette. Met de zoete smaak in mijn mond viel ik in slaap.

Jorge was na een droomvolle nacht getransformeerd in een litteken, en niet alleen de veroorzaker van Rosalita's wonden. Hij moest genezen, net als Rosalita's schouder. Rosa was door tía Clara weggestuurd, er schenen complexe verhoudingen te heersen, waarvoor ik me niet interesseerde. Ik wist niet wat me zou moeten interesseren en ik zou de weken daarop allerlei

literaire manieren bedenken, om mezelf onzichtbaar en willoos te maken. Dat is de dynamiek waaraan je nu als lezer ondertussen wel gewend bent, een van de redenen waarom dit zo'n vervelend boek is. Ik zou ergens in willen wegkruipen, in een warm hol, een vochtige kut, en daar roerloos blijven totdat 'het' voorbij was.

Maar ik wist niet wat 'het' was. Ik was ontluisterd nadat ik besloten had dat er geen executie zou zijn waar ik naartoe had kunnen leven.

Het is heel moeilijk voor me om deze dagen te beschrijven. Vergeef me, wanneer het irrelevant lijkt of mijn karakter geen consistentie lijkt te hebben. Ik kan er niks aan doen.

-0-

Rosa was me een paar dagen later gevolgd, toen ik voor tía Clara mango's was gaan plukken. Ze had naar me gefloten, en me gevraagd of ik me haar kon herinneren. Ik had haar scherpe jukbeenderen en haar slanke nek bekeken, en had toen nee geschud. Ze was dichterbij gekomen en had me strak aangekeken. Ik rook haar haar, voelde hoe ze in mijn hand kneep. Haar lichaam was een slingerplant die zich aan mij vast moest zetten. Ze had haar lippen op mijn mond gedrukt, haar tong tegen mijn verhemelte. Ik hoorde een rijpe mango uit een boom vallen en probeerde me los te rukken om die op te rapen, maar Rosa liet niet los. Ik geloof dat ik aan J. dacht om het lege lichaam van Rosa mee in te vullen. Dit soort dingen hangt heel erg van onze interpretatie af. Ik voelde haar snelle handen over mijn rug en benen strijken, haar adem rook nog steeds naar rum toen ze mijn neus kustte. Ze zette haar linkerbeen tussen het mijne en drukte zijdelings tegen mijn scrotum, voordat ze me meenam in haar val.

Ik voelde mijn lid verstijven. Zou ik dit, juridisch gezien, een verkrachting zou kunnen noemen, vroeg ik me af. De fysieke dwingelandij leek dit alleszins te suggereren, maar zou dat gerechtvaardigd zijn, tegenover alle 'echte' verkrachtingen waarbij een wil wordt verminkt? Het personage waarmee ik toen samenviel was zijn wil juist aan het afzweren, en Rosa's vlugge handen hielpen hem daarbij. Maar wanneer ik een vrouw was

geweest, zou het dan niet een verkrachting zijn? Ze had haar borsten ontbloot en ik was daaraan gaan zuigen. Haar huid was puntgaaf, zonder de minste pokdaligheid. Ik gleed gerieflijk in haar huid en slikte mijn spuug een paar keer in. De vrouw bewoog zich op me heen en weer als een grote vis die iets wilde zeggen maar niet kon. Ik drukte mijn oogleden strak op elkaar, zoals tijdreizigers doen. Mijn gedachten dwaalden af naar het juridische aspect en ik waande me weer even die talmuedische schriftgeleerde. Ik herinnerde me een studentendispuut in Amsterdam, waar een paar akelige corpsstudenten over de definitie van een verkrachting hadden gedebatteerd terwijl ik in het publiek zat met een lauw glas bier tussen mijn benen.

“Artikel 242,” begon zo’n overmatig zwetende corpsstudent te proclameren, *“Hij die door geweld of een andere feitelijkheid of bedreiging met geweld of een andere feitelijkheid iemand dwingt tot het ondergaan van handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, wordt als schuldig aan verkrachting gestraft.* Een man kan dus niet worden verkracht.”

– “Niet door een vrouw. Wel door een andere man. We moeten die definities heel nauw en heel keurig houden,” viel een ander hem hard in de rede.

“Daar zijn we juristen voor.”

– “Van voren en van achteren.”

Ik bemoeide me er niet mee, het interesseerde me niet hoe deze ontluikende hufters dachten. Ik had mijn gezicht op mijn handen gesteund om ongemerkt te kunnen staren naar een mooie feministische studente die geen bh droeg en ieder moment in het ‘debat’ leek in te willen grijpen. Ik gaf me temidden van de steeds harder lallende disputanten over aan mijn fantasie en droomde hoe ik haar een dozijn bh’s gaf die ze allemaal weigerde te dragen, maar waarmee ze mij aan een enorm bed zou vastbinden. Jackie had die avond niets tegen me gezegd. Ik herinner me dat ik alleen op mijn mountainbike terug naar mijn studentenkamer was gefietst, waar ik hevig had gemasturbeerd op een oude krant die ik vier keer had dubbelgevouwen en voor het

gemak het Wetboek had genoemd. Hoeveel in onze wereld komt niet voort uit de drang tot sex?

-0-

Rosa probeerde mijn broek te openen, maar ik weerde dat af. Haar vingers grepen zo handig naar mijn knoopsgat, dat ik ervan overtuigd raakte dat Rosa deze handigheid met het aan- en uittrekken van babykieren had geleerd. Dat ze de voorkeur gaf aan mij boven de vader van haar kinderen gaf me een moment lang een zelfvoldaan gevoel, maar ik herwon mezelf snel.

“Laat dat!” zei ik in het Nederlands, terwijl ik haar ruw achteruit duwde. Ik voelde de geile blikken die ze op mijn rug richtte toen ik wegdraafde, en half struikelend toch nog een paar mango’s wist op te rapen.

-0-

De hut van Jorge. Dat was de enige juiste plaats hiervoor. Ik moest Rosa die hut inschrijven. En daarvoor moest ik Jorge zijn hut uitschrijven. Toen ik dan ook een paar dagen later zag dat er geen licht brandde in de hut van Jorge, kwam me dat erg goed uit. Het was voldoende om me in de buurt te begeven van de veranda, waar Rosa kieren waste en haar met een subtiele hoofdknik te gebaren, dat ik nu wel bereid was.

De jonge vrouw glimlachte naar me, en haar gezicht leek te glanzen. Ze stond op en verdween even in haar huis, naar mijn vermoeden om binnen iets of iemand op de hoogte te stellen van haar aanstaande afwezigheid. Wie of wat, dat behoorde ik niet te weten in dit scenario. Ik staarde naar de betonnen muur, naar het pleisterwerk dat grotendeels was afgebladderd, en verzadigde mezelf aan de onmogelijkheid, door die muur heen te kunnen kijken. Ze kwam weer naar buiten, met lippenstift op en een korte jurk aan, die haar volmaakte heupen prononceerde en gemakkelijk open zou kunnen. Ze volgde me door de velden naar de hut van Jorge en wachtte rustig terwijl ik de achterdeur forceerde, alsof ze precies wist waarom ik dit moest doen.

-0-

Ik was tevreden dat ik Rosa in die hut had gekregen en er

zonder echte inspanning ook in zou slagen, Jorge eruit te schrijven. Jorge had daar eventueel nog een motief voor nodig, dus maakte ik daar een notitie van.

Het interieur van de hut was niet veranderd. De stoel van Jorge, de vergeelde portretten aan de wand en de platenspeler met de jazz erop, waren net zo opgesteld als toen ik er mijn rituele afgang beleefde. Ik controleerde of er geen Martin achter het gordijn stond. Dat bleek niet het geval. Zonder publiek zou de opvoering met Rosa zijn; ik zou ook niet weten wie ik ervoor zou hebben moeten uitnodigen. Frederik zou het weer eens typisch vinden en me met een kleine mond vertellen dat mijn manier van leven niet duurzaam is. Hij zou uitweiden over zijn publicatielijst en dat zijn wand met boeken zich nu over twee verdiepingen uitstrekte. “Und dann gibt es auch noch das Heine-Zimmer”. En zijn vrouw, hoe ze ook heette, zou met opgetrokken wenkbrauwen naast hem op de bank zitten en ritmisch met haar hoofd knikken. ‘Ja Martin, wij bouwen iets *op*.’

Johanna zou haar schouders ophalen en ‘Ich habe es doch gewusst’ mompelen terwijl ze een SMS van een of andere vriendin aan het beantwoorden was. En de anderen zouden alleen maar hun handen voor hun mond slaan en naar mijn bewegende billen staren.

-0-

Zou dat symbolisch goed werken, dacht ik terwijl ik Rosa neukte, dat Jorge zijn exemplaar van de Quichote had meegenomen? Zou de lezer daar de juiste conclusies aan verbinden? Zou het Martin misschien zelfs kunnen helpen met de vormgeving van zijn motief? We zouden hem met behulp van citaten uit het boek kunnen laten proberen om zelf een soort Quichote te worden, die door allerlei windmolens wordt verleid tot heldendaden. Rosa was iets onderuit geschoven en ik stootte haar lichaam terug naar het midden van het bed.

-0-

Waarom schrijven we. De verhalen die ergens toe doen drogen op onder onze pen. Nog voordat we ze hebben voltooid hebben ze hun belang al verloren. Om ze te redden, want er is niets anders

waaraan onze redding kan groeien, plaatsen we ze ruw in een raamvertelling, we rukken hun gewrichten ruw uit elkaar, net zolang totdat ze in een overweldigende caleidoscoop zijn gedwongen met zoveel symmetrieën dat de waarheid er wel tussen *moet* zitten.

Rosa had haar nagels pijnlijk hard in mijn rug gezet, dus kietelde ik haar onder haar oksels en ze liet los.

-0-

Ons verhaal redden is onszelf redden. Dat moest ik na afloop noteren, dus om ervoor te zorgen dat ik het niet wéér vergat en mijn inzicht verloren zou gaan, versnelde ik even het tempo van mijn stoten terwijl ik met een schuin oog naar mijn broek keek, die op de grond van de hut was geslingerd. Niet netjes opgevouwen, zoals ik dat hier moet doen. Mijn notitieschrift zat in mijn broekzak en ik meende me ook een stuk potlood te herinneren, maar anders zou ik altijd nog houtskool kunnen gebruiken. Ons verhaal redden is onszelf redden, herhaalde ik, toen Rosa me van zich afduwde, me omdraaide en op mijn pik begon te rijden.

-0-

Wat zou de lezer zich bij deze vertoning voorstellen? Welke kleuren zouden de muren van de hut hebben? Zou het bed bij het raam staan, zouden ze door het raam de groene heuvels zien? Zou er een sigarenlucht hangen in het vertrek? Hoe lang zou Rosa zijn in de verbeelding van de lezer, welke kleur zouden haar ogen hebben, het patroon op de gordijnen? Zouden Martin en zij hun schoenen en sokken hebben uitgetrokken? Zouden ze de platenspeler hebben ingeschakeld, zou ze vlekjes op haar borsten hebben, zou het bed piepen, zou de hut vensterbanken hebben zoals Nederlandse huizen, zou Martin zijn bril hebben afgezet?

-0-

Rosa's lichaam trilde en haar tong was koud geworden. Ze zei tegen me, "Martinez, siempre pareces pensando."

-0-

Een nauwkeurige beschrijving van die avontuurlijke sex met Rosa, dat zou je wel willen hè? Misschien identificeer je je met mijn personage, misschien knijp jij ook een beetje in haar billen als ik haar aanraak. Maar ik heb besloten dit vóór me te houden. Niet uit schaamte, maar bij wijze van experiment. En Rosa was al zo ongelukkig, waarom dan ook nog in haar privésfeer binnendringen?

38

Na gedegen onderzoek dat ik hier in de leeszaal heb mogen doen, ben ik tot de conclusie gekomen dat de volgende aantekeningen in dezelfde periode moeten zijn ontstaan.

-0-

Er was een spanning, omdat onze rolverdeling niet duidelijk was, of in ieder geval was voorzien van voortekens omdat Rosalita zich dreigde te veranderen in een vrouw. Dat is die fascinatie van de literatuur: wanneer ons rollenspel van binnenuit wordt uitgehoud, daardoor een moment lang zichtbaar wordt als rollenspel. Wanneer het vacuüm, de blinde vlek van de persoon die van de ene rol in de andere rolt, even voelbaar wordt, even, een ijzingwekkend moment voelen we de boven onze macht verheven willekeurigheid waarmee we onze rollen wisselen. Aan het einde van een azuren namiddag doorzien we helder de illusie van onze beslissingsmacht en weten we hoe de echo klinkt van die illusie in de ander en weten we dat die echo de sporen zijn van onze wegebbende macht –

Dat denk ik.

Niet dat ik iets aan het onderdrukken ben. Ik was noch de vader, noch de minnaar. Een relatie zonder identiteit. Daar wandelde ik door de uitgestrekte tabaksvelden in het verrukkelijke achterland van Cuba, en het beste wat ik kon bedenken was ‘een relatie zonder identiteit’. Een grote, dorre man met dorre gedachten, en

ik moest nog vijfendertig worden.

-0-

Naast de matras van Rosalita ademde ik kalm en voelde me ontzettend aanwezig. Buiten hoorde ik de krekels zingen en de beek die achter de hut stroomde. Ik knikte met mijn hoofd, waarin de slaap stroomde, zoals ik dat vroeger in de kerkbank had gedaan. Maar hier werd geen boodschap aangeboden, hier werd geen verlossing aangeboden, geen narratieve kapstok waaraan we ons op kunnen hangen. Hier werd aangeboden: het naakte leven zelf. Rosalita had, net als de lezer, de tenen van haar linkervoet gekromd. Ik legde een punt van het laken over haar tenen heen. Een goddelijke vrouw had zich aan me aangeboden, en die nemen het met de leeftijd niet zo nauw. Ik beet op mijn tong en zag een mislukte man –

Ze was het eerste organisme waarvoor ik me interesseerde zonder het te begeren.

In die nacht was er gedurende een korte tijd niets verloren. Het ademen van het meisje, en ondergeschikt dat van mij, volstond. Ze ademde iets sneller dan ik. Dat heb ik fascinerend gevonden. Uiteindelijk werd ik door de slaap overmand. Ik ben terug naar mijn bed geslopen en heb Fidel voorzichtig opzij geschoven. Die werd daarvan niet wakker. Mijn hoofd zakte zwaar in de kussens en ik sliep onmiddellijk in.

-0-

Verleid worden door Rosalita. Ze maakte me zelf het aanbod, in één keer van alle schuld af te zijn, door me aan haar te vergrijpen. Door alle schuld van de wereld op me te laden, en dit keer zou niemand me kunnen vergeven. Dat het legaal was op Cuba deerde niet. Een leven met Rosalita beginnen op de fundamenten van een schuld zo sterk dat iedere onaangename poging tot berouw vanzelf in de kiem zou worden gesmoord. (*“Martin heeft al heel jong een soort laatdunkende blik in zijn ogen wanneer we tijdens de godsdienstles met de klas uit de bijbel lezen.”*) Met Rosalita een eervol leven beginnen, een leven in respect, het was immers legaal op Cuba. En ze zou mooier worden. Oh, ze zou ongelooflijk mooi worden. Tegen de tijd dat ik de vijftig zou

bereiken, zou Rosalita een bloedgeile vrouw zijn, die zich iedere dag aan mij zou aanbieden. Ik zou hartstochtelijk met haar vrijen zolang mijn lichaam daartoe in staat was. Frederiks' vrouw zou tegen die tijd alleen nog maar in zijn verbeelding mooi zijn. Rosalita zou alles voor me doen, ik hoefde alleen maar *te quiero* te zeggen.

En als ik haar aanbod zou afslaan, vanuit de zelfgenoegzaamheid van mijn eigen moralistische indoctrinatie, wat zou er dan van Rosalita worden? Rosalita over tien jaar: niet gered door Martin. Levend op straat, een prostituee waarschijnlijk, ingevallen wangen, geslachtsziekten. Op straat zou ze slapen. Ik dacht aan schurft, een waas in de ogen, dof en vies haar.

-0-

Rompre du corps textuel

Sla het narratief aan gruzelementen! Het ik-personage, Martin, ik, is belangeloos, zijn perspectief op het leven dat hij leeft is slap, niet vitaal. Hij kan geen betekenis stichten. Hij heeft niet de plechtigheid die daarvoor nodig is. Hij kan op zoek gaan waar hij wil – hij kan de betekenis van het land afrazen, herkauwen en uitschijten. Niets zal er overblijven. Zelfs de schuld en de schaamte, die hem ooit nog enig reliëf konden bieden, zouden verbleken. Nuttelose uitdrukkingen voor een sentiment dat ik had doorleefd en geabsorbeerd, een sentiment dat nu geen rol meer speelde. Reizen, liefde, beloftes, eeuwige trouw, alles slechts logische consequenties. Aan de bron was de betekenis verloren gegaan. Nuttelose abstractie, dat moet ik achter me laten. Niet meer de wijidse horizon van een opengesperd landschap dat wacht om bevrucht te worden, nee, geen beloftes meer, geen illusies. Mijn perspectief is niet meer de muil, het jagen voor voedsel, het risico, de achtervolging, het sporenzoeken, maar de spijsvertering.

Betekenis heb ik niet meer nodig. Maagsappen breken mijn ervaring af, mijn Grote Lever zuivert permanent. Niets wordt

uitgesteld, niets kan zich aftekenen tegen de achtergrond van mijn perceptie, niets heeft de waardigheid van betekenis. Ik pers de emulsie van mijn ervaring door me heen. Zo te leven verhindert ieder narratief omdat narratieven leven van het uitkiezen van mogelijkheden uit het verleden de toekomst. Voor Martin bestond er alleen de stroming, de doorvoer van nutriënten. De contouren van de tijd ontbraken. Weg met het narratief – ik heb niets te zeggen.

Dat waren listige pioniersbetekenissen, die ik hierboven heb genoteerd. Het werd mijn religie. Ik was ook toen nog gewichtig aan het toen. Ik wilde leven als een schim, als een lijf dat niets opneemt behalve wat het de volgende dag weer uitscheidt. Als een lijf dat niets achterlaat, geen sporen, geen vuil, geen afdrukken, behalve de afscheiding die niet bij hem hoort maar bij de kringloop waar hij een niet-essentieel deel van is. Als een lijf dat zijn stof wisselt en nog niet desintegreert omdat desintegratie een te traumatische ingreep zou zijn. Een lijf dat zijn eigen aanwezigheid op een zo laag mogelijk energieniveau registreerde. Ik voelde de stroom door me heen gaan. Ik leefde van ananassen en mango's. Het was geen enthousiasme, het was geen obsessie. Misschien was het uitzicht op berusting. Het was alsof ik mijn adem inhield zo lang ik kon, alsof ik probeerde te leven zonder de adem van de anderen, van de betekenis, van de richting, zonder het bewustzijn van de plaats die we innemen, onze geschiedenis, onze toekomst en onze sporen.

De woorden zijn dingen, fetisjen. Martin de Schrijver smijt ermee in het rond. Het houdt hem in contact met het leven, het zuchten pompen ficken roeren ervan naast hem en in hem. Zonder te praten zou hij de dode woord-dingen niet meer kunnen bedwingen. Een kut die aan het klaarkomen is tussen je lippen en de trilling die je voelt en in je opzuigt. Hij heeft zijn huiswerk gedaan. De eenzaamheid is gebleven. En nu gaat hij die onderzoeken. Hij is de *chroniqueur de la solitude*, de enige. Iedere eenzaamheid zal hij op kleur sorteren, analyseren, eraan

deelhebben. De eenzaamheid is de kleine spiegel die we in elkaars ogen zien als we de woorden, de orgasmes, en de cantates van onze gezichten afwrijven.

-0-

Ik voelde de eenzaamheid, alsof ze leeft in mijn bloed. Ze kleurt alles lichtgrijs, het betoverende tropische landschap dat ik zo innig had leren liefhebben was grotesk en vaal. De felle zonnestrallen die het opgebruikte leven teisterden, de insecten die laag over de bloemen vlogen alsof dat nog enige zin had. Het water dat fantasieloos door de bedding van de halfdroge rivier stroomde, planten die ijdel hun rotting uitstelden – maar alleen wij, de mensen, zijn tot zo'n radicaal perspectief in staat, dankzij een emotie die we eenzaamheid zijn gaan noemen.

“O zoet geluk! Een oude plaats, een centrum van de wereld, de wereld die weer een centrum heeft, op een oude plaats hetzelfde aan te treffen en je handen naar de hemel uit te strekken. O zoete herhaling! De hele tijd ertussen heb je gewacht: je maakt alles wat ik heb gedaan tegelijkertijd grappig overbodig en zwaarwegend omdat het de weg is naar jou, herhaling!” schrijf ik in mijn notitieschrift, en daaronder:

“Literatuur is trucage.”

39

Ik moet mijn verhaal voortzetten. Er moet weer eens iets gebeuren. Ik heb genoeg van die beschouwelijke ouwewijvenpraat en die eindeloze reflecties. Ik had weliswaar iemand vermoord, althans dat dacht ik toen, maar daar kon ik niet langer op teren. Het ritueel met Rosa had me een week lang een voldaan gevoel gegeven, ik had me in haar aanwezigheid gewenteld. Jorge was niet teruggekomen, en iedere avond was het ontbreken van het licht in zijn hut minder verrassend toen Rosa en ik onszelf door de achteringang naar binnenlieten. Na de vierde avond was Jorge's afwezigheid zo vanzelfsprekend dat het

ritueel eronder begon te lijden. Ik had weliswaar nog het forceren van de deur, de inspectie van de kamer, de blik achter het gordijn, het openscheuren van een condoompakje, en de copulatie, maar het ritueel begon zijn functie te verliezen.

Ik had mezelf uitgeleverd aan een ritueel dat zichzelf begon te verteren. De eenzaamheid, of de waarheid, die ik daarmee op een afstand probeerde te houden, zou zich op me gaan wreken. Het fenomeen is beslist al door vele romanciers beschreven, en ik wil dat hier niet overdoen. De rituele herhaling was in gang gezet, ik had wat ik sinds mijn vroegste tienererecties als het zuivere object van mijn verlangen had geconstrueerd: een vochtig, warm vrouwenlichaam zonder een teken van verval op haar gezicht en met de duvel in haar onderlijf.

-0-

Wat is een ritueel? Een handeling die onzichtbaar wordt in een reeks herhalingen, om weer zichtbaar te worden wanneer die reeks wordt afgebroken. Het is ervaring die we tot de achtergrond van onze ervaring degraderen, zodat we kunnen verlangen naar het onderbreken ervan. Dat verboden en onderdrukte verlangen geeft het ritueel betekenis.

-0-

Met niet meer dan een handvol koffiebonen in mijn broekzak, verliet ik 'die avond' de hut van tía Clara, op weg naar mijn ritueel met Rosa. Er belandde een steentje in mijn schoen, waarmee ik te doen had. Het drukte tegen mijn kleine teen en schuurde een laagje van mijn huid af. Het veroorzaakte een bijtende pijn, die door mijn voet trok, maar ik weet niet meer welke. Het klemde en wrikte maar ik liep door, een sentiment in me beval me door te lopen, de pijn te verwelkomen als een oude vriend (hoe zou Frederik me verwelkomen als ik hem in zijn leven van voldane feiten zou komen opzoeken, hem ergens op de liniaal tussen zijn promotie en zijn pensionering zou komen betrappen?) Het steentje schuurde vervelend langs mijn weke huid, en ik vermoed dat het was gaan bloeden, omdat mijn sok wat kleverig aanvoelde. Ik bleef doorlopen, en vond dat ik deze symbolische activiteit eigenlijk zou moeten vieren, zou moeten

delen met mijn lezers. Ik zou jullie op deze plek graag een beknopt traktaat over de symbolische concordantie van mijn onontgonnen libidinale energie presenteren, als het niet zo verdomd pijn had gedaan.

We bevinden ons hier nog steeds in het perspectief van Martin, dat mogen we niet vergeten. (*“Martin schrijft leuke verhaaltjes, maar houdt zich vaak niet aan de opdracht.”*) Maar dit keer mag ik de opdracht zelf bedenken, en daar kan de juffrouw lekker niets aan doen. En ik mag ook zelf weten of ik me aan de opdracht houd of niet, ook daar ben ik buiten het bereik van de stem van de juffrouw. Begrijp me niet verkeerd, ik heb altijd respect gehad voor mijn lerares en haar manier van opdrachten geven voor verhaaltjes heb ik altijd didactisch zinvol gevonden. De juffrouw gaf de klas niet gewoon een onderwerp, zoals de meester dat deed (die meester was zo onbeduidend dat ik me zijn naam niet kan herinneren), zoals ‘de dolfinen’ of ‘de fietstocht’. Ze gaf de klas de eerste zin, en ze bedacht die eerste zinnen met zichtbaar plezier terwijl wij aan onze verhaaltjes schreven. De verzameling eerste zinnen zat in de onderste la van haar bureau, die ze tijdens de les niet afsloot. Toen de juffrouw tijdens de les een keer naar het toilet moest, had ik de la geopend en de eerste eerste zin bovenaan de stapel gelezen, om indruk te wekken op mijn eerste vriendinnetje, Suzan. Dat was op een fiasco uitgelopen: Suzan schreef liever een verhaaltje over de dolfinen bij de meester en een ander kind had me verraden. – Mijn leven kan eigenlijk worden geïnterpreteerd als een wraakactie tegen dat andere kind, waar de Suzans steeds onder moeten lijden. En het hart van die wraak is mijn poging, het belang van die eerste zin te bewijzen. De eerste zin die ik voor deze gelegenheid had samengesteld, en trap niet in de schijn van de ironische distantie, luidde:

“Mijn hoofd leek leeg en de uitgebrande hut verried niets over het geluk dat we binnen zijn muren zouden hebben beleefd.”

Het is een indrukwekkende zin, en ik weet niet of de gebeurtenissen hem recht zullen doen. Eigenlijk word ik te oud voor dit soort trucage, maar omdat de juffrouw me daar nooit voor heeft gewaarschuwd, en ik in mijn huidige situatie weinig anders te doen heb, heb ik bewust voor deze beschrijvingswijze gekozen, hoewel ik er moeiteloos een wetenschappelijk essay van had kunnen maken.

-0-

Mijn hoofd leek leeg en de uitgebrande hut verried niets over het geluk dat we binnen zijn muren zouden hebben beleefd. Ik sloot mijn zere ogen en begaf me enkele uren terug in de tijd. Met niet meer dan een handvol koffiebonen in mijn broekzak, verliet ik ‘die avond’ de hut van tía Clara, op weg naar mijn ritueel met Rosa. Het viel me nauwelijks op, dat het licht in de hut van Jorge niet ongedoofd was, en met een prettig gevoel omtrent de verwachte *Befriedigung* in mijn middenrif versnelde ik mijn pas. Toen ik over de drempel van de hut stapte had ik, zoals gewoonlijk, een bescheiden maar enthousiaste erectie, die warm langs mijn dijbeen lag, en ging in afwachting van Rosa op het bed zitten.

‘Die avond’ was Rosa er niet. Het was me, vanwege de weldadigheid van het automatisme, ontgaan dat ik Rosa niet naar de hut was gevolgd. Ik wachtte een bescheiden aantal minuten, toen voelde ik me heel aanwezig. Ik beleefde een Moment, meende mezelf *sub specie aeternae* op de rand van dat bed te zien zitten, ik werd allerlei vectoren gewaar die mijn richting aangaven. De *Stossrichtung*, dat was het eerste wat je moest vastleggen voordat je aan je dissertatie kon beginnen. Er zat een schriële man op dat bed, die zichzelf door een onwaarschijnlijke samenloop van omstandigheden naar zijn positie had geschreven. Ik kon het heel scherp zien, er ging een bescheiden rilling over mijn rug. Ik trok mijn wenkbrauwen samen om dit stilleven vast te leggen. Ik probeerde de vectoren te ontcijferen, de schaamte, de repressie, het masochisme.

“Quo vadis?” zei de vrouw van Frederik die al wel 25 jaar ouder was. Ze zaten me daar triomfantelijk op te wachten.

Het Moment duurde en Martin begon te verstijven op de rand van het bed. Eén van mijn magen was opengescheurd en mijn halfverteerde ervaringen rolden over de vloer. Ik wilde te veel, te veel zeggen, te veel comprimeren, er was te weinig gal. Ik keek ernaar en schudde mijn hoofd. Eén van de vectoren zou het gevecht hebben gewonnen, wist ik, maar het is vanuit mijn positie onmogelijk te bepalen, welke. Ik nam het warme lipje van mijn ritssluiting (voor het verhaal zou het object eigenlijk koud moeten zijn, maar trouw aan de waarheid gebiedt mij om het als warm te beschrijven; de temperatuur van de metalen ritssluiting was waarschijnlijk enkele graden hoger dan die van mijn lichaam) en opende mijn broek. Ik begon te masturberen om de flarden van het vervelende hyperbewustzijn dat ik had beleefd kwijt te raken.

“Heb je die metafysische masturbatiescène gelezen?” zullen mijn lezers tegen elkaar zeggen. “Die liegt er niet om.”

– “Ik vond het bedreigend. Het leek alsof hij zichzelf erdoor wilde rechtvaardigen.”

Vanuit mijn huidige situatie – ik neem er vaak mijn toevlucht toe als ik niet in slaap kom, maar dat doet hier iedereen – was het op zich niets verwerpelijks.

40

Volledigheidshalve moet ik vermelden dat ik een aantal kaarsen had aangestoken en in de hut had opgesteld. Ik heb de kaarsen in mijn beschrijving van het ritueel met Rosa tot dusver over het hoofd gezien, juist omdat ze natuurlijk een cruciale rol spelen. De kaarsen kwamen uit mijn herinnering, van voor Jackie nog, toen ik bij een meisje op haar kamer mocht komen en we al tongzoenend en heet van verwachting voor het eerst elkaars spijkerbroeken openden. Ik herinner me hoe ze haar hand in mijn kruis drukte en daarbij spon als een kat. Halverwege het voorspel had ik een condoom uitgepakt, omdat ik dat zo had gezien op de film bij sexuele voorlichting. Het meisje was zich gaan opfrissen om in de metafysische zuiverheid van haar Eerste Keer te kunnen

geloven. Ze stak, toen ze terugkwam uit de badkamer, een hele rij gekleurde kaarsjes aan die ze zorgvuldig op de vensterbank, het tafeltje en de omgekeerde bloempotten plaatste. Kaarsen die geurden naar honing, vanille, lavendel, donkere chocolade. Ze was er in mijn beleving tien minuten mee bezig geweest, terwijl ik de sierlijke bewegingen van haar lange armen in het betekeniszwangere halfdonker observeerde, mijn lid voelde verslappen en het condoom tussen mijn duim en wijsvinger opdroogde. Dit condoom heeft me nog tachtig cent gekost, dacht ik toen. De scène is steeds teruggekomen op momenten waar prioriteiten belangrijk waren. Een kleverig stukje rubber dat is geassocieerd met brandende verwachtingen, dat tergend langzaam zijn functionaliteit verliest omdat iemand voor je ogen een decor opbouwt waarin dat orgasme slechts een leesteken is.

Om dit soort scènes, waarin ik als een noodgeil beest lag te wachten totdat de vrouw haar binnenruimte had gereinigd, voortaan te voorkomen, heb ik sindsdien bijna altijd zelf eerst kaarsen opgesteld, wat me in mijn studententijd een mooie reputatie en veel donzen lippen, zoals we toen zeiden, had opgeleverd. Dit gebruik was na de eerste paar dagen van mijn ritueel met Rosa weer naar de oppervlakte gekomen.

-0-

Toen ik mijn eigen gezicht in de spiegel zag bij het schijnsel van de kaarsen herinnerde me dat aan de grote geile blikken die ik op Jackie wierp toen we samen voor de spiegel poseerden, zij met de nep-hermelijn over haar blote schouders. Ik bekeek mezelf in de vuile spiegel aan Jorge's muur en nam met een 'oneindige droevigheid' waaraan ik toch een soort troost kon ontlenen, mijn geslacht in mijn rechterhand en begon ongeveer twee keer zo snel als mijn hartslag de voorhuid over de eikel heen en weer te trekken. Het is een bezigheid waarin we niets dan begeerte zijn, begeerte zonder behoefte aan een object. Ik dacht weliswaar aan vrouwenheupen die zich aan mijn lendenen vastzogen, aan borsten met donkerroze tepels waarin ik vrolijk kneep, aan verdiepte hijgende stemmen die niets deden dan bevestigen – maar die beelden verdwenen direct bij een subtiele wijziging van

het ritme. Om het iets economischer uit te drukken: ik zat op de rand van het bed en trok mezelf af.

-0-

Rosalita. Het meisje stond ineens in de hut en keek me aan. Ze staarde naar me, een engelachtig wezen. Dit was niet Rosa, maar Rosalita. Mijn herinnering bedriegt me niet. Het was Rosalita en ik zweer dat ze het echt was, dat ik haar verschijning niet fantaseerde, hoezeer ik me dat later ook heb gewenst. Ze droeg een wit jurkje dat er nieuw uitzag en haar ogen waren veel te groot. Ik ben in mijn leven al vaker betrappt tijdens het masturberen, toen ik als puber achter het raam stond en met een verzaard lid in mijn hand de voorbijgangers gadesloeg, om met felle, spastische halen te reageren wanneer het een vrouw betrof wier naaktheid ik me als aangenaam kon voorstellen. Mijn moeder was het, die een keer ineens in mijn kamer had gestaan. Ik was neergeknield met mijn t-shirt uitgestrekt over mijn geslacht. Over dit incident werd later nooit gesproken, maar heeft niet iedere opgroeiende man zijn eigen versie van dit trauma?

Wat me vooral stoorde aan Rosalita's plotselinge verschijning was niet de dramatiek en haar *engelachtige* opkomst (waar ik waarschijnlijk iets mee zou hebben gedaan als ik een Christelijke schrijver was geweest), maar het feit wat het me demonstreerde hoe weinig ik sinds die puberteit was 'gegroeid'. Haar ogen zagen alles. ("*Martin is heel erg op zichzelf gericht.*") De juffrouw had gelijk. Martin had weinig inlevingsvermogen, de karige empathie die-ie kon opbrengen was ervoor gereserveerd om zijn masturbatiesessies fascinerender te maken. 'Ach juffrouw, vergeef het me, u vond mijn eerste zin toch goed? En Martin schrijft toch leuke verhaaltjes?'

-0-

Ik was bang dat Rosalita mijn resterende zelfvertrouwen aan zou randen en sprong op, stormde naar de achterdeur en begon te rennen. Ik lette niet op de talloze steentjes die in mijn afgetrapte schoenen terecht kwamen en bleef rennen totdat ik buiten adem was, totdat ik besepte hoe kunstmatig het allemaal was. De contouren van de stille heuvels die het dal omsloten en de velden

die glansden in het nieuwe maanlicht. In het schimmige hoge gras een magere man die buiten adem is en zijn handen voor zijn droge mond slaat terwijl hij binnensmonds de oneindigheid van het landschap vervloekt. Het is een soort absurditeit die ons eraan herinnert dat er maar één wereld is die we bewonen, dat onze preoccupatie met de kunstmatige distantie die we voor onszelf creëren, steeds opnieuw moet worden overwonnen. Dat we onszelf telkens weer terug in de vergelijking moeten dwingen.

-0-

Toen ik terugkwam stond de hut al in lichterlaaie. Schitterende vlammen met de kleur van rijpe abrikozen sloegen door het dak dat krakend neerraasde in de verterende vuurzee. Vonkenregens schoten op uit de vurige krater van het voormalige onderkomen van Jorge de nachtelijke hemel in als de evenzovele warrelende spiraalarmen van een ineenvallende kluwen van melkwegstelsels. De achterdeur was verzengd en verdwenen.

“Rosalita!” schreeuwde ik terwijl ik naderbij snelde. De klanken persten zich door mijn droge keel.

“Ro-sa-li-ta!”

Buiten adem bereikte ik de hut, waar een groepje mensen zich had verzameld, dat gehypnotiseerd in de vlammenzee staarde.

“Doe iets,” hijgde ik. Mijn ogen traanden en ik moest ze dicht knijpen. Steunbalken kwamen naar beneden, vonkenregens spatten over het publiek, dat gestaag groeide.

-0-

Ik nam een hooivork en trachtte naderbij te komen. Onophoudelijk riep ik haar naam. Een paar Cubaanse jongens trokken me terug.

“No, señor Martinez, no.”

De hitte was ondraaglijk, mijn oogleden brandden, tranen schroeyden op mijn wangen, ik zou onmogelijk iets hebben kunnen doen. De hooivork prikte ik met al mijn kracht – ik probeerde op gepaste wijze uitdrukking te geven aan de woede die ik voelde jegens mezelf – in de grond voor me en plaatste mijn handen op de steel om mijn kin te ondersteunen. Gehypnotiseerd begon ik de springende schaduwen van de

hooivork te volgen in het schijnsel van de brandende hut. Als ik er hier in zou slagen, adequaat te lijden, de uiterste consequenties van mijn afschuwelijke zonde in mijn botten zou laten doordringen, zou dat allicht een bevrijdende werking kunnen hebben. Als ik de aanblik van deze vlammen zou kunnen verdragen, zou voortaan geen enkele zonde mij meer in zijn ban kunnen slaan. De zonde, dacht ik terwijl ik staarde in het vuur, is in zijn wezen een imperialistisch instrument. Het is de expansiedrift geweest van vooral de monotheïstische culturen, die het subtielere, fragielere natuurgeloof van ‘primitieve’ stammen heeft overrompeld met de viriele voorstelling van de zonde. De zonde is simpelweg de meest adequate manier om de bevrijding te introduceren. Dit was ook één van de *topoi* geweest tijdens mijn Berlijnse gesprekken met Frederik, die graag zijn ontluikende eruditie ten toon spreidde. ‘Heinrich Heine’ hoor ik hem zeggen terwijl hij de wijn in zijn glas langzaam laat walsen en zijn benen over elkaar slaat, ‘heeft de zonde afgeschaft’.

-0-

Er bewoog zich iets in de vlammen, de contouren van een mens met iets in zijn armen.

“Ayuda!” riep het publiek waarin de jongens waren opgegaan, en ze kwamen met emmers water die ze over de menselijke gestalte wierpen. Het was Jorge en hij had Rosalita in zijn armen. Ik zag het meisje, met Fidel, haar teddybeer. Fidel glimlachte breed, het derde hem niets dat er een oog was uitgesprongen en zijn snuit grotendeels was verkoold.

Als ik zou zijn blijven steken in de metafysica van de zonde, zou het me zijn voorgekomen als dat hij hierop heeft zitten wachten, geduldig de jaren tellend totdat hij in een heldhaftige pose zijn dochttertje zou mogen redden. En ik zou me daarbij weldadig wijs hebben gevoeld. En ik zou jaloers zijn op Jorge. Jaloers op de voldoening die ik op zijn gezicht zag, dat gehavend was door het vuur. Ik nam de hooivork weer in mijn handen en prikte er wat mee in het brandende puin om mezelf een houding te geven.

“¿Qué hace este gringo?”

Jorge had Rosalita nog niet op de grond gezet of het meisje was al naar Line toegerend. Jorge keek me aan alsof ik een onregelmatigheid was in het raster van zijn beleving, een te verdelgen insect dat zijn gezinshereniging kon infecteren. Mijn ogen sloten zich.

-0-

Jorge was nu natuurlijk ontketend, hij ging voor het legioen van eer, op een edel ros zou hij uit de onderwereld terugkeren, en alle twijfel aan zijn integriteit zou hij de kop afslaan. Hij greep een roestige machete, veegde de as ervan af, en wees ermee in mijn richting. De ogen van Jorge hadden alles gezien. Het was te tijdrovend om uit te leggen dat er sprake was van een misverstand, dat ik zijn dochter niet had aangerand maar op zijn bed had zitten te wachten op een volwassen vrouw, met wie ik een erotisch ritueel had opgebouwd in zijn huis om met mijn eigen libido het schadelijke aura van zijn vermoedelijke kindermisbruik uit te wissen. Het is niet eenvoudig dit soort dingen uit te leggen, en ik betwijfel of Jorge er oren naar zou hebben gehad. Bovendien was het veel te academisch, het zou voetnoten vereisen en het bevatte een aantal niet onbetwistbare theoretische elementen. Mijn dilemma werd me duidelijk. Ofwel moest ik simplistische concepten zoals de zonde accepteren, zoals ik dat op de basisschool had gedaan omdat het een evolutionair voordeel oplevert tijdens het speelkwartier, ofwel een eindeloze reeks onderling inconsistente theorieën contempleren omdat ik dat aan de academische twijfel verplicht was. Is dit niet het universele dilemma, begrijpelijkheid versus nauwkeurigheid (niet: waarheid, want dat maakt de veronderstelling dat waarheid kan worden uitgedrukt). Door iedere vereenvoudiging offeren we de morele integriteit van onze handelingen op. Ik bekeek de drietand van mijn hooivork en liet de steel door mijn handen glijden. Wat zou Jorge hiervan denken? Zou hij de begrippen ‘incest’ en ‘mishandeling’ ook als stigmatiserende en

onnauwkeurige generalisaties opvatten, die geen recht doen aan het gecompliceerde web van motieven dat was gespannen boven de afgrond van zijn gesublimeerde doodsdrijf? Ik stond op het punt om hem deze vraag te stellen, toen hij zijn machete door de lucht liet zwaaien en zijn gezicht volliep met grimmigheid. Door de brandende hut op de achtergrond leek het alsof er daarbij vonken van het lemmet van zijn machete spatten, wat best een grappig effect was. Voor de vorm deinsde ik achteruit en verdedigde mezelf wat met de hooivork.

-0-

“Kom terug, moordenaar!” schreeuwde Jorge. “Intenté a matar mi hija!”

Het klonk als muziek in mijn oren. Ik was tot de kern van de dingen doorgedrongen, via een reeks weloverwogen, rationele beslissingen was ik de trappen naar de onderwereld afgedaald. Mijn bescherminstinct, via de dialectische figuur van Rosa met haar warme billen, was omgeslagen in poging tot moord. Waar sommige schrijvers zich inspinnen om de perfecte moord in alle details te beschrijven, compleet met de intrigerende logistiek die iedere mogelijkheid van ontdekking uitsluit, heb ik de perfecte *poging* tot moord gecreëerd, met een nog veel intrigerendere inwendige logica.

Ik genoot van de realiteitswaarde van deze scène voor de brandende hut (ik heb me er nog steeds niet toe kunnen bewegen het onderkomen van Jorge ‘huis’ te noemen, vermoedelijk omdat ik bang ben dat het dan allemaal te dichtbij zou komen), en voelde hoe het oppervlak van mijn huid zich tegen de gloeiende stof van mijn kleren spande.

-0-

“U moest eens weten,” vervolgde ik rustig, zonder de overmoed te laten doorklinken in mijn stem. “Uw broer heb ik ook doodgeslagen. In een kelder in Havanna.”

Lekker poeh, had ik eraan toe kunnen voegen, maar dat slikte ik in omdat ik Jorge niet onnodig wilde kwetsen. Ik wist toen natuurlijk nog niet dat Pedro de klap had overleefd, en Line via hem contact heeft kunnen opnemen met Jorge.

-0-

Mijn gulp stond overigens nog open. Ik probeerde de spontane erectie te negeren, die zich begon te vormen als reactie op de hoge realiteitswaarde van de gebeurtenissen en draaide me om. Het schijnsel van de brandende hut liet de schaduwen over de tabaksvelden wakkeren. Nadat ik me van de esthetische kwaliteit van mijn vluchtroute had vergewist, begon ik ontspannen voor Jorge op de vlucht te slaan, om mijn beperkte uithoudingsvermogen te ontzien, en de omstandigheden voldoende mogelijkheden te bieden, mij mijn verdiende loon te doen toekomen. Tijdens mijn halfslachtige vluchtpoging werkte ik in mijn hoofd de samenvatting van de afgelopen weken door.

-0-

Ik was gewillig met Rosalita meegegaan in de veronderstelling dat ik Pedro had vermoord en mijn welverdiende straf niet wilde ontlopen. Het leek me romantischer om door de bloedwraak van de verwanten aan mijn einde te komen, dan eindeloos te moeten wachten in een Cubaanse gevangenis en telefoontjes te moeten plegen met de Nederlandse ambassade via onaangename, galmende en krakende verbindingen. Zou ik me te zachtvaardig hebben gedragen? Zou het niet beter zijn geweest als ik de andere consequentie had getrokken en mijn nieuwe identiteit als crimineel trouw was gebleven? Was mijn reflex niet te gemakkelijk geweest, alsof ik de rechtvaardiging van mijn daden bij voorbaat had opgegeven? Ik werd gaandeweg onzekerder wat betreft de morele superioriteit van mijn zelfopgave, waardoor ik de energie herwon om mijn pas te versnellen en de wil om Jorge voor te blijven.

-0-

De waarheid is natuurlijk dat ik ernaar hunkerde, een literair personage te zijn met een verhaal dat hem volledig bepaalt, in plaats van een ironisch gedistantieerde, verdwaalde vakantieganger.

-0-

Ik worstelde nog steeds met de gedachte, of ik me door Jorge

zou moeten laten inhalen. Ik probeerde te herinneren waarom ik Jorge eerder in mijn verhaal had gedemoniseerd, en dwong mezelf om aan de littekens van Rosalita te denken, die ze me had laten zien. Die littekens moesten de stiksels worden waarmee het slappe stuk stof Martin aan iets anders kon worden vastgenaaid. Ik moest het mooie verhaal van de perfecte tragische poging tot moord opgeven, ik mocht mezelf er niet zo gemakkelijk vanaf maken. Hier stootte mijn eindeloze malen en herinterpreteren van het materiaal op een grens, en, dacht ik, ik kan mezelf voor straf het sierlijke, literaire, mooie verhaal afpakken.

-0-

Ik draaide mezelf toen zo plotseling om, dat ik er nu nog verbaasd over ben hoe ik dat kon. De hooivork met de geslepen drie tanden hield ik stevig vast terwijl ik mijn ogen liet wennen aan het tegemoet komende licht van de smeulende hut. Ik kneep mijn ogen samen en voelde een bepaalde trots opwellen in mijn borst. Ik zou nooit meer terugwijken, want ik verdedigde een absolute waarde. De aarde was plat, en achter mij creëerde ik een morele afgrond zo diep, dat je oneindig op een echo wacht. Ik stond voor iets, dat moest ik volhouden. Ik dwong Rosalita's littekens weer op mijn netvlies en fantaseerde er voor de zekerheid een aantal lelijke japen bij. Dat moest genoeg zijn. Ik begreep plotseling hoe mensen zich in primitievere eeuwen moesten hebben gevoeld, toen men nog meer aan religie deed, en men sterven kon uit vaderlandsliefde. Die mensen zouden zich zonder overpeinzingen schrap zetten voor hun natie of hun god. Moeiteloos zouden ze met hun verbeelding oneindig diepe morele afgronden achter zich graven. Ik was poortwachter niet alleen van een absolute waarde, maar van het Absolute überhaupt. Er laaide even een vlam op uit de smeulende hut, die de omgeving wild verlichtte. Toen merkte ik, dat de hooivork Jorge had doorboord.

-0-

Mijn vijand stootte een angstaanjagende schreeuw uit, die me aan een getergde tropische vogel deed denken. Ik voelde een opwelling van empathie vanwege zijn maagperforatie, en vroeg me vlug af of er in het dorp voldoende jodium ter desinfectie

voorhanden zou zijn. Jorge gromde gevaarlijk en trachtte me met de machete, die hij nog steeds in zijn vuist geklemd hield, letsel toe te brengen. Hij slaagde daar uiteraard niet in, want ik had de situatie volledig onder controle. Ik beschikte ineens over bijna bovenmenselijke krachten en draaide me om met Jorge aan de hooivork. Vlak achter me bevond zich een greppel, waar ik Jorge instootte. Ik trok de hooivork uit zijn buik en boog me grijnzend over hem heen. Ik schraapte mijn keel om wat tegen hem te gaan zeggen, maar hij verloor het bewustzijn eer ik mijn eerste zin had geformuleerd.

-0-

Jorge was niet dood en de drie jongens, die in onze achtervolging waren gevolgd, reikten flarden van hun t-shirts aan om de onderbuik van Jorge mee te verbinden. Ik heb op een aantal momenten tijdens mijn leven bijna een EHBO-cursus gevolgd. In Amsterdam had ik er een kans voor gehad, toen de studievereniging dat aanbood aan de leden die gingen bergbeklimmen in de Zwitserse Alpen, en er nog een plaats over was. Ik had de folder gelezen, maar had de vijfenzeventig gulden te duur gevonden. In Berlijn, nadat Jackie me van onwetendheid had beticht toen ik haar hechtpleister verkeerd om had aangebracht, was ik bij een Verein langs gegaan dat ze me had aanbevolen, maar daar hing zo'n treurige stemming, dat ik tegen haar had gelogen dat de cursus vol was. Misschien had ik zo'n cursus gewoon moeten volgen, om ervan af te zijn en om te weten wat me te doen stond wanneer ik staand voor de afgrond der dingen de absolute waarde trachtte te verdedigen en er iemand in mijn hooivork liep.

-0-

Ik knoopte de t-shirts aan elkaar en improviseerde een drukverband over Jorges buik. Ik besepte snel dat hij niet in de greppel kon blijven liggen en deed een poging om het zware lijf uit de greppel te sjoeren. De drie jongens hielpen mee, en het lijf van Jorge lag naast de greppel toen Rosa arriveerde.

“Martin, ben je gewond?”

– “Rosa?”

“Het spijt me Martin. Toen ik Jorge zag heb ik me verstoppt. Ik kon niet... ik durfde niet... ik zag hoe hij naar zijn huis liep, en ik wilde je waarschuwen... ik... ben zo blij dat je nog leeft... hij is tot alles in staat... heb je het gezien... hij heeft zijn eigen huis in brand gestoken, omdat hij weet dat Line weer hier is... ik heb ze altijd gewaarschuwd, maar wie luistert er naar mij... Jorge is een monster... ik heb de bewijzen, maar hij kent hoge mensen, hij kent Fidel.”

Ik had geprobeerd, me Rosa als doofstom voor te stellen, omdat dat goed uitkwam voor mijn verhaal. Rosa zou zo een bepaalde filosofische rol kunnen spelen zonder bezieling of verontreiniging. Rosalita was R, en Rosa zou dan R' zijn. Mijn dialectische redenering zou dan kunnen worden voorgesteld als de transformatie van:

$$\neg R \Rightarrow R'$$

in:

$$R' \Rightarrow \neg R$$

Ik schaamde me voor alles wat ik was toen ik haar woordenvloed aanhoorde en knipperde met mijn ogen. Rosa legde haar hand op mijn schouder. Ik wees op Jorge. Ze trapte er met haar voet tegenaan.

-0-

Er arriveerden geleidelijk meer mensen bij de greppel, en men wees en fluisterde met elkaar, terwijl ik meer aan flarden gescheurde t-shirts over Jorge's bloedende buik bond. Heeft hij señor Martinez met een machete aangevallen? Het aantal t-shirts groeide terwijl ik verbeterd zijn buik volstopte. Onder me veranderde zich Jorge in een dikke Amerikaanse toerist, die hier zijn sadistische neigingen was komen botvieren. Een gigantische bol katoen werd weggedragen terwijl Rosa me vasthield.

-0-

Voor de volledigheid moet ik vermelden dat Line mijn gezicht toen niet heeft kunnen zien. Ze was uiteraard zo snel mogelijk met Rosalita en Pedro naar een streekziekenhuis in Morón

vertrokken, om het meisje te laten onderzoeken, en vervolgens naar Havanna om te wachten totdat ze van de bureaucratie met haar dochter het eiland zou mogen verlaten.

-0-

Martin keerde terug naar hut, waar hij zichzelf in contemplatie aantrof.

42

Het boekenschrijven is een kunstje geworden. Er zijn er hier meer die het doen, en soms hebben we het er weleens over in de leeszaal. Zulke gesprekken beginnen meestal met de beschuldiging dat iemand een boek te lang heeft uitgeleend.

“Wanneer ben je nou met die Dostojevski klaar?”

– “Daar ben ik nog niet eens in begonnen.”

“Dan had je ’m niet moeten lenen.”

– “Anders lag hij nu bij jou.”

“En jij bent hem meer waard?”

– “Uiteraard.”

“Je vergist je, en je arrogantie getuigt van je domheid.”

– “Jouw zwakte uit zich in het nodeloze gebruik van pejoratieve terminologie.”

“Je diffameert zoals altijd grondeloos, want ik vermijd de hyperbool.”

– “In jouw verbale matiging is een non-verbale aanmatiging verdisconteerd.”

“De significantie van mijn secundaire semantiek weerstaat die simplistische duiding.”

– “De semiotische incongruentie van die expressie demonstreert de onbillijkheid van je dictum.”

“Je begaat hier een elementaire categorieënfout, dus ik bezie het explanandum *cum grano salis*.”

– “De absurditeit van jouw positie zal blijken, *sub specie aeternitatis*.”

– “Maar zeg me nou wanneer je met die Dostojevski klaar

bent.”

“Je wijkt van het onderwerp af.”

Dit soort gesprekken moeten geheel op fluistertoon worden gevoerd, want de eerste die zijn stem verheft, raakt meteen zijn bibliotheekpasje kwijt. Het is een soort ritueel geworden, maar de aanvankelijke hoop die ik koesterde, om hier medestanders, geestverwanten, aan te treffen, werd in de kiem gesmoord. Ik ontdekte al snel dat het zelfgesprekken waren geweest en hunkerde ernaar, mezelf erin op te sluiten. Want dat is wat men zegt wat ik moet doen. Ik moet me in deze tekst wentelen, erin wonen, mijn hangmat ophangen tussen twee komma's. Dat hoor je weleens. Ik weet zeker dat veel jongens hier met dat soort romantiek hun depressie bestrijden. Ik niet. Ik doe het erbij. Maar ik ken ze goed, hoe ze mysterieus doen over de boekjes die ze aan het schrijven zijn, hoe ze het hullen in een zweem van belangrijkheid, alsof ze hun eigen *bevrijding* naar zich toe proberen te schrijven. Soms neemt er een mij in vertrouwen, en fluistert dan tijdens het eten iets over zijn verhaallijn in mijn oor, nadat hij omzichtig heeft vastgesteld dat alleen het fijne oor van Martin-die-heeft-gestudeerd, en vooral zijn eigen grote inwendige oor het kunnen opvangen. Ik knik dan altijd gedwee, waarbij mijn kin een nauwkeurige choreografie moet volgen, om voldoende enthousiasme te veinzen zonder door de mand te vallen. Ik weet hoe agressief ze kunnen zijn. De verhaallijnen, die mij hier op die manier zijn toevertrouwd, zijn vaak onuitstaanbaar saai en schijnen een element van opgeheven geestigheid te ontberen. Maar ik schijn de laatste mens te zijn wiens oordeel men kan vertrouwen. Ik sluit ook niet uit dat mijn bijna instinctieve afkeuring van hun vertellingen, van alle mogelijke werelden die het ritme van hun vertellingen bezingen, het gevolg is van mijn eigen gekoesterde jaloezie jegens hen. De eenvoud waarmee ze toegang hebben tot hun eigen geest, waarmee ze hun eigen waarheid zijn zoals de metafysicus zou zeggen, raakt me diep. Uiteindelijk schijnt het allemaal om authenticiteit te draaien, denk ik vaak, als ze me weer met rust laten. Zij vallen waarschijnlijk geheel samen met hun verhaal, dus ze zouden met een

oprechtheid kunnen schrijven waarvan ik alleen maar kan dromen. Soms zien ze er zo voldaan uit dat ik ze wel kan wurgen. En ze bezetten de computers altijd veel te lang, omdat ze niet zo snel kunnen typen (de meeste kennen van buiten alleen spelcomputers). Ik sta dan ongeduldig achter ze, drink teveel koffie en moet te vaak naar de wc. Het is vaak al laat voordat er een computer vrij is, maar gelukkig zijn ze nu veel langer open omdat ik heb geklaagd. Maar om elf uur gaat de stroom eraf. Als je je document dan niet hebt opgeslagen, heb je, in de woorden van de beheerder ‘pech gehad’. Het is typisch het soort sadisme, dat zich automatisch lijkt te ontwikkelen wanneer je mensen in een positie plaatst waar ze macht kunnen uitoefenen over andere mensen. Een fenomeen dat ik ooit interessant heb gevonden – ik herinner me een lange filmavond met Jackie, toen zich een prachtige frons van verontrusting op haar voorhoofd had afgetekend als commentaar op zo’n gevangenisexperiment, alvorens we naar huis gingen en uitgelaten de liefde bedreven – maar dat vanuit mijn huidige positie gezien volkomen belangeloos is.

-0-

Door deze omstandigheden hebben zich vreemde krachten gemanifesteerd. Ik heb mijn verhaal gisteren per ongeluk opgeslagen als ‘Margin.doc’ en dat zou een aanwijzing kunnen zijn. Zou het niet zo kunnen zijn, dat ik de hoofdrolspeler helemaal niet ben? Ik geef toe dat de ‘g’ en de ‘t’ dicht bij elkaar zitten op mijn toetsenbord, maar het zou een Freudiaanse verdikking kunnen zijn, een vingerwijzing van mijn über-ich, dat ik niet meer dan een marginaal karakter ben in dit verhaal? Ik wil daar niet te dramatisch over doen, maar de suggestie ook niet zonder meer van de hand wijzen. Ik heb daarom besloten, bij wijze van experiment, om in de volgende hoofdstukken over te schakelen op het perspectief van Line. Ik ga proberen haar verhaal authentiek te maken, maar zal natuurlijk grandioos falen omdat ik Line niet ben.

Sta me toe te geloven in het nut van deze reconstructie, en geloof me: iets beters heb ik op dit moment niet te bieden. Het

perspectief van Line, dat door literatuurwetenschappers het “Lineaire” perspectief genoemd mag gaan worden, dat knik ik bij deze goedkeurend toe, zal waarschijnlijk nogal afwijken van dat van Martin. Ik heb Line later leren kennen als een moeilijk te bereiken persoon, iemand die haar distantie tot ons weet te omkleden met een onweerstaanbare charme, iemand die onvermijdelijk seksuele fantasieën zou gaan aanwakkeren in een persoon als Martin. Het perspectief van Line is waarschijnlijk ook minder zelfreflectief, en ik vermoed dat het een aangename afwisseling is voor de lezer, om een paar hoofdstukken lang van Martin verlost te zijn.

43

De weken na Søren’s dood waren een vlucht voor de stilte. De eerste dagen was de familie er, die alles regelde, zelfs Hans heeft zich nuttig gemaakt, en ik heb in stilte van hun bedrijvigheid genoten. Het geluid van de bureaulades die ze opentrokken omdat de verzekeringspapieren moesten worden ingezien, gaf mij meer troost dan de welgemeende bloemen. Het water in de bloemenvazen zou na een paar dagen gaan stinken, dacht ik, maar de geluiden van mijn familie zouden nog lang naklinken in mijn gemoed.

Dat bleek ijdele hoop. Nadat alles geregeld was, en de familie zich begon terug te trekken, was er niets dan stilte. Ik heb in mijn fantasie mensen gesmeekt, om bij me te blijven. Het nichtje Anna zou daar wel toe bereid zijn, ze was vrij van school, maar ik kon deze mensen niet om hulp vragen, dat zou gênant zijn. Ik kende ze nauwelijks, en hun contact met Søren was allesbehalve hartelijk geweest. Ik moest dit zelf oplossen. Ik sliep met twee warme kruiken en ritselde bij het ontbijt met de kranten, die ik allemaal gewoon liet doorlopen. Ik bekeek de films op mijn lijstje. Ik las adviesboekjes die je in vijf eenvoudige stappen door het rouwproces helpen. Ik maakte weer wandelingen door de stad.

Søren's dood was niet gepland. Hij was zelfs op een bijzonder ongelegen moment gekomen, kort voordat we samen op vakantie zouden gaan naar Jamaica, waar hij zich zo op had verheugd. Ik zie zijn ogen nog schitteren, toen hij triomfantelijk proclameerde dat hij de enige literatuurwetenschapper emeritus is die van reggae houdt.

De dood is groot / en wij zijn zijn jankende mond.

Tijdens die eerste weken heb ik de computer niet aangehad (het rouwboekje had daar ook van afgeraden, veel mensen schijnen erg geschokt te zijn wanneer ze merken dat op Facebook alles gewoon door blijft gaan) maar toen gaf een vriendin me een aantal adressen van blogs die voor en door rouwendenden zijn geschreven, daar heb ik voor de vorm even naar gekeken. Ik was sceptisch, maar mijn vriendin zou verontwaardigd zijn geweest als ik haar advies in de wind zou slaan, dus heb ik mijn computer aangezet op de dag dat Søren precies 23 dagen dood was.

En zo zag ik dus dat Mercedes, nota bene precies een dag na Søren's overlijden, weer een bericht had geschreven. Ze had haar blog altijd heel onregelmatig bijgehouden, waarschijnlijk uit angst dat het regime haar op het spoor zou komen en haar in een soort Cubaans Guantanamo Bay zou opsluiten. Maar ze had geschreven, en haar bericht kwam als een donderslag bij heldere hemel. Rosalita was opgedoken.

Er drong zich een wirwar van vragen en gedachten aan me op. Ik probeerde uit te rekenen hoe oud ze nu moest zijn, maar ik kon me niet concentreren. Wanneer had ik Cuba verlaten? Ze was toen twee geweest, dus moest ze nu een jaar of twaalf zijn. Mijn ogen werden vochtig terwijl ik ze over het beeldscherm liet razen. Mercedes had weinig geschreven, ze had een donkere foto geplaatst die ze met een mobiele telefoon had opgenomen, waarop een aantal mensen te zien waren die aan een tafel zaten te eten.

Clara kon ik herkennen, en half weggedoken achter haar zag ik het meisje. Ik vergrootte het plaatje en staarde minutenlang naar de beeltenis van mijn dochter, als een boeddhistische monnik die zichzelf probeert te verblinden door in de zon te kijken. Ik was gaan liggen en probeerde helder te denken, maar in mijn fantasie sprong ik op van mijn bed, joeg ik in een taxi door de lege straten naar Kastrup, sloeg zó hard op de balie van een airline dat mijn polsen begonnen te bloeden en bemachtigde een vliegticket naar Rosalita. Mijn angst, weer door Jorge te worden geslagen, overschreeuwde ik, aangemoedigd door de opwindende dat ze was opgedoken. Ik kon geen oog meer dichtdoen, maar ik bleef op mijn bed liggen tot de morgen aanbrak.

-0-

Een paar dagen later heb ik Sylvia in vertrouwen genomen en mijn hart bij haar uitgestort. Ze is mijn beste vriendin en het luchtte dus heel erg op. Sylvia had nooit echt ambities, maar ik heb daarom nooit op haar neergekeken. Ik geloof dat ze dat aanvoelt, dat we daardoor zo goed met elkaar overweg kunnen. Als anderen op feestjes over de carrièrestappen van hun mannen begonnen, kon ik met haar blikken van verstandhouding uitwisselen, of een borrelnootje met een ironische kraak die alleen zij begreep tussen mijn kiezen verbrijzelen. Sylvia heb ik ook het eerst verteld over mijn verhouding met Søren, toen zijn eerste vrouw nog leefde. Ze had me er niet om veroordeeld, en misschien heb ik daarom de relatie niet afgebroken. Ik had die erkenning nodig, dat leerde ik toen net in therapie. Het leek een ongeschreven afspraak, dat we elkaar niet zouden beoordelen, en ik stelde me voor hoe ze het gevoel moest hebben gehad dat ze mij de volgende keer van alles kon opbiechten, dat er een grote en voor haar comfortabele ruimte was ontstaan die ze de komende jaren kon gaan opvullen. Toen ik haar in een lunchroom over de blog van Mercedes vertelde, luisterde ze naar de details, wat me erg goed deed. Ze kalmeerde me en sprak me, toen ik uitgepraat was, op een bijna bezwerende toon toe. Dit was het moment om in actie te komen.

Ik zou Rosalita naar Denemarken kunnen halen. Ze voelde dat

gewoon. Ik vond dat eerst irritant, ik had haar al zo vaak uitgelegd dat ik door alle instanties was gegaan, via mensenrechtenorganisaties had geprobeerd haar naar Europa te halen, en dat dat altijd was blijven steken bij loze beloftes van naïeve ambtenaren die dachten dat ze het wel even zouden regelen. Sylvia houdt zich soms bezig met esoterie, iets wat ik altijd tegenover Søren verdedigde, maar wat me soms ergerde. Ik geloof dat ze had gezegd dat de sterren goed stonden, maar gelukkig veranderde ze daarna van toon en begon over de planning te spreken.

“Je dochter is nu oud genoeg om te begrijpen wat het beste voor haar is. En je weet waar ze zich bevindt.”

– “Wat suggereer je?”

“Je kunt met haar naar de ambassade vluchten.”

– “Er is alleen een consulaat.”

“Probeer iets te regelen met de Duitse of Nederlandse ambassade.”

– “Ik betwijfel of ik Cuba wel binnenkom. Jorge heeft me waarschijnlijk op een zwarte lijst laten zetten.”

“Je hebt nu een andere achternaam,” zei Sylvia, en keek me daarbij aan alsof dat iets heel diepzinnigs was.

– “Goed, dat je me daaraan herinnert,” knikte ik lachend.

“That’s what friends are for. Je reist naar Cuba zoals iedere normale toerist, met de achternaam van Søren, je huurt daar een auto en rijdt direct naar het dorp waar ze zit. En dan neem je haar mee terug. Ik zou haar graag willen ontmoeten.”

– “Je praat erover alsof ik een soort supersoldaat ben.”

“Ambitie is nooit verkeerd, toch?” zei ze met een knipoog, waar ik zo dankbaar voor was. Het is een goed gevoel wanneer je met je beste vriendin zit te praten en je merkt dat het ijs gebroken wordt. Heel gek, maar ik kreeg er bijna vlinders van in mijn buik. We bestelden extra espresso’s en Sylvia tekende voor de grap een ‘invasieplan’ op een blad uit haar tekenmap. Ik zou via het Deense consulaat en de Nederlandse ambassade in contact komen met een in Cuba levende sterke Nederlandse man, die me zou beschermen wanneer ik Rosalita zou komen redden uit het dorp

waar ook haar verwekker woonde. We zouden een auto huren en naar het dorp rijden, waarvan we de coördinaten precies wisten, en het meisje zou vrijwillig met ons meekomen.

– “Wat als ze niet wil? Als ze me niet herkent? Ze zal denken dat ze wordt ontvoerd.”

Sylvia keek op van haar papier, waarop ze met haar pen pijlen was gaan tekenen.

“Vertrouwen, Line, je hebt dit meisje negen maanden met je meegedragen. Natuurlijk weet ze wie je bent en wat haar te doen staat.”

– “Maar we moeten op alles voorbereid zijn.”

“Als je wilt kan de sterke Nederlander haar in de auto dwingen, en Jorge met geweld op afstand houden. Maar ik weet dat dat niet nodig is.”

Ze fantaseerde hoe we naar de Nederlandse ambassade zouden gaan, waar de sterke Nederlander via contacten voor reispapieren zou kunnen zorgen. Het had gemakkelijk geklonken, en ik liet haar glimlachend begaan. Haar naïeve enthousiasme raakte me, Sylvia kon zich op dingen storten, maar zo vrijblijvend, zonder dat er van alles moest worden ontwikkeld. Ik wist bijvoorbeeld dat ze de eigenlijke planning aan mij zou overlaten. Ze gaf me wel een praktische tip: dat ik een cursus zelfverdediging moest volgen. Voor de zekerheid.

Mercedes had na een paar dagen nog niet op mijn e-mails gereageerd, en ik begon het gesprek met Sylvia te zien als onderdeel van de rouwverwerking. Iets geks doen, zo stond dat ook in het rouwboekje. Boek een vakantie naar een land waar je nog nooit bent geweest, met exotisch eten en een exotische taal. Er had een foto bijgestaan van glanzende tempels in een Zuidoost-Aziatisch land, waarschijnlijk Laos. Kom hier mediteren en noedelsoep eten en je gaat jezelf van een afstandje zien. Het hoort bij de fase van objectiveren van het boekje.

Natuurlijk hoefde je die dingen niet echt te doen, daar wees het boekje ook op, met een verwijzing naar hoe onze koopkracht als gevolg van de financiële crisis is afgenomen. Maar wie kan zich niet veroorloven, om zo'n exotische reis in zijn fantasie te maken?

Mijn gedachten dwaalden af naar Cuba, maar ik kende dat land al beter dan me lief was. Ik probeerde te denken aan het echte exotische, want ik geloof dat dat heel belangrijk voor mij is, maar kon niets vinden. Ik had zelfs boeken geleend over fictieve landen en, waarom ook niet, fictieve planeten, die ik met mijn ogen dicht beleefde (een voordeel van luisterboeken), maar het vreemde dat exotisch zou hebben moeten werken, was juist afstotelijk. Ik ervoer mezelf niet als een fris anachronisme in die vreemde landen, maar voelde niets dan onverschilligheid met oprispingen van cynisme.

-0-

Toen ik op therapie vertelde dat deze fantasiereizen niet werkten en dat ik voelde dat ik ergens in mijn rouwproces was blijven steken, glimlachte mijn therapeute.

“Dat overkomt meer mensen,” zei ze, en ik wist niet of ze met opzet in haar stem spot liet doorklinken.

– “Is er niets dat ik kan doen?” vroeg ik, want ik wilde niet opgeven. Ik moest dit snel achter me brengen, om met de tweede helft van mijn leven te kunnen beginnen. Mijn carrière kon met een beetje fantasie weer worden geïnterpreteerd als een stijgende lijn, mijn gezicht was nog gaaf en ik zou misschien ook nog vruchtbaar zijn. Die sterke Nederlander op Cuba, waar ik met Sylvia over had gefantaseerd, misschien zou hij wel...

Nederland, een land dat vaak wordt vergeleken met Denemarken, een protestantse natie aan zee van handel en nijverheid, en kinderboekenschrijvers. Maar hoeveel wist ik echt over Nederland? Misschien was het juist die veronderstelde vertrouwdeheid, die altijd heeft verhuld dat het ware exotische voor mij een land als Nederland is. En die Nederlander op Cuba. Dat zou misschien iemand zijn die me begreep, iemand die me weer Line liet zijn, een jonger iemand dan Søren, waar ik me niet

voor hoeft te schamen. Ik bedoel dat ik me niet hoeft te schamen dat ik naar een jonger iemand verlang, niet dat ik me moest schamen dat ik Søren's vriendin was en wat weten mensen helemaal, het is niet dat zijn nalatenschap mij ineens een rijke weduwe maakt en ik hoeft me ook nergens toe verplicht te voelen behalve dat ik misschien een verplichting heb om weer iets van mijn leven te maken. Een verplichting tegenover Rosalita. Als het onvermijdelijk is dat ze in Cuba blijft omdat het regime haar niet laat gaan, heeft ze tenminste een gelukkige moeder. Als het ooit allemaal voorbij is en er is een democratie die het recht van moeders laat prevaleren boven het recht van mensen met connecties in de partij, dan is onze tijd aangebroken, dan zullen we worden herenigd en zal ik haar ontmoeten in een zee van wit licht.

“Wil je dat?” onderbrak mijn therapeute me. Ik voelde een warme gloed door mijn kaken en achterhoofd stromen en glimlachte als een betrappt kind. Maar ik voelde ook dat ik vooruitgang boekte.

– “Ik weet het niet. Misschien ben ik emotioneel nog niet...”

Ik werd onderbroken door mijn therapeute die fanatiek begon te vertellen over hoe we vertrouwd worden met situaties van afzondering, hoe we onze fantasie over het Moment van Hereniging zo gaan koesteren dat we er alles aan doen om te verhinderen dat die fantasie werkelijkheid wordt, wat op zijn beurt weer schuldgevoelens genereert, die we alleen kunnen neutraliseren door nog meer emotioneel te investeren in die fantasie. Ze sprak over de psychologie tussen Noord- en Zuid-Korea, hoe men daar de hereniging als een soort sacraal moment aanbidt en er zo toe is gedwongen, deze alsmaar uit te stellen. Ze leek goed op dreef, en veerde op in haar stoel terwijl ze de ene anekdote na de andere vertelde. Ik moest haar eraan herinneren dat mijn tijd op was.

“Volgende week om dezelfde tijd,” zei ze streng, om zich een houding te geven.

– “Volgende week kan ik niet,” antwoordde ik.

“Waarom niet? Is er iets belangrijkers dan therapie?”

– “Volgende week ben ik in Havanna.”

45

Een scène maken, zoals ik dat bij mijn laatste therapiesessie had gedaan, iemands mond laten openvallen, doet wonderen voor het rouwproces. Ik had dat niet uit het rouwboekje, maar uit een bepaalde roman, waar Søren zo om had kunnen grinniken. Mijn besluit had al vastgestaan voordat de sessie begon. Ik had met voorpret naar mijn niets vermoedende therapeute geluisterd. Haar methodes waren me ineens zo kinderachtig voorgekomen. Het was uiteindelijk noch de therapie, noch mijn beste vriendin geweest, die me hadden overtuigd, maar de vriendelijke man aan de balie van het reisbureau. Ik was daar langs gegaan, meer om rituele dan om financiële redenen, en had mijn hart bij hem uitgestort. Hij had mijn verhaal zonder me te onderbreken aangehoord. Ik wilde me al van hem afwenden toen hij me aanbood dat ik de vliegtickets van onze vakantie naar Jamaica nog kon gebruiken en dat hij wel een aansluitende vlucht van Kingston naar Havanna kon regelen.

-0-

Ik voelde me ontzettend goed tijdens de voorbereidingen. Het inpakken van mijn rugzak gaf aanleiding tot het opruimen van het huis en een grote schoonmaak. Ik kwam veel spullen van Søren tegen die ik nooit eerder had gezien, oude foto's, een set ongebruikte leren boekenleggers die nog in het plastic zat. Een mild gevoel van schuld overrompelde me, zonder dat ik wist waarom. Ik had Rosalita veel eerder moeten halen, ik had niet op mogen geven. Nu zou ze haar stiefvader alleen van de foto kennen. Ik speelde de scène in mijn hoofd door: Rosalita voor het eerst bij ons in huis; ik die haar probeerde duidelijk te maken dat de man op de foto meer haar vader is dan haar biologische vader.

Søren bleef ons onverstoorbaar toelachen vanuit zijn lijst boven de piano, hij keek alsof hij de eigenlijke vader was van alle meisjes zonder er iets voor te hoeven doen, en ik raakte

geïrriteerd. Waarom leefde ik altijd voor anderen? Ik moest proberen me alleen op mezelf te richten, dat had mijn therapeute ook gezegd. De invloed van de mannen, die mijn gevoel voor eigenwaarde konden bespelen, vooral als ze zelf afwezig waren, die invloed moest ik overwinnen. Misschien zouden daar eenvoudige oefeningen voor zijn, waarbij je woorden op een papier schrijft in verschillende lettertypes en er cirkels omheen trekt en die dan verbindt met pijlen. Ik probeerde iets dergelijks in het vliegtuig, terwijl de mensen naast me films bekeken op de schermen die waren ingebed in de stoelen voor hen. Deze mensen gingen allemaal op vakantie naar de Caribische stranden. Ze zouden ergens een hotel hebben geboekt, op Jamaica of de Antillen of de Grenadines. Ze zouden daar allemaal in de zon gaan liggen en elkaars ruggen insmeren met zonnebrandcrème en elkaar begraven in het vochtige zand.

Ik kwam mezelf voornaam voor. Waarschijnlijk was ik de enige passagier die haar dochter ging ontvoeren. Als dit vliegtuig zou neerstorten, zouden hun plaatsen op de ligstoelen bij het zwembad en aan het strand worden ingenomen door andere lijven, maar niemand zou Rosalita komen verlossen. Ik maakte de cirkel om het woord in het midden, Line, dikker door er een paar keer met veel druk op mijn ballpoint overheen te gaan, probeerde toen mijn stoel diagonaal in te stellen om wat te slapen. Achter me hoorde ik een binnensmondse vloek en ik glimlachte voldaan.

-0-

Op Jamaica hoorde ik reggaemuziek uit krakende luidsprekers aan lantaarnpalen. Søren zou dit heel mooi hebben gevonden. Ik dacht aan een variant van Søren, een variant die niet was overleden, en na zijn pensioen op Jamaica zou zijn gaan wonen. Ik glimlachte op de luchthaven naar grijze mannen die op Søren leken. Ik werd door een van hen aangesproken en voelde mezelf blozen. Ik was de man dankbaar voor de gelegenheid, een leugen te kunnen vertellen.

-0-

Het vliegveld José Martí van Havanna was veranderd. Het was veel drukker en ik miste op de een of andere manier de sfeer van

revolutionaire triomf die ik er jaren geleden meende aan te treffen. De handelingen gebeurden automatisch. Even was ik bang dat ze me zouden herkennen, en dat ik op een lijst van *personae non gratae* zou staan die iedere douanebeambte aan de rand van zijn beeldscherm moest plakken (ik had geen idee wie Jorge kende en hoever zijn macht reikte). Ik werd naar het centrum van de stad getransporteerd, waar ik de veranderingen met een stenen gemoed in me opnam. Ik had 24 uur lang niet geslapen. Op de rand van het bed las ik de mail nog een keer door, die Mercedes me had gestuurd.

Querida Line,

Ik was erg blij met je e-mail.

Je moet voorzichtig zijn. Jorge woont hier nog steeds. Hoewel niemand vrijwillig met hem spreekt, is hij toch heel erg aanwezig. Iedereen vreest de kracht van het regime dat achter hem staat. Hij zou zo de opdracht kunnen geven om iemand te laten opsluiten. Ik kan de sfeer niet precies beschrijven; het is niet dat er iets gebeurt, maar dat iedereen weet dat hij iets kan *laten* gebeuren. Ik kan me voorstellen, dat iemand over dit soort spanning een boek heeft geschreven. Als je zo'n boek kent, misschien kun je het dan voor ons meebrengen vanuit Europa? Het zou de mensen hier goed doen om te lezen over mensen in een land ver weg, in een vergelijkbare situatie, misschien gaan ze dan eindelijk praten.

Rosalita is hier gekomen samen met een kalende Europese man, een beetje een grimmig figuur naar mijn mening, maar ze zei dat hij haar zou beschermen. Hij en Rosalita wonen nu voorlopig bij tía Clara (ik vraag me af of hij hier illegaal is, toeristen mogen normaal gesproken maar een maand blijven). Niet dat deze man, Martin heet hij, verder van interesse is, maar ik noem hem voor de volledigheid.

Rosalita lijkt gelukkig, hoewel ze soms bang lijkt en naar me toe komt zodat ik haar kan verzekeren dat Jorge haar geen kwaad zal doen. Herinner je je Pedro, Jorge's broer?

Misschien kan hij je helpen.

Ik kom niet vaak in de stad, dus ik kan je e-mails niet snel beantwoorden. Maar ik hoop je snel te zien. Wees voorzichtig.

Hasta pronto,

Mercedes

46

Ik herinnerde me Pedro goed, hij was een van de redenen geweest waarom Jorge gewelddadig is geworden. Hij was verliefd op me geweest, als vrouw merk je dat, de manier waarop hij naar me keek, hij leek zijn kans geduldig af te wachten. Ik wist dat hij zich aan me zou opdringen zodra Jorge met me klaar was. Dat laatste kon ik me toen niet voorstellen en de aanwezigheid van Pedro maakte mijn neigingen voor Jorge juist sterker. De manier waarop hij waakzaam was en de natuurlijke dominantie die hij uitstraalde, die zijn jongere broer ondanks zijn hevige verliefdheid volledig respecteerde. Ik was een aantrekkelijk blond object voor de Cubaanse mannen. Op therapie is later naar boven gekomen dat ik me daarom zo goed had gevoeld, dat Jorge daarom zo ver kon gaan voordat ik besepte dat hij me mishandelde. Jorge had mijn gesprekken met Pedro altijd kort gesloten, meestal door me weg te voeren met een zware hand in mijn zij. Het gevoel, begeerd te worden door vitale mannen was misschien ook een genoegdoening voor het feit dat de jongens me op school nooit zagen staan. Terwijl Jorge met me vree, ging ik in mijn hoofd soms door de handvol namen van klasgenoten die ik me kon herinneren. Ik zag voor me hoe ze in saaie huizen woonden, ruziënd met saaie partners over saaie bankstellen, en wie er moest stofzuigen.

-0-

Ik was blond. Ik was zijn totem, Jorge kon met me doen wat hij wilde, en toch zag ik mezelf in die tijd nooit als object.

De volgende morgen nam ik een taxi. Ik wilde eerst Pedro opzoeken, hem uitvragen. Misschien zou de herinnering aan zijn tot falen gedoemde verliefdheid hem ertoe bewegen, me nu te helpen. Ik vroeg me tijdens de hele taxirit af of dat naïef was. Ik probeerde dat gevoel te onderdrukken door naar buiten te kijken, en sloeg de bedrijvigheid gade. Hoeveel leven was hier op de Malecón en in het netwerk van straten erachter, in de eindeloze woonwijken. Hoeveel leven, hoeveel donkere geheimen? Ik was een van de velen, maar ik voelde mezelf veel te gewichtig. De gebouwen staken grijs en kaal af tegen de horizon. Achter me hoorde ik het geluid van de zee terwijl de taxi het doolhof van beton binnenreed. De gebouwen die er in mijn herinnering nog niet stonden, zagen er al vervallen uit. Ik voelde me oud en moe. Ik kon niet eens meer in het Spaans vragen of de radio wat zachter mocht. Het voelde koud op mijn rug. Wat deed ik hier in deze gevaarlijke wijk? Ik had de chauffeur gevraagd om me naar 'La Paloma' te brengen, de naam van de bar waar Pedro vaak kwam en die ik me als door een godswonder kon herinneren. Ik klampte me vast aan de naam. Als zou blijken dat ik me had vergist, of dat niemand Pedro meer kende, zou ik teruggaan naar mijn hotel. Iets in me wilde opgeven, maar ik ging me er doorheen bijten.

De bar bestond nog. Ik herkende de steeg, hoewel er nu de lange schaduwen van hoge flats over streken. Ik ging naar binnen en vroeg naar Pedro, de broer van Jorge. De man achter de bar, die me eerst onaangenaam lang aanstaarde, vroeg me waarom. Een oude vriendin, zei ik, terwijl ik mijn haren losdeed. Waarom deed ik dat? Het was mijn instinct, dat vond dat het slim was om te laten blijken dat ik als vrouw was gekomen, en niet als partijfunctionaris. Het instinct verwachtte van de barman een soort masculiene solidariteit met Pedro, zoals die bij veel primaten wordt geobserveerd. Het werkte. De man tuitte kort zijn lippen en mompelde een adres twee huizenblokken verderop.

Mijn hart bonkte in mijn keel toen ik het gebouw naderde, en ik keek naar mijn voeten die bleven doorlopen. Als alles zou

mislukken, kon ik hen nog altijd de schuld geven. De woning van Pedro was op de vijfde verdieping. Ik begon de trappen op te lopen. Het voelde alsof ik op weg was naar een verlossing en ik vroeg me af hoe belangrijk Pedro voor me was geweest. Zou dat de psychologie van mijn relatie met Jorge zijn geweest? Dat het eigenlijk teerde op het onderdrukken van mijn verlangen naar Pedro, en mij bevredigde in mijn behoefte naar zelfkastijding? Ik probeerde me Pedro's gezicht voor de geest te halen, maar zag Jorge. Daar zou iemand een studie van kunnen maken, dacht ik, maar ik ben niet zo interessant. Het gaat om Rosalita. Dit is een chirurgische operatie om het meisje te redden. Ik kon me geen psychologie veroorloven die zich afvroeg waarom ik dit niet eerder had geprobeerd, waarom het wegvallen van Søren de rekensom uiteindelijk in het voordeel van het meisje had beslist. Ik had de trappen bedwongen en klopte op de deur van Pedro's woning. In mijn herinnering woonde hij nergens, hij verbleef waarschijnlijk bij familieleden. Jorge had er altijd voor gezorgd, dat ik bij hem uit de buurt bleef. Het bleef stil, ik klopte harder. Een vrouw riep door het trappenhuis, "Buscas Pedro?"

Ik beaamde dat, en vroeg of ze wist waar hij was.

– "En el hospital," zei ze, "hij is een paar weken geleden neergeslagen door een inbreker en ligt in coma in een ziekenhuis. Je zou hem kunnen bezoeken."

Ik stormde de trappen af en hield vlug een taxi aan. Het voelde alsof ik Pedro kon redden als ik me zo snel mogelijk naar het ziekenhuis begaf, waar hij lag. Ik zag de stad in een waas en knipperde met mijn ogen om de tranen de baas te blijven. Als je plotseling huilt maar je weet niet wat de oorzaak is, dan is het meestal een onbewust schuldgevoel, had Søren me ooit uitgelegd.

Aan de balie van het ziekenhuis was een kleine scène voldoende om de kamer waar Pedro lag te achterhalen. Een jongere arts begeleidde me de trappen op en ik beeldde me in dat

hij kwijlde terwijl hij naast me liep. Het ziekenhuis straalde gebrek aan alles uit. Even voelde ik een aandrang om rechtsomkeert te maken, het ziekenhuis uit te sluipen en een taxi terug naar het vliegveld te nemen.

“Ik was warm,” zou ik dan later ooit tegen een ingebeeld kleinkind zeggen, “ik had je moeder bijna gevonden, maar besloot op het laatste moment dat de geschiedenis anders zou moeten verlopen.”

Onze wandeling door de ziekenhuisgangen hield abrupt op voor een ziekenzaal. De arts reikte me een kapje om mijn mond te bedekken aan en drukte triomfantelijk de deur open.

“Pedro,” zei hij, terwijl hij op een bed in de hoek wees waarin iemand lag met een dik verband om zijn hoofd. Ik knikte hem erkentelijk toe. “Mocht hij niet aanspreekbaar zijn, ga ik dolgraag straks wat met je drinken,” hoorde ik de arts nazoemen, terwijl ik langzaam op een kruk naast het bed van Pedro ging zitten, onderweg met mijn heupen wiegend om de jonge arts te plagen. Ik kneep in Pedro’s hand en beeldde me in dat ik in morsecode allerlei sublieme waarheden communiceerde. Onverwacht opende hij zijn ogen en glimlachte naar me. Ik knikte omdat je dat volgens mij hoort te doen aan ziekenhuisbedden. Knikken en lieve woordjes zeggen. Ik vroeg wat er de oorzaak van was dat hij in het ziekenhuis lag. De jonge arts, die was blijven treuzelen om zo min mogelijk van mijn kont te missen, stapte op het bed af op een manier die je parmantig zou kunnen noemen.

“Pedro heeft een ongeluk gehad en is gevonden in de kelder van zijn flat. Een buurvrouw had gestommel gehoord en is met een zaklamp gaan kijken. Ze heeft hem aangetroffen met een gapende hoofdwond, badend in het bloed. De scène moet zo luguber zijn geweest, dat ze zelf ook bijna in zwijm viel. Een andere buurman, vertelde ze, heeft haar toen geholpen om het lichaam in een laken te wikkelen en het de keldertrap op te dragen. Hij heeft hem met zijn auto hierheen gebracht. Ik had toen geen dienst, maar hij is onmiddellijk en volgens het protocol verzorgd.”

– “Wat is de oorzaak van die hoofdwond?”

“Onbekend. De buurvrouw zegt dat hij door een inbreker is

neergeslagen, maar wij denken dat hij gewoon te hard de keldertrap is afgerend in een speelse poging om naar het centrum van de planeet af te dalen, daar waar eeuwige duisternis heerst die de donkere geheimen van onze ziel huiselijker en draaglijker maakt.”

Ik knikte de arts toe en maakte met mijn lippen het klakkende geluid waarmee je een hond van de eettafel wegstuurt. De man begreep me niet, maar werd kort daarop weggeroepen. Toen hij de deur achter zich dichttrok voelde ik paniek en opluchting tegelijk. Pedro zou in de war kunnen zijn en gewelddadig. Hoe goed kende ik hem eigenlijk? Hij was toen, jaren geleden, geïnteresseerd in me, ik had genoten van die aandacht terwijl ik me aan zijn broer gaf. Zou zijn verliefdheid zichzelf hebben ingehaald, en plaats hebben gemaakt voor een hatelijke obsessie? Wat kon ik van Pedro verwachten? En mocht hij zich op me storten, wie zou me dan komen redden? Stond de geile jonge arts achter de deur te wachten totdat hij kon binnenstormen om mij te redden van Pedro's wurggreep? Ik moest er niet aan denken. Liever wilde ik dat Pedro's eerlijke obsessie mijn luchtpijp even zou dichtknellen dan dat ik de jonge arts moest bedanken.

“Liné,” klonk een hese stem, die ik niet direct herkende, maar die me een bijna akelig gevoel van nabijheid gaf. Pedro had mijn naam toen altijd zo uitgesproken, Liné, en zijn rustige stem had ik altijd met een te vroeg gekomen ordelijkheid geassocieerd. Liniaal, Linnaeus, Lithografie. Ik had hem toen waarschijnlijk saai gevonden, hij paste toen in mijn wereld als een stom paar ogen die toekeken hoe ik met Jorge zou ontsnappen aan de zwaartekracht. Pedro was een requisiet geweest die ik nodig had om mijn kleine en indertijd zo gewichtige tragedie te spelen. Ik slikte en veegde een paar tranen weg die over mijn wangen dreigden te stromen. Hij mocht deze tranen niet zien. Ik was hier alleen voor Rosalita, dus ik maakte een grimas en ik deed alsof het zweet was.

“Het is heet vandaag, hebben ze hier geen airco?” zei ik, mijn hoofd nog steeds van de man in het bed afgewend. Pedro was overeind gekomen. Hij had het laken over zich heen getrokken en

tegen zijn gezicht gedrukt. Ik zag de plek van zijn mond langzaam klammer en donkerder worden.

– “Ik ben een spook,” zei hij.

“Waarom ken je me toch zo goed?” vroeg ik.

Het laken bewoog zich langzaam naar me toe, en ik werd overweldigd door tederheid. Zo bleek was zelfs het gezicht van Søren niet tijdens zijn laatste dagen. Ik drukte mijn mond op de donkere plek en voelde zijn tong door het laken. Mijn ogen hield ik stijf dicht.

“Pedro,” zei ik, voordat hij mijn naam zou herhalen. “Ik ben op Cuba voor Rosalita.”

– “Waarom nu?”

Ik zou hebben moeten zeggen dat het me speet dat ik na mijn vlucht voor Jorge alles zo snel mogelijk wilde vergeten, dat het opofferen van mijn dochter een soort systemische balans had gecreëerd waardoor ik ‘de deur achter me dicht kon doen’, maar dat door de dood van Søren alles weer aanwezig was. Ik zei:

“Ik had nog een vliegticket over.”

Pedro was niet dom. Hij vroeg om een glas water. Toen ik dat voor hem had gehaald keek hij naar de spetters op de linoleumvloer die waren veroorzaakt doordat ik het glas te snel had bewogen en het water over de rand was geklotst. Het leek alsof hij de oppervlaktespanning van de druppels bestudeerde, toen hij met een monotone stem begon te vertellen.

“Ik ben met het meisje naar Havanna gegaan en heb haar bij me in huis genomen. Ze mocht niet gezien worden. Het was moeilijk aan zo’n vrolijk kind iedere dag te moeten uitleggen waarom ze niet buiten kon komen. Jorge heeft overal contacten. Als ze haar zouden zien zou alles voorbij zijn. Ik zou worden opgepakt en in een werkkamp worden ondergebracht. Rosalita zou in zijn handen vallen. Ik durf er niet aan te denken. Om ons tweeën te kunnen voeden heb ik via een oude vriend een baan als taxichauffeur geregeld. Ik vervoerde vaak mensen die Jorge kenden, en ik voelde het gevaar dichterbij komen. Als ze ook maar de geringste aanleiding hadden, te denken dat mijn taxi ergens een dekmantel voor zou kunnen zijn, waren we verloren.

Ik was ten einde raad en de enige uitweg die ik zag, was het meisje aan een toerist verkopen. Ik herinner me vaag dat er een paar toeristen bij mij thuis zijn geweest, maar we zijn nooit verder gekomen dan het kennismakingsgesprek. De meesten dachten dat het te riskant was, of een valstrik die hen onnoemelijke bedragen afhandig zou maken.”

Toen Pedro uitgesproken was, merkte ik dat ik zijn hand vasthield. Hij nam een slok water en zei:

“Een keer was er een toerist zo naïef dat hij niet eens in de gaten had dat het om het meisje ging. Hij is toen zelfs boos geworden, en... ik herinner me vaag dat hij erg boos werd... wacht... zou het kunnen dat die toerist me heeft neergeslagen?”

Ik liet zijn hand los en wilde weten wie die toerist was. Hij kon me niet meer vertellen dan dat het een Europese man betrof, ongeveer van mijn leeftijd (hij haastte zich erbij te zeggen, dat ik er jong uitzag, en ik was blij dat hij uitdrukkingen als ‘goed geconserveerd’ niet kende). Toen ik merkte, dat ik me voor deze mysterieuze toerist begon te interesseren, schrok ik. Het oude patroon, mompelde ik inwendig. Ik beeldde me in hoe ik voor eeuwig aan mijn therapiestoel zou zijn vastgenageld, terwijl de therapeut me verhalen liet lezen waaruit ik steeds de verkeerde conclusies trok, waardoor ik niet mocht gaan. Het was een beeld dat ik zelf had verzonnen.

“Waar is Rosalita nu?” God mag weten waarom ik deze vraag tijdens ons hele gesprek had onderdrukt. Pedro keek verschrikt op, het laken hield hij niet meer voor z’n gezicht.

“Wég,” mompelde hij schuchter en verslagen.

– “Je intoneert goed,” antwoordde ik, “maar heb je enig idee waar ze zou kunnen zijn?”

Pedro keek me aan op een manier dat ik hem wel moest vertrouwen. Deze zachtaardige man, hij zou de vader van mijn dochter hebben moeten zijn. Er zou een speciaal begrip voor zulke vaders moeten bestaan. Naast de biologische, de wettelijke, en de opvoedende vader, was er de had-eigenlijk-moeten-zijn vader. Ik gooide mijn schouders los en schroefde mijn blik vast in de zijne. Toen zette ik mijn voornemen uiteen alsof het mijn dagelijkse routine was.

Dit was ons Plan. Het was een goed gevoel, een lijst te hebben die we moesten afwerken. Eerst moest Pedro uit het ziekenhuis weg. De jonge arts, ik was erachter gekomen dat hij dienst had die avond, zou Pedro zeker niet laten gaan. Hij zou gaan pronken met het beetje macht dat hij had en hem desnoods aan zijn bed vastbinden. Onderhandelingen zouden dagen duren, en zoveel tijd hadden we niet. Om hier snel weg te komen moest ik de jonge arts afleiden. Ik zou lang genoeg met hem praten tot ik zeker wist dat Pedro het ziekenhuis uit was. Hij bleef eerst bij de balie, waar hij met de nachtverpleegster babbelde. Toen ik op de balie kwam leunen keek hij me eerst niet aan. Ik zou meer moeten bieden dan een kort gesprek.

Ik voelde een schroeiende plek in mijn dijen. Ik zou mijn lijf kunnen opofferen voor Rosalita. Ik had zin om dikker te worden, ik wilde een groot moederlijf hebben, met veel plaats voor butsen en deuken, mijn lijf als een weldadig stootkussen tussen het meisje en de ellende. Ik herorganiseerde mijn décolleté en gooide mijn hoofd in mijn nek, wat het bijkomstige voordeel had dat ik mijn ogen kon pijnigen met de flakkerende TL-verlichting. De jonge arts keek nog steeds niet op, hij leek verstrikt in een gesprek met de nachtzuster waarvan het door hem gewenste vervolg copulatie zou zijn, want hij knikte driftig. De ironie. Wilde ik me, jarenlange therapeutische sessies ten spijt, eindelijk eens helemaal opofferen, moest ik ervoor in de rij gaan staan. Achteraan aansluiten, en hopen dat het libido van deze jonge vent onuitputtelijk is.

Plotseling vertrok het gezicht van de nachtzuster en beet ze haar belager een onvertaalbare vloek toe, alvorens verontwaardigd weg te benen, zonder mij een blik waardig te keuren. Don Juan had zich verkeken en begon uit schaamte zweet te produceren. In een ooghoek zag ik hoe hij ook in de TL-lamp staarde, terwijl ik de idiote gedachte verdrong, dat we iets met elkaar gemeen

hadden. Laat ik dit in vredesnaam snel afhandelen, dacht ik.

Toen hij eindelijk naar me keek, trok ik mijn slipje vanonder mijn rok vandaan, en liet het aan mijn wijsvinger heen- en weer zwaaien terwijl ik heupwiegend richting het herentoilet liep. De geilaard wachtte even, waarschijnlijk om zich ervan te vergewissen dat de nachtzuster niets in de gaten had, en volgde mij toen. Pedro sloop ondertussen weg en ik zou hem later voor mijn hotel terugzien.

-0-

Was het nodig geweest? Had ik niets anders kunnen verzinnen, het brandalarm, of aan elkaar geknoopte lakens om te ontsnappen door het raam? Had het condoom wel goed gezeten? Je mag van een arts verwachten, dat hij zijn esculaap hygiënisch inpakt, maar toch: twijfels. Grote, harde slangen, krioelend met bizarre patronen op hun gladde vel, drongen bij me naar binnen, slangen die de afgematte Søren, die toch zo zijn best deed, verstikten. Met deze materie moest ik me niet bezig houden. Ik beloofde mezelf er heldhaffig mee om te gaan, en maakte in mijn hoofd een aantekening om uit te werken tijdens een van mijn volgende therapieessies: slangenvrees.

In het hotel werkten we het idee van Pedro's schijndood verder uit. We stelden een overlijdensbericht op dat we naar tía Clara zouden sturen. Zij was de enige in het dorp die Jorge af en toe sprak, en Jorge zou voor een familiebegrafenis naar Havanna komen. We lieten duidelijk doorschemeren, dat er 'zaken' waren te regelen, maar bleven vaag genoeg om zijn verbeelding te prikkelen. De dood is het enige waarmee je mensen die teveel macht hebben kunt chanteren. Deze uitspraak legde ik in de mond van Søren, zodat ik hem in mijn herinnering weer even onder ogen kon komen. Pedro was ervan overtuigd, dat Jorge naar de fictieve begrafenis zou komen, dat er werkelijk nog een aantal 'zaken' waren die Jorge onrust zouden baren. Hij wilde me niet zeggen wat precies, maar dat kon me ook eigenlijk weinig schelen.

Een paar dagen later huurde ik een auto en reden we naar Morón. Ik keek angstvallig naar ieder voertuig dat in de tegenovergestelde richting reed, in het bijzonder naar de luxe modellen. Jorge zou erin kunnen zitten, op weg naar de fictieve begrafenis van zijn broer.

Gaandeweg werd de stemming ontspannender en Pedro heeft zelfs even gezongen.

“Dit hebben we mooi klaargespeeld,” zei ik. “Je bent zonder bureaucratische kleerscheuren uit het ziekenhuis gekomen.”

– “Mij pakken ze later wel voor valsheid in geschrifte. Maar Rosalita is het waard.”

“En je had moeten zien hoe die arts op z’n neus keek,” zei ik lachend.

Pedro zweeg. Jezelf opofferen is het oudste beroep van de mensheid.

“Ik voel zo’n aandrang om ons verhaal te vertellen.”

– “Ons verhaal?”

“Dit. Het is zo heftig. We worden heen- en weergeslingerd tussen hevige emoties. Om onszelf niet te verliezen, moeten we regelmatig de vertellersrol spelen. Dat zuivert.”

– “Wil je schrijfster worden?” vroeg Pedro. Ja, ja, wilde ik janken, en Søren die dan zegt hoe ontzettend goed ik ben en hoe hij werk zal maken van een vergelijkende literatuurstudie en dat er dan iemand op mij kan promoveren, maar ik hield me in.

– “Je hebt de afgelopen dagen laten zien hoeveel talent je hebt,” voegde hij eraan toe.

“Hoezo?”

– “Het is gemakkelijk om iemand het ziekenhuis in te schrijven,” zei hij grinnikend, “maar een stuk lastiger om iemand het ziekenhuis weer uit te schrijven.”

Het dorp zag er ongeveer hetzelfde uit als in mijn herinnering. Pedro had een te lange trui met een capuchon aangedaan om te

voorkomen dat hij voortijdig herkend zou worden, en er verhalen over wederopstanding en rondwarende geesten de ronde gingen doen. Hij sjokte achter me aan. Feilloos vond ik het huis van Mercedes, en drie keer klopte ik met mijn knokkels de deur. Mercedes zat achter haar naaimachine. Ze herkende me en begreep de situatie razendsnel. Ze wenkte me naar binnen en gebaarde Pedro dat hij de deur snel achter zich dicht moest trekken.

“Gracias, Mercedes,” zei ik.

Ik sprak over de details van het plan alsof ik een verhaal aan het verzinnen was voor mijn kind. Het voelde aan als slechte fictie. Ik moest mezelf er telkens weer aan herinneren, waarom we dit deden. Voor de zekerheid vroeg ik of Jorge inderdaad was vertrokken.

“Jorge?” zei ze, “is een paar dagen geleden vertrokken.” Hij zag er nogal ontdaan uit en wilde niet zeggen wat de reden was voor zijn vertrek.

– “We hebben een zelfgemaakt overlijdensbericht van Pedro naar tía Clara gestuurd. Die zou het aan hem doorgeven.”

“Tía Clara is op reis. Ze is al meer dan een maand weg, voor zaken in Baracoa.”

“Hoe wist Jorge dan...?”

“Ik heb de brief toevallig gevonden en hem bij Jorge onder de deur doorgeschoven.”

Ik had weer dingen verondersteld zonder ze eerst aan grondig onderzoek te onderwerpen. Het was deze keer goed afgelopen, maar het irriteerde me. (*“Line is vaak onzorgvuldig en neemt dingen aan omdat ze haar van pas komen. Het lijkt, alsof ze bezig is haar eigen verhaal te schrijven en er niet tegen kan, dat anderen de plotlijnen verschuiven.”*) De juffrouw had in diezelfde evaluatie een creatief beroep aangeraden. Daar heb ik ook een aantal sessies aan gewijd, maar dat heeft nooit veel opgeleverd.

Ik was woedend op mezelf. Ik voelde hoe ik het wilde afreageren op Pedro, die nog verder in zijn capuchon was weggedoken. Mercedes zei ons dat we binnen moesten blijven en

ons in geen geval moesten laten zien. Jorge's gedrag was onberekenbaar en zijn invloed zou iedereen in het dorp kunnen vernietigen. Ik had dus niet de gewenste afstand tot Pedro, en begon zijn lichaam weldra te ruiken. Het voelde onaangenaam, als een voorbode van allerlei smerigheden die ik moest ondergaan om Rosalita te bevrijden, en het ergste daarvan was dat de ander ze als de normaalste zaak van de wereld zag.

Ik probeerde mijn vrouwelijkheid zoveel mogelijk te verbergen om iedere erotische spanning tussen mij en Pedro in de kiem te smoren, en verbeeldde me dat ik daarin slaagde. Søren vond mijn vormverhullende slobbertruien sexy, het wakkerde zijn fantasie aan, hij kon op het laatst minutenlang naar mijn lijf kijken zonder iets te zeggen. Ik had me door hem bewonderd gevoeld. Zijn blik was niet het loeren van een geilaard, maar iets veel bedachtzamer. Alsof hij in mijn vormen op zoek was naar een rechtvaardiging voor het bestaan van de wereld. De gedachte aan Søren bracht me uit mijn concentratie. Ik zuchtte en wierp een blik op Pedro. Wat een verschil met Søren.

Gelukkig leek Mercedes te begrijpen dat ik me ongemakkelijk voelde, want ze wees me als vanzelfsprekend een slaapplek aan, ver uit de buurt van Pedro. Terwijl ze wat kussens in de hoek gooide zei ze dat Rosalita in het dorp was met Martín.

Ik vroeg haar wie Martín was.

“Een Nederlander. Ik krijg geen hoogte van hem. Hij lijkt in zichzelf gekeerd, maar ik heb soms de indruk dat hij er alles aan doet om dat te compenseren.”

– “Loopt hij gebukt of kijkt hij recht de wereld in?” vroeg ik.

“Ik heb zijn manier van lopen niet bestudeerd, maar ik heb gezien dat hij grote passen zet en het hoofd heeft opgeheven.”

Ik begon te fantaseren over deze Martín. Misschien was het mijn afschuw voor de gedachten, handelingen met Pedro te moeten verrichten, die maakten dat ik mezelf ertoe dwong, aan een andere man te denken. Een zuiver lichaam, een jongere Søren met een volle, kastanjebruine baard en gespierde dijbenen die zijn broekspijpen strakspannen. Om van het onlustobject af te komen projecteerde ik op deze Martín mijn naar mijn eigen gevoel

onderdrukte fantasie. Hij zou alles oplossen. Martín zou mij en Rosalita bevrijden, en we zouden in een rijtjeshuis in een land zonder bergen in Noord-Europa gaan wonen. Koesterde ik weer die droom van een onwaarschijnlijke redder? Viel ik weer in mijn oude patroon? Of had ik te weinig water gedronken?

Mercedes las mijn gedachten en wierp me een kalmerende blik toe, voorzover dat mogelijk is, want toegeworpen blikken bevatten altijd een spoor van berisping. Ze glimlachte en deelde me mijn lot mede.

“Zolang Jorge hier is, moeten jullie je schuilhouden. Ik zal proberen, met Rosalita te spreken.”

Ik had mijn eigen plan opgegeven, en mijn lot in handen van Mercedes gelegd. Het voelde op een vreemde manier weldadig.

50

Een paar dagen lang hadden we ons schuilgehouden bij Mercedes, toen we buiten hevig geschreeuw hoorden, en er een enorme rookwolk boven het dorp hing. We lieten ons niet langer door de angsten van Mercedes weerhouden – mijn eigen angstige voorgevoelens waren sterker – en snelden naar buiten. De schemering was al gevallen, en men sloeg geen acht op ons. Mijn bange vermoeden werd bevestigd: het was het huis van Jorge dat in brand stond. Ik zag torenhoge vlammen uit het dak slaan en beet op mijn lip. Was Rosalita daar opgesloten geweest en was dit haar doodscreet? Was ze daar al die tijd vastgeketend geweest, terwijl haar pijniger zich rondvrat en zijn ziekelijke driften op haar botvierde? Terwijl ik met de luiken halfdicht in de kamer van Mercedes zat ondergedoken, modderend in pure angst? Ik was woedend op mezelf, en hoe ik me door Mercedes' zogenaamde wijze raad uit het veld had laten slaan.

Toen we het huis van Jorge hadden bereikt, had zich een schare toeschouwers verzameld, en ik herkende een aantal gezichten van vroeger. Pedro was achter me weggedoken en hield een vuilniszak voor zijn gezicht, alsof het tegen de rook was. Ik was

weer de toeschouwer van mijn eigen lot. Daar, in dat brandende huis, bevond zich misschien mijn dochter, samen met haar verwekker, maar ik kon niets doen. Ik had al een paar passen naar de vuurzee gedaan, maar werd onmiddellijk tegengehouden door de omstanders. Het publiek was als versteend. Af en toe ontweek iemand een laagvliegende vonk. Er gingen vochtige lappen rond om door te ademen. Iedereen wist van wie dit huis was. Niemand bewoog zich. Ik moest toekijken.

Het moment dat Jorge naar buiten kwam snellen, met Rosalita in zijn armen, staat in mijn netvlies gegrift. Ik zal het nooit adequaat kunnen beschrijven. Wat ik me kan herinneren is dit:

Rosalita rent op me af en klampt zich aan me vast. Jorge schijnt een vijand te hebben herkend, maar ik sla geen acht op hem. Het huis kraakt en stort in, een windvlaag blaast een vonkenregen in de richting van de toeschouwers, die uit elkaar worden gedreven. Balken komen naar beneden, gele en groene spiralen dansen op de vuurzee, er zijn kleine ontploffingen, de grond onder mijn voeten schroeit. Jorge rent achter een schaduw aan, en stoot strijdkreten uit terwijl hij met zijn machete boven zijn hoofd zwaait. Een aantal mensen volgt hem op een draf, maar wacht dan op veilige afstand af hoe Jorge zijn woede zou koelen. Ik loop hen met Rosalita achterna. Plotseling draait de schaduw zich om en stoot een hooivork in Jorge's buik, die rochelend ineenzakt. Ik zie hoe de schaduw zich over het lichaam heenbuigt, en probeert de wond met t-shirts, die sommige toeschouwers aanreiken, te verbinden. De schaduw werd door een jonge vrouw, die ik niet kende, meegenomen. Niemand was bereid om Jorge naar het ziekenhuis te brengen, uit angst voor zijn moordenaar te worden aangezien. Zijn lichaam werd bedekt met katoenen t-shirts en neergelegd in een verlaten geitenstal. Voor de vorm vroeg ik iemand of het bloeden gestopt kon worden, of er jodium aanwezig was voor desinfectie. De ander haalde zijn schouders op. Dit was niet zijn zaak. Het was niemands zaak. De geitenhoeder, wiens stal nu dienst deed als Jorge's voorlaatste rustplaats, was enkele maanden eerder

overleden. Jorge heeft de ochtend niet gehaald, en is daar in de geitenstal doodgebloed. Dagenlang heeft niemand in de buurt van het stoffelijk overschot durven komen. Toch waren het niet de vliegen, maar de angst dat een hoge regeringsfunctionaris Jorge hier zou vinden, die een aantal mannen deed besluiten om het lijk te verplaatsen. Het werd daartoe zorgvuldig in een oud tapijt gerold en op een pakezel geladen, die daardoor bijna door zijn poten zakte. Het arme beest moest zeven kilometer een heuvel oplopen, voordat de mannen hem van zijn lading ontdeden en de resten van Jorge naar de diepste diepten van een grot brachten.

51

Pedro en ik waren met Rosalita naar Havana teruggekeerd. Pedro heeft me lang omhelst en een kus op mijn voorhoofd gegeven. Ik kon geen geluid uitbrengen. Deze man, dit eindeloos trouwe, goedge karakter, met zijn opoffering voor de dochter van de vrouw op wie hij zo hevig verliefd was. De stille haat jegens zijn broer, waar hij zich waarschijnlijk voor schaamde, en de tergende zelfbeheersing waarover hij beschikte, die vreselijke hardnekkigheid waarmee hij zijn driften had getemd.

Nee. Een glibberig schepsel was het. Het mocht eenvoudig zijn geweest, Pedro mijn leven in te schrijven, het is nog makkelijker, hem mijn leven weer uit te schrijven. In het geval van Pedro is zoiets met een snelle hoofdknik afgehandeld.

“Ciao Pedro,” mompelde ik. Hij had zich al omgedraaid en was achterop een soort motor gestapt. Alsjeblieft niet omkijken, dacht ik, terwijl mijn blik zich vastbeet in de weggrijdende motor, tot die uit het zicht verdwenen was. Rosalita trok aan mijn arm.

“Heb je honger mama?”

Waarom had ik niet eerder aan haar gedacht? Het leek, alsof ik haar behandelde als rekwisiet, als een totem die ik met me meesleepte, om god weet wat voor reden. Ik zou daar een aantekening van moeten maken, zoiets is belangrijk voor mijn

therapie, die toch al zoveel geld heeft gekost.

– “Mama heeft geen honger. Maar jij lust vast wel iets?”

Ik zou nog minstens een week in dit hotel moeten wachten. Men had mij meegedeeld, dat er wel een paspoort voor haar aangemaakt kon worden en dat ze vanwege de omstandigheden met de nodige discretie te werk zouden gaan, maar er waren procedures te volgen. Rosalita en ik hadden DNA-materiaal afgestaan, en eerst moest in een lab met zekerheid worden vastgesteld, dat ik de moeder was. Een moederschapstest is een zeldzaamheid, en het kreeg in mijn geest al snel een mythische betekenis. Dit kon het begin zijn.

52

“Frederik, ben je online?”

– “Ja.”

“Ik heb nu twintig minuten internettijd, dus zullen we even telefoneren?”

– “Meneer zegt het maar. Ik ben flexibel.”

“Met de stem van Martin.”

– “Dit is de echo van de stem van Frederik. Wat kan Frederik voor u doen?”

“Het reflectieve gesprek intrigeert me zo.”

– “Wat bedoel je?” Frederiks’ stem klonk verveeld.

“Dat dit, hier, wat we nu zeggen, dat dat een laag is, een schil tussen andere schillen, en dat wij een andere laag zijn, en de lezer van dit boek weer een andere.”

– “Je bedoelt *meta*? Je weet toch, dat is iets waar echte intellectuelen hun schouders over ophalen, iets dat een eenvoudige waarheid een potsierlijk decorum verleent.”

“Welke waarheid?”

– “Dat het gelul nooit ophoudt.”

“Maar het voelt toch fijn? Ik bedoel het feit dat we ons bewust zijn van ons bewustzijn, en ons dáár dan weer bewust van zijn?”

– “Ga je er weer over zwemelen, dat je een milde erectie hebt?”

“Je wilt het gevoel weer niet met me delen, bang dat ze dingen gaan denken.”

– “Nee Martin, dat is het niet. Ik vind het gewoon een saai onderwerp. Die duizelingen die jij ervan krijgt heb ik al lang niet meer. Misschien als student, toen ik nog blowde, maar daar verlang ik niet naar terug. Wist je trouwens dat we zwanger zijn?”

“Dat komt doordat je...”

– “Laat je me niet even uitpraten? Interesseert het je niet *wie*?”

“Dat komt doordat het je nooit écht heeft geïnteresseerd. Het bewuste zijn. Dat heb ik altijd al vermoed. Het bewuste zijn is de grondtoon van ons bestaan, snap je, iets waar de wetenschap niet bij kan, maar de mensheid is ernaar op weg. En we gaan het bereiken, waarschijnlijk zelfs nog tijdens ons leven, en waarschijnlijk nog op een comfortabel moment, voordat we oud en gebrekkig zijn.”

– “Martin. Weet je met *wie*? Heb je enig idee? Enige belangstelling? Martine en ik zijn al twee jaar uit elkaar en...”

“We luisteren niet naar die grondtoon. Dat is het probleem. Maar daar komt de mensheid nog wel achter. Ik ben zelf ook met vallen en opstaan geworden tot het personage dat ik nu ben. Maar luister, ik wilde graag nog iets kwijt over J.”

– “Je hebt het goed geraden. Mooi hè? Het past zo goed hè? Wat is daarop uw antwoord?”

“Interesseert het je wel, wat ik over J. te zeggen heb?”

– “Net zo min als wat jij over haar te zeggen hebt.”

“Goed dan. Er was eens een wijs man. ‘Er is een tijd voor alles,’ zei de wijze man. ‘Een tijd om hard te beffen, en een tijd om de dingen te bezien.’ ”

“En? Wat heeft dit met J. te maken?”

“Haar kut smaakt naar oude kaas.”

– “Martin.”

“Er was op Cuba nauwelijks goede kaas te vinden. Ja, in de resorts, maar dat is een nepwereld. Daar kun je delicatessen kopen uit alle windstreken. Noorse zalm en pacifische garnalen.

Japanse biefstuk en..."

– "Martin."

"Wat is er?"

– "Je staat op de luidspreker."

"En dat zeg je nu al, voordat ik klaar ben?"

– "Het is informatie die ik graag met je deel."

"Het is nu een beetje een lullige apotheose geworden, vind je ook niet?"

– "Wat voor regels zeg je daar?"

"Je hebt alles weer verpest."

Het gesprek verliep daarna stroef. Frederik en ik waren gewend aan dit soort gesprekken, waarbij we onszelf wild in scène zetten, speelden met de schakels en gewrichten van onze literaire existentie, zoals hij het noemde, of zoals de wereld zegt, de technieken van het schrijven.

-0-

"Er moet meer modder in."

– "Hoe bedoel je?"

"Wat jij schrijft is meer beschouwend proza, met de personages als dienstbare demonstraties van de psychologische improvisaties waar jij zo door geobsedeerd bent."

– "Ons drama is, dat we die personages zijn, Frederik."

Daar had ik hem even stil mee.

-0-

Alle clichés hangen in de lucht. straks blijkt nog dat ik ergens een buitenechtelijk kind heb verwekt en dat dit hele verhaal een rommelige raamvertelling is om die donkere zonde te bezweren. Als ik straks terugschakel naar het perspectief van Martin, 'mijn' perspectief, wat zal de lezer dan wel denken.

-0-

"We moeten het in de details zoeken, niet in de grote structuur van het narratief. Het narratief is voor iedereen uiteindelijk hetzelfde: ontworsteling aan autoritaire personages, betekenisloze verstarring die we waarnemen als heldhaftige transformatie. Schuld en schaamte spelen altijd dezelfde rol als

uitdrukkingsvormen van onze oerangst.”

– “Blablabla.”

“Ik kan het ook korter zeggen.”

– “Doe dat.”

“De werkelijkheid is het decor van onze machtsstrijd.”

– “Onhandig uitgedrukt.”

“Dat, dat je mijn aforisme weer moet afkraken, dat bedoel ik. Je doet het alleen maar om de autoriteit van je uitdrukkingskracht, dus je macht te doen gelden. En dit gesprek is de werkelijkheid. Dus niet meer dan een achtergrond, een vehikel voor die eeuwige strijd.”

– “Sukkel. Mag ik dat zeggen?”

“Als je het niet laten kunt.”

– “Goed. Door zo te analyseren vertoon je de typische kenmerken van een *loser*. Je maakt een narratief over jezelf wat voor jou geheel risicovrij en zouteloos is. Ieder falen omkleed je met een zweem van fatalisme, en door je ironische distantie beeld je je in dat wat je zegt enige betekenis heeft. Maar dat heeft het niet. Het is machteloos. En het is een ironie die je zelf niet eens merkt. Het *vantagepoint* dat je inneemt bestaat niet. Wat jij denkt is helemaal niks.”

“Dat is veel te moeilijk.”

– “Je trekt het je toch niet aan?”

“Ik heb een mastodontische epidermis.”

– “Kun je ook tegen positief commentaar?”

“Op z’n tijd.”

– “Ik benijd je om één ding.”

“Wat dan?”

– “Dat je het nog klaar speelt om de lezer de indruk te geven, tijdens het afrollen van je verhaal, dat je eronder *lijdt*.”

Drie nachten had ik, Martin, nauwelijks geslapen, en ik had hoge koorts. De oorzaak bleek later: het was wondkoorts.

Wondkoorts van een wond die je aan iemand anders toebrengt, daar is zeker ooit iemand briljant op gepromoveerd. Ik had Jorge een forse wond toegebracht. Ik had hem lek gestoken met mijn hooivork, ik heb de lucht uit zijn lichaamsholten horen ontsnappen en om mijn oren horen suizen. Ik had alleen mijn waakzame plicht gedaan, zo ben ik in die drie koortsachtige dagen gaan beseffen. Ik had een schuld op me genomen, hoewel ik niet precies wist wat die precies inhield. Ik moest mezelf toch ergens mee bezig houden, denk ik nu, met de wijsheid van achteraf, tijdens die drie dagen ben ik verzorgd door Rosa, die me van de plek waar ik was ingestort naar de veiligheid van haar onderkomen had gebracht. Zij was het ook, die een glas troebel water aan mijn ijlende lippen hield en me zodra ik weer bij bewustzijn was meedeelde dat Jorge aan zijn verwondingen was bezwaken.

Ik sloot mijn ogen terwijl Rosa mijn voorhoofd depte met een nat t-shirt, en me daarbij nauwelijks aankeek. Ik probeerde mijn gedachten te ordenen. Jorge dood. In onze contreien zou mijn handeling neerkomen op noodweer, en op een juridische frons en een korte taakstraf na, geen repercussies hebben. Hier was het Moord, en kon ik me voorbereiden op een wisse dood aan de martelpaal. Ik ontwaakte bij deze gedachte volkomen, bespeurde een herwonnen levenslust, een schuine erectie in de richting waar Rosa zat, haar mooie benen over elkaar geslagen en haar ronde, rijpe onderlijf als een tropische vrucht aan mijn voeteneinde. Hoe zoet was dit moment. Hoe fris kan een mens zijn als hij weet dat hij aanstonds naar de verdoemenis gaat. Die verdoemenis was deel van het hele gebeuren, de hele *geste*, daarmee zou ik Rosalita vrijkopen. Ik was nog half religieus die dag, en dacht dus nog economisch. Mijn taak was voor de eeuwigheid afgebakend. *Dit* is Martin, dit is zijn bijdrage, hij zal in eeuwige wederkeer met een roestige hooivork de Jorge's doorprikken, en de eeuwige wederkeer wordt eeuwige stilstand vanuit het perspectief van God. Aldus staat hij daar, als een haastig afgemaakte Rodin, met zijn drietand in de aanslag. Mijn gedachten zwakten af en ik verloor het bewustzijn. Een bonkende hoofdpijn deed me

ontwaken en alsof er een excentriek iemand bezit had genomen van mijn stem, hoorde ik mezelf vragen, “Waar is Rosalita?”

“Ze zijn drie dagen geleden vertrokken. Rosalita samen met haar Deense moeder Line. Zij is haar komen zoeken met Pedro.”

– “En Pedro?”

“Die is zijn broer begraven.”

-0-

Ik hoorde motorgeronk en keek door het kleine raampje van Rosa's vertrek. Het was een *four-wheel drive* zoals die in Cuba alleen door de politie wordt gebruikt. Ik glimlachte. Het zou gaan gebeuren. Mijn lid steef even aan in blijde verwachting. Ik sprong van de matras en liep met opgeheven hoofd naar buiten. “*Buenos días politiemán. Neemt u mij maar mee.*” Het felle buitenlicht deed mijn ogen pijn, maar mijn ogen wenden snel en ik zag dat het landschap was gehuld in een schitterende gloed. Dingen vielen me op die me altijd waren ontgaan. Spelende kinderen, bloeiende planten, scheuren in een betonnen muur, schuin staande electriciteitspalen, een stapel autobanden, een mank lopende kip, bandensporen in een hoop ezelstront, op een muur gemetselde glasscherven, een rol doorgeroest prikkeldraad, een oude uitlaatpijp, een smeulend vuur. Ik maakte daar een inwendige aantekening van terwijl ik met een statige pas naar de politiemán toeliep. Eigenlijk had ik me deze scène op een vliegveld voorgesteld. Ik zou door Internationale Autoriteiten worden gearresteerd terwijl de kerosinedampen van mijn vertrekkende jumbojet al in mijn neusvleugels drongen en het motorgeronk het verdict en de *right to remain silent* overstemde. Tegengehouden op de landingsbaan, het zou iets cineastisch hebben gehad. Ik kon er niet lang rouwig om zijn, dat dit voorrecht me was ontnomen. We kunnen natuurlijk toch geen eisen stellen, wij fiere dragers van het boetekleed, maar ik wil de illusie zo graag in ere houden.

De politiemán had teleurstellend weinig insignes. Ik zou worden meegenomen door een derderangsambtenaar die een routineklus uitvoerde, en ergens in een middelmatige gevangenis mijn dagen voor de televisie mogen slijten, niets bijzonders, geen oorkonde voor mijn grote schuld. Geen Afrekening, geen engel

die de kas opmaakte en me uiteindelijk tóch door een achterdeurtje de hemel in zou laten.

Ik vertrok mijn lippen en zuchtte. Ik besloot er het beste van te maken en stak beide handen resoluut uit richting de agent, met de polsen naar voren, zodat deze de handboeien om kon doen. Toen hij dit gebaar klaarblijkelijk niet begreep, herhaalde ik mijn geste met mijn polsen tegen elkaar aangedrukt. De agent fronste zijn wenkbrauwen en keek opzij naar zijn collega, een kleine ronde vrouw die me nog niet was opgevallen. Ik probeerde het nog eens, en hinkte daarbij op mijn tenen. Het hielp niet. Ik vreesde dat er eerst verhoren zouden komen, politieverhoren in de schuur, waar mijn best aardig gelukte tragedie haar laatste restje gratie zou worden ontnomen. Ik zou worden overstelpt door een nietsontziende woordenvloed, totdat de boventijdelijke motieven zouden zijn gereduceerd tot doofstomme, dierlijke impulsen. Ik keek de politieman aan en bewoog mijn polsen ritmisch langs elkaar. Er speelde een nauwelijks merkbare glimlach op zijn lippen, maar ik voelde mijn hart bonken in mijn keel. Hij heeft het begrepen! De politieman wendde zich tot zijn collega, die hem iets overhandigde, waarvan ik meende dat het metaal was. Ik sloot even mijn ogen en onder mijn ooglid welde een traan. De agenten stonden verderop en spraken met de eigenaar van een haan. De agressieve haan werd met een grote ring vastgezet en de *four-wheel drive* ingeslingerd, terwijl de eigenaar door de collega met een betekenisvolle hoofdknik een envelop kreeg toegestopt. De politiemensen verdwenen lachend – het was een goede deal geweest.

Aangezien ik niet ten hemel kon opstijgen, noch ter aarde kon storten, haalde ik mijn schouders op en begaf me weer naar binnen. Mercedes stond met Rosa te praten, en ze keken tijdens hun gesprek mijn kant op. De vrouwen knikten en er werd iets besloten. Rosa liep op me af en liet me zwijgend Mercedes' mobiele telefoon zien. Er was een tekstbericht op verschenen van Rosalita, dat ongeveer zo luidde: “ben met mmama in hotl Cienfuegos in H. Weeniet of ik wegg wil. Margin?”

Ik zat in de lobby van het hotel en kon eindelijk mijn tranen de vrije loop laten. Rosalita lag te slapen. Er restte ons niets anders meer dan wachten. De diplomaten zouden hun werk doen, er was geen enkele reden om aan te nemen dat we niet met z'n tweeën naar Denemarken konden. Ik had het in mijn hoofd al zo vaak voorgesteld, hoe we een normaal gezinsleven zouden leiden, Rosalita zou op hockey gaan, er zouden ouderavonden zijn, we zouden samen boodschappen doen. Het klonk surrealistisch en ik wist niet of ik de nieuwe werkelijkheid wel aankon. Dit hotel was een tussenstation, een overgangspek, alsof ik in een ruimteschip of onderzeeër moest en hier wachtte op de geleidelijke aanpassing van de druk. De lobby was nagenoeg leeg toen er een niet onknappe, licht kalende man binnenkwam die om zich heen keek alsof hij iemand zocht. Een normaal gezinsleven omvat statistisch gezien nog altijd twee volwassenen, dus ik veegde mijn tranen weg met een servetje.

Het hotel Cienfuegos zag er aan de buitenkant vervallen uit, maar de lobby maakte een onheilspellend serene indruk op me. Er was niemand, behalve de barman en een vrouw die met de rug naar me toezat op zo'n manier dat ik meteen wist dat ze zich net had omgedraaid. Ik liep naar haar toe en herkende direct de blanke vrouw die Rosalita had opgehaald. Ik maakte oogcontact en knikte om de gedeelde herinnering te bevestigen, maar het scheen haar te ontgaan. Ik stak mijn handen naar haar uit om haar te omarmen en te feliciteren dat ze haar dochter had kunnen redden en weldra met haar naar de Veiligheid zou kunnen vliegen. Als een vervelende steekvlieg stak ik weer mijn poten uit, net als naar de politiemensen die toch alleen maar kwamen om een haan te kopen. Ik deed een pas achteruit en begon te zien hoe mooi de vrouw was. Ze glimlachte beleefd, op een manier zoals je alleen tegen vreemden glimlacht. Het werd me duidelijk dat ze me niet had herkend. De gewaarwording dat ik incognito

was, het meedogenloze machtsverschil tussen ons omdat ze simpelweg niet wist *wie* ik was, was zo opwindend dat het me overdonderde. Een oorverdovende lust was in mij ontwaakt, ik voelde hoe ik deze vrouw, laat haar naam mij onbekend blijven, in mij naar binnen wilde zuigen, haar geheel wilde omhullen met mijn aura.

De man had eerst een warrige indruk op me gemaakt, waardoor ik mijn belangstelling al bijna had verloren, maar hij straalde op onverklaarbare wijze iets onaantastbaars uit, iets waartoe ik me sterk aangetrokken voelde. Ik had het er vaak met Søren over gehad, en ook op therapie was het ter sprake gekomen. Ik was altijd op de uitkijk naar een mannelijke versie van mezelf. Ik keek hem aan, en zag dat hij de situatie ook analyseerde. Zou hij van zijn psycholoog ook te horen hebben gekregen dat hij zijn vrouwelijke zelf zocht, en Eros in hem altijd neerkwam op eigenliefde? Zou hij ook die mysterieuze aantrekkingskracht voelen? Ik werd week en ontvankelijk.

Ze keek me lang genoeg aan om mijn zelfvertrouwen te sterken. Om mezelf te verzekeren tegen een pijnlijke afgang veerde ik met mijn wenkbrauwen en liet de punt van mijn tong langs mijn bovenlip glijden. De vrouw was voor me gaan staan en fluisterde dat haar dochter in haar kamer sliep, maar dat ze had gezien dat het slot van de hotelkamer ernaast defect was, en dat we daar de Goden zouden gaan tarten. In haar ogen lichtte het weke schijnsel van een wanhopige, uitgeputte ziel, een mythisch wezen dat zichzelf wilde verwerkelfijken door zich uit te putten op de harde grond van de banaliteit. Toen ze haar zwakke pols ophief greep ik die stevig vast en liep met haar naar de lift.

Deze man begreep de situatie. Hij had zijn personage net zoals ik ondergeschikt gemaakt aan het theater van de goden, en hij leek zijn rol gewillig te spelen. De kamer naast de onze was niet op slot, en toen hij me naar binnen had gebracht en op het bed gesmeten, besloot ik oneindig passief te zijn.

Ze liet haar armen slap langs haar lichaam hangen terwijl ik haar uitkleedde. Ik voelde me beschreven. Er zat een pennelikker onder het bed, die onze act nauwgezet zou gaan optekenen om te verhinderen dat we ooit de ontsnappingssnelheid zouden bereiken. Ik wilde daar iets over zeggen, zoals ik dat in het verleden tegen J. had gedaan, maar werd afgeleid door de geur van haar geslacht. Ik zweeg en bekeek haar lijf. Het was volledig bedekt met woorden. Prachtige typografische kleinoden prijkten op haar wulpse rondingen, haar borsten waren bedekt met imperatieven en aforismen, over haar buik liepen onaflatend volzinnen, en daaronder stonden korte epitaafjes. Haar mondhoeken waren seriefen – de glimlach van de lobby was verdwenen. Ik begon over haar lichaam te wrijven, probeerde de woorden er vanaf te schuren, maar ze bleven opnieuw verschijnen. Hoe langer ik over haar wreef, hoe sterker de woorden terugkwamen. Ik spande me tot het uiterste in, probeerde haar te dwingen het irritante woordenomhulsel eruit te zweten. Zo had ik nog nooit geneukt. Mijn stoten, die ik zo meedogenloos mogelijk ten uitvoer bracht, konden niet van de woorden afkomen, maar begonnen deze juist te organiseren. Ik voegde leestekens toe. Ik neukte haar tot tekst en probeerde luid te vloeken maar kon niet op een krachtterm komen. Mijn lendenen waren nat van het zweet, tranen sprongen uit mijn ooghoeken, ik voelde het einde van mijn krachten naderen en de woorden sloten zich steeds hermetischer om haar lichaam, in verschillende talen. Hoe zou zij mijn lijf ervaren, vroeg ik mezelf heel even af, voordat ik klaarkwam in een woordenvloed.

Hij was een minnaar die uitblonk in zijn middelmatigheid. Ik voelde de verbetering in de manier waarop hij steeds opnieuw aanzette, alsof hij wist dat het niet genoeg was om ons van onze ketenen te bevrijden. Alles aan deze man was functioneel, mijn lichaam gebruikte hij slechts voor het bereiken van een hoger doel, waarvan hij de pleitbezorger was zonder dat hij het zelf kon doorzien. Het was weldadig op zo'n manier gebruikt te worden,

op zo'n manier onvoorwaardelijk noodzakelijk te zijn. Er drongen zich gedachten aan me op waarom ik die behoefte had, aan Søren en mijn therapie, en ik werd nog ontvankelijker. Misschien zou deze oerkracht ze kunnen vervagen. Toen hij zijn hoogtepunt bereikte en zijn lid geroutineerd uit mij verwijderde, voelde ik even de opwinding, zo zonder bijbedoelingen door hem gebruikt te zijn. Ik bleef naast hem liggen als een marmeren beeld, en wachtte zonder te weten waarop.

Ik had een hongerklop en was onbevredigd als nooit tevoren. Waar was de tijd dat ik in een verliefde roes naast mijn partner kon blijven liggen en de hele scène serieus genoeg vond om mijn poëtische wijsheden in haar oor te hijgen. "Ach vrouw van na de lakens, de tijd is ook in mij / en een geest die het bekijkt." Ik keek naar de vrouw naast me. Het werd me duidelijk wat voor onbenullige farce ons pact was geweest. Wat had ik ermee willen bereiken? Het ging natuurlijk allemaal om verlossing, *redemption*. De hele cultuur is een redemptiemachine, een nijverheid met tegoedbonnen. Iemand moest binnenkomen en met een magische speer de wonde helen die we hadden geslagen.

-0-

"Mama?"

Rosalita stond in de deuropening. Dat is sterk, dacht ik, net op dat moment. Dan zou zij dus die objectieve geest zijn, die het bekijkt. Dat wilde ik opschrijven. Ik trapte het laken aan mijn kant van me af en vluchtte de badkamer in en draaide het slot dicht. Ik hoorde gestommel. Harde Deense vloeken. Ik hoorde hoe koffers werden ingepakt, resoluut en meedogenloos. Ik hoorde het meisje zacht tegen haar moeder praten. De moeder hilde. Ik bleef nog op die badkamer zitten, en klemde mijn oogleden op elkaar, zoals ik als kind deed toen ik dode dieren zag. In de spiegel grijnsde het gezicht van Frederik, "jongen, daar zit je dan."

Het geluid in de hotelkamer was weggestorven. Ik zou Rosalita en haar moeder nooit meer zien.

De autoriteiten hadden alles goed georganiseerd. Mijn geval werd door een paar geroutineerde ambtenaren afgehandeld. Line, zo heette de vrouw, had het misverstand rechtgezet dat ik Jorge *niet* zou hebben gedood. Ze had me mijn schuld teruggegeven, en ze kan niet weten hoe dankbaar ik haar daarvoor ben. Ze hebben me eerst een tijdje op Cuba vastgehouden – ik kreeg er goed te eten – en werd daarna zonder veel vertraging, en zonder dat ik er iets voor hoefde te doen, aan de Nederlandse autoriteiten uitgeleverd, die me hier hebben opgeborgen.

Ik wil graag verder werken aan dat boek over het anker, ik heb altijd een boek willen schrijven vanuit het perspectief van iemand die levend begraven was. Dat zou dan aan het einde pas blijken, zodat de lezer een soort catharsis zou ervaren. Dat al die levendigheid, al die hoopvolle verhalen zijn voortgekomen uit de fantasie van iemand die geen enkele hoop meer zou moeten hebben. Dat is me in zekere zin gelukt, omdat ik dit verhaal vanuit de gevangenis schrijf.

-0-

Het leven hier is routine, daar kan ik openhartig over zijn. De gevangenskantine die geurt naar nieuwe verf, het naakte beton in de gangen (ze hebben hier ook een vochtprobleem). Het is niet mijn verantwoordelijkheid.

De schuld was onderuit gezakt in mijn hoofd en had het zich daar gemakkelijk gemaakt. Was het niet te eenvoudig? Had Line niet beter verdiend?

Een vriend van me hier, Chichikov, bijvoorbeeld, met hem heb ik altijd goede gesprekken. Hij was begrafenisondernemer voor zeemansgraven. Men had altijd aangenomen, dat hij uit de onderwereld was teruggekeerd, daarom vertrouwde men hem het organiseren van de maritieme uitvaarten graag toe. Chichikov vertelde hoe hij uitvoer met zijn schip en gebalsemde lichamen in de oneindige oceaan wierp, die verbonden is met alle kusten, zodat zij voor eeuwig deel zouden zijn van het ritme van eb en vloed. In de gevangenuitdijking, waar we regelmatig samen aan het

spitten zijn, vertelt hij me over de epigrammen, die hij als extra service zelf voor bijzondere uitvaarten dichtte. Het was een succesvolle onderneming geweest, daar ging hij altijd prat op. Hij had nooit iemand ontmoet die op een slimmere manier zijn onderwereldverleden te gelde had gemaakt.

Ik heb hem een keer gevraagd waarom hij in de gevangenis was geëindigd. Hij had geen vergunning gehad voor het deponeren van lijken in zee. Aangezien hij dit routinematig met commercieel oogmerk had gedaan en er geen verzachtende omstandigheden geldig konden worden gemaakt (zijn slechte jeugd in de onderwereld werd als niet relevant afgedaan) kreeg hij de hoogst mogelijke straf. Bovendien was er sprake geweest van belastingfraude en het onrechtmatig gebruiken van verscheidene religieuze symbolen. Ik mag Chichikov wel, hij is de enige met wie ik hier kan praten. Hij begrijpt mijn complexen. Hij heeft zelfs alvast een epigram voor me geschreven:

“Geef Martin aan het zoute water, waartegen niets is bestand.”

Het bouwwerk van mijn schuld is als het anker van een scheepswrak, dat een welkome beschutting biedt aan verschillende kleine vissen en weekdieren. Het was een troostrijke mededeling. Ik ben Chichikov er oneindig dankbaar voor. Wanneer ik mediteer in mijn cel concentreer ik me op de beelden van mijn oude vriend. Wanneer mijn ogen vochtig worden voel ik de kleine denkbeeldige vissen zwemmen en ben ik blij dat ik hen even beschutting kan bieden. Probeer ik op deze krampachtige manier uit te drukken dat mijn vriend me heeft getroost? Ik weet het niet, mijn geest is steeds in beweging.

Vanmorgen fantaseerde ik tijdens mijn meditatie (die natuurlijk helemaal geen meditatie is, ik maal maar wat in mijn hoofd maar noem het meditatie omdat ik mijn afwezigheid bij het zaalvoetbal zo beter kan rechtvaardigen tegenover de cipier) dat ik mijn schuld definitief ten grave had gevaren. Ik was met Chichikov mee op zijn boot, we hadden de dode schuld goed ingesmeerd en

handzaam verpakt langs de mast gezet alvorens we het ruime sop hadden gekozen. Een milde zeewind streek over de golven, en we staken geluidloos in zee. Zeven zeemijlen uit de kust knikte ik mijn vriend toe en kieperden we mijn dode schuld overboord. Ik zag hoe ze verdween in de golven en haar contouren langzaam kleiner werden. De oude schipper klopte me zo hard op mijn schouders dat ik bijna over de reling tuimelde, en lachte hard.

“Je mag jezelf gelukkig prijzen dat je zo’n zware schuld had.”

– “Hoe bedoel je?”

“Ik heb gezien hoe dode schulden bleven drijven. Ik heb klanten wanhopig zien worden. Er waren erbij, die hun schuld achterna sprongen. Anderen zijn er met een harpoen op gaan schieten. Ik heb meegemaakt dat ze de schuld drie keer kielhaalden, in stukken hakten en met lood verzwaarden, en hoe de stukken toch weer kwamen bovendrijven. Een klant heb ik ervan moeten weerhouden zijn ogen uit te steken, een ander moest ik aan de mast vastbinden tot we er zeker van waren dat we ver uit de buurt waren van het eiland waar zijn schuld was aangespoeld.”

– “Dat moet vreselijk zijn geweest.”

“Het was bepaald geen aangenaam gezicht. Maar vertel me, waarom was jouw schuld zo zwaar dat ze meteen naar de zeebodem zonk?”

– “Daar heb ik nooit bij stilgestaan. Ik had nooit gehoord van schulden die bleven drijven.”

“Had je me niet over je anker verteld? Toen we elkaar pas leerden kennen, weet je nog, toen je het over het geluk van je obsessie had, over je redeloze symbooldrift, hoe je dat maritieme gebruiksvoorwerp zo fanatiek verhief tot de oergrond van je bestaan?”

– “Ik herinner het me, maar ik heb helemaal niet aan mijn anker gedacht. Geen moment.”

“Dan is dat het!” riep Chichikov, en sloeg me nogmaals op mijn schouders, waarbij ik voorover in zee tuimelde en uit mijn meditatie wakker schrok.

Ik gooide een bekertje water in mijn gezicht, herstelde mijn lotushouding en ging over op een andere gedachtenstroom. Ik

wilde weer eens wat zuigen aan de propedeusevraag of ik met mijn schuld ook mijn identiteit had opgegeven. Ik was een schim geworden. Niemand zag me staan, mensen liepen dwars door me heen, mijn tanden waren uitgevallen en ik had aanzienlijke erectieproblemen. Ik vroeg Chichikov of hij er iets aan kon doen.

“Martin,” zei hij, “mijn zeemansgraven zijn niet symbolisch. Het werkt alleen met echte lijken. Dat zou jij toch moeten weten.”

56

Er zijn bezoeken. Frederik is een keer langs geweest. Het was een kort bezoek waarin weinig woorden waren gevallen. Hij had me met de beste bedoelingen zijn trouwalbum laten zien. Jackie zag er absoluut beeldschoon uit. De foto's waren genomen voor de ruïne van een oude watermolen, die ze zouden gaan opknappen. Ik had een aantal keer mijn mond open gedaan om felicitaties te mompelen, of verwensingen, of een schunnige grap, maar redigeerde mijn onuitgesproken woorden kapot voordat ze m'n bek uitkwamen. Ik klapte mijn mond dus dicht met een ploppend geluid, dat in de akoestiek van de bezoekerskamer zo goed tot zijn recht kwam, dat ik het een tiental keer herhaalde.

“Martin is een vis geworden. Hij zwemt op de bodem van de zee, op zoek naar een doorgeroest scheepswrak dat hem beschutting kan geven,” verklaarde de cipier terwijl hij op zijn horloge keek. “Het bezoek is nog vijf minuten. Houd u daar rekening mee?”

Frederik wierp een vernietigende blik op de cipier.

“Ziet u dan niet dat mijn vriend lijdt? Wat zou u doen wanneer u bij leven zo'n tragische mislukking bent? Heeft u dan helemaal geen mededogen? Laat me nog even bij hem zijn, laat me hem nog even opvrolijken met mijn trouwalbum en mijn toekomstplannen. Wij gaan namelijk onze watermolen in ere herstellen. Heeft u weleens zo'n houten waterrad gezien? Het is een prachtige techniek, u zult ervan versteld staan. Waarom komt

u niet een keer op bezoek, de koffie staat altijd klaar. En zeker voor de oppas van señor Martínez!”

De cipier bleek niet geïnteresseerd want hij begon stenen uit de gevangenismuur te halen en vulde het gat op met zichzelf. Zijn pet bleef een moment uit de muur steken, maar dit bleek een misverstand. Het was een lik blauwe verf die voor de vloer bestemd was geweest. Waar is nu hij gebleven, Martin? Weet jij het? Waar is je oppas? Denk je dat hij ons kan horen? Zullen we het er maar op wagen? Frederik schuifelde achteruit op de muur af. Zijn stem stierf weg.

“Ter ere van Martin hier gaan we er een drukpers mee aandrijven. Jongen, als je ooit vrij komt, jouw gelul druk ik gratis. Het Anker gaat een groot succes worden. Het gaat een generatie jonge lezers obsederen, en komt zelfs op de erelijst van Verboden Boeken. De auteur zal bekroond worden met alle prijzen die zijn taalgebied kent, wat zeg ik, er zullen nieuwe voor hem worden uitgevonden. En hoe heet die auteur ook alweer? De Grote. Wat past het beste voor de Grote?”

Ik keek naar het huwelijksalbum op tafel en naar de muur. Dit was mijn eindtoestand, maar hij zou zich nog verder ontwikkelen, tot toestanden waar ik geen oordeel meer over zou kunnen vellen. Frederiks' lichaam was reeds geheel en al muur, wat visueel best interessant was vanwege het metselpatroon dat zijn onderlijf op een reusachtige ritssluiting deed lijken. Zijn hoofd stak nog een moment lang uit de muur, alsof hij een van mijn jachttrofeeën was, en in zekere zin was hij dat ook.

“De echte Martin,” zei hij ter afscheid, “wie is nou de echte Martin?”

Johanna komt volgende week. Ik zal mijn ritueel doen, zo goed als dat hier gaat. Ik zal me scheren. Chichikov heeft me een flesje parfum gegeven dat ze hem wonderlijk genoeg nooit hadden afgenomen. Hij had het altijd gebruikt om de overledenen te

besprenkelen zodat ze langer goed bleven tijdens hun laatste zeereis. Dit had hem veel ellende en nare geurtjes bespaard, had hij me verzekerd. Ik zal mijn contactlenzen indoen, mijn glad gestreken overhemd aantrekken. Mijn gulp zal ik goed dicht doen, ik zal ook mijn mooiste lach opzetten. Johanna zal ongeveer tien minuten te laat binnenkomen. Ze zal gehoor hebben gegeven aan mijn vraag in de korte brief die ik haar vorige week heb gestuurd, of ze het anker mee zou willen nemen.

Ze zal er engelachtig mooi uitzien, met glanzende krullen in haar haar. Om haar ogen zullen filigrane rimpels sieren en de triomf van de tijd zal haar alleen maar mooier hebben gemaakt. Ze zal zelfbewust en goedkeurend naar me kijken als ze plaatsneemt aan de tafel in de bezoekersruimte.

Dan zal ze zwijgend een baby van een paar maanden oud op tafel zetten. Mijn blik zal ze niet ontwijken, en ik zal ook de hare blijven vasthouden. Ik zal het kind op zes maanden schatten en snel terugrekenen. Ik zal me herinneren hoe we op Cuba hadden gevreeën in de grot. *Hasta la vida siempre.*

En de baby zou kirren. En Johanna zou zeggen:

“Deine Tochter.”

En dat zou een mooi einde zijn.

—

Met dank aan...

Ik ben bij de totstandkoming van dit boek veel dank verschuldigd aan mijn editor Albert van der Heijden voor zijn eindeloze geduld, tomeloze inzet, zijn adelaarsogen, zijn suggesties, en zijn enthousiasme.

Flap

Martin of het Anker is een zwerftocht door de geest van een voormalig filosofiestudent, een naar grootsheid zuchtend schrijver, verloren in een wereld tussen droom en werkelijkheid, in een poging om een vast punt te vinden op een bewegende horizon, zonder daar met overtuiging in te slagen.

Een klein meesterwerk met de mufte geur van een studentenkot van een verteller zoals we er maar weinig zien. De zweterigheid van een het verblijf tussen hier en daar, de onwil van de wereld, de sex als passant, een wereld die zich niet wil laten vastleggen.

Een verborgen meesterwerk zoals ik dat in lange tijd niet heb gezien.

– Skymaster - *Not Real News*

